EGESIPPI

HISTORIOGRAPHI inter ſcriptores eccleſiaſticos uetuſtiſſimi, de rebus à Iudæorum principibus in obſidione fortiter geſtis, deq; excidio Hieroſolymorum, aliarumq; ciuitatum adiacentium, libri V. diuo AMBROSIO Mediolanẽſi epiſcopo interprete.

Eiuſdem Anacephaleoſis fini operis adiecta eſt.

Excudebat Iohannes Soter apud ſanctã Coloniam, Anno M. D. XXX.

·CLEOPATRA·

·DIONYSI·

[redacted] GODEFRIDO HITTORPIO S.

PRæclare mihi de rebus mortaliũ mereri uidere mi Hittorpi, cum optimos subinde autores, & uel ad religionem, uel ad alias uitæ partes utilissimos repurgas atq; recudis. Nã, cũ his qui in urbibus olim, aut tabulam aliquam, aut mœniũ partẽ refecerãt, coronas aliaq; præmia decreuerit antiquitas, quid tibi debetur, qui summa fide dilgentiaq; multos iam scriptores, è tenebris erutos, deterso situ ac squalore, in lucem reduxisti? cũ nulla monumenta perinde uitam ornent, nulla mœnia, nulla propugnacula respub. fidelius communiant, q̃ literæ. Mihi profecto hoc seculum, si aut pulcherrimi labores, quem in ueteribus autoribus restituendis nonnulli collocant, utilitatem nõ intelligit, aut liberalissime merentibus nullam habet gratiam, magis barbarũ uidetur, q̃ fuere ulli unq̃ Scythæ. Ego sanè ingens me beneficium accepisse confiteor, cum Plinius tuus huc allatus est, doctissimi uiri Iohãnis Cæsarij industria, plurimis in locis emẽdatus atq; illustratus. Nã cũ Plinius uelut in cõpendium contraxit uniuersam naturæ scientiam, ille mihi unus liber semper uisus est instar locupletis bibliothecæ esse. Dij seruent Cæsarium, qui pulcherrimo quidẽ operi, ueꝝ undiq; & temporum iniuria, & chalcographorũ inscitia deprauato, mederi conatus est: in magnis rebus uel uoluisse præclarum ducunt, etiam si paꝝ successerit. Hic autem ut non omnia sanarit Plinij uitia: interdũ enim ut Ouidius inquit, docta plus ualet arte malum: tamen plurima uulnera adeo feliciter curauit, ut nec cicatrix extet. Pauloante à Pliniana lectiõe absterrebãtur honestarum artium studiosi: & quemadmodũ uiam dumis ac uepribus obsitam, qui iter iaciunt, uitant, ita autorẽ laceꝝ, mendosum, mutilatum, nemo attingebat: uidebaturq; futuꝝ ut neglectus aliquando prorsus periret, aut à blattis arrosus, aut etiam à cauponum genere in scombros uersus. Nũc ille tanq̃ diuino aliquo pharmaco, senio exuto repubescit: & bona spes est, cu salebræ illæ quæ lectores antea morabantur, complanatæ sint, habituꝝ deinceps Pliniũ, & cultores, & lectores frequentiores. Id uero ad uniuersam rem literariam conseruãdam tuendamq; plurimũ momenti attulerit. Quam multis eñ autoribus non Latinis tantũ sed Græcis etiã uita reddita est Plinio restituto? Nam ut alios omittã, nec Aristotelis historia animantium, nec Theophrasti scriptum de plãtis à nobis intelligi sine Plinio potest. Multos hic in illis locos interpretatur, ut Græci dicunt παραφραστικῶς: multos eo uerborum genere exprimit, & cum uerbum ex uerbo uertit, q̃d Græcæ lectioni magnam lucem adfert. Proinde cum & tuo sumptu, & Cæsarij labore Plinium habeamus propemodũ sartum, tectum, multũ utriq; nostri seculi homines, multum posteritas debebit, q̃ uobis autoribus classicus scriptor literariæ supellectili accessit. Demosthenem accepimus, cũ Athenis publica bibliotheca incẽdio consumpta esset, ibiq; Thucydidis historiæ forte cõditæ, unà perijssent, memoriter reposuisse integrum illius scriptũ. Non minorem profecto seruati Plinij laudem Cæsarius ad posteros adferet, quàm & propter renouatũ Thucydidem, Demosthenes. Olim regũ erat munus, illustres autores ab interitu uindicare, & bibliothecas instruere. Nunc in tãto regum ueterno, priuati quidam homines cupidi reipub. iuuandæ, hanc prouinciam sibi sumunt defendendæ & amplificandæ rei literariæ: quibus hoc plus gratiæ debetur, q̃ magno cum periculo fortunarum suarum, & magna cũ inuidia depugnãdum illis est cum quodam hominum genere, quod, impio prætextu religiõis, summa ui literas opprimere contẽdit. Porrò inter humana omnia nullum erat honestius ornamentum religionis, q̃ literæ. Optarim aũt & eos autores publicari, qui ueterem historiam reꝝ inter Christianos gestarum continẽt. Quod si fieret, de plerisq;, quæ hoc tempore in dubium uocant, iudicari, statuiq; cõmodius posset. Proinde q̃ Egesippum excudis ueterẽ scriptorem, & non impuꝝ, uehemẽter probo. Nã & exemplum deletæ Iudaicæ nationis dignum est, quod semper ob oculos nostros uersel: unde magnitudinem ac uim iræ diuinæ aduersus impios æstimemus. Et quæ de Christianę religionis incunabulis ac propugnatione scribit, non erat cõmittendum, ut interciderẽt. Nam qui nullam antiquitatis notitiam habẽt, hi mihi, nihilo certius uel de religione, uel de rebus aliis honestis iudicare posse uidentur, quàm illi, quos finxit Plato in specu reꝝ simulacra tãtum procul uidere, non intueri propè res ipsas. Vale, Vuittenbergæ, 5. Calẽ. Martij.

Cæ-

Simonis

FINIS.

VITA EGESIPPI EX DIVO HIERONYMO DE VIRIS ILLVSTRIBVS.

EGeſippus uicinus apoſtolicoꝝ temporum, & omnes à paſſione domini uſq; ad ſuam ætatem, eccleſiaſticoꝝ actuũ texens hiſtorias, multaq́; ad utilitatem legentiũ pertinentia, hinc inde cõgregans, quinq; libros cõpoſuit, ſermone ſimplici, ut quoꝝ uitã ſectabaẽ, dicẽdi quoq; exprimeret characterem. Aſſerit ſe ueniſſe ſub Aniceto Romam, qui decimus poſt Petrum epiſcopus fuit, & perſeueraſſe uſq; ad Eleutherium eiuſdem urbis epiſcopum, qui Aniceti quondam diaconus fuerat. Præterea aduerſum idola diſputans, ex quo primum errore creuiſſent, ſubtexit hiſtoriam: ex qua oſtendit, qua floruerit ætate. Ait enim: Tumulos mortuis templaq́; fecerunt, ſicut uſq; hodie uidemus: è quibus eſt & Antinous ſeruus Hadriani Cæſaris, cui & gymnicus agon exercetur apud Antinoum ciuitatem, quam ex eius nomine condidit, & ſtatuit prophetas in templo. Antinoum autem in delicijs habuiſſe Cæſar Hadrianus ſcribitur.

EGESIPPI INTER SCRIPTORES ECCLESIASTICOS praecipui, in quinq; libros Hierosolymitanæ urbis excidij, Prologus.

QVatuor libros regnoꝝ, quos scriptura cõplexa est sacra, & iam ipse stilo breui prosecutus usq; ad captiuitatẽ Iudæoꝝ, muriq; excidiũ, & Babylonis triũphos, historiæ in morẽ cõposui. Machabæoꝝ quoque res gestas propheticus sermo paucis absoluit: reliquoꝝ usq; ad incẽdiũ tẽpli, & manubias Titi Cęsaris relator egregius historico stilo Iosephus, utinã tam religioni & ueritati attentus, q̃ reꝝ indagini & sermonũ sobrietati. Consortẽ se enim perfidiæ Iudæoꝝ in ipso etiã sermone exhibuit, quẽ de eoꝝ supplicio manifestauit, & quorũ arma deseruit, eoꝝ tamen sacrilegia non dereliquit. Deplorauit flebiliter ærumnã, sed ipsius causam ærũnę non agnouit. Vnde nobis curæ fuit, non ingenij ope fretis, sed fidei intentione in historiã Iudæoꝝ ultra scripturæ seriẽ sacrę paulisper introrsum pergere, ut tanq̃ in spinis rosam quærẽtes, inter sæua impiorum facinora, quę digno impietatis pretio soluta sunt, eruamus aliqua, uel de reuerentia sacræ legis, uel de sanctæ religionis constitutionisq; miraculo, quæ magis, licet hæredibus, uel in aduersis obtentui fuerint, uel honori in prosperis. Simul (quod est indiciũ domesticæ improbitatis) liqueat uniuersis quod ipsi sibi propriæ cladis autores fuere: Primũ, quòd alia curantes Romanos in se conuerterint, & ad cognitionẽ regni sui inuitauerint, quibus ignorari satius fuit. Rogauerunt amicitiam, fidem nõ seruaturi. Pacẽ uiolauerunt uirtute impares. Postremo bellũ intulerũt, quibus spes omnis in mœnibus, non in uiribus erat, cum sit maxime omniũ miserabile claudi obsidione. Quę etiam si bene procedit, sæpius augere q̃ minuere pericula solet. At ne quis uacuum fide & superfluum putet nos suscepisse negotium: Ideo per principes ductum Hebræorum genus omne consideremus, ut liquido clareat, utrum à senioribus Iudę, nusquã generationis eius successio claudicauerit: an uero offenderit in principum serie, sed manserit in eo, cui reposita manebant omnia, & ipse erat spes gentium. Hinc ergo sumam exordium.

Ioseph⁹ plus indagini rerum & sermonũ sobrietati, q̃ religioni & ueritati, attẽtus fuit.

Iudæi sibiipsis cladis autores fuere.

Miserrimũ omniũ, obsidione claudi.

Caput I.

Sacrilegij dolor belli Parthici principium. Antiochus Hebræorum ritus negligit. Matathias sacerdos à sacrilegio tẽperat.

BEllo Parthico, quod inter Machabæos duces, gentemq́; Medorum diuturnum ac frequens uariaq́; uictoria fuit, incentiuum principiũ dedit sacrilegij dolor, quia rex Antiochus cui nomen illustris, Antiochi regis filius, ubi Aegyptũ quoq; suo imperio adiunxit, in superbiã elatus, q ei incerta bellorũ prosperauissent, ritus Hebræorũ negligi, ministeria quoq; eorum profanari iusserat: idq; postulantibus plerisq; Iudæorũ, statuere ausus. Quod factum Matathias sacerdos perpeti nequiuit: nec solũ ipse temperauit à sacrilegio: regaliq́; edicto non obtemperauit, uerum etiã im molantẽ simulacris hostias de popularibus suis nactus, gladio transuerberauit. Et congregata manu, atq; Asidæis in societatẽ ascitis, ipse cum filijs suis temerãtes usum patriũ, & iustitias legis, alios necauit, plerosq; expulit, belliq́; sabbato adoriẽdi autor fuit, ne simili arte ipsi quoq; deciperentur, sicut iam pleriq; eorũ, dum sabbato bellum suscipere detrectãt, irruentibus in sese hostibus, multi occubuere.

Matathias belli sabbato adoriendi autor fuit.

Potentiã prosperi actus dederunt, & perseuerandi in uiro usq; ad extremum uitæ studium defensionis, & pietatis uigor. Sed cum sibi supremũ diem adesse intelligeret, uocatis ciuibus atq; assistentibus liberis, hortatus est ut tuerentur patriã templiq́; religionem, ducemq́; bis Iudam Machabæum curæ atq; solicitudiuis suæ successorẽ reliquit.

Iudas Machabæus Matathiæ patri successit.

Qui bello strenuus, consilio bonus, ac præ cæteris fide promptus, q̃ frequenter innumeras hostium copias parua manu fuderit, prosequi non est præsentis negotij. Quod tamen breui colligere daĩ: sæpe prosperis usus successibus, excitauit in se magnã hostiũ multitudinẽ: qua circunfusus undiq; dũ cedere pudoris existimat, refugientibus socijs in præliũ tuit. Cæsisq; quos aduersus ierat, à latere circunuentus, sed tamen ultus propriã mortẽ, occiditur.

Post Iudam Ionathas.

Huic successit Ionathas non minus uirtutis similitudine par, q̃ naturæ germanitate: Qui post multa in bellicis rebus opera, in rebus sacris officia, quæ circa tẽpli purificationẽ spectata ac probata sunt, prætentata per dolũ amicitiæ, fide intra urbẽ hostiũ clausus, nec longo post interuallo necatus est. Iohannes etiã senior natu frater, & Eleazar iunior cæteris pro religione mortẽ non recusarunt.

Post Ionatham Symõ.

Post hos rei summã Simon recepit, ad quã non rudis, sed iam probatus fraternæ societatis triumphis appropinquauit. Vtinã & ipse tam perspicax ad fraudes cauendas, quã manu ualidus, bellandiq́; artibus satis spectatus. Etenim cum uirtutis ope Romanorũ ducibus regibusq́; gentiũ amicitiã fœderauisset, Ptolemæi dolo generi sui rogatus ad cõuiuiũ, inter mẽsas & pocula cum duobus filijs qui aderant circunuentus, atq; exutus armis impie neci traditur.

Symon cum duobus filijs in conuiuio Ptolemæi, neci traditur.

Sanè præuenit insidias Iohannes ortus ex Simone, cui nomẽ Hyrcanus, & properauit ad uicinæ urbis mœnia, ubi à populo propter egregia patris merita, odio quoq; hostilis sceleris expectabatur. Vix deniq; urbẽ ingressus est & iam Ptolemęus aderat. Sed cum per aliã portã ingredi uellet, repulsus multitudini cedendũ existimauit.

Post Symonẽ Ionathas qui & Iohãnes.

Assumpsit ilico Ionathas paterni sacerdotij munus, & ad cultũ rerũ diuinarũ profectus, statim pietatis obsequia curãq; seruandæ necessitudinis exequebaĩ, matrẽq; cupiens fratresq; periculo auferre. Congressuq; superior factus, iustę passionis affectu superabaĩ, quo minus castro potireĩ, in quo clausi attinebantur.

Ptolemæus Ionathæ matrem germanosq; uiuos in muris præcipitandos locat.

Nam Ptolemæus ubi se urgeri uidebat, matrẽ eius atq; germanos in muris locabat præcipitãdos ilico, nisi Ionathas bello quod inferebat, desisteret. Vincebaĩ iuuenis pietatis metu, qui uincebat fortitudinis assumptionẽ, & iracũdiã excitatã in hostẽ reuocabat suorũ misericordia. Mater tamen parata ad tormenta tẽdebat manus, obsecrãs non salutis auxiliũ, sed ultionis solatiũ. Verebaĩ enim ne filius plus matri metueret, q̃ paternæ uindictæ impẽderet. Sibi mortẽ illam loco immortalitatis futurã qua maritus uindicareĩ, & gener impius pro scelere immani pœnã exolueret. Sed iuuenis plus intra seipsum q̃ in hostẽ præliabaĩ. Nam quoties patrẽ cogitabat, accendebaĩ. Rursum cũ matrẽ uerberari atq; ad necẽ aptari uideret, molliebaĩ: reuocabat impetũ, referebat gradũ, quia retrahebat passio inter obsidiõis moras, feriatus ex lege superuenit annus qui erat septimus. Cessit pietas religioni, soluta obsidio est: sed eo magis Ptolemæi excitata immanitas, ut quorũ obiectu pœnã euaserat, eos iugulari iuberet, qui continuo se ultioni exemit, ad Zenonẽ, cui nomen Cotilæ Philadelphiæ regẽ confugiens, ut eius ope sese tueretur.

Antiochus Hyrcanum obsidet.

Nec Antiochus quieuit, qui Simoni patri Ionathæ ludibrio suos fuisse exercitus indignabaĩ: Cupiẽsq; adhuc assurgẽtes Ionathę primitias extinguere, cũ magna ueniẽs

manu

manu Hierosolymam, Hyrcanum obsedit. Repulit Hircanus auro, quem ferro nequibat, reseratoq; (ut Iosephus auctor est) Dauid sepulchro, tria milia auri talenta eruit: Ex quibus trecẽta annumerauit Antiocho, ut obsidionem relinqueret, & pretio emptus abiret. Atq; ut facti inuidiam leuaret, fertur ea pecunia Hyrcanus instituisse primus xenodochia, quibus aduentum susciperet pauperum peregrinorum. Aucupatus etiam Antiochi necessitatem, qua Medis bellum inferebat, ultus dispendium est: Plurimasq; urbes Syriæ sibi adiunxit: Samariam quoq; ubi postea Sebastia condita est, circundedit munitionibus, cuius expugnationem Aristobulo & Antigono filijs suis mandauit. Quorum obsidio lenta usq; ad diram famem, & tetra alimenta humanorum cadauerum clausos coëgit. Qua impulsi necessitate, opem ab Antiocho (cui nomen Aspondius) petẽdam arbitrati, ferentem adiumenta erumnæ societati implicauere. Victus enim à fratribus prælio, fuga sese eripuit neci. Samaritani autem repetita obsidione, captaq; & euersa urbe seruitio dati. Quo rerum secũdarum processu excitati Aristobulus atq; Antigonus impetum non refrigerabant, sed adiungere sibi finitimos bello coactos haudquaquam dissimulandum arbitrabantur, donec inuidia oborta, bellum immane exarsit, conspirantibus locorum incolis & coacta ualida manu. Quæ tamen uicta, profundam in reliquum tranquillitatem Iohãni exhibuit, & sibi otium. Hyrcanus trigesimo & primo anno longæ quietis gratia functus, diem clausit extremum quinq; liberis superstitibus, quod à plerisq; beatitudini datur: moderator egregius & pulchre sobrius, qui nihil unquam uel fortitudini sæuientibus dereliquerit, in quo actus eius obfuscaretur: uxori summæ rei commisit negotia, ipsam consultius ratus, rebus publicis moderaturam, filios præscientia quadam animi tenens non diuturnos fore, nec eum fefellit opinio.

Iohãnes qui & Hyrcãus sepulchrum Dauid disrupit.
Hyrcanus primus xenodochia instituit.

Caput II.

Siquidem Aristobulus, cui inter fratres ætas prouectior, mens promptior, principatum sacerdotij ad regni potẽtiam uertit, & diadema primus imponere sibi usurpauit post quadringentos septuagintaquinq; annos triumq; curricula mẽsium, ex quo de Babylone remeans Israel seruitio exutus, in suam terram sese recepit. Superbe itaq; nec parem ponere cæteris contentus fratribus, solum Antigonum honoris specie, quem uidebatur diligere, mulcebat: Matrem, quia potestatis exortem, & iudicio uiri fraudatam se expostulauerat, alligauit uinculis, & usq; eo processit immanitatis, paricidali spiritu ferox, ut & ipsam & fratres suos simili modo uinctos arcta custodia detineret, quo propè usq; ad mortẽ suprema fame compellerentur, ni maturius Aristobulus scelesti paricidij merita soluisset: ac primum in ipsum Antigonum ferus animus exasperatur, & de amore in odia conuertitur, ut eum ante omnes necaret, quem solum sibi consortem imperij pollicebatur, adeo apud improbos affectus uilis, ut cito prauis suggestionibus extorqueatur.

Aristobulus sibi primus diadema imponere usurpauit.
Aristobulus matrem fratresq; uinctos arcta detinet custodia.
Apũd improbos uilis affectus est citoq; extorquetur.

Caput III.

Dignum igitur ut crudelitatis eius seriem non prætereamus, quo indicium Iohãnis etiam post mortem probetur, qui summam publicæ rei seniori committendam filio haudquaq; existimauit, quẽ tãto declinaturũ furore à pietatis lege & norma iustitiæ præuidebat. Haud scio morum'ne eius contuitu, an insita gratia sacerdotum principibus, ut his aliqua quæ futura erant, etiam minus dignis infunderentur. Facinus miserabile fuisse, qui fratribus inuiderent amorẽ naturæ, inde mali prima oborta est labes, inuidiæ commenta consecuta huiusmodi sunt.

Iohãnes summam Reip. seniori filio committẽdã esse noluit.

Caput IIII.

Composuerunt primo alia, quibus fidem Aristobulus non detulit, & obtrectationem molliuit charitatis gratia, inuidiæ tribuens dilationis amaritudinem. Ideo falsa ueris admiscuere, ut ex his quæ ad speciem ueri assumpserant, renitentem circumuenirent.

Scelus est odisse fratrem.

Caput V.

Scenophegia Iudæorum interim in terris ex lege celebrabantur, dies uidelicet festus & plenus reuerentiæ quo sacrificium solenne deferebatur. Eo die clarus militiæ gestis Antigonus domum reuertitur, & accidit ut fratrem adueniens inæqualem offenderet, ilico ad templum, quid enim præferret religioni, ut erat succinctus ornatu bellico & circunfusus comitatu pari, tenditi multus ibi pro fratris salute domini precator, & inde ad fratrẽ sedulus properat. Hinc calumnia cõponitur ex acerbo felle, & acerbiore paratur exitu.

Scenophegia quæ sint.
Antigonus apud Aristobulũ fratrẽ falsò defertur.

Caput VI.

Continuo enim regem adeunt improbissimi homines & inuidiam excitant, quod pompã armatoq; celebratiorẽ, q̃ priuatis mos est direxerit, ostẽtui uulgo futuram, ne quis conatibus eius obuiare auderet. Tanto apparatu non aliud nisi necẽ regis, & usurpandi imperij potentiam affectatam. Haud difficile æger animus in ualido fessus corpore impulsus est, ut credibile duceret quod pro uero afferebatur: maxime cũ dies

sacratus religioni, mẽdacij suspicionem excluderet, pompa excitaret inuidiã, infirmitas metum adderet, armatorumq; cohors fidẽ patrãdi sceleris impleret. Itaq; prius q̃ sibi probaretur tentamentum aliquod flagitij paricidalis, stipatores suos cum armis iubet in hypogeo locari obscuro, qui aduenientem Antigonũ dolo necarent, nec expectarent imperium regis, sed ipsi extinguerent. Sanè mandato per nuntios præmisso ut inermis ueniret, eius indicij qualitatẽ nupta Aristobulo in aduersum mutauit, ut per illos cõiuratos sibi insinuari faceret, Antigono fratrẽ eius delectatum esse, armorum decore quibus proxime accinctus affuerat, sed præ ægritudine intentius non considerasse: nunc petere omnẽ illum ornatum bellicũ, quem sibi composuit ad fratrem deferat, gratum hoc regi futurum si armatus adesset. Antigonus dolũ non præuidit, dicto paruit eo studiosius, quo magis placere regi pariter & fratri desiderabat, decũbebat Aristobulus, in castro cui nomẽ primo Baris, postea Antonia fuit uidelicet ab Antonio triũuiro, donata appellatione cum urbis dignitate. Eò postq̃ Antigonus appropinquauit, atq; accessit ad illũ obscurũ transitum, conspicientes armatũ uenisse, regij stipatores adorsi repente iuuenem pręcepto satisfaciunt, atq; imprudentẽ opprimunt. Is locus Stratonis turris appellabatur, quo deceptum uocabulo Iudam, qui erat Essenus genere, opinio est frequens: quem siue probitate uitæ suæ, siue mystica obseruatione, sæpe quæ futura erãt annuntiasse historia uetus prodidit.

Hypogeum subterraneũ.
Baris, Antonia.
Turris Stratonis.
Iudas Essenus, futura annuntiasse fertur.

Caput VII.

IS, ut accepimus, cum uidisset Antigonum prætereuntem ut fratrẽ reuiseret, dicit ad eos, qui numero discipulorũ eius annectebantur: papæ nunc mihi bonum est mori, quando mihi mortua ueritas est, uiuit Antigonus quem necesse est hodie interfici, locus autem eius neci decretus Stratonis turris, qui sexcentis hinc stadijs abest hora iam diei quarta. Tempore itaq; excluditur prædestinatæ mortis fides, hæc ubi dixit, intentius ipse secum conferre cœpit quomodo eum fefellisset opinio. Nec multo pòst indiciũ defertur interfectũ esse Antigonũ in hypogeo ad Stratonis turrem, qui locus simili uocabulo æque ut ille qui erat in maritimis Cæsareæ nũcupari solebat. Quo facinore patrato Aristobulus secum ipse reputãs quid sceleris admiserit, in morbum ipse incidit. Erat in oculis paricidiũ, perturbatio in animo, nec alibi ullum interuallum dissimulationi dabat. Desigebatur in imis uisceribus dolor, inuidia in miserationem uersa est, quod innocentem peremisset cõtra ius germanitatis, tanti sceleris immanitas mentẽ exulcerabat: non somnus oculis, non quies animo dabatur. Serpebat cæco uulnus dolore, coquebant ægra præcordia, ac duræ solicitudines sauciabant inualidos artus, & crebro gemitu pulsabant alta nimis suspiria.

Antigonus occiditur.
Iudas Antigoni mortẽ prænuntiat.
Aristobulus ob fratricidium in morbum incidit.

Caput VIII.

ITaq; immoderata mœstitudine eò prorupit morbi uis, ut euulsis uisceribus sanguinem uomitu oris rejiceret: Quem puer aulicus regijs usibus præbẽs ministeriũ foras extulit, atq; imprudens facti quod casu potius q̃ industria gerebatur, ad eũ locũ peruenit, in quo Antigonus fuerat extinctus, illic supra rorantes adhuc fraterni sanguinis maculas, percussoris sanguinẽ effudit. Clamor subito factus & gemitus intuẽtiũ, * eo quod profunda quadam dispositione domini libatus perẽpto scelestissimi paricidæ sanguis uideretur. Sono excitus causam quæsiuit cum sileretur, elicuit studio quærendi & metu indignatiõis. Cuius accepto indicio suffusos oculos lachrymis, & quãtum erat in eo uirtutis ingemiscens, haud inquit rependitur meritis meis congrua uicissitudo. Neq; enim dei oculum tam impij machinator sceleris præterire poteram. Matura flagitij ultio subest, & iam digno conuenior paricidij mei pretio. Vale corpus quousq; animã fratri matriq; cõdemnatam detines? Quid per partes eis libo meum sanguinem? in me omnis (si qua est pietas) contorqueat manus spiculum, ac me omnes filij germaniq; ultores pietatis gladio transfigãt. Mactetur hostia paricidalis atq; immoletur uiolatæ necessitudini, totum simul caro noxia sanguinẽ euomat. Non uiscerũ meorum cruciatibus & lenta tabe dæmonium exaturetur, quod me in tam nefarios ausus sæui facinoris impegit. His dictis finẽ imperij ac uitæ edidit. Vix anno functus potestate regia, propter quam paricidium non effugerat.

Aristobulus sanguinem euomit.
Aliàs, eo quod profunde quadã disp. domini libatũ perẽpto, scele. pari. sanguis uideretur. Sono excitus. cau. q̃siuit, cũ sile.
Antigoni cadauer ad Aristobuli fratris sanguinẽ clamorẽ emittit.
Exoptat sibi ipsi uindictam Aristobulus.

Caput IX.

SOluit ilico mulier, atq; exuit uinculis fratres defuncti, regẽ cõstituit Alexandrũ, cui & procera ætas, & moderatio suffragari æstimabat. Qui ut regnũ adeptus est, fratrẽ quẽ aduerterat regni competitorẽ statim interemit. Reliquũ, qui supererat ex fratribus uitę ac saluti potius q̃ regno intentũ, reseruauit, uacuũ negotiorum: cõtinuoq; (ut se habet inquietudo morũ) bello pacẽ mutauit. Congressuq; habito aduersus Lathyrũ Ptolemæũ, plurimos quidẽ hostiũ interfecit, sed ad Lathyrũ uictoria defluxit. Cui tñ uictoriæ fructũ ademit Cleopatra mater, coacto in Aegyptũ cõcedere, ut mortẽ sibi imminẽtẽ euaderet. Ei⁹ absentia aucupa-

Alexander Aristobulo fratri succedit.
Regnãdi cupido ne fratribus quidẽ pcere nouit.

aucupatus Alexander, dum regni eius partes inuadere cupit, etiã Theodoꝝ in se conuertit, quoniã potissima quæq; de eius possessiõibus sibi associauerat. Improuiso itaq; impetu Theodorus regias opes occupauit, X. milia quoq; Iudæoꝝ prælio fudit, sed super plagã non fractus Alexander, plura adhuc de hostium partibus suo imperio adiunxit, captarũq; urbiũ populos seruitio subegit. Hos bellandi successus domestica seditio interpolauit, & orta de cõuiuijs usq; ad bellum contentio processit. Familiari peste huiusmodi Iudæoꝝ uiris, ut de epulari ludo sese in arma excitent, ac nisi peregrina auxilia regi prę̃stò fuissent, seditio præualuerat. Sed aduentitia ægre manu licet cõpressa est, tamen octo milibus fermè Hebræoꝝ interemptis, inde in Arabiã iter direxit, ac nonuullæ eius urbes subactæ: tributa quoq; Moabitis & Galaaditis iure uictoriæ adscripta. Vnde regressus in Amathunta, Theodoro tantis eius successibus stupefacto, uacuũ defensoribus castellũ inueniens, sine mora expugnauit. Non usq;quaq; tamen otiosus Obedas rex Arabũ fuit, nec inulta diu regni sui passus dispẽdia. Nam insidijs opportune locatis, omnẽ exercitũ eius deleuit, conclusum uallis profundo & multo cameloꝝ agmine attritũ. Euasit tamen Alexander & fugiens de prælio, Hierosolymitanæ urbis receptacula petit, inuisus suis quoniã recruduerant odia erumnæ eius occasione, quia tantæ potentiæ metu premebantur. Nec silentio tegebatur animoꝝ discordia, aut uerbis tantummodo exercebat, prælio non uno, sed plurimis decertatũ. Quibus extincta ferè L. Iudæoꝝ milia, quos Alexander interemit suis, q̃ hostibus perniciosior, & maiore uictor detrimento, quoniã regni sui uires uincẽdo attriuerat. Vnde nec ipse quidẽ iam suis uictorijs delectabatur, auersusq; à prælio arte tractabat sibi subditos, ut iam non armis premeret, sed uerbis urgeret, ac solis sermonibus offensionũ genera dissolueret. Nihil tamen proficiebat ad colligendam sibi gratiã, quoniã fictis facinora præponderabant, atq; ipsa repentina conuersio ad pœnitentiam, morumq; inæqualitas sæua passis suspecta habebatur.

Alexander rex cõstituitur.
Ad Lathyrũ uictoria defluit.
Theodorus decem milia Iudæorum prælio fudit
Octo milia Hebræorũ fermè interempta.
Amathus.
Obedas rex Arabũ Alexandrũ uicit.
Alexander L. Iudæorũ milia interemit.
Repentina cõuersio ad pœnitentiã, morũq; inæqualitas suspecta habetur.

Caput X.

DEniq; cum simulata eius placiditate se circumueniri arbitrarẽtur, Demetriũ regẽ sibi auxilio futuꝝ aduersus Alexandrũ in bellũ excitauerunt, Pugna in manibus nec cõperendinata, quamuis uni aduersum duos exercitus numero inferiore certandum foret. Mille enim comitanis equitibus, & sex milibus peditũ, quos mercede sibi associauerat: X. milia quoq; Iudæorũ sibi conspirantiũ in bellum accersens, iuxta urbẽ Sichimã occurrit hostibus, quibus tria milia equitũ erãt, & peditũ XL. milia. Tẽtatoq; utrinq; agmine, ubi neq; Demetrius pecunia conductos desciscere à fide uidit, neq; Alexander de Iudæis aliquos, quibus se Demetrius adiunxerat, deposuisse erga se odia cognouit, armis decernendum existimauerunt. Superior bello Demetrius factus, plurimo tamen suoꝝ sanguine. Nanq; ab his qui è diuerso mercede conducti uenerant egregie bellatũ, ita ut usq; ad mortẽ uirtute ac fide certauerint. Destitutũ itaq; sese Alexander uidens cæsis suoꝝ cateruis, in mõtes concessit. Sed præter utriusq; spem ad alteꝝ eoꝝ species uictoriæ peruenit, fructus alteri, ad alteꝝ partus, quia & Demetrius nudatus est discessu Hebræoꝝ, qui eundẽ ad societatẽ rogauerant, & Alexandro ex ipsis VI. milia sese adiunxerant, more quodã humani ingenij astipulantibus ad misericordiã rebus aduersis. Cessit itaq; Demetrius ei quẽ bello uicerat, uidẽs illũ affluentibus paulatim Hebræis iam pugnæ idoneũ, sese cum paucis relictũ. Cuius uictoria libertate assuetis damnationis metum mouebat. Redit Alexandro sę̃uitia cum securitate, regnumq; in suos, & usus belli reformatur. Quę̃renti ab his quidnã faciens, animos sibi plebis conciliaret, responsum est, si moreretur. Vix enim fore cũ mortuo, tam grauia perpessi, in gratiam reuerterẽtur, ut odia aduersus defunctũ deponerent. Quibus excitatus rebellandiq; assuetudine multis necatis, reliquos coëgit in urbem, cui nomen Besemelel. Cuius expugnatio acerbiorẽ solito pestẽ inuexit, tam sæuo crudelitatis processu, ut ex eo numero octingẽtos in media ciuitate crucifigeret. Quorũ in conspectu coniuges eorũ filiosq; iugulari præcepit.

Iudæi Demetrium regẽ sibi asciscũt.
Demetrius uictor.
Deficiunt Iudæi à Demetrio ad Alexandrum.
Ridiculosa Alexãdro à suis responsio.
Misselim Ioseph. bel. iu. lib. 1. cap. 3.
Alexander octingentos in media ciuitate crucifixit.

Caput XI.

HAec spectabat accumbẽs in medio concubinarũ, lætus inter escas & pocula, sed magis sanguine q̃ uino inebriatus, hoc solo facto amplius populũ q̃ bello deterruit: ita, ut proxima nocte Iudæorũ VIII. milia ultra Iudę̃am discederent, quibus fugæ finis mors Alexandri foret: tantiq; horror mali quietẽ regno attulit. Sed ubi à domesticis feriatũ prælijs, exorta est ei causa inquietudinis: Antiochi aduersum Arabas expeditio, quã sibi terribilẽ & periculo futurã arbitrabatur. Hic est Antiochus qui etiã Dionysius appellat, Demetrij frater à Seleuco ultimus, cui transitũ negare cupiens Alexander inter urbẽ Antipatridem, & Ioppes littora, foueis ingentibus ductis muroq; altissimo, turribus quoq; è ligno im

Crudelitas pacẽ conciliat.
Antiochus q & Dionysius.

Alexander fuga sibi consulit.

positis: elusit operã magno suorũ labore, nullo hostis impedimento. Siquidẽ negotio facili repletæ foueæ turresq; exustæ, ipse quoq; Alexãder fuga sibi consuluit, eo tutior, quia nequaq̃ tanti existimatus, ut eum uictor principis loco persequi deberet. Nam secũdis partibus reseruatum, ut itineris obstructi iniuriã acceptam ulcisceretur. Rectum autem in Arabas iter direxit, quorũ rex in loca prælio opportuna sese cõtulerat. Deinde subito conuerso equitatu, maxima ui ac multitudine effusas ac sine ordine ruentes hostiũ turmas inuasere. Certatũ acriter

Antiochus occiditur.

quoad Antiochus restitit (renitebatur enim) quãuis exercitus eius quasi more pecorũ obtrũcaretur. Vbi uero & ipse cecidit (nam præ cæteris sese offerre solebat periculis) auersi omnes, quorum maxima pars incerto fugæ dispersa extinguitur, reliquis in uicũ, cui Annana nomẽ, coactis, atq; alimentorũ inopia consumptis, uix paucissimi ex his tanti cladi superfuere.

Caput XII.

Aretas.

HOc successu Aretas etiã à Damascenis ad regnandũ expetitus, ut Cœles Syriæq; imperitaret quo Ptolemæũ excluderet, quẽ maxime infestis odijs persequebãtur, nec Iudæam immunem reliquit incursionis, de qua uictor, licet superato Alexandro, secundũ utriusq; tamen partis conuentũ discessit ac reuertitur in sua. Alexander aũt

Quies insueta ægritudinem gignit, et post ægritudinem labor improbus mortẽ.

Pellã euertit & Gerosam petijt, itẽ de Theodori possessionibus aliquas sibi adiũgere parãs, eamq; sibi bello uẽdicauit. Inde in Syriã progressus Gaulonẽ & Seleuciam & Gamalam euertit, ultus superioris belli contumeliam, ipsas quoq; Antiochi munitiones diruit. Quibus ex locis iter in Iudæã cõuertit, ac præter spem cum gaudio totius gentis suscipitur pro mirabili successu rerũ gestarũ, ubi parta bellandi quies exordiũ tribuit ægritudinis, atq; aliquantulũ quartanis febriũ uicibus affectus, leuato paulisper incõmodo, dũ negotia repetit militaria, nec modum seruat animo ualidior q̃ corpore, cõminuit omnẽ suæ uigorẽ salutis, uiresq; absumpsit,

Alexander moritur, duobus superstitibus liberis.

atq; ita mortuus est. Viginti itaq; & sex annis uario rerũ euentu, aduersum innumeros bellorũ tumultus regnũ tenuit, & duobus liberis superstitibus decessit, quos impares regni existimans gubernaculo, summã rem uxoris propriæ delegauit solicitudini, quoniã eam acceptiorem populo cognouit, atq; hoc apud uniuersos inuenisse gratiã, q etiã ipsa ab immanitate uiri semper alienã sese faciendã existimauerit, ut nõ solũ refugeret flagitiorũ consortia, sed etiã

Alexander uxori Alexandræ regnum reliquit.

resistẽdo eius iniquitatibus, totius in se plebis beneuolentiã circũuerteret. Nec improuida uiri sentẽtia fuit, nã regnãdi ius mulier inoffense exercuit, sine ullo fœminei sexus impedimẽto, & acquisiuit moderandi gratiã sacræ legis obseruatione. Nam dũ attẽtior circa templũ cura

Mulier molesta, sagax, & prouida, nonnunquã optime regit, non tam armis q̃ religione.

exerceret, & dimissa ministeria fraudis succreuit imperij uigor, nec tñ affectu infracta mater no regni cupido. Siquidẽ ex duobus liberis electus unus ad spem regnãdi nõ potestatẽ: Hyrcanus uocabulo natu senior, ingenio remissior, Aristobulũ uero acriorẽ animo, expertẽ potestatis, emolliebat priuatũ humilitate. Affuerunt se pharisæi mulieri genus hominũ secũdum legis doctrinã exercitatũ, secundũ qualitatẽ affectus callidũ, auidũ negotiorũ, pecuniæ appetens, q captãtes elatã mulierculã, secundũ scientiã iuris diuini extollẽdo suã fecere, ut pleraq; etiã regni negotia ipsis cõmitteret, adhiberẽt quos uellẽt, quos uellẽt excluderẽt, atq; aulico exuerent ministerio. Quid plura? ita sese insinuauere, ut cõmodorũ omniũ fructus ad eos per-

Hyrcanus ad regnãdi spẽ eligitur.

Pharisæi quales sint.

uenirẽt: sumptus & molestiæ mulierẽ solã afficiebãt. Nec mediocris mulieri spiritus, ut maxima quæq; auderet, atq; super fœminei sexus conditionẽ prælia disponeret. Siquidẽ & præstantissimã de suis manũ parauit, & peregrini exercitus copias coẽgit ingẽtes, ut nõ solũ domi tuta ad omnẽ regnãdi securitatẽ foret, uerũ etiã exteris potẽtibus esset formidabilis. Ea tñ reliquis præstabat omnibus, sed pharisæis quasi inferior obtẽperabat. Erat Diogenes in re-

Diogenem pharisæi delatum occiderunt.

gno eius, qui de potẽtissimis Alexandri amicis familiaritati eius inhæserat, eũ adorsi obtrũcauere, memorãtes ipsius cõsilio octingentos illos in medio urbis ab Alexãdro cruci suffixos, in cæteros quoq; facinoris autores quosq;, ut pergeret ultio mandatũ. Necabant itaq; quos pharisæi præcipiebãt, nõ quos societas sceleris inuoluerat. Quo metu perterriti pleriq;, quibus huiusmodi pericula intendebant, & maxime præstãtiores opibus aut dignitatibus ab Aristobulo intercessionẽ implorauere, ut matrẽ ab executiõe præcepti seuerioris ad meliora inflecte-

Aristobulus pro fiduciariis ad matrẽ intercedit.

ret: Ille sibi gratiã parare cupiẽs, non detrectauit. Mulier ægre licet, orãti tamẽ filio cõcessit, ut cõtuitu honorũ quos gesserãt, qui in huiusmodi inuidiã arcessebant, supremæ necis sentẽtia mitigaret, atq; eos tantũ quos obnoxios suspectaret, & patrãdi flagitij incẽtores fuisse urbe egredi iuberet. Qui accepta uitæ securitate per agros dilapsi sunt.

Cap. XIII.

EOdẽ tẽpore causa accidit, ut Damascũ iuuẽtus dirigeret, qm̃ Ptolemæus frequẽtibus incursiõibus incolas memoratæ urbis terrebat, cuius negotij necessitas occupauit de exercitu Alexãdræ ualidã manũ. Cleopatrã quoq; Tigranes q Armenijs imperitabat

in

in urbe,cui nomen Prolemais,obſidione clauſerat,quẽ muneribus Alexandra mulcebat, ut à ſe auerieret.Quẽ Lucullus facta irruptione in terras Armenioꝝ infectis rebus redire coẽgit, conſultius duceotẽ ſua tutari,q̃ aliena adiũgere. Tãtis itaq; negotijs iotẽta Alexãdra,in morbũ incidit.Quã occaſionẽ rapuit Ariſtobulus ad ſuas artes, & cõgregata manu conſpirãtibus ſecũ, quos feruor oaturę ad prętupta quæq; audendũ cupienti adiũxerat,theſauros occupat, eoꝝq; copijs inuitauit ad militiã uolũtarios,ac pretio cõponit,ut in omnia quæ uellet fidẽ prę ſtarẽt,atq; infulas regis induit. Turbatus animo Hyrcanus matrẽ lachrymis cõueniebat. At illa ſpirãs ferocia,filios & uxorẽ Ariſtobuli in caſtrũ reclofit,cui nomẽ primo Baris,poſtea Antonia appellatũ,de quo ſupra memorauimus. Cæpta Alexãdræ celeri eioſobitu deſtituũtur. In hæreditatẽ omoẽ Hyrcanos ſucceſſit, qui uiuẽte adhuc matre dignitatẽ induerat ſacerdotij.Ariſtobulus uirtute & ſapiẽtia præſtabat, res uſq; ad contentionẽ atq; in congreſſionẽ deducta:ubi conſertũ,pleriq; relicto Hyrcano,illũ alteꝝ bello meliorẽ ſecuti.Hyrcanus comitãtibos ſecũ q bello reliqui fuerãt,cõfugit in Antoniã,repertiſq; filijs & uxore Ariſtobuli,p obſides ſalutẽ inuenit,quia ne qd aſpeꝝ in ſuos fieret,Ariſtobulos pacto cõſuluit:Cõuentũ fratrũ huiuſmodi fuit,ut regno Hyrcanus cederet,atq; ad Ariſtobulũ ius omne imperij trãſiret, oec tñ Hyrcanũ in honoꝝ relinqueret,ſed regni exortẽ honore alio fungi ſineret,quẽ ipſe imparti uiſſet. Trãſactio huiuſmodi etiã religione tẽpli ſacratã aſſenſionẽ utriuſq; tenuit uoluntariã, inde cũ gratia diſceſſum eſt,ac ſe inuicẽ ſalutãtes,Ariſtobulus in aulã regiã ſeſe recepit, Hyrcanus æquanimiter in domũ Ariſtobuli cõceſſit.

Conſultius eſt ſua tutari q̃ aliena adiungere,

Hyrcanus in matris hæreditatẽ ſuccedit omnẽ.

Cap. XIIII.

SEd fuere, quos metus ac rerũ mutatio inceſſerat, qui ſe ſtuduiſſe aduerſus Ariſtobulũ recordarent,& præ cæteris Antipater,is erat Idumæus geoere,moribus apud ſuos clarus,non tenuis pecuniæ,& ideo præualidæ potẽtiæ,arte mira factus ad cõtemnẽdã pecuniã propter conciliandã g̃ram. Qui Hyrcanũ conſilijs ſuis pterritũ, qđ nullã ſalutis ſuæ ſpem tutam haberet:qui imperio deceſſiſſet,niſi traoſfugio ſibi conſuleret,ubi ad ſuas artes inclinauit, inſinuat Aretæ regis ſouendũ auxilio uirũ, qui circũuentus foret ut regno cederet,decorũ hoc fore regi ſi arbiter fieret imperij reſtituendi, multoq; pulchrius ſi circũſcripto,cui primitiua regni cõpeterẽt,dolo ſublata reformari iuberet, illũ uerſutũ & callidum, & ideo ſuſpectũ uicinis:hũc mitẽ & quietũ qui pro ſummo beneficio acciperet,quicquid ſibi ab externo tribueret, cui frater etiã regnãdi ius ademiſſet. Præparatã itaq; Aretę regis gratiam Hyrcano annuntians fugiendi ſpem detulit,& uiã demonſtrauit,ut ſecum peteret Petrã io finibus Arabię ſitã,quo in loco regem adirent,qui precibus Antipatri doniſq; inflexus,plurimã bellatorũ manum Hyrcano adiunxit,ot regno reſtitueretur.Erant ferè peditũ equitũq; quinquaginta milia, à quibus prima pulſus congreſſione Ariſtobulus Hieroſolymã confugit,ibiq; intutus aduerſus tantã hoſtium multitudioem, quæ clauſum expugnauiſſet,niſi Scaurus ductor Romani exercitus alterius belli occaſione, quod aduerſus Tigranem gerebatur,ſoluiſſet obſidionem miſſus à Pompeio,cui recepti Mithridatis ultio grauis, belliq; in ſocerum transferendi propoſitũ exarſit,qua cauſa Syriã infeſtari per Scaurũ præceperat,quũ ipſe Tigranem atq; Armeniã urgeret. Scauro itaq; aduenieoti Damaſcũ, quam Metellus & Lollius funditus euerterant,occurrere fratrũ legati,ſibi quiq; Romanæ opis auxiliũ implorãtes,& q̃uis inferioribus eſſet uiribus Ariſtobulus,præponderaoit tñ pecuoiæ oblatione.Vendit ſumma prælia liscertaminis talentis trecẽtis,& iuſtitia poſtolati pretio penſat.Qua pecunia ſibi annumerata,denũtiat Scaorus Hyrcano,regiq; Arabiæ diſcedere ab obſidione, aot ſi permanerẽt,ſcirẽt ſibi aduerſum Pompeiũ & Romãos bello certandũ. Eo terrore obſidio ſoluta,Aretas Philadelphiã petit,Scaurus Damaſcũ reuertitur.Ariſtobulus aũt uix dum idoneus propulſando periculo manũ colligit,hoſtẽ inſequitur,& ad Paparionẽ(id uocabulũ loco) ſex milia hoſtiũ,ſimul & fratrẽ Anópatri Fallionẽ prælio ſudit, Hyrcani atq; Antipatri ſpes lapſa eſt,quibus fidutia omnis in Arabiæ uiribus erat.

Ariſtobulus Hieroſolymam confugit.

Scaurus miſſus à Põpeio obſidionem ſoluit.

Ariſtobulus præpõderauit oblatiõe pecuniæ.

Caput XV.

SEd ubi Magnus Pompeius adire Syriã cœpit:& Damaſcũ aduenit,à Romanis, quorũ auxilijs infracti de manibus oictoriã amiſere, opẽ poſtulant ı Pompeiũq; adeuot tanq̃ iuſti arbitrũ,& minime auarũ pecuniæ,allegationibus itaq; oon muneribus(ut ante) niti cœpere: qm̃ integer animus aduerſos corruptelã pecuniæ, laqueis auaritiæ non capiebatur,& gratuitò odiſſe poterat fraterno inſidiatũ honori:& ideo his eũ adorſi querelis, quibus & Ariſtobulo fieret inuidia,quod indignus aliena inuaſerit,& Hyrcano conciliaretur g̃ra,cui uel merito uitę,uel ętatis ſuffragio regnãdi ius cõpeteret: aſtipulãte p̃ſertim matris autoritate,quę & iudiciũ eligendi habuit,& ius conferẽdi. Nec Ariſtobulus diu abfuit,q̃uis nihil in magno pectore quod ſuis artibus cõduceret,intueret: Præſumebat tñ de Scauri redẽptiõe,

Magnus Põpeius Syriã adit.

fefeq́ꝫ eius iactabat focietate . Venit itaqꝫ regio ornatu præditus , & propè maiore , quàm fo-
lebat,ftipatus ambitu,ut qui de iuftitia diffideret, adquiefcendi præiudiciũ excluderet,fpem
obediendi negaret:fed diutius tolerare Rom̃. confulis fublimitatem nequiuit, cui moris erat
regni exortiregibus imperitare. Itaqꝫ ubi ad urbẽ uentũ eft,cui nomen Diopolis,aliò concef-
fit Romanæ dignitatis fupercilių,dedignatus regni tumore. Qua fecesfione Ariftobuli,eft nõ
mediocris datus offenfioni locus,ufqꝫadeo commoto confule , ut ftatim arma Romana in Iu-
dæam conuerterent. Coniunctis Syriæ etiã plerifqꝫ auxiliaribus, quẽ ubi cõperit Ariftobulus
ad urbẽ Scythopolim, atqꝫ inde Coreas appropinquare , unde erat Iudææ exordiũ poffesfio-
nis,confugit in Alexandriũ caftrũ munitũ admodũ , & in monte altisfimo fitũ . Quo cognito,
iubet eum Pompeius defcendere:at ille tanq̃ herili præcepto obedire inde eorũ exiftimãs pe
riculum potius fubeundũ,q̃ obtemperandũ imperio animi immodicus arbitrabatur.Sed re-
ferta populis Romana caftra defuper fpectans, fimul à fuis monitus , non laceffendos quorũ
in nomen ac poteftatẽ totus propè orbis terrarũ conceflerat:defcendit , pluribufq́ꝫ ufus qui-
bus regnũ fibi iure delatũ aftruere contenderat, uel generis debitum neceffitudine,uel exer
citus iudicio qui fecutus fit ualidiorẽ, deferuerit ignauũ : uel euentu prælių, uel pacti conuen-
tione ad munitionẽ reuertitur:rurfus cum Hyrcanus confulẽ adiſſet, uocatus ad iudiciũ Ari-
ftobulus fefe repræfentauit:Sed cum adhuc cõperendinari cognitionẽ uideret, in caftellũ re-
greffus eft. Medius enim inter fpem & timorẽ putabat , quod imperiis eius obediendo ad fui
gratiã Pompeiũ inflecteret.Sed ne ui adigeretur, iterũ imperio cedere, in Alexandriũ fefe re-
cipiebat.Nec præteriit Magnũ regis uerfutia,iubet eum difcedere munitionibus: idq́ꝫ factu-
rum , datis ad fingulos cuftodes munitionũ literis , fefe aftringeret:iuffis quidem paruit quæ
non audebat refellere.Protinus tamen Hierofolymitanis mœnibus fefe abdidit , & bellũ ad-
uerfum Romanos parare cœpit. Pompeius quoqꝫ fugientẽ infequi, urgere claufum, neqꝫ pa-
randis belli ufibus tempus ullũ dare , direxit Magni intentionẽ de Mithridate nuntius quod
morte bellũ finiffet, urbis Hierico in finitimis fuis Pompeiũ tenebat, cũ rei memoratæ indi-
cia uenirent:locus propè urbẽ, in quo balfamũ gignitur , uirgultifq́ꝫ innafcitur, quæ acutis la-
pidibus incidunt pueri agricolarũ, perq́ꝫ eas incifiones diftillat humor lachrymis pulcher ro-
rantibus.Inde uir militiæ uetus compofitis ordinibus, ad uefperũ caftra mouit, & primo dilu-
culo Hierofolymitanis mœnibus aftitit, atqꝫ improuifus armatas acies infundit.

Ariftobulus in Alexandriũ caftrũ confugit.

Locus quo balfamum gignitur.

Caput XVI.

Ariftobulus obftupefactus nihil nõ offert, fed pauca præftat.

Gabinius à Põpeio miffus pro pecuniis expetendis expulfus eft ab Ariftobulo.

OBftupefactus Ariftobulus difpofitionis fpecie, uirorꝫ robore, militũ alacritate, fpõte
occurrit ueniã precatur, pecuniã, urbẽ, fe q́ꝫ offerens. Verbifq́ꝫ in mollius fuppliciter
inflexis mitigauerat indignationẽ confulis: fed irrita precatione, quia effectus dee-
rat promisfionis:nõ folum negatis pecuniis , fed etiã urbe exclufo Gabinio qui ob-
latam petitũ uenerat, bellũ incubuit. Nanqꝫ Magnus adhibitis cuftodibus Ariftobulo, urbis
mœnia fpeculari cœpit, atqꝫ explorare diligentius, quibus in locis tentaret irruptionem: fed
quum & ualida murorũ circunfpectaret quod expugnari nequirent, & templũ in urbe haud
inferioribus circundatũ munitionibus, ut geminũ effet ingreffus periculũ : & à defenforibus
templi, & ab his qui murorũ propugnacula tuerentur, hæfit animo dubius, fententiæq́ꝫ incer
tus per aliquantulũ tẽporis, cum fubito intra urbẽ orta feditio , uolẽtibus Hyrcani fociis urbe
recipere Pompeiũ, renitentibus Ariftobuli propugnatoribus : illi portas aperire Magno , ifti
obferare, bellumq́ꝫ inferre, ne regẽ eriperent.Sed pluribus quos terror potẽtiæ Romanæ an-
xerat ceffere inferiores, atqꝫ in templum fefe recepere foluto ponte , qui tranfitu peruio urbẽ
ac templũ medius coniunxerat. Receptus itaqꝫ in urbẽ eft exercitus Romanus, & fuis mani
bus Iudæi aperuere portas: non multo poft urbis ac templi expugnatoribus futuris . Cõple-
tumq́ꝫ eft illud Dauidicum : Deus uenerunt gentes in hæreditatẽ tuã , polluerunt templum
fanctũ tuũ.Sponte itaqꝫ tradidere regalia fua, ceffere aulicis:Pifoni claro inter fuos uiro & mi
litiæ ftipendiis exercitato, id negotii commiffum eft:ut manu ualida aulã regiã cæteraqꝫ ur-
bis tuenda exiftimaret.Quod ab eo folicite curatũ, quafi ad ea defendenda potius q̃ occupã-
da Romanũ exercitũ ductauerit . Ad templi autẽ irruptionẽ, quoniã pertinaciter refiftebat,
Iudæos Magnus parauit focios uidelicet Hyrcani , ut fi fieri poffet aliena Romani myfteria
non profanarent:fimul ut fuis manibus Iudæi foffas replerent, impio minifterio & turpi ob-
fequio feruierunt manus eorũ in cophino, mentes in facrilegio : fed nihil proficiebat conge-
ftio, cum reniterentur è muris Ariftobuli fautores:& defuper afferrẽt impedimentũ , irritaq́ꝫ
Pompeio fuiffent exordia:nifi incurrẽtibus facris religionis diebus , quibus ab omni uacare
opere Iudæos uetus obferuatio foret , imminere fuos aggerendis terraꝝ tumulis imperauif-
fet

Alii portas aperire, alii obferare nituntur.

Completum eft uaticiniũ Dauidicũ.

Pifoni aula regia, cæteraq́ꝫ urbis cõmiffa funt.

fensola enim conferendæ manus usurpatione in consuetudinem uersa: etiã sabbato, si tamen inferatur prælium, & salute extremum petatur periculum, decernẽdum sibi ferro Iudæi existimant: reliqua certamina religioni ducũt. Iam uallum excreuerat, iam machinæ admotæ, repugnabant regij murorum altitudine fortiores, nec intermixti prælijs propiore Magni accessu inclinabantur. Stupebat Pompeius acres uirorũ animos, muri decorẽ ac magnitudinẽ, & nusquam remissa officia sacerdotum in medio belli furore: tanq̃ profunda pax esset, nihil deerat sacrificiorum solẽnitati, inter bellorum iacula mortesq; cæsorum fundebatur sanguis hostiarum. Victima altaribus imponebatur, ante aram positi feriebãtur. Tertius iam mensis anceps adhuc certamen tenebat. Primus Sylla ortus Cornelio, Faustus, & duo centuriones: quorum uni nomen Furio, alteri Fabius erat, deiecta terra murorum, templum irrupere singulis sequentibus sese cateruis, & circundantes undiq; tẽpli interiora, quoscunq; repererant gladijs transuerberabant, cædebantur fugientes, repugnantes alij obtruncabantur. Nullus parcẽdi modus: nec tamen ea sæuitia bellantium obsequia uatum impedita. Nudatis gladijs imminebat hostis, illi tamen sine ulla perturbatione soliti uicem muneris exequebantur. Nullum intermissum est officij genus. Quicquid ad purificationis solennitatem, quicquid ad cultus sacri obseruantiam spectare poterat, impletum est (Tanta erat cura ministerij) atq; utinam pro ueritate deuotionis & fidei fuisset: maiora quoq; à suis orta pericula q̃ sibi ab Hebræis inuicem inferebantur, atq; intus pugna uehementior, & à seditiosis propius & anceps periculũ: à fronte externus hostis, à tergo lateribusq; domesticus urgebat.

Sylla ortus Cornelio.

Cap. XVII.

ITaq; conclusi undiq;, alij se præcipitabant, alij patriæ incendijs exurebantur. Sacerdotes tamen usq; ad ultimum in suo munere perseuerabant, hortantes se inuicem ne in posterioribus ponerent officiũ religionis, q̃ salutis præsidiũ: recte secũ agi si pietati impenderent, quod deberetur necessitati, pulcherrimũq; si in patriç sinu sepeliri liceret. Quid aũt iuuaret uidere & superstitẽ uiuere religioni? præclarũ potius opus muneri cõmori pio. Quod si quis periculi metu deserat, sacrilegiũ est: si quis impleat, sacrificiũ & pia passionis uictoria. Insulati itaq; sacerdotes inter suas hostias immolabantur, & amicti sacerdotalibus stolis inter cadauera cæsorũ humi iacebant. Fusa illic Iudæorũ XII. milia. Romanorũ pauci extincti, plures uulnerati sunt. Nihil tamen grauius in illa miseria ingemuerunt Iudæi, q̃ q̃ illa abscondita ante sanctificationũ mysteria retecta gẽtibus, ac manifestata sunt: deniq; Pompeius curarũ istiusmodi declinans superflua, dum triũpho potius ambusta ambiret: sequentibus sese suorũ plurimis, uidit tabernaculũ secundũ quod soli principi sacerdotũ solenni accessu patebat, atq; intus inspexit lucernã, & mensam & thymiamata, & tabulas testamẽti: superq; eas Cherubin, multitudinẽ aromatũ dispersam, & sacræ pecuniæ talenta duo milia, in quibus quũ plurimũ auri esset, integer tamẽ ab omni cupiditate uel ipsa, uel si qua sacrorũ uasorũ inuenta sunt, intacta seruari præcepit: & sequenti post excidiũ die Teocorus iussit mundari tẽpli interiora, & celebrare assueta sacrificia: Hyrcão quoq; principatũ sacerdotij dedit, prõpta eius opera usus in obsidionis necessitate: nã & si infidus suis, Romanis tñ fidelis, ut sua patria expugnaret. Sed puto neminẽ dici fidelẽ posse, qui suis fuerit infidus. Non perfunctorie itaq; in ipso prælio iuuit hostes suorũ, uel q̃d extra murũ populi multitudinẽ annitentẽ Aristobulo retraxit ab eius societate: ad omnia tñ quibus uel præueniẽdi Aristobuli, ducẽdiq; eius autoritate, uel conficiẽdo celeriter bello Pompeius egregius imperator fuit. Præclarũ hoc addidit ut in uictoria modũ teneret: deniq; benignitate sibi magis, q̃ terrore quos uicerat, associauit, autores tantũmodo belli securi percussit: Tributũ quoq; uictis imposuit, statuit ducẽ, Iudææ fines determinauit. Suis ergo finibus circũscripta Iudęa est: reformauit etiã Gadarã, quã Iudæi euerterãt, rogatus à Demetrio, qui patriæ suæ huiusmodi gratiã à patrono poposcerat: & in hac causa, & in plurimis apud Magnũ supra libertorũ modũ usq; ad inuidiã excellens: Aristobulũ aũt cũ filijs & socero eius captiuos statuit secũ Romã deducere: sed unus ex sobole regia in itinere elapsus custodibus, domũ reuertit, ei nomẽ Alexãdro, & fratre prouectior & sorores duæ. Antigonus itaq; æuo iunior cum fœminei sexus germanitate ad urbẽ deducitur, Pompeiusq; Ciliciã, deinde Romam petijt.

Insulati sacerdotes inter hostias immolabantur.

Põpeius inspexit tabernaculum Iudæorum.

Hyrcano sacerdotij principatus datur à Pompeio.

Aristobulus captus Romã ducitur.

Caput XVIII.

AT in Syria Scaurus, cui ducis officio præerat receptis urbibus, quas Iudæi inuaserãt in mediterraneis Scythopoli, Ippone, Pella, Samaria, Iamnia, Marisa, Azoto, Arethusa: maritimis quoq; Gaza, Ioppe, Dora, & ea quæ Stratõis turris olim uocabatur: postea autem Cæsarea nuncupata sub imperio Herodis, qui & ornatum addidit, & nomen mutauit, aduersum Arabas bellum moliebatur, Iudæam inter Euphratem & Aegyptũ: Syriam quoq; suis reformatam finibus iudicio coercens prædandiq; cupidine, quod potius

Turris Stratonis postea Cæsarea.

reor,

reor, q̄ proferendi imperij gratia, ſummā regni Arabiæ Petram inuadere uolens, difficultate quidē locorū impeditus irrumpere nequiuit: plura tamen uel propinqua urbi uel longe poſita deuaſtauit, quib' in locis exercitū eius morantē fames inceſſerat, ac penè incidiſſet facinus miſerabile, niſi per Antipatrū laborantibus Romanis Hyrcanus alimoniā miniſtraſſet. Ideóq; de cōſilio Scauri Aretā monuiſſet ſoluere bellū pecunia: deniq; trecentis talentis Arabs hoſte ſe exuit, Scaurū redemit, hoc regreſſionis eius pretiū fuit: quæ res Hyrcano fidā cū Romanis firmauit ſocietatē, & profunda pace ſecuritatē fouebat, quod in locis hoſtilibus exercitui Romano, opera eius ex indigentia graui, frumenti ſatietas facta auxiliumq; præſtò fuit.

Caput XIX.

Alexander bellū aſſumpſit.

SEd ubi Alexander è uinculis Magni elapſus, primū occulte & per aliquantū tempus manū ſibi idoneā congregās: deinde palàm percurſare cœpit Iudæā, exagitari Hyrcanus, & rebus ſuis diffidere, Romanos cura urgere ne bellū gliſcerent: quinetiā murum præparare Hieroſolymis conſtituerat, quē Magnus deſtruxerat, ac propè aggreſſus fuerat opus, niſi Gabinius qui Scauro ſucceſſit, curatis ſtrenue cæteris, quibus terrorē ſui nominis ſparſerat, occurrendū Alexandri tentamentis æſtimauiſſet. *Gabinius Alexandri tentamentis occurrit.* Nec Alexander refugiendum arbitratus, ſed decernere prælio auſus cū decē milibus peditū: mille & quingentis equitibus etiā caſtella reparauit: Alexandriū, Hyrcaniū, Macheruntā receptaculo ſibi (ſi res popoſciſſet) futura, uel hoſtibus impedimēto, quoniā & Arabia non ſatis fida Romanis proxima erat: Gabinius quo citius occurreret M. Antoniū cū parte exercitus præmiſit, ut iter hoſtium impediretur, donec ipſe cū toto agmine aduentaret. Antipater cū electis aduenions & Malichus & Pitholaus diuerſis Iudæorū ſubnixi cateruis, cū Antonio uires iunxere, quos ubi cōfertos Alexander uidit (nam iam & Gabinius aderat) flexit conſilium, ut retrorſum cederet. Sed quū iam non longè eſſet ab Hieroſolymis, coactus manū conſerere, uictus aufugit, necatis fermè tribus milibus ſuorū, cæteris captis aut dilapſis: uix Alexādro pauci ſuperfuere: potius ad fugæ ſocietatē, q̄ ad rebellādi audaciā. Deniq; pacē à Gabinio petens, etiā caſtella ne quid ſuſpectū haberent, Romanis tradidit. *Antonij uirtus egregie emicuit.* Eo bello egregie Antonij uirtus emicuit, quāuis præclarè ubiq; documentū ſuæ dederit fortitudinis. Gabinius in quinq; conuentus Iudæā diuiſit, ut poteſtatē minueret, ex qua oriebatur potior regū inſolentia. Hyrcano pro manſuetudine ingenij eius ſacerdotij honor manſit: totius autē regionis eius conuentus non uni ſed in cōmuni Hieroſolymitanis à Gabinio cura impartita: itéq; cæteri conuentus ſimili modo attributi per Gadarā & Amathuntē & Hierico Seſſoritanosq;, urbes ſcilicet potiores diuiſit, quo & ſingulorū potentiæ nihil relinqueretur, & functio regionū non uacillaret, quæ publicā expectaret ſolicitudinē. Quod & à Romanis ad releuandū rebellionis metū, & à Iudæis ad deponendā inuidiā cū gratia ſuſceptū: quoniā non ſub rege, ſed ſub optimatibus degeret Hebræorū genus, ad Reip. Romanæ ſimilitudinem, in qua non unus imperitaret, ſed per uices optimi quiq; quibus ſortito magiſtratus ceſſerat, adminiſtrabant regni quidā exortes, ſed regū arbitri, conſultum prouide aduerſum inquietudinem gentis æſtimabatur.

Caput XX.

Ariſtobulus Alexandriū reparare cœperat.

SEd Ariſtobuli fuga reditusq; in Iudæā plurimū turbarū excitauerat, pleriſq; refluentibus ad eū quos ueteris amicitiæ gratia ſolicitauerat, aut res ultimæ, quibus remediū ex diſcordia publica quærebat: ima ſummis miſcere cupientibus, atq; aliæ ſpes lapſæ forent. Regreſſus igitur Ariſtobulus munitiones ædificare, Alexandriū reparare cœperat, quo cōperto Gabinius Siſinnio & Antonio, Seruilioq; cū parte exercitus directis, cœptū opus impediuit, deſertis enim munitionibus Ariſtobulus ſe bello parauit, & quia maiore numero q̄ uſu agmen trahebat, deonerauit inermis populi multitudinē, & ſola octo milia armatorū coegit adiuncto quoq; Pitholao, qui uoluntarius ex Hieroſolymis cum uiris mille aduenerat: deinde orto prælio (imminebant enim Romani eius ceruicibus) aliquādiu quidē ſtrenue pugnatū, tamen præualuit uirtus Romana, cæſa Iudæorū quinq; milia. Ariſtobulus cum mille uiris irrupit aciē, & in caſtelli Macheruntis munimenta ſeſe recepit, duo milia aliò dilapſa, adorſi tamē caſtellū Romani per biduū fermè dilati: quoniā de ultimo periculo Ariſtobulus totis uiribus decernebat. Sed nequaquā diutius ſuſtentare potuit, captus cū filio Antigono, quem pariter fugiens de uinculis ſecū abduxerat, ad Gabiniū miſſi & ab eo ad Romam directi ſunt. Senatus Ariſtobulo in cuſtodiā detruſo, filios eius ad Bythiniā dimiſit, quod Gabinium ferunt epiſtolis inſinuaſſe, id Ariſtobuli coniugi promiſſum, remunerandæ ſedulitatis eius gratia ob traditas ſibi munitiones.

Caput XXI.

His

HIs in Iudæa gestis Gabinius audendũ aliquid ratus, in Parthos expeditionẽ parauit: sed suspecta partiũ Ptolemæi regis reuocauerunt profectũ. Nam ab Euphrate in Aegyptũ Gabinius iter cõuertit, usus necessarijs ad omnia ministerijs Antipatri & Hyrcani. Sed Hyrcani per Antipatrũ qui pecunia, frumento, armis, auxilijs quoq; exercitum iuuaret, ac maxime congressiones circa Pelusiũ, nisi gnaris locorũ & totius belli generis Iudæis omnia procurantibus Gabiniũ facile deterruissent. Sed rursus morante exercitu, Alexãder Aristobuli filius in Syriã sese alterã uelut in uacuã prouinciã immergere moliebatur: nisi rumoribus excitus Gabinius reditũ maturauisset, præmissoq; Antipatro reuocasset plurimos Iudæorũ ab Alexãdri societate, quorũ multitudine fretus, parabat omnes quos in regione offenderat Romanos exitio dare: deniq; dilapsis licet Iudæorũ plerisq; per Antipatri conuentionẽ, audaciã tamen non deposuerat, præliumq; adorsus, in XXX. milibus uirorũ circa Itabiriũ montẽ fusis, cũ decẽ milibus aufugit, reliquorũ dispersione bellũ confectũ. Gabinius cõpositis ad arbitriũ Antipatri Reipub. Hierosolymitanæ negotijs, inde profectus Nabathæos prælio subegit: Mithridatẽq; & Tigranẽ fugientes de Perside occulte dimisit: palàm tamen militibus intimauit fuga lapsos. Successit Gabinio Crassus, & profecturus ad Parthicũ bellũ, omne quod erat Hierosolymis aurũ in templo abstulit: & præterea duo milia talenta detrahi iussit, quæ Pompeius intacta reliquerat, nec longũ lætatus ubi transmisit Euphratẽ, exercitũ amisit, & ipse extinctus est. Eo successu Parthi lætiores transeundũ in Syriã crediderunt, quos strenue insidijs excepit Cassius, & cõmissæ sibi prouinciẹ finibus repulit, non sine graui detrimento hostiũ, cum effusæ uenientes, quod neminẽ sibi obsistere ausurũ arbitrarent, locis prẹuẽtos angustioribus occupauisset. Deniq; fusis suorũ pluribus, bellũ deseruere. Cassius repulso hoste securus prouinciæ, in Iudæã irruit, & Tarichæis deletis triginta milia Iudæorũ in seruitutẽ uendiderit. Pitholaũ quoq; suspectũ doli quo partes Aristobuli fulciret, uendidit: iugulari iussit. Neq; expers consilij eius Antipater fuit, ut æmulũ potentiæ q̃maxime excluderet.

Successit Gabinio Crassus.

Crassus in Iudæã irruit.

Caput XXII.

IS Antipater cognouit uxorẽ cui nomen Cypris, splendidissimo inter Arabiæ fœminas loco ortã, atq; ex ea suscepit liberos quatuor sexus uirilis, & unã fœminã. Viris huiusmodi uocabula: Primus Phaselus, sequens Herodes uocati, tertius Iosippus, quartus Pheroras, & Salome filia: Eaq; causa uir egregie factus ad emerẽdã muneribus, atq; amicitia societatem potentiũ, gratiã præ cæteris sibi regis Arabũ conciliauerat, quia de locis Arabiẹ uxoris acceptæ prætendebat necessitudinẽ. Deniq; aduersus Aristobulũ decernere prælio parans filios suos, prædicto Arabũ regi quasi mutuẹ charitatis pignora direxit. Quos ille quasi depositum inuiolabile susceptos, eo cultu quo liberos domi habuit, & postea repetitos patri reddidit. Sed cum Aristobulus bello superatus in uinculis haberetur, Alexander filius eius cum secundum conuentiones pacis quibus eum Cassius ad Euphratẽ rediturus deuinxerat, prælio uacaret, quũ confinia Persidis haud ullo suspecta Parthorũ transitu infestarent, & blandæ tranquillitatis species in orientis partibus humanas leuaret solicitudines, Cæsar trãsalpinis regionibus Galliarũ Italiæ sese infundens, Pompeiũ senatũq; ultra Ioniũ mare expulit. Italia exclusus Aemathiã Magnus petit, eoq; diuersis ex locis Romana iussit agmina sequi, quod ibi bellũ pararet. Quibus intentus gerendis Aristobulũ, quẽ Romæ uinctũ reliquerat, eum Cæsar qui inter urbẽ Romã atq; Pompeiũ medius erat, quoniã de Flaminia in Appiã compendiarijs tramitibus Magnũ sequebatur, ut uel ipsum exciperet, uel interciperet eius exercitũ uinculis leuatũ, tributis etiã militaribus numeris in Syriã direxit, ut Iudæã sibi adiungeret, Pompeiũq; à tergo urgeret. Sed in exordio tentamentorũ ubi ad locũ peruenit, ueneno interẽptus imperfectum negotiũ reliquit. Opinio mortis eius Pompeij fautoribus ascribebatur: ita lusæ sunt dispositiones Cæsaris, & destitutæ Aristobuli cupiditates noua quadã mutationũ uarietate, ut tutior fuerit exul inter hostes & in uinculis captiuus, q̃ inter suos ciues dominus in cubiculò, rex in conuiuio. Quo cõperto Pompeius quod Aristobulus in Iudæa recidiua sibi bella reparare tentauerat, etiã filiũ eius Alexandrũ iugulari iussit, suspectũ nimis ob partes Cæsarianas. Scipio Cnei mandatis obediens pro tribunali statuit reum, ut species iudicij prætenderet, accusatoribus quoq; adhibitis, atq; in eũ qui Romanã Rempublicã armis inquietasset, sententia prolata, ut pro iuris potius autoritate q̃ pro executione præcepti, more quo duces hostiũ conuictus rebellionis, securi percussus æstimaretur.

Antipater ex uxore Arabica quatuor filios et unã suscepit fœminã. Phaselus, Herodes, Iosippus, Pheroras filij, Salome filia.

Cæsar Pompeiũ ultra Ioniũ expulit mare.

Cæsar ueneno interemptus.

Põpeius Alexandrũ Aristobuli filiũ iugulari iubet.

Cap. XXIII.

COgnita utriusq; nece, Ptolemæus qui susceperat Aristobuli germanos, & uxorem Alexandri Philippionam, filium suũ in urbem Ascalonam direxit memoratos fratres accersiturũ: ille adueniens suscepit Antigonũ atq; eius sorores, ut ad patrẽ deduceret,

Ptolemæus Ascalonam in urbẽ dirigit.

Tyranni ignoscere nesciunt.

ceret, usu & consuetudine amoris igniculus obrepsit adolescenti ignoscendo profecto, si scirent tyranni ignoscere, atque alteram de sororibus accepit sibi in coniugii societatem. Non tulit hoc Ptolemaeus pater, sed occiso filio nurum propriam sibi iunxit: more egregius censor qui inexoratam in filio damnaret coniunctionem, ut ipse se paricidio & incesto contaminaret. Pompeio interfecto qui dum arma Caesaris fugit, Spadoni Aegyptio caput suum amputandum praebuit, conversa res: praebuit tamen ea patientia caput, qua tantorum populorum aliquoties uictorem decebat, & ut in illa uicti sorte exulisque conditione conspiciens rerum humanarum ludibrium, & uarietatem, gladio ceruicem offerret, ab eo cui regnum dederat pro gratia mortem recepturus. Post cuius necem mutatio facta, plerisque ex familiaribus Magni amicitiam Caesaris expetentibus, praecipueque Antipatro incredibilem in modum pradito ad omnes quoque affectarent amicitiam. Omnibus enim necessariae opes, & maxime in praeliorum apparatibus, ubi ex inimicis atque aduersariis saepenumero chariores efficiuntur. Etenim quia Ptolemaeus Aegypti rex fidem laeserat, ab ipso Caesare bellis grauissimis premebatur.

De paricidio Ptolemaei in filium.

De morte Ptolemaei.

Caput XXIIII.

Pergamenus Mithridates.

PErgamenus Mithridates cum omni manu quam secum deduxerat Pelusiacis repulsus obstaculis, in urbe Ascalone resederat. Desperatoque transitu & conatu irrito, nec iam se committere bello audebat, locis iniquioribus & impar uiribus. Cui Antipater Arabas primum in auxilium asciuit, deinde tria milia Iudaeorum ualida manu & munita armis secum perduxit. Commouit etiam Syriae potentes in adiumentum ipsius, Ptolemaeum qui habitabat in Libano & Iamblichum, & Ptolemaeum alterum. Quorum freti societate etiam alii populi ad bellum accensi sunt. Quibus adiunctis uiribus fretus Mithridates, Pelusium accessit, & cum transitu prohiberetur obsidionem adortus est. Quo loci Antipater praeclarum militiae documentum dedit. Siquidem resistentibus oppidanis, cum summa ui belli utrinque decerneret, primus cum suis dirupta murorum parte, in qua ipse praeliabatur irrupit, eamque cepit. Nec tamen hic finis laboris adiumentique, sed etiam cum introrsum exercitus pergeret, & circa eam quae appellatur Oniae regio Iudaeae, Aegyptii uellent resistere quo intercluderent iter, rursus Antipater non solum remouit praelium, sed etiam ad exercitum iuuandum quae necessaria forent usui humanitatis, ab ipsis qui arma contra parauerant ministrari effecit. Vnde Memphitae quoque animos a praelio reuocauerunt, & se Mithridatis societati uolentes dedidere. Qui praetergressus suspectiora, cum reliquis Aegyptiis conferendum ratus, liberioribus quidem locis, sed ualidioribus uiris regionis ipsius, cuius incolatus Iudaeorum exercitus appellabatur strenue decertauit, adeo ut praerupto sese periculo daret, ac pene extinctus foret, nisi Antipater uidens totum, in quo Mithridates erat, dextrum cornu a cohorte urgeri, ex alia quoque parte includi flumine, nec ullum effugium uiris irruisset a cornu sinistro super eos, qui Mithridatem cedentem persequebantur, quos eousque insectatus est, donec omnis hostium populus extingueretur. Eo praelio octoginta solos Antipater uiros de suis amisit, super octingentos Mithridates, ita ut ipse praeter spem euaserit, atque hoc uno momento clades secuta. Antipater multis uulneribus corpore exceptis, egregium uirtutis suae testimonium apud Caesarem inuenit Mithridate praesertim non solum suae absolutionis interprete, sed etiam fortitudinis praedicatore, quibus regibus egregie Caesar delectatus, in honorem Antipatrum ut oportebat inter amicos recepit. Deinde ubi ea quae in Aegypto forent constituenda disposuit, atque in Syriam processit, Romanae eum reipublicae honoribus affecit. Talentum quoque contulit, caeteraque, ut probato sibi uiro, gratiae suae pignora impartiuit. Hyrcano etiam summum sacerdotium de sententia Antipatri uolens firmauit.

Memphitae sese societati Mithridatis adiunxere

Mithridates praeter spem euasit. Antipater multis exceptis uulneribus egregium uirtutis suae exhibuit testimonium.

Caput XXV.

Antigonus Caesari occurrit atque Antipatrum accusat.

ANtigonus quoque in Syria Caesari occurrit, & quem, uel partis deflere aerumnam conuenerat, ueneno per amicos Pompeii interfecti, uel supplicium germani: quem Scipio summa crudelitate, tanquam reum securi percusserat, inuidiae magis quam doloris partes exequebatur, ut Hyrcanum & Antipatrum incubare alienis, quae sibi & fratribus suis per scelus erepta forent, questu grauissimo coacerbaret extorrem se factum habitationis paternae: terram in qua sit natus negari sibi, tamen suas iniurias tolerabiliores uideri, multo acerbiores illas, quibus tota gens populi Iudaeorum ab Hyrcano & Antipatro afficeretur. Eosque de bene gestis in Aegypto rebus uendicare gratiam, cum illud Mithridatis iuuandi munus, non ex insita in Caesarem beneuolentia sedulitas ulla detulerit, sed ex Pompeianae conscientia societatis formido extorserit, ut esset offensionis obtentus. Aduersus ea Antipater, non uerborum referens uicem, sed rerum assertorem scidit uestem, & nudus uestimentorum, plenus uulnerum, diloricato

Antipater uestem scidit

diloricato amictu, offerens oculis circunstantiũ spectatæ indicia uirtutis: En inquit maleuo-
lentiæ meæ in Cæsarẽ testimonia, defendant reũ quæ tanq̃ animi lumina micant. Has ego ci-
catrices tibi Cæsar uoluntatis internæ obsides tribuo. Hæc ego fidei meæ depono pignora, &
inscriptos cordis apices gero. Si ciuibus non creditur, hostes interrogentur, pro quo uulnera
illa susceperim. Quid in me aliud, nisi fidẽ quã tibi deferrẽ persequebãt? At obiectat mihi Põ-
peij gratiã, fateor Cæsar, me nõ hominũ, sed nomini Romano amicũ fuisse, idq; studuisse egre
gie, ut uestræ reipublicæ mea officia impenderent. Militaui itaq; non uni sed omnibus, fuerit
mihi charus Põpeius, sed antè mihi ille cœpit amicus esse, q̃ Cęsari esset inimic⁹. Tuus ille ge
ner erat, & tu socer illius. Cũ esset in partibus Iudææ, iuui ut imperatorẽ Romanũ, non tamẽ
ea pro illo, quæ pro te excepi uulnera. Tibi impendi uades mortis, & ictus teloꝝ excepi hosti-
lium. Quid miꝝ aũt si captiuus uulneꝝ decus nescit? & fugitiuus quid sit fides ignorat? Quid
aũt perpetuus hostis obijciat mihi, nisi uestrã amicitiã? Miꝝ sanè uidet quod accusatũ quenq̃
Romanos adeat Antigonus, quos bello soleat incessere, atq; apud eos exutũ se imperio quera-
tur, cuius usum ac negotiũ non ad sui potentiã, nec ad insigne domesticũ, sed ad lacessenda ar
ma Romana, & ulciscenda patris germaniq; exercitia desiderauerit. Ingratus salutis tribunal
Romanũ non timeat, sed etiã audeat ultrò incessere, cũ sciat istic rebellionis suæ consortẽ pœ
nas luisse. Vbi Antipater finẽ dicendi fecit, Cęsar pronuntiat dignũ magis sacerdotio Hyrca
num uideri: Antipatro aũt detulit potestatis electionẽ. Tũ ille eundẽ arbitrũ honoris & mode
ratorẽ expetens, atq; in eo qui honorẽ daret ponens mensurã honoris, astute satis & uerecũ-
de decus tulit, & incrementũ potentiæ. Totius enim Iudææ procurator factus est Antipater,
sanè poposcit ut muros Iudææ qui bello diruti fuerant ædificaret. Tantũq; negotiũ datæ fi-
dei securus, & postulauit & impetrauit. Eaq; ut moris erat Romanis imperatoribus arbitrio
Cæsaris in capitolio scripta sunt, quæ insignia honoris Antipatro conferenda Cæsar æstima-
uisset, ut & suæ iustitiæ & meritorũ uiri posteritatis quoq; cognitioni indicia extarent. Prose-
cutus autẽ Cæsarẽ Antipater ex Syria, in Iudæã flexit iter. Et primo quẽ Põpeius destruxerat
murũ in ueterẽ statũ reformauit. Deinde tumultus repressit, conueniens singulos affectu pa-
rentis, nunc mollioribus monitis, nunc minis, ut quæ pacis essent potius q̃ belli sequenda ar-
bitrarent, ne'ue exasperarent animũ regis. Qui si inoffensus maneret, ciuẽ præstaret, si cõmo
ueretur, tyrannũ exhiberet, & si mitis esset natura Hyrcanus, cauerẽt tamen ne eũ contume-
lia exacerbarẽt, sibi quoq; studiũ esse ut in mediũ consuleret, pro solicitudine pia, non pro po-
testate. Sed si nouare aliqua tentarẽt, uindicandi animũ sibi non defuturũ, Romanoꝝq; ami-
citiã potius q̃ dominationẽ experirẽtur. Cui enim dubiũ foret ex amicis in arma erupturos,
si eum cui regnũ ipsi firmauerant, cognouissent regno exutũ? Simul quia lenitudine ingenij
tardiorẽ Hyrcanũ nouerat ad exequendas publicoꝝ munerũ necessitates, filijs suis diuidendã
tuẽdæ regionis curã putauit, quod ille impar tantæ moli imperioq; esset. Phaselũ itaq; senio-
rem ex liberis præsulẽ Hierosolymis & ducẽ militiæ constituit, Herodẽ quoq; minorẽ natu
atq; admodũ adolescentẽ pari honore Galilææ præfecit. Qui ubi potestatẽ adeptus est natu-
ra acrior ad obeunda negotia, statim ingenio suo materiam inuenit.

Antipater poposcit muros Iudæorum ædificari.

Phaselũ ducẽ militiæ cõstituit. Herodẽ natu maiorem Galilææ præfecit Antipater.

Caput XXVI.

LAborabat eñ Syria Ezechiæ latronis incursionibus. Quibus ille prædatoriæ manus
princeps totã infestabat prouinciã, atq; omnibus locis infensus erat. Quẽ correptum
iugulari iussit, multosq; prædonũ interemit, quod ei maximã uirtutis gloriã peperit,
& huberẽ apud Syros gratiã. Vnde in urbibus ac uicis canentiũ uocibus celebrabat,
quasi pacẽ & quietẽ publicã multo post tẽpore reformauisset. Excitabat hic sermo sedulo ple
bis rumore diuulgationẽ piã laudis fraternæ, ut Phaselus quẽ iuniorẽ natu adæquare uirtute
non poterat, adæquaret mentis benignitate, allectis in primorũ locũ beneuolentia præstãtio
ribus, qui se uera tẽperarent gratia. Vnde & maximus honor Antipatro, quasi parẽti publico
deferebat. Ipse tñ nihil de beneuolentia ac fide mutauit, qua obseruare Hyrcanũ solitus erat.
Sed difficile est in prosperis inuidia carere. Deniq; primũ tacitus Hyrcanus ad iuuenũ laudes
uellicabat, uehementius tamen, eũ quæ præclare gesta in Herodis operibus ferebant, exaspe
rabant, quẽ ultra leges Iudæorũ & priuati modũ progressum uidebat, ut omnẽ sibi cũ fratre
ac patre uendicaret potentiã, regẽq; exuerẽt omni honore, cui nihil pręter nomen resedisset,
& uacuũ potestatis inanẽ speciem præferret. Deniq; incõsulto eo plurimos neci datos, ac sine
mãdatis regalib⁹ interfectos, quos lex patrũ perire nõ sineret, unde oportere Herodẽ in cau
sam uocari pleriq; aiebant, ut rationẽ daret qua gratia uiolauerit legẽ, quę inauditos uetaret
exitio dari debere: Assurgere Hyrcanũ, uel hinc experiri utrũ regẽ, an priuatũ sese Herodes

Syria laborabat incursionibus Ezechiæ latronis.

Difficile est in prosperis inuidia carere.

gerat. Qui uocatus in iudiciũ, nisi adesset manifestũ fore, quò tãta eius insolentia aspirauisset. His atq; hmõi regiorũ satellitũ sermonibus, Hyrcanus ꝑ inuidiã paulatim accẽdebat, q propiorẽ ignauię pudorẽ increpitabãt, ꝙ regaliũ negotiorũ iure decesserit, trãsfusa in Antipatrũ & filios eius ptãte, q̃s dños cõstituerit licẽtia sibi regnãdi imminuta. Quibus excitus statuit Herodẽ iudicio suo nõ defore purgaturũ, q̃ aduersum leges usurpata obiectarent. Herodes tãetsi in iudiciũ se uocatũ indignaret, tñ uel pr̃is monitis, uel cõsilio placidiore aduẽtabat, ꝓoccupatis Galilęæ munitionibus: sed tñ neq; inuidioso agmine ut bellũ minari uideret, nec iterũ in tuto

Sextus Cæsar scripsit pro Alexandro.

præsidio, ut salutẽ ꝑderet, fultus q̃q; Sexti Cæsaris erat aspirante sibi gratia, q metueris ne qd iuueni insidiarũ irrogaret, præscripserat Hyrcano mãdatis seuerioribus, ut à iudicij grauioris piculo tẽperandũ putaret. Vñ magis absolutionẽ iudicij Sexto detulit q̃ uolũtati, q̃uis Hyrcanus & si insimulãtibus cesserat, ut eũ in cãm uocaret, uolẽs tñ absoluerit, qm̃ seruare Herodẽ q̃ ꝑsequi malebat. Sed ille iuuenili calore iniuriã dolẽs, absolutionis ingratus, prexit ad Sextũ ꝓposito studio, ut si iterũ uocaret, nõ obediret, dedit q; obtrectãtibus insimulãdi locũ: q̃uis Hyrcanus nõ assurgeret ad ultionẽ, cũ uideret superiorẽ: Recordatiõe tñ iniuriæ (q̃ tractãdo alit)

Herod. magno exercitu Hierosolymã petit uindicaturus Hyrcani rebellionem.

excitus Herodes, cõgregato exercitu petebat Hierosolymã, ut solueret oẽm Hyrcani ptãtem, ac penè effecerat, nisi à fratre infractus & pr̃e, impetus eius cõsenuisset, rogantibus ut insurrexisse satis putaret, & mutatiõe uindictæ modũ poneret, abstineret tñ ab imꝑatoris exitio, sub q̃ nõ mediocrẽ assecutus foret grãm, ut tantã ptãtem adipisceret: Læsum qdẽ uideri, ꝙ in iudiciũ uocatus sit, sed rursus affectũ gratia, ꝙ absolutus. Durũ nimis si iniuriã prosequat, & pro salute ingrat⁹ sit. Dubiũ dein ancipitẽq; esse bellorũ euentũ, grauẽ q̃q; inuidiæ sarcinã, cũ imperatori suo arma inferat, & ei q paterno affectu eũ fouerit, sępius iuuerit, nequã̄ lęserit, nisi cũ malis cõsiliarijs usus umbrã ei excitauerit iniquitatis, q̃ se lusum arbitraret.

Caput XXVII.

His & talibus fregere iuuenilẽ impetũ, belliũq; intestinũ à Iudæa remotũ, sed Romanorũ interuentione transfusum, atq; in eos uersum. Siquidẽ à Cęcilio Basso Sextus Cæsar dolo interẽptus est, & postea Iulius Cæsar triennio & septẽ mensibus ptãte functus ꝑpetua, quia priuati habitũ supgressus fuerat, in senatu graues pœnas dedit, Cassio Brutoq; autoribus. Vñ cõgregatis urbibus, cũ ultũ iri filius Iulius adoptiuus patris exitiũ, adiuncto sibi Antonio destinauisset, qa maximã belli partẽ, missis auxilijs Herodes iuuisse æstimaret: totius Syriæ eidẽ regẽdæ cõmissa est solicitudo. Quæ res Antipatro causa letalis exitij fuit.

Caput XXVIII.

Malachus Antipatrũ ueneno è medio auferri curauit.

Timens enĩ Malachus Antipatri potentiam, quæ uirtute Herodis cumulabat, corrupto uno de regalibus mistris, Antipatro uenenũ parauit. Quo potato post conuiuiũ statim morit Antipater, impigro in cæteris ingenio, & maxime quærendo stabiliẽdoq; Hyrcani imperio uir strenuus. Tulit grauiter Herodes obitũ patris, cõmotoq; exercitu ultorẽ pollicebat, sed fraterno consilio reuocatus: ne bello intestino Iudæa inter Herodẽ & Malachũ uexaret, parato ad repugnandũ, & maxime dissimulante Malacho, ꝙ necis

Malachus multis confossus uulneribus, trucidatur.

Antipatri cõscius foret, in aliud genus ultionis facile traductus est, ut satisfactiõe accepta, ꝙ nulla fraude Malachi Antipater obijsset, Hyrcanũ ac Malachũ Herodes ad cœnã uocaret, & de snia Cassij qui etiam suis id negotij mandauerat ad obeundã ultionẽ directis: parati centuriones præpositiq; Romani exercitus uenientibus Hyrcano simul ac Malacho occurrere in littore, atq; euaginatis gladijs utrũq; eorũ circũstetere. Solũ tñ Malachũ multis uulneribus cõfossum ac laniatũ, supremo exitio trucidauerũt. Cõsternatus eo terrore Hyrcanus, sensum a-

Elichus, qui alio noie Felix apud Ioseph. li. belli Iud. 1. ca. x. et Antiq. li. 14. cap. 20. Phaselũ pulsat fratris uindicaturus mortẽ.

misit, atq; omni solutus uigore mentis & corporis corruit. Paulisp tñ ubi sese recepit, interrogato Herode q̃s præcepisset Malachũ occidi, ubi cognouit ex præpositis Cassij Romani imꝑatoris iussu necatũ, ilico r̃ndit: Cassius ergo & patriæ meæ saluti fuit, qui utriusq; insidiatorẽ pemit. Sed hoc siue præ metu dixerit, siue ita senserit Hyrcanus, haud liqdo patet: neq; nr̃o diffiniri põt iudicio. Insurrexerat Elichus, qui fraterna necessitudiẽ Malachi mortẽ cuperet ulcisci, sed qa Herodẽ lacessere nõ audebat, frẽm ipsius Phaselũ lacessendum arbitrabat. Quo cognito, Herodes mouere se cupiẽs, retẽtus est corporis infirmitate. Elichus interea munitiões q̃sdã, & præcipue Massadã ĩpositis pręsidijs occupauerat. Sed ubi Herodi refusus salutis uigor est, recepta oĩa, ipsumq; Elichũ de munitiõe Massadæ, Herodes obsecrantẽ dimisit. Interpellauerat eius potẽtiã Antigonus Aristobuli, adminiculãte sibi Ptolemæo socero, q̃s Herodes pręlio fudit, & eiecto Antigono Hierosolymã uictor reuertit. Magna gratia etiã recẽtis triũphi, & ꝑcipue nouę cõiunctiõis. Nã p̃rio Dosis ei cõiunx adhæserat, ex q̃ Antipatrũ suscepit filiũ,

Dosis Herodis cõiunx.

postea Mariamnẽ Alexandro Aristobuli filio genitã, scd̃is sibi nuptijs copulauerat, Hyrcano

proximam

proximam, atq; ob ea regali præditã nobilitate. Nec tamen inuidiã euasit, ꝙ regnum præreptũ ire Hyrcano affectauerat. Nam ubi bello Macedõico Cæsar atq; Antonius Cassiũ Brutũq; oppressere, uictoresq; alter in Italiã regredi maturauit, alter in Syriã properandũ credidit, legationibus plurimis affluentibus conuenere ad Antoniũ Iudæorũ quiq; potiores, atq; in Bithyniã processere, accusantes Herodẽ fratremq; eius Phaselũ, eo ꝙ ipsi uiolenter inuasere rerum omniũ potestatẽ, nomẽ solũ Hyrcano ad speciẽ honoris dereliquissent. Sed præsentia Herodis præualuit & gratia, qui non mediocri pecunia, sed & muneribus opimis Antonij animũ sibi deuinxerat. Vnde ne sermõe quidẽ ullo perstrictus ab Antonio, euacuauit inuidiã aduersum se directæ legationis. Iterũ centũ ferè uiri Iudæorũ Antiochiã adusq;, non minore spiritu accusatũ profecti, apud Daphnen offendere Antoniũ iã totũ Cleopatræ amoribus deditũ, atq; eius libidini deseruientẽ, ibiq; arguere cœperunt intolerabilẽ fratrũ potestatẽ. Messala contrà refellebat assistente Hyrcano, & insolentiã gentis redarguebat, quæ factione paucoꝝ excitata suos detrectaret, alienos quæreret, Hyrcaniq; iniuriã prætexeret, cũ Hyrcanus ꝙ ciuibus esset accommodũ, præoptauisset. Cognitis itaq; allegationibus partiũ, interrogauit Hyrcanũ Antonius, quos aptiores esse arbitraret. Cuius affectu secundũ Herodẽ ac fratrẽ eius cõuueniente, quũ uoluntati suę responsa congruerẽt, delectatus admodũ ꝙ erat fratribus paternæ hospitalitatis copulatus necessitudine, quando eũ cũ Gabinio aduenientẽ in Iudæã gratissime satis Antipater hospitio recepit, multisq; ꝓcoluit officijs: Herodẽ & Phaselũ tetrarchas ordinauit, totiusq; Iudææ procurationẽ agere præcepit. Hinc quoq; multiplicatus est numerus conquerentiũ: nam & si alios legatorũ custodia receperat, alios affecerat cõtumelia, illi tñ postea legati ad Antoniũ in urbe Tyro degentẽ, facta Hierosolymis seditione pergere præcepti uoluntati ciuiũ non defuerunt. Et quãuis grauiter esset in reclamantes uindicatũ, rursus tamẽ perstrepere ausi sunt: missus ab Antonio Tyrioꝝ præses, qui corriperet insolentię reos, cum tam ipse q̃ etiã Herodes atq; Hyrcanus quærerent, ne sibi grauissima supplicia, patriæq; perturbationes, & causas bellorũ gignerent, ubi nihil profectũ, sed irrationabili contentione misceri omnia cœpere. Direxit Antonius armatos: à quibus alij cæsi, alij grauiter saucij, ab Hyrcano tamen aut sepulturę mortui, aut medicinæ: qui potuerant euadere gratiã adepti, geminæ humanitatis occasionẽ dedere, qua eius in ciues beneuolentia manifestaret. Cæteri quoq; qui effugerant, ita urbẽ exagitando exasperauerũt Antoniũ, ut etiã in eos quos uinctos tenebat, suprema supplicia mandaret.

Antonius totus Cleopatræ amorib; deditus.

Præses Tyriorum.

Caput XXIX.

CEsserat acerbitati insolentia, sed decursu ferè biennij effuderat se Syrię Parthorum exercitus Pacoro regis filio, & Barzafarmane Persaꝝ satrapa, barbaꝝ agmẽ ductãtibus. Quibus stimulator accessit Lysanias Ptolemæi filius defuncto patre, cui cognomẽtũ Memneo fuit, exutus iam potestate per memoratũ satrapã, solicitauit Pacorũ promissis mille argenti talentis, & quingentis mulieribus, ut Antigono regnũ daret, Hyrcani solueret sacerdotiũ. Pacorus ministro regio partẽ equitatus dedit, & quoniã ipse rebellionibus intra Syriã detinebatur, ut in Iudæã transiret, atq; Antigono rem gereret, & studiũ eius iuuaret: sed hoc quoq; paꝝ processerat, nisi confligẽtibus aduersum se Iudæis, Herode ac Phaselo, & contrà Antigono ducibus de sententia Antigoni propositũ foret, ut Pacorũ conciliatorem pacis reciperent. Quod Phaselus ingenij facilitate obnitente Herode, probatũ in tẽpore mox sibi perniciosum expertus, cognouit natura barbaros esse infideles: nam missus ad Barzafarmanẽ quasi pacis executorẽ, & cum Hyrcano profectus occurrit satrapæ, astute satis uelanti insidias specie benignitatis. Deniq; profecturis munera dabat, & quemadmodũ circũuenirent dispositionibus suis constituebat. Prosequebantur eos custodiæ magis causa q̃ socij periculorũ. Defer[illegible]bãtur nuntij quod mille talentis Parthus redẽptus foret ad exitiũ memoratorũ. Ofellius quoq; fugã suadebat, quod à Saramalla Syrorũ ditissimo, factionẽ eis paratã cognouerat: Sed nec sic quidẽ adductus est Phaselus, relicto Hyrcano sibi consulere. Verũ adorsus est satrapã grauioribus contumelijs quod pretio fidẽ proderet, plurisq; pecuniã quam æquitatẽ duceret, amplius pro salute sese dare, q̃ Antigonus pro regno annumeraret. Sed Persa fidẽ quã prodiderat periurio conciliare sibi nisus, & suspicionẽ omnẽ depellere, haud multo post dolum patrauit. Nam eo profecto ad Pacorũ quibus id negotij dederant, Phaselũ & Hyrcanũ corripiunt execrationibus, quando aliud iam facere nequibant, ultũ iri cupientes barbarorum periuria, & perfidiã proditionis. Nec minus Niui minister missus in Iudæã dolis prætenderat, ut caperet Herodẽ, sed illũ iam dudũ suspectantẽ insidias barbarorũ, grauis ad curandũ cura exercebat, seseq; intra munitiones tenebat. Nec simulatis à Pacoro mandatis, quibus de Phaselo eiusq; insolentia fratrem conueniret, muros egredi, & alloquijs hostium

Lysanias Ptolemæi filius.

ſeſe committẽdum putauit. Cognitoq; fratrẽ & Hyrcanũ teneri, nocte in Idumæã ſuos præmiſit, atq; ipſe cum ſeruulis inſequentes barbaros fudit. Multiſq; cæſis in Maſſadã ſeſe properato contulit, grauiores tamen Parthis expertus Iudæos, qui ſugienti incubuerant, & ſuos quidem intra muniriones compoſuit, ultus ſeſe de inſequentibus. Ipſe autẽ relictis præſidijs, quę matri & fratribus iunioribus præſidio forent, in Arabicã Petrã contendit. Inſudere ſe Perſæ Hieroſolymis, irruentes in fugientiũ domos, uerſa omnia in rapinas, bellũ, tumultusq; iniuria proceſſit, ut regnũ Antigono traderetur. Phaſelus quoq; & Hyrcanus in poteſtatẽ eius, ad ſubeunda quæ libitũ foret conſignarentur. Ille autẽ tenere ſeſe diutius nequiuit, ſed cõtinuo in Hyrcanũ facto impetu, aures eius dentibus ſuis abſcidit, nequando ulla rerũ conuerſione recurſus ei pateret ad ſacerdotiũ: Summũ enim ſacerdotem immutilatũ corpore quenq̃ eſſe oportet: nec licere per legẽ liquet, ut mutilato corpore quiſquã ſummo fungatur munere ſacerdotij. Phaſelus aſcitæ ſibi mortis celeritate, contumeliã pręuertit illiſo capite ſaxis, quæ ſorte occurrerãt, dedignatus ſeruari ad ludibria, uel iuſſu alieno mori, qui poſſet uinctis licet manibus & ferro negato exitũ uitę inuenire. Fuit tamen etiã alius de eo ſermo huiuſmodi, quod ſaucio Antigonus medicũ adhibuerit, quo uenena uulneri tanq̃ medicamentũ infunderent. Quilibet exitus horũ principiũ habuit ſpiritus ferocioris. Addidiſſe allegatur in ultimis ſuis cum iam exhalaret ſpiritum, cognito quod Herodes uiueret, & fuga paratas inſidias euaſerit, cum gratia ſeſe obire: quia ſuperſtitẽ relinqueret, qui ſibi ultionẽ inferret. Herodes autẽ properauit in Arabiã, ſperans ſe accepturũ pecuniã, qua ſola barbaricam inclinari poſſe crederet auaritiã, ut fratris redimeret captiuitatẽ, ac ſi uel Arabem paternæ immemorẽ dilectiõis, uel referẽdis muneribus tenaciorẽ offenderet, æs mutuũ poſceret pretiũ redemptionis, pro quo oppigneraret redimendũ filiũ, quem ad hos uſus ſeptennẽ puerum ſecũ deduxerat. Sed præuentũ eſt piæ ſtudium germanitatis morte Phaſeli, & in uacuũ Herodes tam ſedulo fraterni ſtudia muneris exequebat. Prius tamen q̃ de morte fratris agnoſceret, Bocchũ Arabiæ regẽ alienũ reperit, quem amicum credebat: nam is fidem cum tempore mutauit, & iam appropinquantem Arabiæ finibus Herodem uetuit intrare. Compoſito quod ſibi Parthorum nuntijs inſinuatum foret, ne profugum ſuum in regnum Arabiæ recipiendũ putaret, belliq; grauiſſimi cauſam ſibi gigneret. Quibus offenſus Herodes continuo retulit quæ iuſtæ cõmotionis dolor prompſerat, atq; inde in Aegyptũ conuertit. Mox tamẽ Bocchũ pœnituit uiolatę gratiæ, miſſiſq; per quos reuocaretur Herodes præuertit. Cui ingreſſo regiones quas Rhinocorij inhabitabant, & de fratris interitu, & de Hyrcani captiuitate, qui ſub uinculis in Pathienem deductus eſt, ueris indicijs manifeſtatum, tantumq; mœroris aſſumptum, quantum depoſitum ſolicitudinum, ut pro bello fugam pararet. Deniq; Alexandriã ſummo ſtudio contẽdit, atq; ibi cum honore à Cleopatra ſuſceptus, quod tanti nominis uirum ducem militiæ ſuis expetendum partibus arbitraretur: unde poſthabitis reginæ petitionibus, Romam nauigauit, minores procellas hyemis ratus, perturbatiõeſq; Italiæ cõpertas, q̃ quos in Cleopatræ mobilitate grauiores omnibus naufragijs fluctus perhorreſcebat: deniq; inexpectatis uentorũ flatibus profectus, circa Pamphiliã periculũ incidit, ſed euaſit tamen, & mutato nauigio Brondufium prius, atq; inde Romã peruenit. Ibi paternæ amicitiæ prærogatiua adijt Antoniũ, deploratiſq; ſuis & domeſticarũ ærumnis neceſſitudinũ, quibus in obſidione poſitis Romã precatũ uenerat, Antoniũ flexit, aſſumpta ex tanta rerum conuerſione miſericordia, quia rex dudum potentiſſimus: & qui Romanæ reipublicæ ſæpius tulerat opem, repente ut naufragus, & rerũ omnium egens, auxilijq; inops ſuis in periculo poſitis ſuppliciter imploraret auxiliũ, ſedẽ mutauerit: in quo & ſi Antonius hoſpitalitatis gratia, quæ ſibi cum patre eius Antipatro fuerat, propenſe inclinaretur, maximeq; quod Idumæa tetrarchen faciens regno prædeſtinatũ reliquerat.

Hyrcani aures dentibus abſcinduntur.

Summum ſacerdotẽ immutilato corpore eſſe oportet.

Quidam: ſpiritu ferocioris addidiſſet. Allegatur, habent &c.

Phaſelus ſaxis capite illiſo moritur cum gratia.

Quem hic Egeſippus Bocchum, Ioſe. li. bell. iudaic. primo, cap. 11. Malachũ uocat.

Herodes in Arabiã properat pro captiui fratris redemptione.

Bocchus Herodi ingreſſum negat.

Herodes Romam ueniẽs Antonium adijt.

Caput XXX.

CAeſar tamen beneuolentia naturali diffuſior, & toleratã in Aegypto Antipatri militiam omnibus patris ſui Cæſaris prælijs, & hoſpitalem coniunctionem tanquam renouatis gratiæ pignoribus chariora habebat: ſuſpectabat tamen uerſutum ingenium regis, non æquo & bono, ſed negotiorum ſuorum utilitatibus praue intentum. Senatus adeundi data copia, apud quẽ Meſſala & Atratino aſtruentibus paterna bene geſta, ipſius quoq; Herodis officia erga Romanã remp. patrũ autoritate decretũ eſt, utile Romano imperio regnũ Herodis uideri, quod aſtipulante Antonio, bello aduerſus Parthos gerendo adiũgi Romanis memorati regis ſocietatẽ conduceret, dimiſſo ſenatu, Cæſar atq; Antonius & Herodes pariter egreſſi curia, proſequẽtib' magiſtratuũ officijs deducũt. Primoq; die

Herodi regnum ſenatuſconſulto defertur.

quo

quo regnum Herodi ſenatuſconſulto delatum foret, Antonius adornat conuiuium, regemq; inuitat. Eodem ferè tempore Ioſippus frater Herodis aquæ inopia fugam in nocte compoſuerat, ſed tanta ſubito uis pluuiarum terram infudit, ut omnes repleret ductus aquaꝝ. Itaq; reuocato tranſfugio quod ad gentẽ Arabũ parabat, obſidentis Antigoni copias partim inſidijs, partim congreſſione, atq; aperto prælio ſudit, ſed & ipſe plerunq; aduerſo exitu ſeſe in caſtrũ recepit. Et iam Herodes ex Italia in urbem Syriæ Ptolemaidem improuiſus aderat, properéq; egreſſus nauigio cum ingenti manu ciuium & peregrinorum, Antigonum petebat, occurrẽtibus ſibi Ventidio & Silone ducibus Romanæ militiæ, quos Antonius deducẽdo Herodi adeſſe præceperat. Eos Gellius in hos uſus directos ab Antonio licet abhorrens ſtudio, quod utrunq; eorum Antigonus pretio auerterat: ſpecie tamen de proximo conuenire ſuaſerat, ſiquidem in proximis urbibus reprimendi belli Parthici tumultus Ventidius immorabatur: Silon autem intra Iudæam aperta cum Antigono ſocietate pecuniam conficiebat: nec tamẽ Herodes auxilio egebat, cui præter paucos Galilæorum uniuerſi adhæſerant: & quia propoſitum erat ut de Maſſada ſuos q̃primum eriperet, obſidioni Ioppẽ in medio poſitam pugnando cepit, aduerſarioꝝ manu refertã: ne ad ulteriora progreſſus hoſtem à tergo relinqueret: & q̃uis iter eius Antigonus impedire cuperet, tamen facili negotio Maſſadã recepit, ſuoſq; exemit periculo. Deinde profectus Hieroſolymã cum omnia feciſſet, ne pugnãdi haberet neceſſitatem, aſſerens ſe pro ciuibus aduerſus rebellionem, non aduerſum ſuos prælium recepiſſet laceſſitus ab Antigoni fautoribus ſagittis, & leuioribus ſpiculis de muro ſibi obſtrepentes fugere coëgit. Nec ulla fuiſſet uictoriæ mora, ni dux Romani agminis Silon ſubornaſſet milites, qui de inopia querelam expromerẽt, uaſtataq; omnia circa muros, difficultatemq; utenſiliũ, & anguſtias alimentorũ prætenderent: & iam tempus adeſſet, quo ad hyberna eos cõcedere oporteret, rupturos imperium minarentur, ni ſibi acquietũ foret. Iamq; ſeditio conualuerat, niſi Herodes centurionibus pariter ac militibus Romanis mediũ ſe offerens orauiſſet, ne deſererẽt eum quem Cæſar & Antonius, ſenatus quoq; tuendũ ſibi cõmiſerant, quũ præſertim nihil defuturũ uſibus polliceretur. Et cõpleta oratiõe in regionẽ egreſſus, ſubito rerũ omniũ abundantiã exercitui ſuppeditari fecit, ut nulla Siloni ſupereſſet cauſatio: & inde erectis uniuerſorum animis, cum duobus milibus peditũ & quingentis equitibus Idumæã recepit: quieto iam Romanoꝝ agmine, atq; in hybernis locato, dux facti Ioſippus leuiori electus negotio, ne quid aduerſus Antigonũ maiore periculo uſurpandũ arbitraretur: Ipſe autẽ ſuos ex Maſſada translatos, cum in Samaria prouiſis quæ munimento & uſui fòre crederet, conſtituiſſet: glaciali hyeme & repletis niue locis omnibus, præueniens aduẽtus ſui nuntijs Sephorim priſco uocitatã nomine, quã Diocæſareã poſtea nuncupauerunt, ſine ullo ingreſſus prælio reficiendis, quos hyemales pruinę atq; aſperiora gelu itinera fatigauerant, opportunã ęſtimauit. Erat enim illic & alimentoꝝ multa copia. Vbi refectis cibo & ſtatiua interpoſitiõe militibus, aduerſum latrones prẹliũ adoriundũ putauit, qui totã percurrentes regionem, non minore q̃ bellica incurſione locorũ incolas attriuere. Itaq; primo partẽ quandã equitũ & peditũ in uicũ Arbelã prẹmiſit, & ipſe cum reliqua manu poſt quadraginta dies affuit. Nec tamen exercitus ſpecie territi latrones, ſed cum armis occurrendũ rati, prẹferebant diſciplinã bellicã, & latronum audaciã: conflictu habito, ceſſit cornu Herodis ſiniſtrũ, ſed cito reparauit Herodes, & adhibitis adiumentis ſuos ſtatuit, inſequentes perculit, atq; infregit impetus eoꝝ. Qui cominus pugnantem Herodẽ pati nequiuere, declinanteſq; uſq; ad Iordanẽ ſecutus neci tradidit. Reliqui omnes ſupra fluuiũ diſperſi, ut omni incurſionũ metu Galilęa abſolueretur: reſidentibus tantũmodo qui ſe latebris recondentes ac uelut infodientes ſpeluncis, uictoria morabantur.

Ventidius et Silon Romanæ militiæ duces

Ioſippus dux facti.

Erant autẽ in prẹrupto montium concauis ſaxorũ lateribus inhorrentes ſpecus, inter ſe ſcrupeas rupes, inuio undiq; & impoſſibili, niſi locorũ incolis, acceſſu. Qui tranſuerſarijs ſemitis & anguſtis callibus, quibus ſolis adiri ſolerent periculi uſu, aduerſus periculum deprehẽdendi tutiores forent. Cæci intus antrorum receſſus, quorum in fronte petra, uſq; ad profundas congregationes aquarum, uelut quodã continenti iugo prominens, ſpem adeundi excluderet, lubrico undiq; ſitu, de ſupercilio montium cadentibus aquis, & amniũ curſu fragoſo, ut præcipitium fluentorũ ruina & ſaxũ imminẽs charraris plus terroris daret. Deniq; aliquandiu rex in incerto hæſit, non reperiens quemadmodũ naturã uinceret. Poſtea uero huiuſmodi cõmento uſus, ut in modũ arcaꝝ machinato munimine ualidiſſimos quoſq; includeret: in ipſa ſpelæoꝝ ora armatos, retinaculis quibuſdã depoſuit, qui facile inermes cædere, & cum omnibus neceſſitudinibus, & generatione interficere cœperunt: at ſi qui reſiſtere auderẽt, eos iniecto igni exurere. Nullus pietati locus. Quinetiã uolens Herodes pleroſq; eripere neci, atq; ad ſe

Deſcriptio horrendorũ montium.

Mirabilis enarratio.

 confu-

Senior quidã filios unà cũ uxore interimit tandẽq; seipsum præcipitat.

confugiendi fidutiã dare auertit magistrita ut nullus uoluntarius Herodi adiungeret, & si qui ui adigebantur, mortẽ præferrent captiuitati. Deniq; unus de senioribus, cui septẽ filij uxorq; adessent, quorũ saluti cõsulere posset, omnes eos tali occidit modo. Singulos quosq; progredi iubens, ipse in ingressu stetit, & procedentẽ de filijs interficiebat. Despiciens Herodes tam triste facinus ac miserabile, paterna perstrictus necessitudine, arcebat manu, & uerbis rogabat ut parceret liberis, impunitatẽ pollicens: at ille haudquaq̃ ullis inflexus uocibus, atq; insuper regi conuiciatus, supra filios etiã uxorẽ peremit, præcipitatis ex alto cadaueribus filiorũ, ad ultimum semetipsum in profundũ præcipitẽ dedit. Perterritus his Antigonus, quod tam facile Herodes latronũ multitudinẽ, locorũq; superauisset difficultatẽ, ipsius quidẽ præsentiã declinauit: sed conuertit se ad Ptolemæũ, quẽ Herodes parti exercitus præfecerat, & uir ad furta belli peridoneus per eos, quibus mos erat turbare Galilæã, improuiso impetu Ptolemæũ ingulari coegit: Iosippũ quoq; fratrẽ Herodis, germano in alijs occupato, partibus impigre repugnantem cum militibus Romanis, qui in adiumentũ eius temere collecti aduenerãt, deleuit. Nec tanto contentus triumpho, addidit etiã uictoriæ grauẽ in defunctũ contumeliã, ut abscisso capite relinqueretur: pro quo Pherora frater perẽpti, quinquaginta talenta obtulit, nec impetrauit. Qua uictoria rursus in Antigonũ plurimorũ intra Galilæã studia cõuersa: renouataq; belli negotia. Antiochiã Herodes contenderat, illic amœno satis loco, quẽ Daphnen uocitant, requiescebat. Vbi accepto germani necis nuntio, paulisper ingemens passioni mœrorẽ distulit, uindictã parauit. Non tulit Antigonus furorẽ dolore, sed intra munitiones sese recõdit. Irrupit Herodes ut persequeretur tanti facinoris autores, & facile occurrentia auertit agmina. Erat multorũ nex plurima, obstructæ uiæ iacentiũ cadaueribus, ut itinera ipsa peremptorũ funeribus replerentur. Peractũ esset prœliũ omnibus fuga uersis, si Herodes Hierosolymã protinus dirigendũ iter æstimauisset. Abiecerat Antigonus hastas, ultimũ suppliciũ pertimescẽs: Confusi omnes metu, adeo, ut cum asperitate hyemis reuocatus à persequendo esset Herodes, & armis depositis balneũ esset ingressus, uno comitatus seruulo, occurrerunt ei tres uiri districtis mucronibus: deinde plures qui fugissent de prælio latibula quærentes, hi uiso rege turbati metu pertrãsiere, atq; ad exitũ balnei festinauerunt, ut possent euadere, qui potuerant necem regis patrare, bellumq; absoluere. Deniq; nemo fuit qui fugientes corriperet, unde conijciens Herodes quãta hostibus formido inesset, incubuit prælio: & Pappum ipsum ducem aduersi agminis interfecit, atq; eius abscindi caput iussit, quod ab eo frater Iosippus regius interemptus foret.

Antigonus Ptolemæum improuiso impetu ingulari coegit, & Iosippũ Herodis germanum deleuit.

Maxia strages ab Herode facta.

Herodi balneum ingredienti tres uiri districtis occurrunt mucronibus.

Caput XXXI.

ANtigonus interea qui fugã parauerat, distulit: quẽ morantẽ Herodes circũfuso exercitu obsedit: Incubuitq; ea parte quæ erat ante templũ, qua parte etiã Pompeius murũ irruperat. Tanta aũt iam uictoriæ regi præsumptio, ut etiã obsidione coepta, ad accipiendã uxorẽ Alexandri filiã deflecteret, hymenæis classicũ mutans, & nuptias bello intermiscẽs, atq; ex occasione prælij coniunctionis opportunitatẽ adeptus, à festis ad bellũ reuertitur. Occurrit & Sosius missus ab Antonio in adiumentũ regiũ ita coniũctis uiribus: cum usu belli & disciplina militari Romani præstarent, & regi studio placendi inniterẽtur, uix quinto mense facta irruptio, Herodianis murũ ascendere ausis. Irruentibus autẽ Romanorũ centurionibus oppidũ, innumeræ factæ cædes, uastata circa templũ omnia. Alij fugientes ad templũ, alij congregati intra domos obtruncabantur, nulla miseratio senectutis, nulla infantiæ, aut muliebris infirmitatis. Obtulit se Antigonus, & immemor loci deiecit se ad pedes Sosii. At ille, quẽ tanta rerũ conuersio flectere debuit misericordiæ, conuiciatus iacentẽ, Antigonã uocauit, nec tamẽ quasi mulieri pepercit, sed uinctũ in carcerẽ detrusit. Fluctuare Herodes quomodo Romanorũ manibus eriperet patriã, quomodo templũ à gentilibus incoinquinatũ reseruaret. Festinabant enim Romani spectare mysteria interiora, profanare sancta sanctorũ. Rex uero nunc prece, nunc minis remouere singulos, fuga deteriorẽ arbitratus uictoriã, si quid sacramentorũ diuulgaretur. Instare ad prædã Romani, Herodes resistere, ne uacuã sibi urbẽ relinquerent, regnũq; sibi superesset deserti. Sosius contrà captæ urbis prædã militibus deberi asserebat. Sed rex de proprio spopondit militi se pecuniã daturũ, atq; ita reliquum patriæ quod remanserat pecunia redemit, ut promissum impleret. Humanissime milites suscepit, ratiõabiliter duces, ipsum quoq; regia liberalitate Sosiũ remuneratus est, nemo ingratus recessit. Sosius coronã deo obtulit, & profectus secũ abduxit Antigonũ ad Antoniũ, quẽ ille, quasi degeneris animi uirũ, securi percussit.

Antigonus deijcit se ad pedes Sosii.

mysteria.

Antonius Antigonũ securi percussit.

Cap. XXXII.

HErodes aũt plurima etiam suis largitus, plurima Antonio amicisq; eius dona dedit: nec tamen redimere ab Antonio potuit securitatem sui. Iam enim Antonius Cleopatræ

patræ amori defcene ratus inferuiebat, atq; addictus eius libidini famulabat: fed uincere non
poterat fœmineas auiditates, & maxime exercitatæ mulieris in cædibus propinquorũ, qui-
bus extinctis poffeffionẽ eorũ quafi fpoliũ fuis iunxerat: eadẽ auaritia fimul & crudelitate, fi
quos de Syria locupletiores fama acceperat, interficiebat: atq; addicto iã ad fuas libidines An-
tonio, regnũ quoq; Iudææ & Arabiæ, extinctis utriq; genti imperitantibus, auaritiæ fuæ ad-
iungi poffe arbitrabatur. Sed quis libidine ebrius, fomno grauis, in hac tamen parte refipuit
Antonius, ut tales uiros, & potentiffimos reges, pro imperio petulantiffimæ mulieris extin-
guere, detrectaret. Tamen ne immunes dimitteret, amicos eorũ perculit, poffeffiõis maximã
partẽ ademit, eamq; præcipue quæ balfamũ gigneret. Vrbesq; omnes intra Eleutherũ amnẽ
fitas: Tyro tamen & Sidone exceptis, Cleopatræ cupiditati adiudicauit. Quæ tali mercede à ui
ro delinita, ufq; ad Euphraten profecuta proficifcentẽ in Parthos Antoniũ, per Iudæã reuer-
tit: ubi donis muneribusq; maximis conciliare fibi reginæ animũ Herodes non prætermifit.
Cui fecundæ res fuperbiã augebãt, ut muliebris impotentia fupra modũ fefe extolleret. Siq-
dem non multo poft ei Parthorũ rex Artabazes, Tigranis potentiffimi regis filius dono eft da
tus. Quẽ Antonius captiuũ tenens, cum omni præda & fpolijs Perficis triumpho debitũ, quafi
uile mancipiũ mulieri addixit: ut quo illuftrior fuerat uictoria, eo turpior effet largitio, quæ re
gem tanto ludibrio dehoneftaret. Nec tamen diutius potitus fecundis, qui uti illis nefciebat,
infolentia muliebri Auguftũ in fe excitauit. Itaq; bellũ Actiacũ magnis utrinq; parabatur mo
tibus. Promptiffime rex cum Antonio geftiebat bellum fubire, quia & Iudæa ab tumultu
uacabat, & Hyrcaniam à forore Antigoni diu retentam receperat. Sed in hoc quoq; Hero-
des beatiffimus, cui inuifum eft periculis alienis fefe mifcere. Volens itaq; Cleopatra alie-
nare animũ eius à regibus atq; auertere, fuadet uiro ut bellũ aduerfus Arabas gereret Hero-
des: quo fi fuperior effet, Arabia reginæ cederet: fi inferior, dominatus Cleopatræ in Iudæã ex-
tẽderet: Vter uiciffet, alterũ folueret. Quod cõfiliũ nõ ex difpofitiõe, fed ex ufu in Herodẽ incli
nauit, q fimul ut præliũ adorfus eft, ualidior eqtatu auertit hoftẽ: in exitu multitudine hoftiũ
fuperatur, & numero circũuenitur. Congregatis in Canatha uiribus aduerfariorũ, aduerfum
quos denfare aciẽ uolens, elatis fuorũ animis fucceffu priorũ, eaq; caufa in hoftẽ irrũpentibus
deftituitur, & maxime fraude Athemonis, quẽ Cleopatra ducẽ adiunxerat, non ut adiuuaret
Herodẽ, fed ut in ipfa defereret neceffitate. Deniq; deftitutũ exercitũ eius in locis faxofis atq;
inuijs adorfi Arabas graui cæde fternũt funduntq;, & fugatos ufq; ad refugia fecuti exitio de-
dere: affuit Herodes ferius quidẽ, q̃ neceffitas expoftulabat: fed tamen ultus ærumnã poftè-
rioribus prælijs, ita Arabas afflixit, ut unã illã uictoriã fuã fæpius deplorarent. Accidit etiam
motu terræ grauis animorũ defectio, quo pecorũ plurimũ, hominũ quoq; triginta ferè milia
confumpta funt. Militaris tamen omnis manus, eo q̃ fub dio habitabat, incolumis perfeuera-
uit. Hinc quoq; erecti animi hoftiũ, ut arbitrarentur quod defertã Iudæã facilius inuaderent,
& perculfos talibus prodigijs affligerent. Vnde eos Herodes ad defenfionẽ fui erigendos pu-
tauit, & maxime, quia legatos quos in Arabiã miferat, necatos dolo compertum habebat. Hoc
ergo trepidantes fermone adorfus eft. Cum tot fecundis noftrorũ prælijs, fractæ res hoftium
ufq; ad ipforũ fuerint confeffionẽ, qui uefano dolore perciti quafi uicti legatos noftros pere-
meruntmirũ mihi uidetur, quod metus uos irrationabilis intantũ perculerit, ut fortuita ele-
mentorũ notis iam uirtutũ fucceffibus præferatis. Nulla congreffio fuit, qua non ftatim Ara-
bes cefferint, atq; in fugã conuerfi cedendũ exiftimauerint. Et ut fe habent furta belli, fraude
atq; infidijs remedia captauerint, non ut ipfi uincerent: fed ut noftrã differrẽt uictoriã. Pro q̃-
bus cũ cõfidere oporteret, exagitatio fucceffit quafi formidabilis belli, quia terra tremuit, cũ
foli innocui fuerunt qui prælia gererent. Aut fi confiderare uelimus, quibus offecerit, Arabes
potius æftimabimus, quos in bellũ reduxit: ne fe fugiendo fubtraherẽt fortioribus. Video e-
nim illos non armis, aut uiribus fretos, fed pecoris noftri difpendio in aciẽ remeaffe. Fragilis
autẽ fpes quæ nõ ex propriæ uirtutis fiducia, fed ex aliena pendet miferia: cũ in terris nihil tã
mutabile, q̃ uel fecũdæ res uel aduerfæ. Exiguis enim momẽtis ftatus rerũ humanarũ nouant.
Nec profperitas diuturna, nec ærũna eft pertinax. Itaq; nec miferũ effe, nec contrà perpetuũ
eft: fed alternæ frequenter, & in ijfdẽ uariæ uices rerũ. Deniq; ex nobis exemplũ capeffere li-
cet. Conflictu fuperiore potiores fuimus, fed in proceffu prælij fors mutata, ut uinceremur ab
his q̃s uiceramus. Ergo & nobis fperare fuppetit, q̃ uincant à nobis q nos uicerãt. Incauta em̃
fp nimia p̃fumptio, & fui negligẽs. Timor aũt profpicere futuris admonet, & diligẽtiã docet.
In profperis audacia obrepit, & incõfulta temeritas nefcit cõfiliũ ducis expectare. Deniq; cõ-
tra fententiã meã progredientibus nobis Athemõis neqtia nocendi locũ reperit. Nunc mihi

Confiliũ Cleopatræ.
Anti. lib. 15. cap. 14.
Magnus terræ motus.
Oratio Herodis ad focios.
Fragilis fpes que non ex propriæ uirtutis fiducia, fed ex aliena pẽdet miferia.

trepidatio ueſtra uadatur prærogatiuã uictoriã. Erigite igitur animos, & ueterẽ Iudæorũ ma
gnanimitatem attollite. Nec uos inſenſibiliũ cõmotiones perterreant, nec terrarũ motus alte
rius ærumnæ indices arbitremini. Habent ſuã noxã paſſiones elementorũ: nec aliud timea-
tis q̃ quod in ipſis offenſiõibus eſt. Non enim ſigna periculorũ ſunt in terræmotu, atq; animã-
tium lue, ſed ipſa pericula. Nihil eſt ergo quod timeamus quaſi grauia paſſuri qui pertulimus
Notatu dignißima. grauiſſima. Propitius iam poteſt eſſe, qui uindicauit: & mitior, q̃ ſi nõ uindicaſſet. Quid ſerua-
tur poſt terræmotũ ac peſtilentiã, niſi miſericordia? Quia ſoluimus duplicia peccata. Et tamẽ
nos quod bello utile ſit, integrũ habemus. Peſtilentia enim extra bellũ poſitos abſtulit: noſtra
autẽ uictoria id hoſtibus ademit, quod bello idoneũ legerant. Deinde nobis pecus mortuum,
illis conſiliũ, qui legatos quos miſimus contra ius, faſq; iugulandos putauerunt. Præuaricati
ſunt legẽ omniũ hominũ, ipſorũ etiã Barbarorũ: quoniã apud ipſos quoq; qui neſciunt huma
nitatẽ inuiolabiles legati habentur: dum uindicta cœleſtis reformidatur, & tãti ſceleris ultor
deus timetur. Hoc ergo admiſerunt aduerſarij noſtri, quod nec humanę nec diuinæ leges in-
Optima belligerãdi intentio. ultum relinquunt. Egrediamur ergo non pro finibus aut ſpolijs, ſed pro diuina iniuria prælia
turi. Incitet nos ad bellum non coniugij aut prolis charitas, ſed pręſumpta protectio dei. Non
arbitria noſtra, ſed diuini iuris eis præcepta exequamur ſacra, quod & pro his uindictã repo-
ſcamus quos inuiolabiles eſſe oportere religio iubet. Inter arma hoſtilia legatio ſola pacis ſe-
queſtra eſt: exuit hoſtẽ qui legatiõe fungitur, quorũ nunc ſanguis clamat ad deũ, & uindictã
repoſcit. Feſtinemus igitur ad præliũ dum ultorẽ habemus deũ cæſorũ uindicẽ. Illi pro nobis
melius præliantur. Et circunfuſi angelorũ legionibus in acie prætendunt. Talibus hortatus
milites, in hoſtẽ ruit, omnẽ occaſionẽ bellandi requirens. Erant Arabes præſtãtiores nume-
ro, ſed animis infirmiores: unde congreſſione habita, ceciderunt ferè eorũ quinq; milia. Reli-
qui ſeſe in munitionẽ recipientes, aquæ inopia fatigabantur, ut legatione miſſa pacẽ pretio
depoſcerent. Sed cum ſe protrahi uiderent, & ſitis amplius aquis deficientibus accenderetur,
Ferro q̃ ſiti præoptãt perire. egredientes pleriq; ſeſe offerebant hoſtibus uoluntarij, ferro q̃ ſiti præoptantes perire. Quos
uinctos ſeruabat Herodes, ne quid eſſet inſidiarum. Itaq; quatuor diebus quinq; fermè milia
recepta ſunt, alijs ad bellũ prodeuntibus iterũ ad ſeptem milia uirorũ cæſa. Qua plaga humi
liati Arabes à rege quanto uirtute inferiores, tanto conſilio præſtantiores. Quem aduerſariũ
habebant, quaſi defenſorem, & auxiliatorem ſibi ipſum expetiuerunt.

Caput XXXIII.

SEd maior uictorẽ ſolicitudo perculit, ut qui ſibi alios ſubiecerat: nõ iam de finibus, ſed
de toto regno periculũ imminens perhorreſceret, uicto Antonio quẽ fida ſibi amicitia
Oratio Herodis ad Cæſarem. copularat. Deniq; Auguſtus Cæſar Actiaci triumphator certaminis, necdũ ſuperatũ
Antonium arbitrabatur, cum Herodes supereſſet uictoriæ. Anxius itaq; rex cum Rho
dum acceſſiſſe Cęſarem uero iudicio cõperiſſet, nauigauit ad eum, ne fama terrenũ iter eius
præuerteret. Adueniensq; depoſito diademate, ſeſe obtulit priuato habitu, ſed mente regia.
Deniq; nihil ueritati ſubtrahens conſtantiã tenuit, autoritatẽ reſeruauit. Ego, inquit, Augu-
ſte fateor me fidelẽ fuiſſe Antonio ſociũ, utpote qui ab eo regnũ acceperim, cui me debitorẽ
adhuc non abnuo, idq; armis probaſſem ſi Cleopatra non inuidiſſet, & Arabes non impediſ-
ſent. Ea neceſſitate arma aduerſum te non tuli: non quaſi amici deſertor, aut prælij pauidus,
ſed quaſi domi rebus gerendis occupatus. Ingratũ me tamen ſibi non ſenſit Antonius, & ad-
iumẽta exercitus, & frumenti innumerabiles copias abſens miſerim: Sed & tu Cæſar me nõ
ingratũ beneficijs eius quod iudicauiſſes, ſi Actiaco bello interfuiſſem. Vide q̃ nihil ſubtrahã.
Plus metuo apud te ingratus in hoſtẽ tuũ, q̃ in te hoſtis uideri. Iudiciũ mihi tuũ grauius q̃ bel
lum eſt, apud quẽ non uirtutũ merita, ſed uitia periclitantur. Vnde & ego malo apud te de fi-
de q̃ de perfidia cauſas dicere. Vide Cæſar q̃ integrũ Antoniũ non deſeruerim, uictũ non refu
gi. Viciſti Cæſar Antoniũ legionibus tuis maximis: uiciſti conſilijs tuis, uiciſti imperij Roma-
ni uiribus quod dereliquit & quod negauit: & uere uictus eſt uirtutibus tuis, ſed magis mori
bus ſuis. Vicit eum Cleopatra uxor, uicit eum Aegyptius amor, uicit eum Conopęa luxuries.
Victus eſt, quia maluit cũ Cleopatra uinci, quã ſine ea uincere: uicit eum mulier infeſtior ſuis,
quàm aduerſarijs. Suaſeram mortẽ mulieris, ſi uellet ſibi conſulere: promiſerã auxilia, quibus
repararẽ afflictũ: promiſerã uires quibus fugacẽ tuerer, meipſum belli conſortẽ obtulerã. Sed
mentẽ eius obſtruxerãt Cleopatræ cupiditates: uictus eſt, quia audire me noluit: uictus ſum
& ego cum Antonio, minore tamen flagitio: quia illũ Cleopatra uicit, me Antonius. Ille Bar-
baram, ego amicum non dereliqui. Cum illo poſui diadema, ſed ad te uenire timens amici fi-
delis gratia ſequeſtraui regni inſignia, ſed non abieci uirtutis conſcientiam: ut uoles, iudica.

Ego

Ego tamẽ quãuis forte iudicij tui referã mecũ, quod cuiusmodi fuerim amicus, æstimabitur.

Caput XXXIIII.

Responsio Cæsaris ad Herodem.

RESpondit ad ea Cæsar: Salue, inquit, & nunc magis regno tuo utere, quia non inuidemus uirtutibus, sed delectamur. Dign⁹ enim es pluribus imperare, qui sic tueris amicitiã: & ut in aduersis positum non abneges, & amicum tibi cõfiteri non erubescas. Sed a dorere felicioribus adhærere & cõseruare fidem in prosperis, iam in aduersis satis probasti. Vicerit te Antonius, sed non ego uictũ putabã, quem amicitia parem fecit uictoribus. Propterea expeteris à nobis, quia nullus te belli euentus mutauit: quandoquidem non tu Antoniũ deseruisti, sed te Antonius, qui Cleopatræ magis ꝗ tibi credidit. Insipientia illius te nobis acquisiuit, qa pernitiosissimã sibi elegit, fidelẽ repudiauit. Nec mirũ si Cleopatræ Antonius uictus adhæreat, à qua uictor captus est. Quid miraris si à te desistere fecit Cleopatra Antoniũ, cum à me dissociauerit, atq; ex consorte imperij hostẽ fecerit: Ergo & quia tu nobiscum repudiatus es, & ideo nobiscũ regna. Nec hoc quidem beneficio uacat, quod dum nos bellis occupamur ciuilibus, tu indomitã Arabum gentem subiectam fecisti, quia Iudæorũ hostes pro nostris ducimus. Nobis enim arma inferunt qui uos lacessunt. Nobis ergo militasti, cum tibi uinceres: & ideo te remunerabimus, ut regnum tuum confirmetur nostro munere: Interim nihil imminuisse nõ parua gratia est: adoriemur in reliquum ut non requiras Antonium. Neq; enim dignũ est, ut quem bello uicimus, non uincamus beneuolentia. Cum hæc dixisset Cæsar, imposuit diadema capiti eius, sed utilitatẽ adiungens muneri. Qua dignatione Cæsaris inuitatus Alexander, ex amicis Antonij, uiꝝ cui Cæsar maxime indignaretur, uolens abducere offensioni, multa deplorabat prece: sed indignatio nimia nullũ ueniæ locũ reliquit. Proficiscentibus inde in Aegyptũ, prosecutus Cæsaris iter suppeditatis omnibus, quæ urbi, uel ipsi, uel exercitui usui forent, maxima sui gratia imperatoris sibi studia conciliauit Herodes: præcipue quia in locis aridioribus usq; ad Pelusiũ regali prouisione aquarũ affluẽtia subministrata, quibus officijs tantũ sui amorẽ infudit omnibus, ut plus uideretur meruisse, ꝗ accepisse. Minor quoq; regni potestas ꝗ humanitatis largitas æstimaretur. Vnde Cæsar ex sententia rebus intra Aegyptũ gestis Antonio & Cleopatra defunctis, non solum quæ adempta erant Herodi reddidit, uerũ etiam præter illa quæ Cleopatra auerterat Gadaram, Ioppen, Samariam quoq; ei concessit. Maritimas quoq; urbes, Gazam, Arithedanam, Ioppen, turrim Stratonis simul donauit: quadringentos quoq; stipatores ex Gallia, quibus septa incedebat Cleopatra, ad custodiã corporis regi cõcessit, multáq; alia. Sed his omnibus rex pluris habebat, quia à Cæsare super omnes, infrà Agrippam tamen diligebatur, ab Agrippa infrà Cæsarem.

Cæsar Herodi multa donauit.

Caput XXXV.

Herodes tẽplum exornat mirifice

QVintodecimo itaq; sui regni anno ut beatitudini suæ responderet, & gratiæ tanto rerũ secundaꝝ successu leuatus, ad pietatẽ intendit, & ut se gratũ cœlestibus in se supra modũ fluentibus beneficijs demonstraret, templũ ornauit: omnẽ illum circa templũ loci ambitũ circũuallauit muro, geminatisq; spatijs inclusit immẽso ædificandi sumptu, & exquisito decore: Indicio erant magnæ circa sacrariũ porticus, quas extruxit ex fundamentis: nec minor tuendi ꝗ ornandi intentio. Siquidẽ castrũ aquiloni communiuit subiacens, quod appellauit Antoniã propter Antonij gratiã, nullo inferius superiorũ palatiorũ. Addidit etiã in ipsa arce regiæ domus gemina habitacula, maximi ambitus & mirabilis pulchritudinis, quorũ gratiæ nihil conferendũ arbitreris. Vnũ eoꝝ Cæsariũ, alterũ Agrippium nuncupabat, ut in suis ædibus tantoꝝ amicorũ diuturna memoria celebraretur. Vrbẽ quoq; Sebasten non solũ ædificauit, sed etiã repleuit inhabitantibus. At ne singula persequar, haud ullũ facile præterijt locũ uetustarũ urbiũ, quẽ non reuocaret labentẽ, aut additis, quæ deesse uidebantur, ædificijs ornaret. Liberalitates quoq; suas usq; ad quinquennalia diffundens certamina: unde illud hominũ genus effusis diuitijs locupletauit. Templũ etiã Cæsari de marmore albo condidit ad fontes Iordanis, adeo immemor factus religionis, ut homini templũ sacraret, usumq; gentiũ in Iudæã induceret, loco nomen Paniũ est: Vbi mons altitudinis excellæ summo in sublime uertice exporrigitur: cuius in latere umbrosum aperitur antrũ, per quod graue olentis præcipitiũ profundũ sæuã exhalat memphitim. Intus aquaꝝ cõgregatio, & sine ullo motu multa uis inerat, ut nulla æstimatio profundę altitudinis non cõprehẽderetur. Foris autẽ circa ipsius antri radices fontes scaturiũt: Vnde ortũ illic Iordanis pleriq; æstimauere: nobis tamẽ quid ueritas habeat in posterioribus aperiendũ uidet. Erat in maritimis ciuitas quæ Stratõis turris appellabat, iã fessa bellis frequẽtibus, & uetustate ipsa inclinata in ruinã: Opportunitate tñ & gratia loci ꝑminẽs, quã renouauit lapide albo & uarijs ornauit ędificijs,

Mons excelse altitudinis.

ficijs,atq; in ea magnanimitatis suæ uirtutē, & elegantiam operis expressit. Inter duas enim maritimas urbes Dorā atq; Ioppen sita in medio:utraq; ex parte perstringitur importuoso littore,ut omnes quicunq; ex Aegypto Phœnicē prætermeare desiderant, in salo fluctuēt,quia frequenter illic mare uentis excitatur, & maxime Libycis spiramine, cuius etiā moderatiore flatu fluctus attollitur:deniq; illisus procurrentibus saxis, & fracto repercussus impetu effeꝝ mare cadendo exasperat.Itaq; rex nullū impensis statuens modū magnanimitate uicit naturam,portumq; maiorē Pyræo cōstituit,atq; in eo penetrata rupiū uastitate stationes tutas cōposuit. Mensus quoq; spatiū quod magnitudini portus conueniret saxa ingentia in mare iecit,quibus inesset plerisq; altitudo pedū quinquaginta,alijs etiā excelsior.Distinxit ipsum maximis turribus portū,quarum unā Drusion uocauit,& Drusi nomē qui de Cæsaris maioribus fuit insignibus sui operis intexeret. Gradus etiā breuiores locis interposuit frequentioribus, per quos sine graui labore nauigia subducerentur. Tribus etiā colossis ingētibus totā portus illius gratiā uenustauit.Iterum templū Cæsaris editiori fundauit loco,& templi medio colossum constituit Augusti nomine,uelut simulachrū ipsius, quod non minoris magnitudinis foret simulachro Olympij Iouis aut Iunonis Argiuæ.Nescias pulchritudinem in tantis difficultatibus, an ualiditatē operis ac munimentū in tanto decore præstare amplius putes,quandoquidem insolubile maneat opus,& mari,& uetustati.Accessit itaq; in eo opere multiplex gratia.Nam & urbs maxima accreuerat prouinciæ,& portus nauigantibus,& honor Cæsari, cuius ex nomine Cæsarea in hoc tempore uocatur.

Caput XXXV.

Dosidem Herodes habuit uxorem, de qua Antipatrum suscepit filium.

HAnc regis potentiam prosperis affluentem successibus unius mulieris expetita societas inclinauit,mœstisq; infregit doloribus, ex quo aduersum ius fasq; cōiugum, dignitate potius generis, q̃ charitate usu quodam regio metiendū existimauit. Habuerat autem in consortio, Dosidem nomine, Hierosolymitanam fœminā priuato sibi ante sociatam,quæ gratior eo esse debuerat, quo fuerat felix marito,cum qua regale fuerat adeptus fastigium. Veꝝ immemor gratiæ proijcit Dosidem, sociat Mariamnē Aristobuli neptem,Alexandri filiā.Itaq; dum sequitur nobilitatē,perturbatione incidit, qua sibi domus propria non cōueniret, cui diuersaꝝ prouinciaꝝ multiplex obtemperaret populus,ac ne oculi nouæ nuptæ odio nouercali domi posito eo,quem Dosis generauerat offenderetur eiectus, non solū paternis ædibus,sed tota quoq; urbe Antipater(id enim inueni nomē) infaustis nuptijs locum fecit,quas pater unici filij exilio concelebrauit, uixq; festorū dieꝝ solennitatibus arcessebatur:uidens mulier morigerari sibi maritum,etiam pietatis conuitio in superbiā conuersa,addita est etiā causa qua iure eius animus inflammaretur: quia Hyrcanū auum suū uiri sui insidijs cōpererat extinctum, falsò suspectū propter regni cupiditatem:Ipse est de quo supra memorauimus, quē Barzafarmanes qui Persis imperitabat, cum occupasset Syriā captiuū abduxerat,atq; in Parthia primo retentū,postea Iudæis postulantibus qui supra Euphraten inhabitabant miseratus sortē inclinatam permiserat:atq; utinā ut concessus fuerat depre cantibus,ita etiā credidisset monentibus, ne more ingenij humani propinquoꝝ eum potētia solicitaret,ut ad Herodē transitum faceret,eam illi periculo futurā,ꝙ nullos magis regni cupido seruandi q̃ proximos exagitaret, atq; à propinquis caueret. Veꝝ ille tædio peregrinatiōis, & suorū desiderio transiuit Euphraten,in Iudæam reuertit. Quod altius in pectus Herodis,q̃ quisq̃ ratus erat descendit,non quò ille regnum affectauerit,sed quia uiro regij generis,& diu exercitatæ priuilegio potestatis,incertum an ab eo abstinere se posset æstimabatur. Laqueus igitur mortis Hyrcano coniugium neptis fuit,cuius gratia properauit ad Herodē:nescius,tutius apud hostē captiuos degere q̃ apud regem propinquos. Nulla itaq; uel leui regnandi suspicione hoc solo interemptus est,ꝙ ei competere regnū uidebatur. Diligebat interea Mariamnem impenso amore,nec offensam uolebat: Cumulauerat mulieri gratiā numerosior partus.Nam quinq; ei generauerat filios,sed ex tribus maribus iunior Romæ obierat, dum literis imbuitur liberalibus,Reliqui duo ultra priuatorum modū regio cultu celebrabātur. Suffragio erat iuuenibus matris nobilitas,& suus ortus in regno,ꝙ imperāte iam patre geniti forent,sed amor maxime Mariamnes, quo rex magis magisq; quotidie accendebatur,ut cū ipsi nulla uicissitudo amoris à coniuge rependeretur,caueret tamen ne in aliquo mulieris animū mœstificaret. Aequa lance odium mulieris,& amor uiri aduersum se certabant. Iustius tamē Mariamne amantē se uiꝝ oderat,q̃ Herodes Mariamnem amabat non amantē. Suppetebat mulieri odium de flagitio,fiducia de amore:quia alteꝝ dolore nepotis auersabatur,altero per obsequiū amantis extollebatur. Et ideo ne à conuitio quidem obijciendoꝝ criminū tēperauit,

uit, ꝙ auum sibi Hyrcanum, & fratrem Ionatham per scelus eripuisset, cum alter prosocer, alter affinis: ille propter senectutis infirmum seruari debuerit, hic saltē propter ętatē adolescentulum: facinus indignū, cui septē & decē annorū adolescenti summū cōmiserat sacerdotium, huic continuo honorē contulit, & mortē intulit: nulla alia causa ut accepimus, nisi ꝙ sacerdotali amictu indutus, ubi accessit primū ad altaria sacrato & celebri die, subito populus illachrymauit: quod suspectū adeo Herodi fuit, ut prę gaudio crederet populū illachrymasse, atq; eo erga ephebū prodidisset affectū suū, lachrymas illas uoti indices, studiū populi sui periculosum, qui intimis uisceribus significauit, ꝙ studiū erga cultū adolescentis haberet, & nobilē illū regium nepotem impotentis mulieris filium fratrem reginę proteruioris, quę regem uirum dedignaretur proruptum ad imperādum, nisi maturius sublatus è medio foret, cui forma, cui decoris gratia suppeteret, ut iure pręferendus omnibus ęstimaretur. Proposuit itaq; adolescentē occidere, exagitabat eū mater adolescētis, quę & ad inuestigandū acrior, & ad ulciscēdū uehemētior, nihil occultū, nihilq; inultū patiebat, eoq; reuocare sese ac reprimere deliberabat. Rursus exagitabat eū cumulatior indies erga adolescentē amor uniuersorū & regni periculū. Vnde prępupto furore excitatus, statuit quis modo sibi cōsulere. Cap. XXXVII.

Mittitur adolescens nocturnis temporibus ad urbem Hiericho, atq; ibi solitus delectari studio natandi: à plurimis quasi in ludū coëuntibus, dum sine modo mergit, in piscina necatur. Id tacitū soror non tulit, sed affectu germanitatis per conuitiū prodidit, atq; obiectauit marito, iussu eius sibi fratrem ereptū. Destitutam se omnibus, funestā sibi domū coniugis, qui primo sibi auū ademerit, postea germanū interemerit, miseram se exitio suis fuisse: imprecari dira uiro, socrui & regis sorori, cōmune omniū flagitium ultorē deū poscere, ne tantū facinus impunitū relinqueret. Ferebat ista Herodes quasi amore captus, & nutibus deditus: sed furebat ira mulieris, & ferre non poterat maledicta execrantis; & indignātis arrogantiā maxime, quia uictus * uernaculo eius Herodes, insurgere aduersus dilectā nequibat, & ideo quo magis excitari quasi amans posset, scena adulterij contexit, atq; in mulierē istiusmodi crimen cōponitur, ꝙ imaginem suā Antonio in Aegyptū destinauisset. Quantæ istud intēperantiæ fuisse, ut absenti & prompto in libidines uiro, tum prætereа potēti qui potestate pro iure uteretur, formā suā uenalē offerret, ut pulchritudine illiceretur, no ue auctionis cōmercio se mulierē prostituisse, ui ne amoris an odio mariti, cuius periculū pro mercede adulterij postulauisset. Hoc itaq; commento mulierū, apud Herodē Mariamne quo magis amabatur, eo grauius appetebat, nec tn̄ insimulatio ipsa, q̄uis indignantiū fœminarum aliena ueri penitus fuit, matrē enim Alexandrā furentē, ꝙ alius filio suo Aristobulo in sacerdotio præferebatur. Hoc enim nomine Ionathā filiū suū, quo auū sibi regē fuisse in memoriā reduceret appellari malebat, ab Antonio per Musurgā quendā literarū sequestrū petijsse filio suo sacerdotiū. Fides uero propior erat. Deinde aduениente in Iudæā Gellio Antonij amico, cognitū adolescentē miraculo fuisse propter excellētissimi decoris gratiā: Non minus etiā Mariamnē, cuius quo dignitas clarior, eo fama illustrior, & fortè compertā more quodā ingenij humani, quo uiri quoq; eo se interioribus amicis chariores cupiant declarare, si præsentibus quoq; necessitudinibus suis in se hospitalitatis societatē indulgeant: ibi quoq; Alexādræ datā cū Sosio colloquēdi copiā licet liberiori uiduæ, alia q̄q; cognoscēdi hospitis deesse copia nō potuerit, cū pſertim huiusmodi & causas & psonas reqreret. Deinde collato utriq; cōsilio id se dedisse sentētiæ, ut utriusq; imagines Antonio dirigerēt. Perstrictū illū splēdore imaginū, & Sosii pręcipue testimōio, q nihil tale se unq̄ uidisse in terris asseueraret, & gratiā illis nō hominū, sed diuinā inesse lenocinantē: ut excitaret uiri minime sobrias cupiditates scripsisse Herodi, ut Aristobulū ad se sine mora mitteret, de Mariāne ꝙ sibi cōiūcta foret, prętermisisse. Nō coopire libidines suas, uel in his q̄ nuptę essent apud maritos soleret, cui sine periculo usus foret flagitiū sine pudore, sed quò Cleopatræ caueret indignationē, q̄ utriusq; qdē sexus riuali offenderet, sed ampli⁹ si sociatā uiro mulierē deprehēdisset, qa se decore sup oēs excellere mulieres arbitrabat. Perlectis itaq; literis, Herodē excusauisse, ꝙ sine seditiōe populi & pturbatiōe totius gentis, auellere à suis nobilē nō posset adolescentē, atq; ut satisfaceret Alexandræ, spopondisse Aristobulo sacerdotiū: sed cū moris fieri promissis uidisset, & arte se ludi putaret, Alexandrā parauisse nauigiū, ac in ipso apparatu fugæ cognito per Sabionem consilio reuocatam esse cum filio. His motum Herodem dissimulasse ad tempus iniuriam, & accelerasse Aristobulo sacerdotij collationem, ut honoris specie paratæ necis inuidiā uelaret: Qua peracta ut diximus quasi fulmine ictus exagitatus est, simul & affectati adulterij affıcto à suis crimine, quòd sciret Antonium promptum ad libidines, & inuelatas, ex eo quòd plurimum

Alias miraculo.

poterat

poterat inflammantē in omne genus amatoriū cupiditates. Cleopatræ quoq; inexpiabilē riualitatis præcipue dolorē atq; immanitatē, quæ plurimos uirorū, quos segniores circa uxorū reprimendā intemperantiā compererat, interemisset, imminere sibi periculū non solū amittendæ coniugis, sed etiā subeundæ mortis perhorrescebat. Proposuit itaq; ipse contendere in Aegyptū, ut Antoniū uel Cleopatrā quam maxime metuebat deflecteret. Euocatū alij ferūt, M. Antonij literis eò tetēdisse, ut necati adolescentis causas præstaret. Profecturus tamen affini suo Iosippo, cui Salome germana regis in coniugiū conuenerat, secretò aperit suspectam sibi necē propter coniugalis formę appetentiā, quā missa sui decoris specie prodidisse mulier argueret, idq; quasi affini negotij cōmittere, ut si ipse ab Antonio extinctus foret, Mariamnē necaret, ne merces flagitij superesset. Iosippus haudquaq̄ ut arbitror, studio proditiōis, sed quo mulieris erga uirū sopiret querelas, quibus se afflictā diceret ardere odijs uiri mandatū exprimit, atq; ad affectum amantis interpretatur, quod ne mortuus quidē pateretur Herodes seiūgi se ab uxoris societate. Sed mulier longe aliter q̄ Iosippus ęstimauerat, ad argumentū traxit implicatæ adhuc in se crudelitatis, cuius exercendæ post mortē quoq; suā executionē affini proprio mandauisset, infestum illū sibi iniuria qui suspiciones suas non argumento aliquo ueritatis examinaret: sed prępruptæ mortis exitio urgeret, nullū odijs finē fore, quæ ultra ipsum uitæ ac salutis defectū extenderentur. Sed Iosippus domestici mali immemor, dum alienā coniugē uiro reconciliare expetit, suæ coniugis aduersum se inflammauit suspiciones: quę & colloquia uiri proprij cum Mariamne morasq; in aula regia haud perfunctorie ferēdas arbitrabatur. Deniq; ubi frater reuertit insimulationes non distulit, iniuriā addens suā regalibus contumelijs, quod sibi quoq; Mariamne ademisset maritū: sed Herodes præstrictus licet, tamen haudquaq̄ grauius primo commotus est, nec infensum se uxori præbuit, cum etiam ui

Herodes uxori iurat.

amoris infractus quodam die mulieri iurare cœpit, quod tāto eam diligeret affectu, ut nunq̄ alterius mulieris flagrauerit cupiditate. Ita omnes ex animo abiecerit, ut uxori fidē seruaret. At illa: Satis, inquit, amorē erga me tuū mandatis quæ Iosippo dederas declarasti, præcipiens ut me occideret. Quomodo potest amare qui occidere potest? Amens ilico rex ubi audiuit secretum suū proditū, cogitare cœpit nunq̄ proditurū fuisse Iosippum, nisi captus amore mulieris mercedē proditionis stupro quęsisset, manifestatum quod diu latebat in aperto crimen indubia corruptione: non frustra excitatā sororē quæ domesticā iniuriā præ cæteris deprehendisset. Itaq; indignatione nimia furens animiq; impos exiliuit de lectulo fugiens corruptelæ turpis contagia, nec furentē capiebat aula: audiuit soror uociferantē, continuoq; rapiens tempus ad argumentum insimulādi & occasionē nocendi, confirmauit indignantis suspiciones: impulsus itaq; dolore iniuriæ insimulatione germanæ, iubet occidi utrunq;, nec multo post secuta est factorū pœnitentia: & ubi ira cecidit, amor successit, & passio resuscitata est, tātusq; incanduit feruor cupiditatis, ut defunctā non crederet, atq; in excessu mentis positus quasi uiuentē alloqueretur. Et sicut ad eam quæ uiueret pueros dirigebat, rogans ut depositis simultatibus ad sese ueniret & redderet se cōiugali gratiæ. Vix deniq; multo edoctus interuallo temporis obijsse credidit, quā pro amore tanq̄ immortalis fœminā decoris mori non potuisse arbitrabatur. Tātus erat affectus erga defunctā. Deniq; efferus, postea atq; in multorū necē præsentiū odio fertur exasperatus, nec solū morbo animi laborasse, sed etiā graui corporis ęgritudine, quā ex pestilentia quoq; aëris contractā aiebant. Nam tractus cœli corruptior plurimis

Tractus cœli corruptior pestilentiā creat.

pestem creauit. Vnde consultis medicinæ peritis, syluarū secretis sese abdit, & refuso paulatim uigore, uenatibus salubritatem corporis, pariter ac mentis salubritatem recepit.

Caput XXXVIII.

HOc quoq; addebat miraculis suis quibus defunctæ suspiciebat gratiam, luisse se iniusti pœnas flagitij, & elementorū ægritudine expiatū interitū tanti decoris excidio mundi populorū lue unius mortē: sorte tamen impari uindicatā, cum fructus terra abnueret, fames augeret pestilentiā. Hūc Mariamne exitū tulit, sobrie uiro pudica: sed insolens formæ conscientia. Cui magnanimitas superfluebat, sedulitas deerat ut blāditias dedignaretur mariti, secura quod nihil ab eo, qui supra modū diligeret, exitij perpeti posset: nec solū ad præsens ultionē reperit, sed etiā in reliquū hęreditaria odia transmisit. Cui successere filij materni doloris executores, pio erga matrē quidem affectu, sed erga patrem impios

Vtriq; parēti pari munere naturæ ius soluendū est.

cum utriq; parentum pari munere ius naturę soluendum foret. Nec inexercitatos dolor reperit. Nam diu Romæ eruditi Latinis iuxtà & Græcis literis astutiā non mediocrē assumpserāt, & absentes compererant necem matris, plerisq; in odium patris impulsoribus asperabātur. Regressis quoq; ne conspectus quidem paterni reuerentia sedulitatem insuderat: crescebat

cum

Regressis quoq; ne conspectus quidẽ paterni reuerentia sedulitatẽ infuderat: crescebat cum
ætate malitia. Accessit etiã ex coniugij societate præsumptio, quod alteri Salomes filia neptis
Herodis, alteri Archelao genita, qui Cappadociæ regnũ tenebat, in ius copulæ nuptialis con-
uenerant, & nobilitas coniunctionis odiorũ dederat autoritatẽ. Offendebat igitur Herodes,
uel tacito filiorũ ingenio excitatiore, q̃ paterna pietas pati posset, quæ etiã uultu frequenter læ
ditur. Addebantur & stimuli ab his, qui ab insidijs filiorũ cauendũ quasi soliciti crebrò denun-
tiabant, afferentes q̃ ultrices materni exitij armarent manus, quibus perterritus Antipatrum
Herodes Dosidis filiũ præferre fratribus, atq; ad sui gratiã huberiore affectu cœpit lacessere,
ardere maioribus odijs aula regia & certamine fratrũ concuti: dum illi indignantur, q̃ priua
tæ mulieris filius sibi in regno ortis præferebatur: ille uersutus adulandi quo se inferiorẽ mater
no latere cernebat, eo studiosius cõmendare sese patri, appetere germanos cõpositis insimu-
lationibus non quiescebat, donec ipse per se ac per alios, quos sibi adiũxerat, excluderet ipsos
ab affectu paterno. Deniq; regnandi his spem omnẽ ademit, ita ut publice condito testamen
to, solus imperij successor designaretur, missusq; ad Cęsarẽ Romã, pręter insigne diadematis
omni ornatu cultuq; regio fulciebatur. Inde in Iudęã regressus, aucta erga se Cęsaris plurimo
rumq; illustriũ uirorũ gratia, exigui propè tẽporis interuallo tantũ pręualuit, ut etiã matrem
coniugio patris redderet: geminisq; armis adulandi arte, & simulandi uersutia, ita germanos
urgere apud patrẽ cœpit, ut pater filijs necẽ pararet. Deniq; furẽs animi Romã petit attracto
secum Alexãdro, quẽ reũ magici aduersum se criminis ante Cæsarẽ statuit. Ille data sibi co-
pia deplorandæ calamitatis ærumnarũq; omniũ, cum uideret sibi suppetere tanti iudicis auto
ritatem, qui nec ab Herode traduci per gratiã posset, nec ab Antipatro circũueniri, nihil præ-
tereundũ ratus, flagitia patris quadã perstrinxit modestia, ut nec urgere tanq̃ accusator uide-
retur, nec occulta esse fineret, cum plurimũ causam iuuaret, si se ob necis maternæ dolorẽ, pa-
ternis peti odijs demonstrauisset. In talibus enim iudicijs nihil tam magis liberos grauat, q̃ na
turæ pietas & affectionis autoritas. Quæ si aliquanto traducuntur flagitio præiudiciũ minui-
tur, prærogatiua excluditur. Vbi uero ad obiecta patris uentũ, ualidis refellens assertionibus
alienũ sceleris primo fratrẽ demonstrauit, qui suorũ esset consors periculorũ, quẽ innoxiũ in
crimen uocari ingemiscebat. Astipulabatur puræ conscientię agendi ius & dicendi peritia, ni
hil sibi ac fratri relictũ honoris, sublata omnia per scelus germani patrisq; facilitatẽ. Amarissi
me deplorabat necem sibi irrogari, quã pater eousq; expetit, ut crimen adijciat, flagitiũ adiun
gat. Quibus dictis coëgit in lachrymas uniuersos, atq; eò sortem deduxit iudicij, ut Cæsari ac
cusatio non probaretur, pater reconciliationem amplecteretur. Id gratum admodũ & præ-
cellentissimũ Romano principi, non solum regi inclyto regnum donasse, sed etiã liberos red-
didisse. Itaq; iusto defunctũ examine, ut sic paterni iuris reuerentia inuiolata maneret, & tuta
filiorũ innocentia patri, ut dicebat, obtemperarent liberi. Ipse inoffensum naturæ affectũ ex-
hiberet filijs, cui uellet tamen regnũ relinqueret. Redit ex urbe Roma cũ patre, Alexander iu
dicio magis q̃ suspicione absolutus. Vacare enim mentẽ Herodis ab odio filiorũ Antipater nõ
patiebatur. Ipse enim erat odiorũ materia: premebat tamen studium suum contuitu reconci
liationis, ne appetitæ germanitatis scenã proderet, insidias manifestaret. Vbi uentũ est in Ci-
liciam, & nauigantes in Eleusiã applicauerunt, suscepit eos Archelaus opimo conuiuio, gra-
tias agens Antipatro genero sua causa, q̃ exemptum periculo reconciliatione etiã dignũ æsti
masset. Ipse etiam literis per suos directis amicos rogauerat, ut genero defensionis adiumen-
to forent, & discedenti obtulit XXX. talẽta hospitalitatis munere, ac Zephyriũ adusq; regem
perduxit. Regressus domũ rex continuo populum aduocat, apud quem hoc modo disseruit.

Antipater regio fulcitur cultu.

Caput XXXIX.

MOdo causa mihi Hebræi ciues & utilis & fructuosa fuit Romam petendi, profecto
ut de filijs meis Cęsar iudicaret: ne solus ego qui irascebar cognoscerẽ, perrexi ad
Cæsarẽ: ut qui mihi regnũ reddiderat, de successore meo pronũtiaret. Adiecit be-
neficijs suis ut quod difficile erat, propè amissos filios patri repræsentaret, fratribus
quod supra regnũ est, concordiã redderet. Redeo igitur ditior q̃ profectus sum, didici esse me-
lior pater, quia didicerunt filij mei esse meliores liberi Cæsaris beneficio. Statuit enim ut ex
meo arbitrio penderet filiorũ successio, ne prærogatiua successiõis superbiã gigneret. Ipse mi
hi successorẽ darẽ quẽ elegissem: eum scilicet qui meruisset, eũ aũt qui patrẽ amplius honora
uisset. Imitabor Cæsarẽ, ille enim absoluẽdo iuniores filios meos, seniori filio pares fecit. Itaq;
simul tres liberos hodie reges constituo: illi ætas, istis nobilitas astipulatur, nec numerus mo-
ueat, magnitudo regni & pluribus abundat. Arbiter primo sententiæ meæ deus: deinde etiã

Hic Herodes alloquitur populũ.

uos accedite,quos Cæsar coniunxit,constituit pater,uos honore cõgruo prosequimini, ut neq; immoderatus neq; infimus honor fit:Aliud inflat,aliud exasperat. Quod cuiq; portiõis suæ meritis suppetit,impartiatur. Non enim tantũ quis delectat eũ, quẽ supra mensurã honorat, quantũ lædit eũ,cui debitũ negat. Et plerunq; uterq; eo℞ offenditur,ubi prælationis adulatio est.

Honor filiorum, patris gloria est.

Sum certe omnibus pater. Honor filiorũ haud dubie patris gloria est. Si tamen supra modum quis liberos meos excolat,reus est mihi etiã pro liberis meis, quibus autor prolapsionis est:Nimius enim cultus audaciæ sumptus est. Nunquid inuideo liberis meis? Absit:sed malo eos minus cum gratia posse,q̃ plurimũ cũ seditione. Quod enim superbię uel rapinę est,cito labitur:quod gratiæ,diu tenetur. Vnde curæ erit mihi ut sponsores concordiæ adiungã liberis meis parentes amicosq;,quo℞ hortatu mutuę dilectionis affectũ induant.

Malus sermo mentem audiẽtis inficit.

Nam cũ omnis sermo malus facile mentẽ audientis inficiat,tũ maxime assidua colloquia,& diuturnus usus pestẽ animis infundere soleant, quo contagio quodãmodo in mores cohabitantiũ cito transeat: & si tranquillitas morũ fit, tamen ut stagnũ mite licet, uentis exagitãtibus assurgere in æstus ualet:ita bona natura improbis monitoribus fluctuat. Arbitror itaq; q̃ in me unusquisq; spẽ sui potissimã debet recõdere, non enim q̃d accidit liberis meis, mihi deperit. Plus unusquisq; tribuno℞ uel militũ uereri debet patrẽ imperato℞:Ego sum ego sum,qui mercedẽ uniuersis rependã pro his etiã quæ filijs meis detuleritis. Si recta aduertero studia,factis remunerabor:maleuolẽtia pretiũ referet suũ,ut apud eũ quoq; quẽ putauerit adulandũ fructu excidat.

Maleuolentia suum recipit pretiũ.

Vos autẽ boni filij considerate primũ naturæ religionẽ,cuius gratia & bestias ligat,quæ etiã feras cogit in amorẽ necessitudinis:manet inter indomitas pecudes mutuus amor,& periculis proprijs redimunt suos beluæ. Reueremini etiã Cæsarẽ,qui uos ex inimicis amicos fecerit. Tertio meipsum qui rogare malo,cũ possim iubere: manete fratres, nolite exuere quod generati estis. Do uobis uestẽ,& cultũ imperialẽ,sed pretiosius est quod suadeo uestri amoris intemeratũ signaculũ.

Imperium sine gratia uile et plerũq; noxium.

Si pietas maneat,regnũ delectat:Si desit gratia, uile imperiũ est & plerũq; noxiũ. Ergo dum uos experiar,habebitis interim non regnũ,sed regni honorẽ. Si patrẽ dilexeritis,ius sequetur,mei tamen amorẽ in uobis probate:omnibus, quibus delectare regnum solet,ut principes potiemini. Onera imperij,& moles negotiorũ me solũ,& si nolim manebũt. Et ideo uobis prodest mea uelle:quia ego quæ uestra sunt, & uolo,& mea arbitror. His dictis osculatus est filios,ut eos uno osculo charitatis inuicẽ sibi necteret. Quo facto conuentũ dimisit.

Caput XL.

Discessere pleriq; læti,quibus placebat cõcordia germanitatis: sed cum fratribus reuertit dissensio,eoq; grauior quo dignitas potior,cui amplius inuideretur & nocendi suppeteret maior potestas. Dolebãt filij Mariamnes æquatum sibi priuatæ filiũ mulieris,qui regni nesciret prosapiã. Contrà Antipater distinctã sibi à fratribus regni spem dedignabatur,& inuidebat germanis quibus posteriora pro primis uix reseruarent. Sed hic sese tegebat,& uelabat odio prætendens gratiã, illis consiliũ omne in sermone obuiũ etiã non quærentibus. Promptior lingua,& secreto℞ prodiga, quicq̃d locuti forent apud Alexandrũ,continuo apud Antipatrũ erat,multa etiã quæ non dixerant simulabant. Pleraq; internuntius cũ incremento adijciebat. Architectus omniũ quibus appeterẽtur fratres Antipater erat:cuius uita nihil aliud erat,nisi quoddã uersutiaℛ conciliabulũ, scena improbitatis,argumentũ scele℞,flagitio℞ ministeriũ. Subijciebat iudices,subornabat testes,simulabat defensionem,quasi in theatro personã fratris circũferens, ut leuiora excuteret obiecta,grauioribus cederet,quo magis patrẽ falleret,& uehemẽtius in fratres moueret,maximeq; acerbabat arte inuidiã paternæ necis paratę, ut regnũ eriperet,quia regibus metus periculi suspectior:sed ne sine repulsore minus uerisimilia regi uiderentur,ipse primo tentabat refellere,deinde cõstringi se manifestis rerum indicijs uolebat uideri,ut perorata utrinq; causa,quasi nihil iudicio defuisset amplius,pater tanq̃ in conuictos filios excitaretur:nulla enim res maiorẽ fidẽ assertis dabat,q̃ quod Antipater fratrũ defensor æstimabatur. Hac fraude plurimorũ captabat gratiã,ipsius quoq; patris in se mentẽ inclinabat. Quicquid quotidie fratribus minuebatur, de affectu paterno in ipsum transfundebat. Abducebat amicos regios,parentesq; & præcipue fratrem regis germanũ Pherorã,& Salomen eius sororẽ alienos à nepotibus fecerat,ut non modo eos non defenderent,sed etiã appeterẽt,atq; odissent.

Glaphira Alexandri uxor.

Accedebat odio℞ materia uxor Alexandri Glaphira, quę muliebriter satis præsentiũ insolẽs extollere sese acceperat fastu superbo:eo quod omnibus præmineret prosapiæ claritudine. Itaq; quasi dominam se omnibus qui in aula erant regia præferebat, patrem auumq; regem sibi, & præcipue Darium Hydaspem materni generis apicem solita iactare, contumelijsq; ignobilitatis afficere Salomen regis

sororem,

ſororem, uel Doſidē coniugem: ꝙ illis dolori, ſibi odio foret. Cæteras quoq; fœminas ſimiliter exaſperare, quæ regi propter decorē magis, q̄ propter nobilitatē generis copulabantur. Plurimis etiā Herodes præter regiū morē, etiā Iudæorū uſu quaſi quadā erroris licentia delectabatur, qui figuras maiorum uitijs ſuis obtentui ducunt. Grauabatur ergo Alexander uxoris inſolentia: Ariſtobulus quoq; ijſdē quibus Glaphira ſermonibus uxorē inceſſebat: deiecti illā ſtatus nec conferendā regiæ proli, imparē Glaphiræ ſibiq; eſſe opprobrio, ꝙ frater regalis generis coniugio potiretur, ipſe priuatæ uxoris contubernio degeneraſſet, demens qui conturbaret conuitio proprias neceſſitates. Quibus perſtricta contumelijs uxor Ariſtobuli, ad matrē omnia cum lachrymis perferebat. Salome aūt cōperta per filiā regi Herodi annuntiabat: at ille monere filios, q̄ perdere cōmodius ratus, uocatos partim imperatorie terruit, partim affectu paterno hortatus eſt, ut fratrē amarent, ne'ue ut hoſtes diſſiderent, ueniā tribuēs ſuperioribus, denuntians correctionē futuris: at illi cōpoſiti ſeſe inſimulationibus peti pluribus deplorantes, orare ſimul & polliceri operibus ipſis, in reliquū propriæ fidē defenſiōi daturos: tantūmodo factū pater expectaret, nec temere auditis crederet, non enim defuturos delatores improbos, q̄diu auditor credulus ſuppeditaret. His & talibus emollito patre, q̄uis eo tēpore imminentē depulerint metū, mœſtitiā tamē coaceruarūt, ꝙ urgeri ſeſe à Pherora & Salome uidebant: quoꝝ alter patruus, altera ſoror patris, quibus defenſioni eſſe debuerāt, inſidiabant. Accedebat enim formido grauis, quod plurimū poterāt apud patrē. Nā accepto diademate propè uniuerſam regni potentiā cū fratre ſuo Herodes participauerat, nec mediocres utriq; contulerat opes, & maxime Pherorę. Deniq; his annua talenta centū recōdebat, pręter eā regionē quæ ultra Euphratē ſita reddituū copias multiplicabat. Tetrarches quoq; petitu Herodis à Cæſare fuerat conſtitutus, donatus etiā regalis coniugis neceſſitudine, quia ſororē regiæ cōiugis in connubij ſui ſortē aſciuerat. Poſt cuius obitū deſponſata ſibi ſeniore regis filia, in gratiam ſucceſſerat generi, niſi amore captus ancillulæ regalis puellę copulā declinauiſſet. Qua exaſperatus Herodes cōtumelia, ei filiā tradidit, qui poſtea Parthico bello occidit: Inſimulatū tamen apud ſe Pherorā, ꝙ uenenis appetiſſet fratris ſalutē. Qua ſuſpicione ne uiuente quidē caruerat uxore: plurimoꝝ primo, & ad poſtremū amicoꝝ eius quęſtione exercita, uacuū eius cuius arguebatur facinoris inuentū uolens abſoluit: dans etiā fugæ ueniā, ꝙ rapta quā diligebat ancilla, depoſitionis initæ, ut ad Parthos confugeret, familiariū ſuoꝝ confeſſionibus modū detegebat. Reſpirauerat aliquantulū Alexander, dū Pheroras accuſatus inceſſit, & ipſe inceſſit Salomē, q̄d ſpopōdiſſet nuptias ſuas Obodæ Sylæo, qui erat regis Arabię procurator Herodi inimiciſſimus. Sed remiſſo utrinq; crimine tēpeſtas domus in Alexandrū incubuit, atq; ipſum graui periculo inuoluit, furebat eñ ſęua peſtis, & procella totius aulę Antipater. Omnibusq; modis & cōuentu etiā propinquoꝝ ingrauās fratrē, ita ut turbato mētis ſobrię ſtatu, inſtare ſibi Alexandrū cū gladio pater magnis uocibus proteſtaretur. Venerat in mediū ſcena huiuſmodi, quod eunuchos tres, quoꝝ unus pocula regi miniſtrare ſolitus foret, alius fercula cœnæ inferre, tertius toꝝ obſeruare regiū, nec unq̄ diſcedere, cū ſe Herodes lectulo cōpoſuiſſet, donis huberioribus illexiſſet Alexander ad ſui gratiā, & turpis flagitij ſocietatē. Quo prodito ſupplicijs adacti ſpadones, obſcœnæ ludibria libidinis manifeſtatunt, promiſſa etiā amatoria tegere nequeuntes, quibus ſermonibus ſolicitati huiuſmodi forent, & qua ſtupri mercede retexuerunt, ut inuolutū dedecore paricidiū crederet ineſſe ſibi iuuētæ gratiā, formæ decorē, robur ętatis, contra inualidū Herodē, & iam ſenecta grauē, qui capillū inficeret, ne ætatē proderet, à quo cū uellet regnādi ius in ſe transfunderet, præmiaq; polliceri ingentia: & ideo eos in iuuene ſpē ſuā cōſtituere oportere, non in decrepito ſene, cui ipſa natura finē acceleraret. Quæ grauiter quidē Herodē mouebāt: ſed illud prę ceteris ꝙ cōſpirare ei militarē manū, duceſq; exercitus, & centuriōes ſpadonū indicio cōpertū haberet: deniq; ita exagitatus eſt, ut nullū ſæuitiæ genus prætermittendū putaret, nulli crederet, omnes ſuſpectos haberet. Velociores erant pœnæ, q̄ interrogationes flagitioꝝ, & iudiciū præueniebat reoꝝ exitus. Rapiebātur paſſim ad ſupplicium, quos aliqua inceſſebat ſuſpicio. Feruebant calumniæ: multi uolentes regi placere, deferebant reos: ſed ilico etiam ipſi qui alios detulerant deferebant, & cū reis ſuis ducebāt ad locū pœnæ. Ita efferauerat Herodes in uniuerſos, ubi ſi aliquis eoꝝ ſupereſſet, ſuſpectus foret. Aliter rex non putans ſe eſſe ſecuꝝ, niſi deficeret genus humanū. Inſimulatis irrecōciliabilis, amicis incredulus, familiaribus ſupbus, immitis reis, pauidus ad omnia, ut crebrò ſedes mutaret, noctes ſine ſomno duceret. Qui omnibus exaſperatus repēte Alexandrū alligatū uinculis ſepſit cuſtodijs, & amicos eius in quæſtiones uocauit. Qui negabāt, inter ſupplicia moriebant. Rurſus tacētes, quia nihil quod eſſet ſuſpicionibus conſentaneū cōfitebant,

Herodes Alexādrū uinculis alligatū custodijs ſepſit.

 uſq;

usq; ad morte͂ suprema͂ exulcerati,tame͂ aliqui ui tormentorum, & pœnarum uicti acerbitate,pro-
positũ adolescentibus asserebāt, nt uenationi intentũ occiderent patre͂ ,& ad urbe͂ Roma͂ sine
mora pergerent,ut effugij pœna eluderetur.Quod &si nullo argumento fulciebatur , tamen
ad solatiũ studij ferocis deriuabat pater, uolens uinculorũ filij causas iostas habere. Confide
rans itaq; Alexāder obseratas aures patris ad omne͂ sui defensione͂ , nec ullo modo rem posse
deduci,ut de innocentia sua præsumeret , qui tantis calumniarũ molibus appeteretur , simili
arte nequissimis delatoribus occurrendũ putauit, ut fraudole͂tos & calumniæ machinatores
Hic ratiocinatur Archelaus. dolis circũuenirct, atq; in calumnia͂ reos uocaret:quorũ se calumnijs urgeri credidit . Scripsit
igitur quatuor libellos,quibus commentũ sceleris,quo paterna͂ salute͂ appetierit confiteretur,
atq; insidiarũ huiusmodi conscios plerosq; eorũ à quibus ipse appeteretur , exposuit:atq; ijsde͂
inscripsit libris,præcipue Pherora͂ &Salome͂:quod ea quoq; inte͂pesta nocte rupto adolescentis in
quo habitaret cubiculo,illexerit inuitũ,& reluctāti extorserit,ut incestũ patraret . Transmisit
ad rege͂ libellos,uelut indices flagitiorũ suorũ , quibns potentissimos quosq; inuoluerat regis
comites atq; amicos. In te͂pore illo Archelaus in Iudæa͂ properatò aduenit : ut si quid posset
genero ac filiæ opis auxilijq; ferret.Sed præuidens apud infestissimũ patre͂ obstructos sibi adi
tus, legitimæ defensionis arte commotione͂ eius repressit . Nam simul ut aula͂ ingressus regia͂
est,magna uoce cum iam audiretur & uideretur ab Herode, uelut fure͂s animi uociferari cœ
pit:uiuit'ne adhuc ille ueneficus gener meus,&carpit hanc luce͂,ubi quæso est?Vbi paricidale
illud reperia͂ caput,ut manibus excerpa͂ meis?Paricidio perire debet, qui paricidiũ uoluit im
plere.Quid facturus est socero qui non pepercit patri? Quis demōstrabit eum?Euiscerabo pri
mum scelestũ,adijcia͂ filia͂ bono sponso,& si sceleris non fuit conscia , non est tamen aliena cō-
tagij,quæ paricidæ coniugio potiebatur : Non agnosco filia͂ mea͂,quæ artes non deprehendit
mariti,qui se tale͂ exbibuit socero nurum,ut subiectũ filiũ patri redderet : Ego illa͂ nō ad sceleris
ministeriũ iunxi,sed ad consortiũ matrimonij,ut cohærede͂ gratiæ præstare͂, non criminis ad-
iutrice͂. Te miror Herodes si adhuc uiuit Alexāder ille insidiator patris.Putaba͂ iustas illũ iam
pœnas dedisse,que͂ differri non oportebat. Quid enim diutius seruatur confessor,animi pari-
cida talis? Sed fortasse hoc quoq; diuinæ fuerit prouidentiæ , ut amborum parentũ iudicio con-
demnaret,qui in te læsit utriusq; pietate͂.Non me negabo ultore͂ qui me ultionis exactæ præ-
dicatore͂ paraba͂ , sed ne filia͂ excipio, qua͂ infaustis nuptijs ipse despondi, te sponsore͂ secutus
non enim ego illa͂ mariti moribus,sed fidei tuæ tradidi . Reddat causas quod uade͂ suũ dissimula-
uit,maritũ suũ dilexit. De utroq; nunc uobis iudiciũ est,si firmus executor tanti doloris es,ac-
cingere pater,sequestra pietate͂, non optandũ quide͂ officiũ patribns , sed non dissimulādum.
Si te pietas mollit,inflectit natura,mutemns uices:ut ego in tuo filio,tu in meo pignore mini-
sterij mutui simus executores . Huiusmodi oratione͂ circũfremens tradoxit Herode͂,atq; à fu-
rore animi paulatim intentione͂ eius emolliuit,ut quasi cōpatie͂ti , atq; nnaoimo sese crederet,
& daret ei libellos legendos,quos Alexander cōposuerat.At ille singula quæq; aduertens,ubi
intellexit magis dolo re congesta , quàm fide suffulta,profundo cōsilio minuere paulatim inuidia͂
tentamenti paricidalis,atq; obiectorum causas in eos qui descripti fuerant,& maxime in Phero-
Expurgat Alexādrum Archelaus. ram cœpit transfundere.Itaq; ubi aduertit rege͂ à sna sententia non abhorrere : cōsiderandũ,
inquit,ne forte adolescens magis tantorum improborũ insidijs appetitus apud te fit,quàm tu ab ado-
lescente.Quid enim causæ erat,ut tua͂ appeteret uita͂, cui regni honore͂ concesseras,regna odi
ius reseruabas,& spem successionis?Quid enim appeteret quod habebat?aut que͂admodũ tā-
tis muneribus ingratus foret?Quid'ue aliud ageret in tua nece nisi ut suũ affectaret periculũ?
quod te uiuo metuere nō posset,defuncto timeret?ab his utiq; à quibus etia͂ sub patre positus,
propriæ salutis excidiũ perhorresceret. Patet ista ætas fallaciæ,facile decipitur,& fraudulen-
torum iosidijs circũuenitur, uix resistit dolis ætas senilis:plerunq; tamen senũ prudentia circum
scribentium uersutis insidijs irretitur . Ergo si maturior nsus sæpe labefactatus est,quid mirũ
si ætas immaturior adesse non potuit sibi,cũ insidiantiũ cateruis perurgeret? Illos igitur per-
turbatores regiæ domns esse,illos incitatores adolescentiũ,seminatores discordiarum,qui in de-
speratione͂ salutis deduxerunt adolescentem, ut stomacho magis indulserit , & ultioni potius
quàm absolutioni intendit . Quibus paulatim inflecti Herodes cœperat , & mollire indigna-
tionem circa Alexaodrum . At uero in Pheroram commoueri uehementius , quod illis qua-
tuor libellis ipse omnium flagitiorum minister,& totius scenæ architector exponebatur.Qui
uidens regem Archelao mentem inclinauisse suam , atq; in eum præ cæteris præponderare
gratiam ioterioris amicitiæ,ad ipsum se contulit,obsecrans ut animum sibi regis conciliatum
redderet. Verum ille innexum plurimis scelerũ uinculis , quibus euidenter regi parasse insi-
dias

dias conuinceretur,atq; appetiſſe adoleſcentẽ, nullũ habere ueniæ locũ aiebat, niſi depoſita
inficiandi uerſutia,quæ obiecta ſibi fuerant,confiteri germano ſui amãti,atq; ab eodẽ poſce-
re ſibi indulgentiam non dubitauiſſet:Huiuſmodi ſeſe actioni quibus poſſet ſtudijs non deſu
turum.Mutata itaq; ueſte,ſuffuſis lachrymis,ſpecie miſerabili fratris inhærens ueſtigijs, ora-
re ueniã,improbitatẽ fateri,omnia de quibus argueret nõ abnuere,ſed recognoſcere demen
tiã ſibi cauſam fuiſſe tantæ prolapſionis,quod nimius in eo furor amore ſibi dilectæ mulieris
exæſtuaſſet.Statuto itaq; Pherora ſuorũ flagitiorũ accerſitore pariter ac teſte,tanq̃ pro merce-
de cõpoſiti, quod in uſus ſuos caderet argumẽti:Herodẽ Archelaus deprecabatur,ut naturæ cõ
tẽplatione molliret irã,fratriq; ignoſceret,ſupra uindictã conſtituens ius naturæ.Nec mirũ ſi
in maximis regnis,tanq̃ in magnis corporibus ſæpe aliqua mẽbra ferueant,quæ non inciden
da,ſed mollioribus ſint curanda medicamentis. Sibi quoq; multo grauiores cõpoſitas à ger-
mano inſidias:ſed remiſiſſe ſe neceſſitudini quod debebatur dolori, ut quo magis pœnã leua
ret ingrati,eo amplius cauſam grauaret. Cum hæc atq; huiuſmodi alia ſubtexeret, mitiga-
uit quidẽ Herodẽ,ut germano remitteret:ſed ipſe tanq̃ inexorabilis genero manebat.Deniq;
minitabatur,q; diuelleret ab eo filiã, tantiſq; infremebat indignationis ſuæ motibus, ut ipſe
Herodes ſatis expiatũ filij aduerſum ſe facinus arbitraretur, ultoreq; ſuarũ iniuriarũ rogaret,
atq; ipſe pro reo ſuo apud ſocerũ interueniret, quo de integro renouaret nuptias. Perſeuera-
bat Archelaus cui uellet Herodes alij nurũ ſuã iungeret,præter Alexandrũ:cuius etiam cauſa
uxor traduceretur,atq; ea arte multo amplius impellebat Herodẽ, ut ille ſibi filiũ redditũ pu-
taret,ſi coniugiũ eius non ſolueretur:Quod ille uxorẽ impenſe diligeret,ex qua etiã filios ſu-
ſcepiſſet,dulces auo,gratos parẽtibus,hoc munus reſtituti ſibi filij fore,quia non mediocri ex
parte bona uxor uiri ſui reprimeret errores, aut cõpenſaret officijs inuidiã flagitiorũ. Quæ ſi
ab eo diuelleretur,nullũ remediũ uiro futurũ,quin preceps in omne rueret nefas. Molliores enĩ
fieri ſolere ſcelerũ præſumptiones, quæ domeſticis affectibus reuocarentur. Vix tandem Ar-
chelaus inflexus reconciliatur ipſi genero,atq; eidẽ reconciliat patrẽ.Hoc conſilio eripuit ge
nerum neci,ut pro mercede acciperet eius abſolutionẽ, dum condemnare ſe potius ſimulat,
q̃ interuenire. Pro quo ſi intercedendũ putaſſet,haud dubie nihil impetraſſet. Addidit opor
tere eum Romã pergere,purgatũ ab his quæ in eo pater ſuſpectauerat, quoniã omnia ipſe ſcri
pſiſſet Cæſari,Quod æque compoſitũ reor,ut hoc genere Alexander cum ſe purgaſſet, Cæ-
ſari commendaretur,atq; Antipatri paratæ fratribus inſidiæ pateſcerent.

Caput XLI.

HOc conſilio ſoluta factio & conuerſio facta in lætitiã, inſtauratur conuiuiũ initæ in- *Inſtauratur conuiuiũ.*
dicium reconciliationis, cuius autores Archelao ſeptuaginta talenta,& ſedile aureũ
gemmis inſignitũ:electi quoq; eunuchi regali conferuntur magnificentia,& concu
bina (cui Panichis nomẽ erat) dono datur atq; accipitur. Similiter & propinqui mo-
nitu regis clariſſimis donis Archelaũ munerabantur, nec quiſquam familiarium eius exors
muneris fuit,quibus omnibus Herodes pro uniuſcuiuſq; meritis plurima impartiebat. Pro-
ſecutus eſt etiam cum potentibus ſuis uſq; ad urbem Syriæ ſplendidiſſimam Antiochiam no-
mine,in regnũ ſuũ regredientem.Euaſerat Alexander,niſi ſe immerſiſſet in Iudæã uir Arche
lai artibus longe exercitatior,Lacon genere,Euricles nomine, nimis cupidus opũ:earũq; pro
negotio contemptor,ubi maiora potiundi ſpes refulgebat.Deniq; non contẽtus facultatibus, *Liberato Alexandro Archelaus muneratur Tyro.*
in effuſiones regias animũ intenderat,uenãdiq; artifex Herodẽ antiquis, opimis adorſus mu-
neribus,remunerationi ampliſſimæ locum parauit, longeq; huberiora q̃ obtulerat adeptus:
tamen non ſatiabatur, niſi cruentis atq; impijs factionibus gratiã ſibi regis emercaretur.Itaq;
more quodam uſuq; Græcis familiari regẽ adulando precandiſq; omnibus, eius non ſolum
quæ laudis aliena,ſed etiã inuoluta uitijs forent, in intimam eius amicitiã breui peruenit, ut
inter primos ſecretorũ arbitros eligeretur:aſtipulante etiam patriæ prærogatiua,quod Spar-
tiatas Iudæi cognato ſibi genere copulatos pro fratribus habent. Is ubi regiæ domus uitia
cognouit,ſuſpectũ animũ patris, fratrumq; inter ſe odia nouis artibus charum ſe omnibus ſi-
mulans,quaſi fidus ſingulis habebatur: ſed pro ingenio regis, aut munerũ merito ſua ſtudia
formabat, ut adiunctior eſſet Antipatro,Alexandrũ dolis atq; inſidijs circũueniret, familiari *In quibuſdã paſſim legitur Archelaus,loco Antipater.*
ſpecie utrunq; exaſperans:illũ prærogatiua ætatis regno debitũ, iſtũ materni generis prædi-
tum nobilitate iure ſuperiorẽ: neq; cum uiliſſimę corruptelę pignore æquale illi conſortium.
Quibus captus Alexander, utpote adoleſcentior qui delectaretur his quæ dicerentur ſibi,nõ
perpenderet illa quę rurſus de ſe apud Antipatrũ componerent,effudit ſeſe mercenario Anti
patri & proditori ſuo,aperuitq; mentẽ lubrico ingenio,affectuq; incauto, patrẽ ſibi autorem

malorum conquerens,qui matrẽ ſibi eripuerit, regnũ decolorauerit,quod ſibi ab auo, ueteriſq; proſapię inſulis debitũ cupiat auertere, fraudari legitimos iure ſucceſsionis,pręferri ſpuriũ ſtupri mercede:ſed non quietura iudicia dei,ut qui uxorẽ innocentẽ necauerat, non etiã ipſe propere parato per coniugẽ imperio defraudaret. Quę ſine mora Lacon ad Antipatrum deferebat,circũuento etiã Ariſtobulo,ut eiuſdẽ querimonię laqueis innecteret, & pretio coaceruata regi inſinuabat,dicẽs ſilentio ſe premere nequiuiſſe tã immane facinus, & pro hoſpitij munere gratiã ſe lucis repręſentare, quã ereptũ ire filij pergerent,quos niſi ipſe ſimulatiõe conſilij fidelioris reuocauiſſet,& iamdudũ Alexãdri gladio interfectũ patrẽ, regnũq; indignis hæredibus uacuefactũ. Neq; Alexandro religiõi eſſe paricidalẽ atrocitatẽ,qui maximi ſceleris loco duceret,quod adhuc aui matriſq; necẽ inultã haberet. Conueniri ſe ac perurgeri perẽptorũ querelis,ut tã atrox flagitiũ ulciſceret. Deberi ſibi inferias interfectorũ exigi:ſucceſsionẽq; eorũ non oportere cõtaminari, ut ab eo qui maiores eorũ occiderat,regnũ adipiſceretur, renouaturũ ſe iudicia Cęſaris nõ ſimili,ut ante reuerẽtia, ſed ut Cęſar ipſe cognoſceret omnia ſecreta regis,quęſitas ſanguine opes,prouinciã labefactatã,repturũ ſe ab inferis auũ,matriſq; acerbiſsimã necẽ demonſtraturũ, ut ſucceſſor alienus in regnũ regiũ ſubrogaretur. Excitauerat regẽ Euricles, Antipater tamen parui æſtimans unius ſuggeſtionẽ, alios quoq; accuſatores fratribus ſubornabat,qui dicerent cum ducibus quondã equeſtris exercitus iocundo & tyranno ſermonẽ initũ,cõpoſitas regi inſidias dolore deceſsionis, in ceruicibus periculũ, niſi mature caueret. Deniq; non diſtulit Herodes,ilicoq; raptos ſeuere interrogat: ſed nihil illi de quibus arguebantur confeſſi reperiuntur. Et quia impune tam grauia ſimulabant apud eũ qui criminũ ſe uindicẽ profiteretur,& negligentẽ calumniarũ, non deerãt qui huiuſmodi inſidias machinarentur,quas acceptiores fore patri crederẽt. Nam & epiſtola prolata eſt quaſi ad caſtelli præpoſitũ ab Alexandro, & Ariſtobulo data, ut occiſo rege cõfugiẽdi ſibi poteſtatẽ faceret, donec ſe armis aduerſum ſe inſectãtes munirent, cæteriſq; ſubſidijs defenſionẽ pararent. Excruciatur caſtelli præpoſitus,& nihil fatetur. Nihilominus tñ haud ullis affectati ſceleris indicijs extantibus,quaſi rei Alexander,& Ariſtobulus dantur cuſtodiæ. Euricles quinquaginta donatus talentis autor ſalutis ac uitæ habetur. Dignũ eſt nec eum ſilere,qui Euriclis tẽpore in Iudæã tranſmiſſus erat fidiſsimus amicorũ Alexandri,quẽ rex quaſi conſciũ tentamẽtorum illius,ius interrogandũ putauit:utrum'ne congruerent quæ Spartiates de adoleſcentibus nuntiauiſſet. Verũ ille nihil ſe de illis quicq̃ eiuſmodi cognouiſſe,ſacramento interpoſito fidẽ fecit:ſed adoleſcentibus nihil profuit. A' ſe quæſtionẽ depulit, ne minueret delationis inuidiã,& euacuaret Euriclis fraudulentiã, ſi ſeuerius interrogatus negaret. Quaſi indignus igitur cui crederetur ab Herode excluditur. Bonus enim pater accuſari filios libenter audiebat, non ſinebat defendi: Delectabatur cum appeterẽtur, offendebat ſi purgarent. Deniq; Spartes ditatus regalibus pręmijs: ubi tamẽ Achaiã attigit, calumniarũ pretiũ luit. Salome cũ purgare ſeſe neqret q̃d Sylæo Arabi pepegiſſet nuptias,ubi generi ſecretũ prodidit, monẽtis ut conſuleret ſibi quo fratris cõmotionẽ euaderet, eo quod ſpe futuræ coniunctionis conſilia regis Arabis annuntiare ſuſpecta accerſeretur,delicti gratiã meruit,& omnẽ ſæuitiæ regalis in adoleſcẽtes procellã intorſit,quo ultimo atq; ineuitabili naufragio demerſi pœnas dederunt. Vinciunt itaq;.& q̃d ipſis erat durius uinculis,à ſe fratres ſeparãtur:miſsiſq; Volumnio militię magiſtro,atq; Olympio ex amicis regis uiro arguũtur apud Cæſarẽ: at ille offenſus,licet quia filiorũ ſupplicia pater poſceret, negandũ tñ patri non arbitratus poteſtatẽ in liberos ſuos dedit licentiã,ſed conſiliũ adiunxit: aſſerens melius conſulturũ, ſi proximorũ reges,eorumq; qui pręeſſent prouincijs conciliũ cõgregaretur,& iudicio cõmuni procederet interrogatio:utrũ'ne aliquæ patri inſidiæ paratę à filijs forent: Et ſi cõuincerentur intentati paricidij,ferirẽtur: Sin uero fugæ aut leuioris culpæ arguerẽtur,eſſet uindicta moderatior. Hac pmiſſa ſibi Herodes,nõ paricidij poteſtate,ſed iudicij cõditione: etiã moderatiõis admonitus, ad urbẽ ilico Berithõ properat,quã iudicio celebrãdo Cæſar pſcripſerat. Cõueniũt præſules prouinciarũ ſecundũ ſcripta ad ſe data à principe Romano Cæſare. Saturninus legatiq; conſidũt, inter q̃s & procurator Volumni⁹. Deinde cognati amiciq; regis: Salome etiã & Pherora,& Syriæ primores. Archelaus ſolus excipitur ex Cappadocia ſuſpectæ in generũ accerſitus gratiæ,cũ accuſatores adoleſcentiũ inſidiatoreſq; iudiciũ repræſentarẽt. Sed quæ iudicij ſpecies ubi rei adeſſe ſibi nõ permittebãtur,& abſentes accuſabãtur? Aduertebat eñ Herodes,qm̃ ſi tantũmodo uiderẽtur, prona hominũ conditiõe ad miſericordiã ilico abſoluerentur: maxime ubi naturalis eẽt grãæ pꝛogatiua. Deinde ſi ulla copia defenſiõis Alexãdro pmitteret, q͂ obiecta facile diſſolueret. Itaq; relegatis illis in uicũ Sidoniorũ, quaſi in pręſentes accuſatio dirigebat. Obijciebãt

à patre

Herodes raptos filios ſeuere interrogat.

Salome Sylæo Arabi nuptias pepegit.

Volumnius & Olympius mittũtur ad Cæſarẽ.

à patre insidiæ sibi paratæ,nulla probatio deferebaẽ,nulla indicia tentatorꝝ:hærebat accusa-
tor,quẽ nullus redarguebat.Destitutos undiq; congregabat in inuidiã contumeliarũ,iniuri-
arum genera,quæ grauiora morte ab his qui considerant æstimarent.Sed nemo discutiebat,
nemo examinare audebat,quod à patre arguebat, à rege imperabat. Præiudicabat pietatis
species,terrebat ius potestatis,interrogabat sñias securus uictoriç,nescius ꝙ in eiusmodi iudi
cio ærũnosior eẽt qui uinceret,ꝗ illi qui tã acerbe addicerent. Saturninus condẽnat adolescẽ
tes,quia aliud nõ licebat:Sed moderatur sentẽtiam,cauẽdum asserẽs, ne perẽptis duobus ex
tribus fratribus,tertio fratri ascriberet mors duorꝝ.Timide quidẽ,sed causam locutus est,ꝙ il-
le esset fratribus autor piculi.Secuti sunt eum pauci ex pluribus. Volumnius aũt funesta im-
murmurat,& post eum omnes uolente rege tali autore pensantes mortis sentẽtiam, diuerso
quidem affectu,sed pari sorte expromunt,quibus hoc aut adulatio extorserat,aut odium in-
fuderat,ut aut regis affectaret gratia,aut paricidæ crudelitas grauiore pœna afficeret, qui in
uictoria sua tam amarꝝ de se triumphum reportauisset.Nemo tñ quasi factũ horruit,& quasi
cõmotus pronuntiauit.Scenæ etenĩ species erat non iudicij disciplina cõdemnare absentes,
condemnare sine teste,sine indice,solo naturæ priuilegio,quod ad salutẽ magis ꝗ ad pericu-
lum deriuari soleret.Stupebat om̃is Syria atq; om̃is Iudæa,& attonitis mentibus tãtæ tragœ-
diæ finis expectabat.Quãuis etiã nota esset Herodis crudelitas,nemo tamen credere poterat
ꝙ usq; ad paricidium perseueraret.At in illo effera uis animi, nec mari,nec terra cohibebat.
Itaq; tanꝗ usu triũphantium,ut per diuersa filios traderet,Tyrũ urbẽ inclytã petit,inde in Cæ
saream transmittit,nauigio spectaculum miserꝝ paricidij circũferens,donec color ullus acer-
bissimæ necis filijs inueniret. Mouebat om̃is exercitus,sed metu indignationem premebat.

Erat in exercitu regio ueteris militiæ uir Tyro noĩe, filiũ habens coniunctũ Alexandro,in-
dulgẽtissimus pater,atq; ob ea pignori charus,qm̃ popularis quædã pietatis est gratia,& ma-
xime in suos lex dilectionis. Circa adolescentes quoq; filios regis studio propensior, ꝙ ab his
suus filius diligeret.Qui supra modũ concepta indignatione, turbatus animi uociferari cœ-
pit opprimi iustitiã,ueritatem excludi,aboleri religionem,confundi iura necessitudinum,na
turæ gratiã supfluere iniquitates.Ad postremum in os ipsius regis progrediẽs, ingerebat mi
serum esse illum,qui aduersum filios suos credendum improbissimis arbitraretur:Pheroram
& Salomẽ consilij arbitros regis.Quam fidem ab his referri posse,qui se condemnatos capitis
à rege frequentissime recognoscebant, aut quid eos aliud agere, nisi consulere uindictæ, ut
destitutus idoneis successoribus,ad unum inclinaret cęteris infirmiorem? Qui facile subduce
retur,quod ipse regius exercitus odio persecuturus esset eum,cui mors soluta esset fratrꝝ duo
rum.Neminem esse quem non innoxiæ ætatis tangeret misericordia.Plerosq; aũt ducum in
dignationẽ suam non iam premere,sed diuulgare.Quorum uocabula locutus,finem dicendi
fecit.Quibus ilico cum Tyrone correptis,Tryphon ex ministris aulæ regiæ, cui tondẽdi ars
atq; usus suppeditaret,subito quadam animi uanitate indicium sui facit, compositum à Tyro-
ne asserens,sibiq; psuasum,ut cum ex more barbam Herodi raderet,nouaculam gutturi eius
imprimeret,quo pageret necẽ,idq; ei maximo emolumento fore,quod de muneribus Alexã
dri polliceret.Statuit Tyro cum filio,exercet deinde simul quęstio.Negantibus illis,isto nihil
amplius deferente,cum deesset manifesta rerꝝ fides,nullum suppeteret argumentũ, nullũ in-
dicium documentorꝝ.Tyro iubet uehemẽtioribus tormentis excruciari. Tunc miseratus fili *Tyro iubetur excruciari.*
us supplicia patris,spõdet apturum se oĩa, si patris salus sibi condonaret, atq; à rege promissa
uenia suggerit,ꝙ impulsus ab Alexandro,pater necẽ regi parasset.Idq; pleriq; ad tẽpus com
positũ rati,ut tali pignoris indicio Tyroni consuleret:alij pro uero edictũ loquebant.Sed He
rodes dubia pro certis adiudicauit,tanquam metuens ne paricidij sibi facultas periret.Conuo
cato itaque populo,& congregatis ducibus,de insidijs deprehensis motu grauissimo promit *Tyro cũ filio atq; tõsore saxis ac fustibus interficiũtur.*
querelam,atq; in mortem eorum plebem excitat:ibiq; Tyro cum filio pariter atq; tonsore, sa
xis ac fustibus interficiuntur.

Caput XLII.

Alexander quoq; & Aristobulus missi ad urbem Sebasten,quæ non longe aberat ab *Alexander et Aristobulus Herodis filij strangulantur.*
urbe Cæsarea,strangulant imperio patris.Hunc finẽ habuere filij Mariamnes,quo
rum interitu non longũ lætatus,successionẽ sibi remotis illis Antipater haud dubie
blandiebat:sed in eũ totius gẽtis mox non leue odiũ exarsit, quia apud oẽs patebat
eius factione fratres occubuisse. Successit etiã nõ mediocris timor consideranti, ꝗ multiplex
indies adolesceret interfectorꝝ prosapia,cũ Alexãder ex Glaphira genitos sibi Tigranem &
Alexandrũ filios dereliquisset,Aristobulo ex Beronice Salomes filia, Herodes & Agrippa at-
q; Aristobulus superstites manerent:Herodias quoq; & Mariamne filię,quas sexus nõ impe

diret, & regni cupido exagitaret. Queis rebus perterritus Antipater, in fraude ac uersutia spem constituere, & donis & muneribus singulos sibi magis magisq; oppignerare, etiã amicos & domesticos Cæsaris illicere ad sui gratiã precio tentabat. Sed contrà illi etiã, quæ domi erant in aduersum cedebant. Nam rex paulatim processu tẽporis erga nepotes suos Alexandro & Aristobulo genitos molliebat, & facti pnĩam prætendebat, cũ eorũ quorũ parentes occiderat, misereret. Deniq; cõgregatis amicis & proximis suis, quadã die lachrymis suffusus ora dixit ad eos: Video mihi ætatem procedere, & sine lachrymis aspicere non possum paruulos hos infelicium germina patrũ, quibus ego sum autor doloris, ne peiore eos derelinquã conditione q̃ parentes abstuli: Sed illos mihi quædã eripuit ærumna, hos mihi magis magisq; commendat natura & misericordia: Altera quia nepotes, altera quia destituti parentibus sunt. Errauerunt in patrẽ filij, quid fecerunt auo nepotes? Satis infelix pater fui, auus esse debeo solicitior. Tentabo post me consulere nepotibus, utinã & in filijs mihi consuluissem, ne in illos cõis hostis atq; inimici obrepserit fraudulentia. Cauendum est quoq; ne hos, illorũ inuoluant pericula, atq; uno uulnere simul filios amiserim, & nepotes perdiderim. Prouideamus his defensores, quibus ademimus: desponsabo itaq; seniori ex filijs Alexandri tuã mi Phęrora filiã, & te ei constituam patrẽ. Tuo aũt Antipater filio Aristobuli filiam, ut hoc mõ fias pupillæ pater. Germanã quoq; eius accipiet Herodes meus, ex Mariamne Hyrcani susceptus filiã: hæc, inquit, est mea sñia, ut inuicem sibi coëunte copula iungãtur potesteritatis meæ successiones, quo nemo suspectus alteri sit, & ipse trãquillioribus oculis uideam nepotes meos, q̃ uidi eorũ parẽtes. Quibus dictis iũxit memoratorũ dexteras, & osculatus singulos illachrymauit. Qđ Antipater lætantibus alijs ita grauiter accepit, ut statim dolorẽ suũ etiã uultu proderet: haud mediocri cõstrictus solicitudine, q̃ Alexandri filius Archelai regis & Pheroræ, qui tetrarchiã tenebat, suffragia suppetere cerneret cæteris ualidiora. Aduertebat odia sui crescere, nepotibus aũt astipulari misericordiam. Nec poterat Aristobuli filiam recipere domo, ne sceleris indicium diuturnis eius aspectibus offenderet. Adire non audebat patrẽ, ne ad oẽs mobilem suspiciones exagitaret, si cõplacitaq; fœdera nuptiarum soluenda existimaret. Subtiliter tamẽ præsumpsit orare, ut cõsuleret ei pater, ne aduersus duorũ potẽtium opes regis, & tetrarchæ nudo regni noĩe inualidus exponeretur. Foueret certe honorem, quẽ confœderandũ filio indicaret, ne species regni ad eũ, potestas ad illos perueniret. Neq; uero solos Alexãdri atq; Aristobuli filios suspectos habebat, sed oẽs obstare sibi arbitrabat: quicunq; ex diuersis Herodis coniugibus cõpetere, uel taciti uidebant regni successionem, quorũ frequens numerus erat. Nouẽ etenim mulieres regali coniugio potiebantur: ex his duæ tñ sine liberis erant, cæteris soboles suppetebant. Antipater Dosidẽ attollebat parentẽ, Herodes Mariamnem. Antipas & Archelaus Matehatis erant filij Samaritanæ, & filia Olympias, quæ Iosippo iure cõnubij sociebatur. Cleopatra quoq; Hierosolymitana Herodem & Philippũ genuerat Herodi: Pallas Phaselum. Erant quoq; etiam aliæ regi filiæ Roxane & Salome, quarũ uni Phædra erat mater, Helpis alteri. Supererant etiam Alexandri & Aristobuli germanæ sorores, quas Mariãne ex Herode susceperat, sicut suprà memorauimus. Multiplicem itaq; generationem Herodis metuens Antipater, ægre licet atq; in primis tentamentis multum rege cõmoto, q̃ destitutis paterno auxilio, nepotib' inuideret dispositas copulasq; societates: ad postremũ tñ effecit, ut sibi Aristobuli filia, atq; ex ipso genitus sorore parẽtis sui filiæ cõiungeret, tñ adulatione ꝑpuluit, ut pactas nuptias solueret. Contrà aũt Salome cũ uellet Sylæo nubere, ne suffragio quidẽ Libyæ, quæ uxor erat Cæsaris, potuit de fratre impetrare: sed inuita Alexãdro cuidã ex amicis regis in nuptias conuenit. Subuersis itaq; dispositionibus regis, Antipater quasi is qui uoluerat sibi consuluisse, exultabat aĩo, & superabat omnes uersutia. Odium tamẽ nullo modo comprimere poterat: sed accendebat, quoniam affectabat terrore sibi munimentum parare. Coniunxerat sibi cooperarium factionũ suarũ Pheroram patris germanum, quem Herodes non multo pòst recusantem, ab uxore propria diuellit, cui ob iniurias, quas ea mulier Dosidi coniugi eius intulerat, infestior habebatur, domoq; expulit. Pheroras aũt amplexatus iniuriam in partes suas concessit, quibus ut tetrarcha præsidebat: ea sanè mentis intentione, ut ad Herodem uiuentẽ nunq̃ reuerteretur. Deniq; nec tunc quidẽ cum eũ ægritudine graui affectum comperisset, & frequenter orãtem ut ad sese ueniret, quod ei quædam quasi moriturus cõmittenda arbitraretur, uisitandũ existimauerit. Qua perculsus licet iniuria, rex ubi præter spem incommodum depulit, tamen fraterno affectu uenit ad eum, ubi ægrum comperit, & sedulo compatiebatur, & defunctum Hierosolymam transtulit, & magno fletu celebriq; põpa funus curauit. Nec tamen his indicijs sedulæ credulitatis conceptam exclusit opinionem,

quod cum

Hic deplorat Herodes mortem nepotum.

Iosephus antiq. lib. 17. ca. 2. et bel. Iu. 1. ca. 8. circiter medium longe aliter hæc nomina uxorũ Herodis explicat. Quare si plura cupis eũdẽ legito.

Herodes defunctus Hierosolymam trãsfertur.

quod eum frater ueneno appetiisset. Ira erat etiā in suos crudelis, nec difficilis fides rerum, ꝙ potuerit fratrem occidere, qui filios interemisset.

Caput XLIII.

HVnc itaq; unus de interfectoribus Alexandri & Aristobuli improbitatis suæ finem inuenit, à quo exordium sumens in Antipatrum pœna transiuit sceleris autorē. Nā ꝙ libertorum querelis qui patronum suū ueneno interfectū assererent stimulatus Herodes, dum solicitius quærit cognito, quia ab uxore de succis Arabiæ accepisset Pheroras poculum, quod amatoriū putaret, idq; uenenum fuisse, quod Sylæi studio traditū, & ilico in pestē conuersum, in plurimorum quæstionem tetendit. Vnde quædā inter tormēta de ancillulis exclamauit, ut deus omnipotēs in matrē Antipatri om̄ia supplicia transferret, uniuersorum arbitrā flagitiorum, per ipsam occultos conuentus Antipatri ac Pheroræ die noctuq; exercitas potationes usq; ad temulentiā, ut à conuiuio regis recipientibus sese, totis noctibus biberetur. Quod non otiosum nec coniurationis uacuum tentamentorum, remotis præsertim seruulis & ministris in re suspectabat, magnūq; uinculum connexionis & conspirationis indicium tā diuturnæ moræ, quæ regibus suspectior in solitudinis secreto, & noctis silentio ibi cōpositum, ut Antipater Romā peteret, Pheroras in Petrā pergeret. Quod frequēter inter se cōferre soliti prodebant, eo ꝙ post Alexandrū & Aristobulum, in ipsorum necē sese Herodes conuersurus foret, miseros se qui putassent, quod Herodes in illis paricidales cogitatiōes odisset, qui regni hæredes persequebat. Sublatos esse non potestatum æmulos, sed consortes miseriarū, in se periculū oim & odia transisse, ne mulierum quidē parciturum sexui quo dilectæ sibi Mariamnę, atq; ex ea genitæ non pepcisset. Nullū sibi aliud remedium, nisi ut longius aliquò secederent, quo tantæ bestiæ furore uel fuga eximerent. Adijciebant crebræ apud patrē Antipatri conquestiones deplorantis, ardere se inuidia regalis successionis, cum sæuitia regni sup ipsum præcipue incubuerit, ut iam sustinere non queat ultimis deditus obsequijs, & postremis urgeri periculis. Nec solū regnandi ius sibi perisse, sed uiuendi quoq; curricula conuoluta tēporum. Aetatem sibi maturiorē, incanuisse iam uerticē, cōtrà aūt iuuenescere patrē, frustra sperari eius hæreditatē, qui fortasse etiā superstes hæredi tādiu reseruaret. Quod aūt sit emolumentum successionis futurum longæuo hæredi, cui tam multiplex Alexandri atq; Aristobuli soboles, uelut quædam hydra renatis quæ amputata fuerant capitibus regerminaret? Ex testamento patris etiam iam ius cōe ereptum, ut data spe regnandi, cuius ad tēpus uicarius foret, non aliquē ex suis filijs in suum imperium sustineret: sed Herodi Mariamnes filio necesse haberet regnum refundere. Itaq; non ad fructum sibi regni spem datam, sed ad periculū, ut esset decessori suspectus, successori grauis. Postremo ipsum regē longa senectute inuidum, & intentum cædibus suorum, sui esse testamenti executorem, ut nemo supesset qui posset succedere, ferri odio graui in filios, nec in fratrem minore qui sibi dederat centum talenta, ne cū patruo suo sermonē haberet, & respondente Pherora, In quo enim eum læsimus? Nū etiam ipse successor sum? retulisse Antipatrum, nonnullas habere eum causas offensionis. Vtinā amissis om̄ibus, liceret res offensionis seipsum componere: Feram esse bestiam, quæ ne mortibus quidem satiaret, nec posset perpeti ullam inter propinquos charitatē manere. Atq; utinam amissis om̄ibus liceret ut nudi eum tm̄modo uiuentes euaderemus, sed impossibile. Ideoq; sibi occulta ad tēpus colloquia. Necessarium aūt fore tēpus quo uterent uirili mētis uigore, & consilij uiuacitate, dexteræ quoq; uindicis ministerio. Hæc à mancipijs in supplicio positis respondebant, & mancipio credebat Herodes, maxime quia de centum talentis soli Antipatro dixerat, nec ullus sermonis eius affuerat interpres. Succensus itaq; indignatione, rapit ad supplicium plerosq; & innoxios, ne quis de obnoxijs relinqueret. Accersitur ad supplicia Antipater Samaritanus, eo quod esset Antipatri procurator, & diuersis excruciatur modis. Prodit quæstio, missum ex Aegypto uenenum per Antiphili quendam contubernalem, idq; ab illo datum Thendioni amico Antipatri, p ipsum Pheroræ redditū, cui regis filius Antipater executionē cōmiserat, ut dū ipse in urbe Roma degeret, pater eius Herodes extingueret. Quo tēpore nulla de absente paratę necis suspicio foret: sed Pherora cū in tēpore uenenum acceptū uxori ꝓpriæ cōmendauisset, recurrit altera in uxorē Pheroræ ueneni inuidia. Iubet ilico rex Pheroræ uxorē uenire, uenenū deferre. Egredit mulier quasi platura ꝗd petebat, & sese de fastigio præcipitat ædificiorum, quo gemini pondus criminis euitaret, atq; obitu pręueniret iudiciū rei, & ꝗstionis acerbitatē. Sed qa maturabat Antipatro feralis ultio paricidij, non supra uerticē capitis ruit, ꝗ casu facile extingueret, sed in aliam partē corporis decidit, ut mors protelaretur: consopita erat tamen atq; attonita mulier, quia ex alto deciderat loco. Iubet eā paulisper

Poculū amatoriū Sylæi studio traditum.

Antipater Samaritanus diuersis excruciatur modis.

Alias, Theodioni.

Mulier de ædificiorū fastigio sese præcipitat.

lisper recreari Herodes, donec ad se rediret, spondet ueniam, si simpliciter aperiret gestorum ordinem. Non de nihilo esse ꝙ sese præcipitauerit, sed magni criminis cõsciam, compẽdium supplicij quæsisse. Impunita sibi oĩa flagitia confitenti fore: aut inficianti aceruãda supplicia, ipsam quoq; sepulturam negãdam. At illa ubi se resumpsit paululũ, & cui, inquit, adhuc ego secretorũ seruabo silentia Pherora mortuo? Illi enim debui fidem tacendi, pro quo supplicia non recusarem, si necessaria forent. Sed ille nũc liber à cruciatibus, & si ueniabilis erroris correptio est, liber à culpa. Quid igitur inuoluere ueritatem mẽdacijs cogitẽ, ut Antipatro morẽ geram? Parcam ergo illi, non parcam mihi? Egregiam ergo mercedẽ debemus uiro, qui nos oẽs sceleribus suis in hæc supplicia deduxit. Audi rex, deo præsule, qui solus mihi ueritatis arbiter est: proposui enim nihil fallere, audi, inquam, sed prius repete quemadmodũ assederis lachrymans germano periclitanti, ut impleueris oĩa circa Pherorã munia pia germanitatis, quibus ille inflexus, ubi decessisti continuo me ad sese uocauit, & ait: Non exiguum ego mulier à fratris affectu & studio deerraui, qui oderam sic amantẽ mei, & uolebam occidere tã impatientẽ doloris in periculis meis, ferre ille non potest fortuitum, quod ego urgebam indebitum: circumuentus sum fateor Antipatri dolis, sed cogitationis eius ego pretium fero: tu ꝗd habes ab eo uenenum relictum mihi cito perfer, & sub meis oculis effunde, ut uel ad inferos non feram aĩm paricidalem: pœnituisse correctionis sit, quod criminosum est præparauisse. Cito, inquam, mulier ut uel mortem præueniam, qm̃ culpam nequiui. Tum ego detuli uenenum, & in conspectu eius exinaniui, parum tamen ex eo reseruaui, mihi qui te metuerem ut esset remedium, si proderetur paratũ ad hos usus uenenum: His dictis pyxidẽ cum eo quod receperat ueneni protulit: subijcitur quæstioni mater Antiphili & fratres ipsius. Confitent ex Aegypto Antiphilũ detulisse pyxidem plenam ueneno, quod ille accepisset à fratre, qui Alexandriæ cõmoraret sub medicinæ professione. Deprehendit etiam Mariamnes filia pontificis insidiarum conscia, quæ pararent marito, idq; fratrib' eius inter supplicia confitẽtibus manifestat. Vnde Herodes iunior maternæ audaciæ pretium luit, quẽ in regni successionem Antipatro substitutum, idem quẽ subrogauerat pater, de testamento delendũ putauit. Et hic quidem non mediocris error Herodis senioris, ut alterius flagitio deprehenso alter mulctaretur: sed etiam Herodis iunioris non iniusta multatio. Nam diuinitus præcautum uidet, ut licet nondum facti sui merito, tamen ob pretium futuræ improbitatis regno abdicaret. Nã qs eum regẽ perpeti potuisset, qui tetrarcha tã insolens fuit, ut tolerari nequiret? Adijcit etiã aliud ueneficij genus, quod Bathillus Antipatri libertus Pheroræ & eius uxori detulit, cõpositum ex succis serpentũ, & ueneno aspidum, ut si primũ non conualuisset ad mortẽ Herodis, secundo uterentur.

Caput XLIIII.

REperiuntur etiã literæ aduersus Archelaũ & Philippũ fratres compositæ: hi regis erãt filij, qui Romæ instituebant, quos Antipater ea uel maxime causa appetebat, ꝙ uidebat non mediocri præditos sapientia, supra quos rex patrium aĩm reclinabat. Deniq; euocauerat eos literis, ut maturius domũ regrederẽtur. Obstare itaq; eos suis utilitatibus Antipater arbitrabat, atq; incũbere suis artibus, ut spe adolescentiũ simulata, omnia factionis suæ studia obumbrarent. Componit itaq; epistolas noĩe uiroꝝ potentium, quos Romæ positos in suam amicitiã illexerat, alijs quoq; pretio extortum, ut scriberent, quod adolescentes infestis patrẽ odijs urgerẽt, & nimio questu mortẽ Alexãdri & Aristobuli deplorarent. Et cum huiusmodi epistolas clamdestinis artibus per aulicos sceleris sui ministros, patri ingereret, eadẽ uersutia, qua suprà simulabat fratrũ intercessorẽ, ut ꝑtento pietatis ꝓcinio, impietatis subtexeret paricidiũ. Quib' oĩbus in mediũ deductis cũ ꝗstionibus, ꝑ's uita, epistolis, mors fratrũ appetita euidentissime panderet: consilium diffinit, de autore supplicium sumendum, qui posteriora prodidisset calumnia, quod germanos suos non quasi paricidas, sed quasi legitimæ successionis æmulos persequeret: nõ quo patrẽ defenderet, sed ne consortem regni haberet. Interea cum septem mensium curricula inter documenta flagitioꝝ, & reditum Antipatri concluderẽtur, nulla innotuere Antipatro indicia reꝝ gestaꝝ, tanta circa eum uniuersoꝝ odia seruebant. Incertus igitur oĩm, scribit ex urbe Roma continuo se adfore, summoq; se honore dimissum à Cæsare: quibus literis lectis, rescribit Herodes maturato eum contendere oportere, securũ affectus paterni, cui nõ solũ nihil imminutũ per absentiam foret, uerũ etiam tanta accederet gratia, ut eius contuitu matris offensa minueretur. Nã iterum domo eã deprehensam, in artes filij consentire, consortio exutã regiæ liberalitatis cõpendijs eliminauerat, cui se remissurũ indignationẽ scriptoꝝ specie manifestaret, metuẽs ne comperta matris expulsione, suspiciones suas Antipater ad cauendũ exuscitaret. Adueniens itaq;

ens itaq; Tarenti primum de Pheroræ obitu cognouit, ibiq; luctum magnũ exercuit, quod à
quibusdam pietatis affectui datũ, eo quod patrui mortẽ impatientur doleret. Ille aũt ministrꝫ
ausi paricidalis sibi sublatum ingemiscebat, nec solum non processisse sceleris apparatum, ne
rumetiã uenenũ se dedisse terrori erat, ne quo modo ad cognitionẽ regis perueniret, & ille
scenã criminis publicaret. Transit itaq; in portũ Cæsareæ haudquaq̃ uacuus grauioris curæ
ac solicitudinis, cum ei etiam mater non mediocre præiudiciũ condemnatę sobolis daret. Sed
urgentibus amicis, qui patriæ cupiditate postponenda omnia, quæ Antipatro conducent ar-
bitrarentur: deniq; expectato eius ingenio, quo uel auersum patrem à sui gratia facile consi-
lijs suis flectere solitus erat, hortantibus ut sese patri, & prædestinato sibi regno ocyus repræ-
sentaret, ꝙ nemo auderet eo præsente contrà niti: sed occasio absentię eius sola arserit, ut auer
ti posse ab eo regis animus æstimaretur. Et ideo præueniendum mature, ne demorando ma-
gis aut desiderantem offenderet, aut suspectum exacerbaret, cum diffidentiam sui proderet.

Credidit itaq; magis uolenda q̃ necessaria suadentibus. Verum ubi portum ingressus est,
neq; quenquam sibi obuium circumspectauit, & quasi pestem aliquam sensit suam præsenti
am declinari, in summa locorũ frequentia maximam solitudinem, cum occurrere nemo au-
deret: metuentibus alijs, alijs auersantibus, etenim id temporis & odia quo minus se tegerẽt,
autoritatem acceperant, reputare secũ scelera sua cœpit, & conscientiæ stimulis exagitari, nul
lum fugæ locum, neq; euadendi subsidium sibi relictum. Circũuentum se uelut quibusdã re-
tibus, & captum teneri, fidutiã oẽm assumpsit ex impudentia, ut dissimulatis oĩbus impro-
uisum se patri offerret, in amplexũ rueret, pietatis officia prætẽderet. Verũ ille extensis ma
nibus ingerentẽ sese repellens & reclinans caput, ne paricidæ osculo contingeret, exclama-
uit & hoc esse amentiæ paricidalis, ut amplexum petas, cui inuisum te recognoscis, ut horro
re tui afficias patrẽ, & contactu noxij corporis uiuendi suauitatẽ extorqueas. Ne igit̃ conti-
geris, ne attaminaueris, quem scelere petisti. Purga certe prius si potes, deprehensa dilue: iu-
dicium non refugiam, nec audientiam tibi negari patiar, nec mihi ipse assumam cognitionẽ,
nec argumentandi tibi occasionem relinquam. Opportune adest Varus, apud quẽ defensio-
nem tui præpara Nec differendi locus crastina die, quãuis dolis & fraudibus præditus, habes
purgandi tui copiam. At ille obstupefactus tantæ commotionis pauore, nihil est ausus refer
re, nec potuit: sed egressus foras fluctuabat animo, ꝙ nihil omnino ex his quæ gesta erant &
prodita, apud patrẽ compererat. Aduenientes autẽ ad eũ mater & uxor aperuerunt oĩa. Qui
bus cognitis colligere sese ac præparare aĩo cœpit, quibus modis criminationi occurreret, cõ *Examen circa Antipatrum.*
fessionẽ extenuaret. Sequenti die cõgregant̃ oĩes regis propinqui & amici Antipatri, inter-
sunt examini uniuersi, qui diuersa de Antipatro prodiderant induci præcipiunt̃. Legunt̃ eti
am epistolæ matris Antipatri, in quibus illa ad filiũ scripserat, ut cognosceret proditam patri
suorum scenam flagitiorum, nequaquã eũ debere adesse, nisi à Cæsare aliqua manus accerse
retur, cuius se præsidio circumuallaret, neq; se iudicio cõmitteret, qui tantorꝫ confessionibus
appetebat̃, sed armis muniret. His ad superiora additis, ingressus Antipater & sese ad uestigia
deijciens patris obsecrat, ne se prædamnatũ haberet: confidere se si deferat̃ audientia, uacuũ
criminis fore si pater uellet: iubet pater silere, atq; eũ istiusmodi sermone pręuenit: Quod nul *Accusatio Herodis cõtra filiũ suũ Antipatrũ.*
li iusto ueniabilis nequitia Antipatri possit uideri satis certũ est, sed eo magis grauari me apd̃
te Vare arbitror. Vereor eñ, ne etiã me oderis, qui paricidas generaui filios, quibus nõ posset
etiam parcere pater: licet hoc quoq; miserandus magis sim ita quod & tales amaui. Sed de il-
lis taceo quos ipse exasperaui, & iustas aduersus hunc allegationes eorꝫ respui. Nullas enim
hi aduersum me habuerunt causas doloris, nisi quod his Antipater præferebatur, & consortij
regalis prærogatiuã acceperat, qui natus regno nõ erat: putabã tamen quod maiorẽ natu mi
noribus ad tutelã asciscerẽ. Sed hostẽ induxi, qui inuideret nobilioribus, excitaret puerulos,
infirmos circũueniret, incautos proderet. Lapsos non nego, sed eos excusari potius, q̃ urgeri
oportuit. Antipater hic mihi & illos abstulit, hic mihi & illos fieri insidiatores cõpulit. Dolui
fateor, quod ij quibus regni spem dederam, quibus successionem reseruauerã, aduersum me
improba machinarent̃: sed nunc non patrẽ sed Antipatrũ oderant. Perierunt itaq; ad dolorẽ
patri: Antipatro ad fructũ. Quæris Vare quis eos occiderit? Cognosce cui mors eorꝫ profece-
rit. Vacua est domus, nouercæ filio patuit aula uni ad succedendum, quæ multos successores
habebat. Nec expletus est morte fratrũ cruentus animus & mẽs impia. Postq̃ non habuit fa-
tres quos odisset, patrẽ persequebatur. Reputo mecũ qui huic munimentũ hæreditatis para-
uiuisus sum & ipse diu uiuere decessionem fastidienti. Docui quid uellet, cui successionis cõ
petitores ademeram, morantem non passus est: nec expectauit regnum, nisi ut paricidio adi-
pisceret,

piſceret. Reddidit mihi uicem, quia proiectum collegeram, & prætuleram nobilioribus. Cui
eñ tantũ ex illis, quantũ huic contuli? cui ipſe uiuens poteſtatẽ ceſſeram, teſtamento à pro hę
redẽ deſignauerã, quod ſolet eſſe pernicioſum regibus, ut aliquis ſe ſucceſſurũ nouerit. Quin
quaginta in fructibus talenta conceſſi, trecenta Romã proficiſcenti dedi. Cõmendaui Cęſari
quaſi ſolum filiũ, nihil mihi reſeruaui, quod deberẽ paricidã timere: ſed hoc eũ magis ad pari
cidium armauit, ꝙ ſe meis beneficijs ſuperiorẽ uideret. Quid tñ ſceleris cõmiſerunt fratres
eius, quos ad mortem coëgit? Aut quę iſtiuſmodi aduerſum illos indicia detecta, qualia iſtius
deprehenduntur? Sed interrumpere atq; obſtrepere audet paricida, & dolis tentat ueritatem
inuoluere? Caueas Vare admoneo, caueas ſimulatas eius lachrymas, & gemitus arte com-
poſitos, nec ullo expreſſos dolore. Hic eſt qui mihi pietatis affectum abſtulit, cum afficto me-
tu cauendum admoneret Alexandrum, cum illo mentes plurimorum conuenire, aſſerẽs nõ
temere cõmittendã uniuerſis pręſentiam meã. Simulabat ſe circũſpectare oĩa, uſq; ad lectũ
deducere, diſcutere atq; examinare ſingulos. Hic erat ſomni diſpenſator & miniſter ſecurita-
tis, in quo ego ſolatium conſtituebam, atq; eius officijs leuabã de interfectis dolorem: arbitra
bar quod & illos mihi redderet, mœrorẽ auferret, pietatẽ obtenderet. Hic erat protector me-
us, cui credebam corporis ſenilis cuſtodiam. Quõ uiuam neſcio, quõ tñ inſidiatorẽ euaſerim
quibus me circũuenerat delinimentis, quibus fraudibus uinctum tenebat, ut ſoli huic me cre
derẽ, quẽ ſolum caueri oportuit. Incredibile mihi eſt quod euaſi, nec uiuere mihi uideor, ſed
ſomnium puto. Quis eñ crederet, aut illum tam ingratum futurum, cui in me poteſtatẽ oẽm
cõmiſeram, aut me poſſe euadere, ſi Antipater nollet? Tutiorẽ tñ gratiam & factum putabã.
Sed quæ (malum) infelicitas me, aut aduerſum me eos faciat inſurgere, quos plus dilexerim?
Deploro ærumnã domus meæ Vare, defleo ſolitudinẽ, ingemiſco uim tanti doloris. Sed tñ tã-
ta eſt acerbitas ſceleris paricidalis, ut neminem mihi patiar euadere, quicunq; ſitierit ſangui
nẽ meum, ſi etiã in oẽs filios meos affectati paricidij indicia promanẽ. Cum hæc diceret, indi-
gnatione pariter ac dolore intercepta uox eſt loquentis. Continuo Antipater eleuatis caput,
uelut ictus eñ & ſaucius graui uulnere iacebat ante pedes patris, nec aſſurgere audebat, ex

Reſponſio Antipatri aduerſus accuſationem patris.

clamans, ait: Tu quidẽ pater ut iratus accuſas, ſed mihi nulla eſt maior defenſio, ꝗ teſtimoni
um accuſationis tuæ, quia ſemper fui cuſtos tuę ſalutis. Defenſionẽ igiť pro me uoto accuſan
tis adhibuiſti. Quomodo eñ paricida ego quẽ ipſe tuum protectorẽ fateris? Aut quõ circũſpe
ctus atq; aſtutus, quẽ commentatorẽ arguis paricidij? cum extremæ inſipientiæ ſit cogitaſſe,
quod & apud hoĩes execrabile ſit, & apud deum inultũ eſſe non poſſit. Vel fratrũ exẽplo do-
ceri potui, nullũ tanti ſceleris effugium fore, quod ſcelus iſtiuſmodi, nec latebrã inueniat, nec
pœnã euadat, quandoquidẽ & illi pro tanta in te maleuolentia pœnas dederunt: at illos inui-
dia quædã (ut dicis) impulerit ad paricidiũ, quod me ſibi præferri uidebãt, quibus materni ge
neris nobilitas animos dabat, ut regnũ quaſi ex materna ſucceſſione ſibi debitũ uendicarent,
& quaſi à te ereptũ repoſcerent. Quid tale ego qui neſciui regnũ niſi de te ſperare, tuũ indici-
um quærere, tibi ſoli placere? Quid aũt erat quod me aduerſum tuã ſalutẽ audere aliquid im
pelleret? An regni cupido? ſed regnabam: an odij ſuſpicio? ſed diligebar: an iniurię dolor? ſed
præferebar. Si illos ſola formido prælationis meæ armauerit ad paricidiũ, ego abſoluar: quia
neſciunt prælati paricidium cogitare, ſed odiſſe. Niſi forte aliquis ex te metus compulit. Verũ
ego, ut mihi uox tua teſtis eſt, nihil ſciebam niſi pro te timere. Quid eñ mihi timerẽ, qui mini
ſter eram tuæ ſecuritatis, & diſpenſator quietis? An uero inopia pecuniæ & egeſtas coëgit, ꝗ

Egeſtas ſuadet latrocinium.

ſolet indigentibus ſuadere latrociniũ? Sed dederas quod non ſolũ in præſens, ſed etiã in oĩne
tẽpus abundaret, & diuitẽ Romam miſeras, ut regũ reges pronuntiarẽt imperij apud ſe prin-
cipatum eſſe, non diuitiarũ. Deniq; Fabatum illũ Romanæ rei moderatorẽ, & intimũ Cæſaris
tibi cœpi, & à Sylæo ingenti impulſus pecunia, ut te impugnaret, ita cõmutaui, ut fieret tuus
defenſor, & ſolicitatoris ſui proditor. Per quẽ pater alium inſidiatores tuę ſalutis detecti ſunt?
Quõ igiť paricida ego, qui cuſtodẽ tui corporis Corinthũ latentẽ deprehẽdi? inſidiantẽ remo
ni? ad cõfeſſiones negantẽ deduxi? Potui paricidium non cogitare, & paricidij fructum habe
re ſi tacuiſſem. Sed mihi ſi beſtiarũ immanitas, ſi atrocium ferarũ ineſſet furor, tñ tantis benefi
cijs tuis manſueſcere potui, ut nullã opem niſi in tuæ ſalutis ſubſidio conſtituerẽ, ut pro oĩbus
tibi uel ſolam charitatẽ referrem, te meo corpore protegerẽ, te intimis ſi fieri poſſet uiſcerib⁹
includerẽ. Prætuleras nobilioribus filijs materna ſtirpe minus nobilẽ, matrẽ quoq; regni ex-
ulẽ in regnum uocaueras, nec iam ſucceſſorẽ me imperij, ſed quaſi conſortem habebas. O mi
ſer ego cui tantũ liberalitas tua bonorũ effuderat, ut inuidia ſuccederet. O ſtultiſſimus ego, ꝗ
te pater reliqui. Sic datus eſt inuidiæ locus, & poteſtas inſidiantibus. Nanq; dum ego pro tua
ſalu

Pernicioſum eſt regibus ut aliquis ſe ſucceſſurum nouerit.

tua salute diu demoror, meã prodidi: & tñ nihil habeo quod mihi ascribã. Tu me pater abire
iussisti, tibi ego peregrinabar pater, ne tuã senectutẽ Sylæus circũueniret ne te uiuentẽ regno
exueret, nec apud Cæsarem tuã salutẽ appeteret. Testis est mihi Roma pietatis, Cæsar quoq;
præsul orbis terrarum, & censor uniuersorum atq; arbiter mei pectoris, qui me amantem pa
tris appellare solitus erat. Testificare Cæsar quid ego de patre apud te loquebar, apud quẽ so
lum nocere potuissem: Testificare inquã mihi qui de aliis pronuntiaueras. Nec dissimulandũ
paricidium, sed inquirendum putasti. O si mihi aspiraret præsentia tua: sed absens es, & longe
positus, & ego sine te à patre diiudicor. Ades tñ, & in literis tuis præsens es, tua scripta offero q̃
solent paricidæ timere. Tuam epistolam porto quam solent promere qui cupiũt paricidium
non latere. Suscipe pater literas Cæsaris, ipse te instruat qui dudum uindicauit. Suscipe Cæsa
ris scripta, argumentis omnibus ualidiora. Quibus usus es dudum ad ultionem, utere nunc
ad salutem. Hos ego apices defero innocentiæ meæ testes, illa dextera nunquam te fefellit,
illa dextera Cæsaris diadema tibi imposuit, non ademit. Illa manus Cæsaris regnũ tibi, quod
abieceras repræsentauit. Potuit me prius Cæsar odisse, si fratrem similem deprẽhẽdisset: sed
cognouit & pronuntiauit pietatis interpretem, qui nisi Romæ fuissem, Sylæus uicerat. Illi ego
hodie adiudicor, illi pœnas miser pendo. Memẽto pater, quia non uoluntarius nauigaui. Vi-
debam mihi iam parari foueas insidiatorum: malui tamen me potius pater quàm te periclita
ri. Nec tamen exhorresco salutis periculum, sed apud te pater doleo me quasi tuum hostẽ pe
riclitari. Periclitor tamen, si apud te & Cæsaris testimonia periclitantur. His ergo utor indiciis
meæ defensionis, Cæsarẽ non appello quasi audiendus, sed imploro quasi absoluẽdus. Quod
si iudicium exercendum existimas, ecce me pater ad te ueni post Cæsarẽ, ad te festinaui à Cæ
sare. Vtinã quidem nusquam à te abiissem. Sed tu me pater nesciens periculis obiecisti iubẽs
pergere. Præsto sum pater, nec perfunctorie de leuioribus testibus requirendã pro salute tua
ueritatẽ æstimo. Non præiudicent, qui possunt timere tormenta, nec qui pñt contẽnere. Oĩs
homo mẽdax dixit scriptura. Ego defero incorruptibilia elementorũ testimonia. Venio ad te
per maria & per terras, nusquã aliquid passus. Paricida debui non euadere, si reus essem. Ab
soluat me pater, apud te cœlum quod non fulminauit, mare quod non demersit, terra quę nõ
absorbuit, per hæc ad te tutus uenio pater: quæ non solent euadere, etiam qui non sunt patrũ
genitaliũ paricidæ. Dathan & Abirom hiatus uorauit terræ, nec tñ genitalem appetierãt pa
trem. Absalon fugientẽ arboris suæ ramis terra suspendit, ne ad patrẽ perueniret, ad quem si
peruenisset, euaserat. Ego ad te ueni, & adhuc periclitor. Dauid paricidã suũ, quia seruare nõ
potuit, uindicauit: ego de inimicis & calumniatoribus uindicari non expeto, ut eos ad tormẽ
ta uocẽ: lucrentur illi pœnam calumniæ. Vnũ rogo pater, ne alienis credas tormentis, de me
ipso aduersum me require supplicia. Suspende reũ tuum, in uiscera mea pergat interrogatio
ueritatis, in corpus meum atq; in interiora penetralia descendant fidiculæ quæstionum, pro-
fluat sanguis, qui solet paricidiũ clamare, ferant ignes in artus noxios. Quid dubitas pater? si
parcis, innocentẽ pronuntias: si à cruciatu temperas, absoluis crimine. Nõ est paricida, qui sim
plici morte dignus putatur. Aut si ut filio parcis, & ex te genitis mẽbris cõpateris, non sunt
membra tua, quæ sunt ministeria crudelitatis. Hæc ubi locutus est, magno fletu & gemitu la
mentabili finẽ dicendi fecit, ululatuq; maximo Varũ & oẽs ad miseratione inflexit: solus He-
rodes nullis mouebat lachrymis, atq; ipse à fletu temperabat intractabilis ad ueniam, quæsti
oni imminens, uindictam expetens.

Antipater Cęsarẽ sup patris testa tur amore.

Oĩs homo mendax.

Dathan & Abirom absorpti.

Caput XLV.

SVccessit orationi Antipatri Nicolaus regis mandato, qui astute eius responderet uer-
sutiis, & inflexos à miseratione abduceret, referendo in Antipatrum, fraternæ inuidiã
necis, allegando quod si quos moueret misericordia, illorum misereri deceret, qui eius
peremptι fraudibus ultionem requirerent: Si unũ absoluerent, omnis domus regia in
periculum deduceret: germani, affines, parentes, ipse rex cuius saluti nõ pepercisset. Itaq; cõ-
uersus ad oratorũ uersutias, uelut * narratione miserationis, epilogo quodã excitabat ab infe
ris peremptorũ animas, qui miserabili questu replerent subsellia, insontes se oppetisse, subor-
natis grauibus testibus, compositis epistolis, fraudulentis sermonibus circũuentũ patrẽ, credi
disse filio, quẽ non putaret de fratribus posse mentiri. Offert nunc supplicia sua, qui fratrũ tor
mentis non credidisset, quos onustos uinculis obligauerit, ne cognitioni interessent, in absen
tes latam sententiam cũ longe positi essent: necatos, ne eorũ pater misereret. Nullum itaq; re
liquum futurũ si iste euaderet, doctus uenena paricidalia suorum uisceribus infundere, mu-
tare mentes hoĩm, qui etiam Pherorã semper amantissimum Herodis, in necem eius parici-

Nicolaus Antipatri respondet uersutiis.

dio funesto exuscitauerit. Ad hæc cum plurima alia excitandę commotionis gratia Nicolaus addidisset, ubi sermonē absoluit, interrogatus à Varo est Antipater, si respōdere uellet. Nihil aliud retulit, nisi (deus testis est) quia nihil læsi. Tum Varus ueneņū proferri, atq; id dari iussit uni de his qui iam rei mortis adiudicati essent. Quo epotato, statim mortuus est. De quo relatum ad Cæsarē est, & in uincula Antipater imperio patris inducitur: nec tamen ab insidijs uacuus erat. Nā tū maxime Salomes periculū dolis tentabat directis epistolis, quas Salomes nomine Antipatri composuerat, plenis in regē contumeliarum, atq; ad Agmen ancillam Iulię q̃ uxor Cæsaris erat, per Antiphili seruulū perferri iusserat, quas Agmes sibi redditas regi trāsmitteret: ac penè in mulieris perniciem fraus cōualuerat, ni reperta esset epistola Agmes ad Antipatrum, quæ dolum prodidit, scripta in hunc modū: Sicut uoluisti, patri tuo scripsi, & epistolas illas direxi: nec dubito regem in periculum sororis insurrecturum. Tu uicem restitue optato effectu potitus.

Literæ Agmes ad Antipatrum.

His literis deprehensis, rex in suspicionem deductus, quod etiā Alexander pari arte compositis à fratre esset appetitus epistolis, & nimia commotione exasperatus, ægritudinē grauem contraxit. Quo se uidens urgeri periculo Antipater, unum ex filijs hæredem imperij scripsit, prælatū Archelao & Philippo senioribus liberis, cū ipsos quoq; Antipater dolis atq; fallacijs suspectos patri fecerat. Cæsari legauit mille talenta, donis muneribusq; additis. In uxorem & filios, libertos atq; amicos quinquaginta cōtulit: nec Salomen sororem munerū suorum expertem reliquit. Procedebat in deterius ægritudo, atq; accessu tēporis exasperabatur, quam imbecilla senectus suis incōmoditatibus acerbabat quotidie. Siquidem non minus septuagenario grauatum annis corpus, crebro quoq; mœrore animi afflictū gerebat, tot paricidijs uulneratus, quæ aut deprehendisse in filijs extremę miseriæ erat aut intulisse. Immedicabilis tamen ægritudinis feruor, quod superstes Antipater metuebat. Contemptus quoq; indies uilior, quod imagines Cæsaris atq; animalium similitudines cōtra legem templo appositæ detrahebantur, autoribus maxime Iuda atq; Matthia iuuentutis doctoribus, qui cognitis & conspirantibus sibi uenisse tempus aiebant, quo uiolatę legis iniuria uindicaretur. Dare pœnas sacrilegum, qui putaret fas esse quicquid potestati liceret: nec religione inclinatum, sed elatum superbia in penetralibus templi faciendi quod uellet, libidinē pro iure exercuisset. Et quanquam uis diuinam ultionem accelerraret, tamen pulchrum uideri, si etiam templi sacrati libertatem suam in defendēdis paterni ritus obseruationibus approbarent: nec periculi metu quenquam reuocari oportere, cum & iam mori pro lege patria insigne immortalitatis fit: primiq; adorsi auream aquilam supra fastigium portæ affixam detrahere comprehensi, atq; ad regem perducti: cum interrogarentur cui obedientes tantum facinus adorsi forent, responderunt, legi paternæ. Iterum quærenti quo freti lætiores adessent, cum ad mortis uocarentur periculum, responderunt: Pietatis & deuotionis pręmijs, quorum remuneratio pro ritu patrio mortem expetētibus persolueretur. Nec diutius ferre potuit responsionis cōstantiam, sed indignatione super ægritudinē facta, ut infirmitatem uinceret in conuentum populi processit, ibiq; tanquam sacrilegij reos ad plebem deferens accusare cœpit, quod maiora de factis talibus suspectarentur. Quæ etiam si non probarentur, tamen cuncti sibi quisq; metuentes, autorum qui comprehensi forent, luenda supplicia deprecabantur. Nec pergendum in cæteros, ne quæstio plures atq; alienos & innoxios perturbaret: rogatus itaq; in præsentes sententiam tulit, ut uiui exurerentur: unde incommoditas aucta & grauioris ægritudinis uis, diuersis totum corpus eius passionibus depascebatur.

Iudas & Matthias iuuentutis doctores.

Pro patria lege mori insigne est immortalitatis

Aegritudis Herodianæ descriptio.

Febris erat uehemens, prurigo intolerabilis, cōtinui ac sine ulla intermissione interiorum dolores uiscerum, colo medius uexabatur, hydrope grauabantur uestigia, abscondita corporis scatebant uermibus sparsim, totius corporis anhelitus grauis, & suspiria perniciosa: res indicio erat quod iniusti paricidij & sacrilegæ damnationis pœna reposceret. Non cedebat tamen animo, & uiuendi cupiditate passionibus reluctabat. Petit trans Iordanē calores aquæ calidæ, sed nihil profuerāt. Asphaltites lacus plerisq; medicabilis sine ullo profectu ægrum tenebat. Vbi dū oleo plurimo foueret, laxato resolutus corpore morientiū specie oculos inuertit, & uox defecerat, nec sensus manebant: sed excitatus strepitu cōclamantiū resumpsit, & ad sua regredi cupiēs, ubi ad regionē loci, qui appellabat Hiericho aduenit, atro felle exagitatus, & ipsi quodāmodo morti minitans immane facinus excogitauit: quo uelut inferiæ sibi populi mitterent. Nanq; ex omni Iudæa congregari iādudū præcipiens quosq; nobiliores, ut ex singulis uicis in unū conuenirent: ubi imperio obtemperatum est, claudi eos intra hippodromū iussit, & accersita Salome atq; eius Alexa uiro, legatum sanguinis mandauit, asserens lætitiæ populis gentis Iudææ suam mortem futuram, & ideo commentum se quo pręclarissime suum epitaphiū celebraret

Asphaltites lacus medicabilis.

lebraretur depoſcere à ſuis,ut cum ultimum exhalaſſet ſpiritũ,eos ſtatim omnes qui clauſi te nebant,necari iuberent:ita ut neminẽ futurum in uniuerſa Iudęa atq; in om̃i domo,cui mors eſſet eius illachrymabilis,cũ uniuerſis domeſticis luctus hæreditatem dereliquiſſet, qui dũ ſu orum deplorant necẽ,iuſta regi uiderent perſoluere,atq; ita publicoꝝ lętitia uotoꝝ, domeſti cis doloribus impediret,ac ne fortè ſceleſta imperia mandata executio deſtitueret, quinquagenas drachmas iuſſit militibus dari,ut tali ſceleris impoſita mercede, ferale miniſteriũ milites non recuſarent:cõpenſaturi executionis horrorẽ remunerationis emolumento.Cedebat propè iã tantæ incõmoditatis ſupplicijs,ſed expectabat ſuneſta reſpõſa legatiõis, q̃ retulit de Agme ſuppliciũ ſumptũ ad Herodis querelã:Antipatrũ quoq; conuictũ paricidij morti adiudicatũ,tñ repulſo patria,& regno, pater fugæ ptãtem tribuere ſi uellet Cæſar iuberet, ſniam ſceleri ferens,conſilium pietati relinquens.Soluerat natura paricidij neceſſitatẽ.Nam recreatus pauliſper permiſſa ſibi puniendi ut uellet poteſtate,dum de genere necis tractat, diſtentus doloribus propere,diẽ mortis peruenire deſiderauerat.Popoſcit itaq; malũ,paritérq; gladiũ,ut eo pomũ ſolitus incidere refectionis aliquid aſſumeret,& pauliſper ſeſe attollẽs,cubitóq; adnixus leuauit dexteram,cupiens ſeſe ferire, ſed occurrit Achiabus,& impediuit ictũ, luctúq; tota concrepuit domus,ut obijſſe Herodes ſoris æſtimaretur. Exultauit Antipater ad ſonum planctus,& à cuſtodibus adhibitis poſtulauit,ut uinculis reſolueret: ſed præpoſitus ei muneri non ſolum abnuit,quod rogabatur, ſed etiã regi annuntiauit . Exclamans ille inſultare adhuc ſibi uiuenti,percuſſores direxit qui Antipatrum interficerẽt, cæſumq; ſepeliri iuſſit in Hyrcania,atq; iteꝝ mutauit teſtamentũ,regemq; Archelaum inſtituit ſeniorem ex fratribus:Antipę tetrarchiã reliquit.Quinq; itaq; diebus Antipatro ſuperſtes deſecit: triginta & ſeptem annis,ex quo à Romanis imperitare iuſſus eſt,regno potitus: ex quo autẽ Antigonũ ſuſtulit regni æmulum annos trigintaquatuor imperio exegit: utinam tam domeſtico uſu q̃ publicis lætus ſucceſſibus.Nanq; ita ſoris ſecundę ei res aſpirauerunt,ut priuatus in regnum aſciſceretur,eoq; per multa uſus annorum curricula,quod difficile ſaluo poteſtatis uſu decederetur,relinquens liberis imperij ſucceſſionem,quam ipſe à ſuis non acceperat.Sed intra domum infeliciſſimus,quam acerbo ſuorum ſanguine & luctu repleuit, nec tamẽ executiõem inuenit ultimæ crudelitatis,hoc uno Salome obliterante criminum ſuoꝝ ludibria ſuperiora, quod eos quos percuti rex iuſſerat,om̃es dimiſit, dicens regem præcepti feralis poſtea pœnituiſſe:reuocatisq; mandatis ſuperioribus , pręcepiſſe ut ad ſua oẽs dimitterent.

Cupiuit Herodes ſeſe ſuo ferire gladio.

De nece Antipatri Herodis filij.

Herodes q̃ q; dieb. Antipatro ſup ſtes defecit.

Caput XLVI.

DEin poſtea facta in amphitheatro militum & reliqui populi cõgregatione, de obitu regis indicium factum,proceſſit Ptolemæus,qui regis amicitiæ inter fidiſſimos quoſq; uſq; in extremũ adheſerat,& anulũ deferens quẽ defuncti digito detraxit, collaudat regẽ,& populũ admonet tranquillitatis,aperitq; ei epiſtolã, qua precatus fideliſſimos ſibi milites hortabat,ut ſucceſſori ſuo beneuolẽtiam exhiberent & gratiam. Et apertis etiam tabulis teſtamentũ recitatur,Philippus Thraconitidis regionis,& finitimoꝝ locorum hæres nuncupatus, Tetrarches Antipas:rex Archelaus:ita tamen ut ad Cæſarẽ deferri anulum ſuũ , atq; ei arbitriũ & firmamentũ omniũ diſpoſitionũ ſuaꝝ reſeruarent.Ac tũ demũ ratũ eſſe teſtamentũ ſuũ,ſi Cæſar probaſſet:reliqua ſecundũ priora ſua teſtamenta cuſtodiri præcepit.Continuo acclamatio facta militũ Archelao plaudentiũ,circũuallabat ilico ſtipatoꝝ ambitu,promittũt bñuolentiã,ſpondẽt fidẽ. Poſt hæc cõpetẽter atq; magnifice funus curatũ,om̃i ambitu regaliũ diuitiaꝝ ꝓmiſſo ad põpæ funebris celebritatẽ.lectus erat auro totus & gẽmis inſignitus,ſtratũ refulgẽs murice, corpus adopertũ purpurea diploide,quã internectebat fibula lapidibus pretioſis coruſcans,diadema adhærebat uertici,ſupráq; corona aurea,ſceptrũ in dextera,ut uiuentẽ putares.Præibat agmẽ Trachicũ,Germaniq; & Galli ſtipatores regij militarem ſeruabant ordinẽ,pari modo ſuccincti armis,ac ſi in bellum prodirent:ſed ora mœſtitia plena,& dolentibus ſimiles proſequebant.Reliqua manus proſequebatur ornatu ſolito,& cultu aſſueto,comitantibus pariter ducibus & centurionibus.Quingẽti etiam ſeruoꝝ & libertoꝝ regiæ domus aſpergebant aromata,ut ſuaui odore tota fragraret uia,lectum filij regis & propinquoꝝ uis maxima circũfundebat. Sepultus eſt in Herodio (ut ipſe mandauit)quod aberat ducentis ſtadijs ab eo loco in quo finẽ uitæ inuenit,magno obſequio,per tãtũ ſpatij deductus uniuerſorũ,ſed non oim pari affectu.Metus em̃ officium,non uotũ extorſerat,dolor intra ſe ſaltẽ liberã babebat ſententiã.Hunc finem habuit Herodes.

Ptolemæus Herodis fidiſſimus amicus.

Milites Archelao plaudent.

Põpa funebris Herod. Aliis quinquaginta.

Herodes ſepultus in Herodio.

Capur .I.

Libera in Herodē defunctū uulgi iudicia.

SEPVLTO HERODE LIBERA, VT IN defunctos solēt, iudicia populi depromebant: grauem fuisse illum & intolerabilē, iniusta imperia in ciues exercuisse, tyrānum non regem suorum, paricidam domesticum, expilatorē publicum, nemini quicq̄ dereliquisse, tributis exhausta omnia, locupletatos alienigenas, Iudæos exinanitos, qui templo hostem induxerit, sacrata oṁia sacrilegio contaminarit: beatos qui defecissent cum tormēta uiuentibus non deessent: plura malorum Iudæam post depulsam captiuitatem, in paucis annis sub Herodis imperio pertulisse, quā in ipsa captiuitate sub hoste barbaro sustinuerit, cum sibi Babyloniorum reges imperitarent, sub illis tolerabiliora exilia, quàm sub Herode domesticum domicilium: ab illis ad sua remissos, ab hoc fugatos: immitiorem Dariò, Artaxerxe superbiorem, Medis rapaciorem. Superasse finē malorum, ut si sibi exire liceret exilio, ibi diē clauderet: sed accessisse ad seruitutis miseriam Archelaum spontaneum successorē, qui & Herodem referret, & noua adderet miserorum: hoc in regnis esse, ꝙ dn̄s eligeret: miserius ꝙ inuitis imponeretur. Solatium seruitutis uideri, si ipsi sibi dn̄m eligant, eo ꝙ fiat benignior, si deferat imperiū: superbior, si usurpet. Lōge itaq; Archelaū Herode intolerabiliorē futurum, cū iste assumpserit regnū, ille acceperit. Ea non solū crebro in Iudæa conferebant, uerūetiam Romæ assistente Archelao, perorantibus accusatoribus in os obiecta apud Cæsarē senatumq́; ubi de regno Archelai confirmando abrogandoq́; diu decertatū. Deniq; cum in tēplo Apollinis, quod Cęsar condiderat, multisq́; ornatibus uenustarat, locus esset cognitioni datus, Salomes filius Antipater, illa quæ suprà diximus, & multa alia dicēdi ualidius prosequebat, mirari se ꝙ Archelaus quasi petendū à Cæsare regnum prætenderet, cum usurpatione temeraria iamdudū intra Iudæam inconsulto Cæsare regē exercuisset. Quid enī sella aurea, allatumq; diadema,

Aduersus Archelaum multa cōgeruntur.

nisi regni forent insignia? Quo spiritu præsumpserit sedere super thronū regium? de sublimi solio salutare plebem circūfusam, stipantibus armis militaribus, more quodam & usu imperatorū promi diadema, quod Cæsaris iudicio reseruari oportuerat: non solū potestate Romani imperij, sed etiam pro iure testamenti? Herodē enim nec præripere potuisse Cæsari uel senatui, quod ipse uel à senatu accepisset, uel à Cæsare recepisset, & superiore testamento expressisse satis propriæ iudicium uoluntatis, quo Antipā succedere sibi in regnum sensu integro ac

Alij codices Antipatrū.

perpenso consilio declarauerit, & postremo omnia Cęsaris iudicio reseruasse, q̄uis soluto iam corpore anxius supremo periculo, nec ullius iam sensus aut cōsilij capax, dictauerit non quod arbitrabat, sed quod ingerebat. Præceptorē igit imperij de seipso pronūtiasse, quod nō mereretur tuo Cæsar iudicio in regnū substitui. Nam si meritorum suorum conscius foret, petere potius q̄ usurpare maturauisset. Non petendo autem, sed usurpando quæ in petitione consisterent etiam in pecuniarijs (negotijs, nedum diuitiarum. Deniq; Fabatum illū Romanę rei mode-

Hæc quæ parenthesi interclusa uides, in scriptis codicib. nō habētur.

ratorem & intimū Cæsaris tibi cepi, & à Sylæo ingenti ambitus pecunia, ut impugnarēt) pręiudicare solere, ut præposteri litigatores cadāt causa: hic uero nō pecuniarum quæstū in crimine uocari, sed imperij Romani uiolatū ius, reuerentiā despectā, spretam potestatē, indignū æstimatū Romanæ curiæ senatū qui soleret regnū dare atq; eripere, & cū Cæsare uetustā cōferendi imperij seruare prærogatiuā. Quid facturum esse cū regnare legitime cœpisset, qui ante regnū insolētissimus necasset plurimos, quia opē fessis rebus & tributorum alleuamentū poposcerāt, remediū postulantibus bellū irrogatū, interfecta nouē milia Iudæorum in ipsa uenerabili apud suos paschæ celebritate, pro pecudibus hoīes immolatos, sacratorum qui ad tēpli festa cōuenerant sanguinē fusum, spectaculū miserabile: si quis cæsorum stragē recenseat, Babylonios reuertisse arbitraret: quanto crudelius à ciue cōmissa, quæ in hoste barbaro plena immanis sęuitię atq; impietatis æstimarent? Hanc sportulā ciuibus datā, hoc sacrificio Archelaū regni sui primordio cōmendauisse. Debere misereri Cæsarē, senatūq́; reliquiarum Iudęæ, quę quondā liberis fulta populis seruiturē optaret, si mō tolerabilē liceret ꝑpeti sub rege iusto, longe illū abesse à iure imperitandi. Siquidē apud Iudæos nulli regnū cōpetere, nisi ei qui esset ex gn̄atione Iudæ, sicut lex diceret. At uero istū Idumæum gn̄e, quē nulla prosapiæ regalis origo cōtingeret, irrepsisse in honorem indebitū. Siquidē cum Antipater sibi atq; Archelao fuerit auus, præstans diuitijs, cæterisq́; artibus potens, & maxime Romanorum amicitia, Cęsariq; seniori bello

ri bello probatus,cum posset sibi regnum asciscere,nunq̃ tamẽ affectauerit, quinetiam defen
dere alijs maluerit q̃ sibi parare,meritoq; illum habitum ut parentẽ optimũ, qui Iudæam in li
bertatẽ uindicauerit uulneribus suis, nec in seruitutẽ deduxerit Herodẽ Antonij testimonio,
qui paternus sibi hospes fuisset,in regnũ aspirauisse:ex illo Iudæorum res iminutas, egisse ut ho
stẽ,non ut rectorẽ.Cum igit ipse etiã adulter regni fuerit,quo mõ potuisse ab eo legitimũ re-
gẽ creari?non deprecari tñ quo minus sub regno sint,se potius sub Romano agere, cuius sibi
gratiã iã inde à Machabęis partã,tantã p usurpationẽ regni postea degñauerunt,ut multo in
feriores sint his aduersum quos Romanã petierũt societatẽ.Deniq; orare sese,ut eadẽ cõditio
ne Iudæa,qua Syria præsidiale iudiciũ à uobis adipiscat,quo deuotionis nostræ detur experi-
mentũ,utrũ qui seditiosi ac rebelles uocamur,possimus moderatis iudicibus obtẽperare.Ad-
uersus ea Nicolaus pro Archelao rñdens,inquietissimã nationem insolentiæ suæ asseruit pœ
nas dedisse,ne hinc potissimũ Archelaus inuidia inexcusabilis criminis accerseret, si per sedi
tionem pacẽ turbarent,atq; à Romanorum societate animis atq; armis discederent:de testamẽ-
ti aũt prælatione quis dubiraret,cũ & posterius præferri soleat superioribus,& hoc multo ua
lidius cæteris uideri debeat,in quo Cæsari confirmãdi regalis iudicij seruata sit prærogatiua:
quo cumulata potius q̃ imminuta Romani nõis reuerentia sit,si & à uobis Cæsar non præri-
piat regibus,quod priuatis licet,ut eorum ualeant testamenta,& quem potissimum sibi cupiant
succedere,ultimo scribant stylo,atq; ab illis iterum ea uobis honorificentia reseruet, ut confir-
matio iudicij à uobis petat,& is succedat,quẽ pater elegerit, uos probaueritis. Qñ igit magis
sapuit Herodes,cũ tibi Cæsar seruauerit prærogatiuã,an qñ pręterijt? Vbi Antipas substituit,
Cæsar præterit.Vbi Archelaus subrogat,Cæsar asciscit:sine firmamento nulla res stabilis.Di
uino itaq; iudicio ubi iustitia deerat,uel simulationi,uel uolũtati firmamentũ defuit. Vbi aũt
æquitas examini suppetebat,robur quæsitum ut iudicium confirmaretur. Considera igitur
utrum fecerit iniuriam qui te elegit,aut si rescindi debeat,quod te arbitro sanciendum reliqt
rerum omnium dño:cui iure etiam reges cedunt potestate. Qui enim sciuit quẽ elegerit ad
confirmandum,sciuit utiq; quẽ eligeret ad imperandũ,nec in successore falli potuit, qui non
est falsus in confirmatore.Nam qui arbitrum constituit te,cognouit itaq; talem successorem
sibi constituendum,qui tibi quem constitueres non displiceret.Auditis partibus Cæsar sentẽ
tiam distulit:deinde collato cum senatu consilio, Archelaum genti præposuit, ut fungeretur
rectoris munere,non regni honore.Spopondit tamẽ & regnum daturum si se ita gereret, ut
probaretur.Iam eñ tentamenta dissensionis Israëlitici populi nuntiabant. Tetrarchas duos
constituit Herodis filios,Philippum & Antipam,qui cum Archelao de regno certauerat, He-
rodis sorori,cui nomen Salome,delegatum seruauit,etiã alia ipse adiunxit.Duabus quoq; fi-
liabus Herodis mille talenta,quę sibi relicta erãt dispertienda arbitratus: addidit etiã alia sex
centa milia, & ea Pheroræ liberis sociari censuit.

Nicolaus prædicta refellit.

Aliàs improbandum.

Archelaus rectoris munere fungitur,nõ regis honore.

Caput II.

INterea quidam ex iuuenibus simulans se Alexandrũ,& propter misericordiã ab his,qui
bus necandi munus ab Herode patre mandatũ foret,subrogatis alijs in locum suũ cũ fra
tre se Aristobulo dimissum Miletũ petijt,& inde Romã, quo difficilius apud incognitos
cognosceret.Vbi facile Iudæos ad rerum nouitatem promptissimos excitauerat: nisi com-
perto eo Cæsar ad se eum perduci ocyus per Geladum quendam,qui Alexandrum plene no
uerat præcepisset.Geladus ubi iuuenem uidit,similitudine deceptus hæsitauit.Sed reliqua p
spiciens indicia non conuenire, quæsiuit ubi erat Aristobulus: at ille in Cypro insula degere
asseruit,cauentẽ insidias,eo q conuncti inter se fratres facilius extinguerent.Deinde ad Cæ
sarem deductus,aperuit ilico impunitate promissa fretum, se specie similitudinis quod esset
Alexander simulasse,ut innumerabilia munera quasi regis filius, à Iudæis consequeret. Cæ-
sar dolum risit,sed & ipsum immunem dimitti iubet, & eos qui ultra priuatum modum quasi
regis filios detulerãt, satis multatos esse pronuntiauit,quod superfluis sumptibus infinita dis
pendia tolerauissent.Archelaus aũt profectus in Iudæã propter obscœnitatẽ morum & insolẽ-
tiam accusatus apud Cæsarem,cognita inter partes causa,Viennam relegat,opesq; eius the-
sauris Cæsaris associatæ:hoc merito pretium luit,qui nec à fratris sui germani cõiuge suas cõ
presserat cupiditates.Nam ubi Alexander obijt patris imperio neci traditus, Glaphira uxor
eius Archelao rege Cappadocũ genita:quemadmodũ suprà memorauimus, Libyes regi Ty
be secundis est copulata nuptijs . Quo defuncto reuertit ad patrem: illic eam contemplatus
Archelaus,quod fratrẽ mariti filiorum patruũ,haudquaq̃ pie refugiendum arbitraret,ita deperi
re cœpit,ut uxorẽ dencceret Mariamnẽ, & Glaphirã in locũ illius substitueret. Nã multo post

Archelaus propter obscœnitatem morum et insolẽtiam apud Cæsarẽ accusatus.

ubi mulier in Iudæã rediit, uidit in somnis Alexandrũ, & complecti desiderauit. At ille indignãti similis, à cõplexu refugus, uisus est dicere: Hæc est Glaphira promissi fides? Ita amores erga te seruasti meos, quorũ memorẽ te esse oportuit? Sed esto adolescẽtula secũdas nuptias nõ refugeras, etiã ne tertias, etiã ne fratrẽ mariti appetere debueras? Ita te mea delectauit iniuria, ut in meam domũ tertio nupta coniugi remeare nõ erubesceres. Sed mihi curæ ne diutius maneat contumelia mea, contagioq; tua: nec longum lętabitur fratrũ incestus matrimonij. Exurrexit mulier & familiaribus narrauit somnium, atq; ipsa biduo post defuncta, fidẽ fecit, quod huiusmodi coniugia nec uiuorũ legibus impunita sunt, nec mortuorũ uoluntatibus.

Caput III.

Somniũ Archelai de nouẽ spicis à bobus uoratis,

IPse quoq; Archelaus uidit in somnis spicas nouẽ, plenas & magnas à bobus uorari. Cui quærenti, respondit interpres: Nouẽ spicis nouẽ annos signari, quibus potestati usus sit maxima & amplissima. Nono itaq; anno imperij sui mutationẽ eidẽ fore, eo q̃d boues q arua aratro soleant interuertere, mutationẽ fignent laboriosam, quæ deuoret atq; absorbeat merita superiora. His itaq; cognitis quinto die uenit à Cæsare, qui eũ ad iudicium Romã deduceret. In quo condẽnatus & actus in exilium etiã morte impleuit somniũ suũ. Principatus gentis qui ad Archelaum pertinebat, cõuersus est in nomẽ prouinciæ, quo noĩe Romani, cũ in ius suũ uincendi redigerent procul positas regiones, prouincias appellauerunt. Manserunt tñ tetrarchæ ut erant Philippus & Herodes mutato uocabulo, quia Antipas prius nũcupabat. Nã Salome moriens, loca quæ tenuerat, & potestatẽ suæ gentis Libyæ uxori Cæsaris dereliquerat. Is status erat Iudęæ, quando Cęsar defunctus est: relinquens Tyberiũ priuignũ suũ, Libyæ uxoris filiũ ex superiore genitũ coniuge successorẽ Romani imperij: cuius in honorẽ Tiberiadẽ Herodes condidit. Philippus quoq; Libyam urbẽ matris suæ uocabulo nuncupandã putauit. Et quia propositũ nobis est aperire causas, quibus populus Iudęorũ à Romano imperio desciuerit, sibiq; exitũ accelerauerit, Pilatũ prouinciæ præsidẽ initiũ ruinæ dedisse res indicat: q̃nquidẽ Cæsaris imagines Hierosolymitanis ędibus inferri primus oĩm nõ dubitauerit. Quo motus populus cũ resisteret, atq; ille recipiendas imagines censeret, plurimos in mortẽ coẽgit. Dũ hæc in Iudęa geruntur, Agrippa Aristobuli filius Romã aduenit, cupiẽs aduersus Herodẽ tetrarchã apud Tiberiũ iudicio contẽdere, sed despectus à Tyberio cũ Romæ degeret, plurimos sibi asciuit ad amicitiã: & maxime Germanici filiũ Caiũ, quẽ siue paterni nois gratia amabilẽ pplo, seu regij gñis propinquitate proximũ imperio ratus, an quodã ꝑsagio studiosius excolebat, q̃ uel ætatis, uel honoris eius ratio patiebatur, ita ut quodã die manus eleuans deprecaretur, ut maturius Tiberio mortuo Caiũ uideret imperatorẽ. Quo prodito per Eutichũ libertum suũ, Agrippa iussu Tiberij in uincula ducitur, & grauibus modis excruciatur, nõ antè dimissus, q̃ Tiberius diẽ clauderet. Cuius tpa fœda ludibrijs, caprarũq; secessus, ignauia intolerabilis: nullũ tñ efficacis uirorũ operis in necẽ eius excitauerũt, recẽtis ut arbitror Romani imperij reuerentia, siue terrore sæuissimæ crudelitatis, quia plerunq; asperitas quo grauior, eo tutior est.

De solano - 1.a

Caput IIII.

Ludibrium Paulinæ fœminæ famosum.

EO imperitante, famosum ludibrium Paulinæ spectatissimi generis fœminæ Romæ percelebratum est. Quæ cum egregiam castitatis famam apud omnes haberet, esset etiã spectatissimi decoris & eminentis gratię, tentata Mundi equestris militiæ ducis interpellationibus, nec inflexa: uitio nimię superstitionis, patuit errori: Mundus nãq; subornatis Isidis sacerdotibus, qui uelut Anubis ad eã mandata perferrẽt, ꝙ eã ad tẽplum inuitaret, delectatũ se eius sedulitate & pudicitia: noctẽ posceret, habere se, q̃d eidẽ secretò uellet cõmittere. Quod illa accipiens læta, ad maritũ detulit deũ suis adesse noctis, ab eo suã posci præsentiã, negare se non posse obedientiã. Itaq; & ex sua, & ex mariti snia pergit ad tẽplũ Isidis, noctẽ exigit, remotisq; procul arbitris, quasi sacri cognitionẽ mysterij perceptura, sese stratis cõposuit suis, æstimans ꝙ ad eam deus suus in somnis ueniret, & per uisionem sese ei demonstraret. Verũ ubi aliquid noctis processit, quo facilius mulier plena somnij deciperetur, Mũdus assumpto uultu Anubis habituq; aduenit, uestimẽta alleuat, in oscula ruit. Expergefactę mulieri Anubẽ se esse dicit, uultũ Anubis pretendit: illa deũ credidit, beatã se esse asserit, ꝙ eã dignatus sit uisitare dñs deus suus. Amplexũ petẽti nõ negat, refert tñ utrũ deus possit homini misceri. Ille promit exẽpla, ꝙ & Iouem summũ deorũ Alcmena susceperit: & Leda eiusdẽ cõcubitu potita, & plurimæ aliæ quæ ediderint deos partu, de se quoq; ex illa deũ esse generandũ ꝑsuadet, mulieri cõcubitu miscetur, redit ad maritũ lętior, dicẽs ꝙ mixta deo sit mulier, & eius promissu deũ eẽt gñatura. Fit ingẽs in stupro mulieris & mariti gaudiũ. Postea occurrit Mundus, & ait mulieri: Beata Paulina concubitu dei, magnus deus Anubis, cuius tu accepisti myste-

Deos hoĩbus nuptos asserit.

ſti myſteria. Sed diſce te ſicut dijs, ita & hominibus nō negare, quibus dij tribuant quod tu negaueras, quia nec formas ſuas dare nobis, nec nomina dedignantur. Ecce ad ſacra ſua deus Anubis uocauit & Mūdum, ut tibi iungeret. Quid tibi profuit duritia tua, niſi ut te uiginti milium quæ obtuleram defraudaret compendio? Imitare deos indulgentiores qui nobis ſine pretio tribuunt, quod abs te magno pretio impetrari nequitum eſt. Quod ſi te humana offendunt uocabula, Anubem me uocari placuit, & nominis huius gratia effectum iuniti. Hoc perſtricta ſermone mulier, illuſam ſe intellexit, & dolens iniuriam pudicitiæ, confeſſa eſt fraudem marito. Ille nihil habens quod uxori indignaretur, cum ipſe cubandi in templo poteſtatem permiſerat, & conſcius coniugalis caſtimoniæ, principi querelam detulit. Qui motus potentis uiri contumelia, atq; atrocis flagitij commento, ſacerdotes è tēplo rapit, quæſtioni ſubijcit, confeſſos necat, ſimulacrum Iſidis Tiberi demergit, Mundo fugiendi poteſtas conceſſa, eo q̄ ui amoris & formæ ſuperatus gratia, leuioribus commiſſorum ſuorum pretijs multatus æſtimaretur. *Mūdus Paulinæ ſub Anubis prætextu concubuit.*

Caput V.

QVod igitur ludibrium imperitante Tiberio acciderit, non putaui prætereundum, ut ex eo deformitas colligatur imperatoris. Sicut enim boni principis uita, probitatis quædam præſcriptio, & per uniuerſos uiuendi forma eſt: ita imperatoris colluuio, lex flagitiorum eſt. Ab eo miſſus Pilatus eſt in Iudæam uir improbus, atq; in exiguo ponens mendacium, circūuenit Samaritanos: ut montem cui nomen Gadir peterent, erat enim illis ſacratus, eo quòd uellet eorum myſteria cognoſcere. Et aſcendens, populum præuenit equitatu, pedeſtriq; exercitu ſtrauit, afflictoq; crimine, quod à Romanis diſcedere & conciliabulum ſibi quęrere præparaſſent. Quid enim non auderet, qui etiam Chriſtū dominum ad ſalutem humani generis aduenientem, multis & diuinis operibus profundentem in homines miſericordiæ ſuæ gratiam, nihilq; aliud docentem, niſi quo primū deo, deinde imperatoribus faceret populos obedientes, cruci ſuffixerit? Demensq; qui miniſter eſſet ſacrilegi furoris, ut interficeret autorē ſalutis. Ex illo itaq; Iudæorum res perditæ, ex illo exitium genti, templo maturatum excidium. Nam ſi Herodes, qui Iohannem neci tradidit, perfidiæ & crudelitatis ſuæ pretium luit, deiectus regno, atq; exilio datus: quanto magis præcipitibus furijs actum intelligi datur eum, qui Chriſtum occiderit? Quæ cauſa autem fuerit mortis Iohannis breuiter expediam: Philippum & Herodem, qui prius Antipas dictus eſt, germanos fuiſſe ſuprà oſtendimus. Vxorem Philippi Herodiadem, quam Herodes illicito ac nefando ſibi ſociauit iure matrimonij. Non tulit hoc Iohannes, & ait illi: Non tibi licet uxorem habere fratris tui. Tum ille commotus, in carcerem detruſit Iohannem. Nec multo poſt necauit uirum iuſtum, & conſtantem diuinæ legis executorem. Non ſolū enim quaſi prædicator euangelij, fraterni cubilis inceſtum reprehendebat, uerumetiam quaſi legis executor, præuaricatorem legis condemnauit, qui fratris uxorem uiuentis eripuerat, præſertim habentem ſemen de germano ipſius. Hinc excitata Iudæorum ferè omnium in Herodem odia, & pœna accelerata: Cuius autor Herodias, uidens Agrippam plurimum præualuiſſe apud Cæſarem, compulit eum Romam pergere, quò ſibi imperatoris gratiam conciliaret, obiectans deſidiæ contumeliam, quod fugitans labores dum moratur domi, indignos ſibi pateretur anteferri. Nam cum Agrippa ex priuato rex factus ſit, quanto magis ipſi iamdudum tetrarchæ quò regnum conferat Cæſarem non dubitaturum. Itaq; mulieris opprobria nequaquam ſuſtinens, Romam profectus, dum Caij amicitiam petit, ab Agrippa accuſatus etiam tetrarchiam amiſit, quam à Iulio Auguſto acceperat, & fugitans in Hiſpaniam unà cum uxore Herodiade mœrore animi conſumptus eſt. Mortuo quoq; Tiberio Caius ſucceſſit, qui dominum ſe & deum uideri, atq; appellari uolens, cauſas dedit Iudæis grauiſſimæ ſeditionis, ac niſi properato fine imperium clauſiſſet, Iudæorũ genti finē fecerat maturiorē. Non ſolum enim ab illicitis non reuocabat ſuos, uerumetiā miſſis in Iudæā, ultima ſupplicia minitabatur, niſi omnia aduerſum ius & fas religionis armis patrarēt. Plurimū enim potuit imperio Agrippa: ſed dū uellet muro ambire maximo Hieroſolymā, ut Romanis fieret inexpugnabilis (pręuidebat enim imminentē ruinā) morte præuentus, opus imperfectū reliquit. Nec minorē potentiam exercuit imperitante Claudio: ipſius quoq; primitijs interfuit, cū Caio perempto, ipſe à militibus aſſumptus, in imperiū reſiſtente ſibi ſenatu, regni tædio Agrippā legatū direxit: quo interprete promiſſa moderatioris imperij fides, diffinita gratia, pax conuenit: in locum Agrippæ patris Agrippa filius eius à Claudio Cæſare rex ſubrogatus eſt.

Pilatus uir improbus Chriſtū crucifixit.

Ex Pilato Iudæorū gēti exitium.

De cauſa mortis Iohānis Baptiſtæ

Agrippa filius in locum Agrippæ patris à Cæſare ſurrogatur.

Caput VI.

Claudius deficiēs Neronem Roma. præficit imperio.

IPse quoq; Claudius exactis tribus & decem annis, cum deficeret, Neronē Romano imperio principem dedit: captatus uxoris Agrippinę persuasionibus, quę tātum fraudibus ualuit, ut filium imperatoris Britannicum designatum successorem ipso iure naturę principatus exortem redderet. Cuius artis mox pœnituit eam: quia dum ex se genito consuluit principi, suum negauit, ignara q͏ elatus imperio, nec matrem agnosceret, atq; in exitium eius beneficij mercedem inuerteret: idem tamen Octauiam Claudij filiam cōiugio tenebat: prępostero ordine gener filio prǽlatus: quia mala reipublicę pręponderabant, cui debebatur paricida sacrilegus, incestus: ut in eo crimina non ulla bonę artis merita regnarēt. Tali imperatore seu morum eius intuitu atq; ignauię contemptu, siue quia Iudęis ob grauia sacrilegia, auerso pręsidio dei summi ultimum excidium pręparabatur, erupit in seditiones graues, latrocinia, dissensiones eorum insolentia, quos per uiginti annos Eleazarus princeps latronū grauissime depopulatus: aliquando tamen captus à Felice qui Iudęę pręerat, Romā directus graues pœnas dedit: Nec sic quidem graui cęsoru. n numero infractus est populus Iudęā inhabitantium: sed in ipsis Hierosolymis aliud latronum pullulauit genus, qui uocabantur sicarij, non iam secretis abditi, nec tenebris nocturnis insidiantes sine aliquo præsidio commeantibus, sed luce diei atq; in medio urbis & turbę stipamine percutiebant quoscūq; propius accesserant: breues manu gladios gerentes, conferto populo permixti, ubi adhęrentē fixerant, cadebat imprudens cęco uulnere, ut querelam mors pręuenire: funus in promptu, sed percussor latebat: & si quis commotus fuisset alieno uulnere, propior suo factus erat cæsorū portio. Ita uel periculi metu, uel dissimulatione facinoris, sicarius non deprehendebatur. Tanta erat insidiantū uelocitas & celandi ars. Occiditur sacerdos Ionathas: addebantur multi quotidie, grauiorq; metus uiuentium q̃ crimina interfectorum. Quasi ad pugnam, sic quotidie unusquisq; progrediebatur: grauiore tamen conditione, quia hostis præuidetur, sicarius delitescebat, mors in oculis, in animis timor. Nemo se regressurum credebat, nec amicis fides deferebatur, dum sicarius metueretur. Quò pleriq; perterriti insontes quidem à flagitio latrocinandi, uel sicariorum contubernio, & si manu innoxij, consilio tamen infirmiores desertum petiere. Sed dum sibi consulūt, terrore fecerunt discessiones: ex quo belli aduersus Romanos suspicio primo, deinde inuidia exarsit, quo metu prouinciæ rector misso equitatu, & pedestri agmine maximam multitudinis stragem edidit.

Caput VII.

Pseudopropheta Aegyptius.

AEgyptius quoq; pseudopropheta aduenięs, & magicis imbutus artibus, dum iactat se prophetico spiritu cœlestia annunciare oracula, triginta ferè milia Iudæorū associauit sibi, eosq; ad montem Oliueti congregans, frequenti irruptione penetrabat Hierosolymam: ita ut etiam Romanas incursaret custodias, quæ ne quid à populo moueretur, Hierosolymis prætendebant. Vbi etiā hæc cōpressa est insolētia, quasi in ægro corpore alia pars grauius inflammabatur. Plurimi enim palàm discedendum à Romanis, libertatem seruitio præferendam uociferabantur, progressisq; in agros quibus alimonia deerat, ut expetebatur.

Caput VIII.

POstremo in urbe Cæsarea grauis inter Iudæos & gentiles seditio incessit, uendicantibus sibi Iudæis urbis totius quasi ab Herode Iudæo conditæ possessionem, renitentibus gentilibus, q͏ conditor quidem Iudæus fuerit, sed Cæsaris eam nomine declarauerit. Deniq; & templum intra eam struxerit, & statuas apposuerit, eoq; uideri gētilibus usibus magis eam mancipatam: harum contentionum seditio in manus uertitur: quia neque primi Iudæorum suos seditioni deditos comprimere poterant, & gentiles opprobrio ducebāt,

Felix.

si Iudæi sibi cedendum arbitrarentur: itaq; excitauerunt Felicem, ut dum utriusq; partis gestit comprimere multitudinē non acquiescentē, præsertim armis quando aliter nequibat, cō-

Festus.

suleretur. Cui successit Festus, qui latronibus plurimis cōprehēsis, haud exiguos ultimo exi-

Albinus.

tio dedit. Albinus quoq; eadē à Romanis potestate sibi credita, nullū nequitiæ genus prætermisit, rapinarū improbus prædo, ut qui non dedisset pecuniā, in uincula raperetur, & q̃uis innoxius: qui dedisset etiā reus absolueretur: auaritia gignebat superbiā, ut pauperioribus se tyrannum præberet, mancipiū ditioribus: idē tamen etsi prætergressus nequitiā superiorum: ita à successore Floro, quasi deses ac lętus in flagitijs, longo sed proximo interuallo præteritus

florus.

ac derelictus: ut comparatione deterioris integer æstimaretur. Et qui primo questi fuerūt ue afflicti, postea Festū quasi bonū iudicē desiderabant. Hic enim singulos exuerat Florus, urbes diripiebat, inquinatissimus in obscœnitatibus, in sæuitia crudelissimus, armis omnia conturbans, & prælia de prælijs serens, qui nec obsecratus ignosceret, nec exaturatus parceret, in cō-

spectu

ſpectu Beronices, quæ ſoror Agrippæ regis ad templum religionis cauſa uenerat, acerbiſſima cæde in populum deſæuiebat, nec obſecranti deferendũ arbitratus, cum in ſeruientẽ religioni nudis pedibus aſtantem cerneret, & orantem faſtidio haberet: unde ad Agrippam regem & ipſa ſcripſit, & populus Iudæorum direxit precatum auxilia libertati. Cui egredienti ex Aegypto occurrerunt pleriq; ultra ſexaginta ſtadia Hieroſolymitanæ urbis obuiã progredientes, & circunducti per urbem cum fidem querelarum probaret, inſiſtere cœperunt ut legatos ad Neronem mitterent. Verum ille dolorem ut ciuium, & ipſe miſeratus, tentamenta tamen belli aduerſum Romanos alta prudentia cernens moueri, ne & ſibi inuidia populoq; ultimum gigneretur periculum, coacto in unum populo, & loco qui tẽplo proximus & ponte diuiſus, Sixtus appellabatur, huiuſmodi orationem habuit.

Caput IX.

Oratio Agrippæ ad populũ ſuadentis bellũ aduerſum Romanos moueri non debere.

ETſi in pleriſq; improuidus conſulendi moderandiq; impatiens, dolor grauibus aliquos faciat inæſtuare queremonijs, tamen ubi conſilium ſumitur, ſequeſtratur affectus doloris: nam ſi promptos ad ulciſcendas iniurias & ad inferendum Romano bellum imperio, uniuerſos ex hoc populo comperiſſem, ac non melioris partis & tranqlioris ſententiæ, quod pacis eſt præoptare, & ꝙ quietis præferre, nec ad uos uenire auſus forẽ, nec conſilium dare. Superfluum eſt enim ſuadere quid fieri oporteat, cum audientium aſſenſus in deteriora ſit. Sed quia alijs inexpertus bellicorum uſus malorum, alijs perfunctoria ſpes libertatis prædulcis ad expetendum, ſed plerunq; grauis ad adipiſcendum, multis enim dum libertas petitur, ſeruitus accumulatur, & frequenter totum eripitur, quibus uel nomen libertatis remanſerat, alios quibus præſentia utilitate ſui diſplicent, rerum nouitas inuitat, ac ſi turbentur negotia, lucrum putatur. Ideo uobiſcum conſilium conferendum putaui, ne aut prudentiorũ ſobrietas præripiatur, inſolentiorum audacia: aut qui recte ſapere neſciunt, noſtro ſaltẽ admoniti ſermone cognoſcant, acquieſcendũ eſſe couſultioribus. Silentiũ igitur deferendum cenſeo, ut & nos quæ cõducere uobis arbitramur aperiamus, & ueſtrũ nemo perturbetur, ſi aliqua præter ſuã uoluntatem audiat. Nemo enim poterit æſtimare quale ſit quod dicitur, niſi audierit prius cuius ipſe futurus arbiter ſit: Probet aut reſpuat, fruſtrà conturbat, ne audiat: licet enim & poſt conſultationem unicuiq; ſentire, quod ſentit: Et ſi diſceſſit, placet etiam monitus ſeruare inconſultæ uoluntatis ſententiam. Sed dicet aliquis: Cur fruſtra audiri uelim ſi non acquieſcant qui audiũt. Quia ſi nolint acquieſcere cum audierint, portio mihi concionis, non omnis populus periclitabitur. Si autem audire nolint, etiam cum pars audiri conturbat, uniuerſo populo eripiatur audiendi profectus. Itaq; apud eos mihi orietur ſermo, qui audire uoluerint, ſi uel ex parte aliqua mihi ſilẽtium non deferatur: intercipitur enim ſermo omnis, & quaſi totus decidit, ſi concionalis fragoris & inquieti ſtrepitus examinetur impedimento. Duo ſunt itaq; quibus reſpondendum arbitror: primo quæ in maximo ſunt querelarum pondere. Quod pleriq; uociferantur de iniurijs præſidum, & quod pleriq; perijſſe ſibi libertatem gemant. Quarũ propoſitionũ ſeparanda mihi complexio uidetur. Si enim præſides improbi, quid opus eſt libertatẽ attollere? ne uideamini non eorũ merito, ſed ſeruitutis faſtidio accuſare præſides, quaſi dominationis miniſtros. Aut ſi intolerabilis ſeruitus, ſuperflua ergo de præſidibus querimonia. Nam & ſi in illis moderatior ſit, nihilominus tamen turpis ſeruitus eſt. Conſideremus ergo ne in utroq; eorũ non perfunctoria bellorum materia ſit: quid enim ineptius ꝙ̃ de iniurijs queri, & bellũ ſubtexere, ac periculis mutare contumelias? Dum iudicẽ refugias, hoſtẽ inducas: cum iudex iniquus plerunq; iuris interpres ſit, hoſtis aũt etiã iuſtus ſemper ſit appetitor ſalutis. Temperari ergo non exaſperari iudicẽ decet, hoſtem caueri, ne alterũ acerbes, alterũ arceſſas: cum & ille delinimẽto mitior fiat, & iſte declinari debeat ne poſſit nocere. Cauendum igitur de iudicibus, ne maior querela quàm iniuria ſit. Grauior quoq; obiectionum inuidia quàm commiſſorum pretia. Sæpe etenim qui primo uerecũdius deliquerint, accuſati inſolentiores ſunt, & qui occulte ante furati ſunt, poſtea palàm latrocinantur. Nihil itaq; tam exaſperat feruorem uulneris, quàm ferendi impatientia. Deniq; impenſius in ipſis agreſtibus feris arctiſſima uincula, ſi ſe excitent imprimuntur: ſi quieſcant, relaxantur: grauis quoq; febrium uis tolerando minuitur, inquietudine augetur. Quod ſi norint ſibi conſulere agreſtia, ut naturæ obliuiſcantur, quo dolorem alleuent: quanto magis in hominibus frequens id docuit uſus, quod eorum qui læſi ſunt toleranda lædentibus fuerit uerecundia, ut ſine accuſatore correxerint, quod accuſati non emendaſſent. Sed eſto fuerit intolerabilis Romanorum iudicum inſolentia, quid igitur tolerabilius uniuerſos an unum perpeti? Quæ autem iuſtitia cum unus læſerit, bellum inferre omnibus? Nunquid omnes

Romani

Romani iniuriæ autores? Nunquid ipse Cæsar aut studiose electus est improbus qui ad uos
mitteretur? Sed neq; speculari possunt transmarina, oculosq; ad orientẽ & occidentẽ intende
re, ut illic uideant quæ hic geruntur: neq; audire facile, quod & si solicitudo exigat, longinqui
tas negat probationũ difficultatẽ. Vnius igitur culpa dissidiũ pariet orbis Romani, cum etiam
sine querelis uestris propria correctio fit nulla accusationis inuidia, itineris nullo labore. An-
nuis enim uicibus Romani magistratus mutantur. Quò fit ut nec insolens diu maneat, & mo
deratior cito succedat. Nihil igitur oberit quieuisse cum remedium deferatur, etiam quie-
scentibus Causas belli autem intexere perniciosum, quia dura belli aduersum omnes condi-
tio, aduersum Romanos ultima. Quos si fugere uelis cum superare nequeas, orbis terrarum
tibi derelinquendus est. Sed libertatis cupiditatem prætenditis? Sera ista deliberatio: prius
certandũ fuit ne amitteretis libertatẽ, q̃ ut amissam reposceretis. Durus seruitutis usus, & ideo
aut à principio non fuit subeunda, aut suscepta æquanimiter ferenda. Tunc decuit restitisse
cũ ad seruitiũ uocaremini. Illa iustior pugna: qui autẽ semel se dederit in seruitutẽ, & si postea
subtrahere se uelit, non ille tanq̃ amator libertatis asseritur, sed tanq̃ seruus contumax adiudi-
catur. Vbi erat ista libertatis defensio, cum Pompeius uestris ingrueret regionibus: urbẽ do-
minus intraret, ubi erant arma pro libertate? Cur deposita sunt à patribus nostris? Et certe illi
fortiores nobis fuere, uigebant animis, abundabant subsidijs, cupiebant repugnare: sed exi-
guam Romani exercitus non sustinuere portionem: uicti sunt, sed reseruati agnouerũt iugũ
seruitutis, ne tolerarent pœnã captiuitatis. Quid recusatis hæredes, quod debetis iure succes-
sionis? Astringunt uos negotia patrũ, quomodo obedientiã refugitis, tanto inferiores obedien
tibus: aut quid uobis reliqui erit, qui in uos Cæsarẽ & omnẽ uirtutẽ Romanã mouetis? Quo-
modo potestis sustinere eos qui de omnibus triumpharunt, atq; ab omnibus sibi militantibus
nunc adiuuantur? Et Athenienses quidẽ pro libertate totius Græciæ incendio patriã tradi-
derunt, exilio mutantes domos, ne sibi Xerxes dominaretur, quẽ in terris nauigantẽ, in flucti-
bus gradientẽ, cũ eum nec maria caperẽt, nec terra sustineret, quod Europæ totius spatia transi-
tus eius itineris includeret, angustioribus terrarum finibus, q̃ exercitus cõmeatus: ita persequuti
sunt fugientẽ, ut uix una naue fugitans, auxilijq; indigens se subtraheret captiuitati, uerũ ipsi
illi uiri qui totã fregerunt Asiã, propter exiguã Salaminã & imperitantem fluctibus Xerxem
subigentem maria, in eo ipso quod sibi subiectum putabat elemento, gloriosissime debella-
tum fugarunt: nunc Romanis seruiunt, & principes totius Græciæ Italorum imperijs obtempe-
rant: atq; illæ Athenæ quę leges alijs dabant, nunc alienis legibus famulantur. Lacedæmonij
quoq; post Thermopylas & Leonidę defuncti triumphos, post Agesilaũ seruatorẽ Asiæ, nunc
amant dominos suos. Macedonia atq; Africa quæ per suos ualidissimos duces, totius orbis im
periũ in sua iura & possessiones transfuderãt, translatã à se potentiã non indignantur, tantaq;
rerũ mutatione contentæ, optant propitios dominos quos ad seruitutẽ petebant. Nec Philip
pi diuitijs Macedones, nec Alexandri excitantur triũphis, quos duces omniũ prudentissimos
non immerito inuictos arbitrabantur, quia alter se contra Græciã tenuit, alter fugiens arma
Romana usq; ad regna Caspia, & extrema subactæ Persidis, atq; Indorum secreta uictor perue-
nit: Magni nomen obtinuit, quia maximos omniũ non lacessiuit. Quẽ licet immatura mors
triumpho Romanorũ subtraxerit, seruit tamen & ipse in posteris suis, quibus orientis spolia,
non ad fulcrũ dominatiõis quæsita, sed ad pretiũ seruitutis, ut nobilitas famulantiũ ad uicto-
Alexander Magnus. ris opes perueniret. Magna uirtus in Alexandro. Quid tamen mirũ? Ille usq; ad Oceanũ uicto
riã extendit, Romani ultra Oceanũ. Testis est Britannia extra orbẽ posita, sed Romanorũ uir-
tute in orbẽ redacta. Quos ætas superior ignorauit, didicit Romanorũ uictoria. Seruiũt & ipsi
qui quid esset seruitus ignorabant, soli sibi nati & semper sibi liberi, quia à superiorũ potentia,
interfuso Oceano secreti metuere non poterant, quos nesciebant. Plus itaq; fuit trãsisse ad Bri
tannos, q̃ triumphasse de Britannis. Quid enim facerent, elementis iam Romanorum imperio
subiectis? Docuit illos Oceanus seruitutis patientiã, postq̃ transfretantibus & ipsi Romanorũ
Annibal. nauigijs, insuetam sibi seruitutem agnouerant. Nam de Annibale quid retexã? qui tot regio-
num uictor, Romanis & ipse militauit triumphis, quibus alpes aperuit, uiã strauit, urbes sube-
git, quæ uictoribus acquirerent. Et qui frequenter superior, spem tamen uictorię uictis nunq̃
interclusit, semel uictus reparare sese nequiuit. Cessit sponte uictoribus quos uictor non susti
nebat, abiectisq; armis uictricibus, ad Prusiã sese contulit regẽ: ex duce mercenarius, ex triũ-
phatore fugitiuus. Veniamus ad Galliarum incolas populos natura feroces, & naturalibus mu-
ris ferociores, quos non cœmenta parietũ, sed iuga Alpiũ ab ortu solis tuent, ab occasu Ocea-
nus includit, à meridie prærupta Pyrenęi, à septentrione Rheni fluenta, immanesq; Germani

insu-

Columnæ Herculis.

insuperabiles, & inaccessibiles reddidisse se claustrorũ beneficijs æstimabantur: Romanis tāmen supra nubes uiantibus, & ultra columnas Herculis imperium propagantibus, nihil inuium fuit: tanta felicitate hostis, & qui latebat repertus, & qui resistebat uictus est: quorũ improuiso aduentu consedisse montes Germania credidit, Rhenum exaruisse, qui magnitudine corporum & contemptu mortis cæteris ualidiores, qui retinaculum ante suum Rhenum putabant: nunc salutis defensionẽ. Itaq; iam non copijs Germanorũ replentur, sed Romanorum liburnis, quæ pererrantes tot usq; ad mare bicornis amnis, quondam liberas gentes seruitio premunt, ut quæ sibi ante totius orbis imperium præsumpserant, nũc seruitutis propriæ mercedem exoluant. Quid Illyrijs erutum uenis terraꝝ suaꝝ auꝝ profuit, quibus non abundauit ad libertatis præmiũ? Quanto pretiosius Romanoꝝ ferrũ cui seruit aurũ Pannonioꝝ? Dat itaq; Pannonius auri tributũ, & opes suas ad Romanũ ærariũ uolens transfert, ut sit tutior in seruitute, nec incolã suũ auro turbida Pactoli unda extulit in superbiã, seruit libenter, quibus seruire imperia uidet: nec miratur Indus gemmã suã, aut Seres lanã suã. Ad usum dominorũ exercẽtur illa, nõ pretio merciũ, sed functionũ munia: Persaꝝ superba audimus imperia, sed eorum quoq; obsides uidimus, & cum ipsi imperent pluribus nationibus, tamen offerunt liberos suos & nobilitatẽ suã. Seruire Romanis gaudent pro fide pacis, simul ut seruiẽdo discãt suis imperare: offerunt uestes, monilia, elephãtos quoq; Romanis, unũ tributũ reges imponere.

Aegyptus sibi ipsa imbres generat.

Attexamus Aegyptũ abundantẽ opibus suis, nec indigentẽ pluuiæ cœlestis, quæ sibi ipsa imbres generat, & pluuiarũ hubertates creat. Deniq; cum sit feruentior omnibus regionibus, sola non queritur de siccitate, & ꝙ nulli alij loco suppetit, alit irriguo suas messes. Nauigatur in arenis, nauigatur per sata ubi pluuia nescitur. Cuius tamen noua gratia & naturalis fœcunditas Romanis militat, ut quatuor mensibus dominos alat. Quid ipsam urbẽ loquar cognomine regis fortissimi, quæ septa fluminis muro, nescit obsidionẽ? ꝙ uniuersoꝝ amniũ maximus, diffuso per spatia terraꝝ alueo, & obsidionis submoueat impedimenta, & in uehẽdis quæ necessaria sunt ad usum reꝝ ministret? Quæ magis poterat ad rebellandũ, q̃ Aegyptus excitari, quæ decies septingenta & quinquaginta milia hominũ, præter Alexandriæ incolas populos Romanis fascibus numerat ascriptos? Et cũ habeat tantã multitudinẽ, mauult tamẽ Romani imperij tributis se exercere, q̃ suis militare stipendijs.

Cyrenenses.

Non transiliã Cyrenenses Lacedæmonioꝝ, qui quondã cum Carthaginensibus de finibus atq; imperio certarunt, finem certaminis mortem offerentes. Qua oblatione uicti, sed ulti tamẽ iniuriam fratribus Phileneis uictoriam concessere: nec Syrtes prætenbo terribiles, etiam solo auditu ꝙ omnia ad se trahant, &

Syrtes.

appropinquantia uadoso mari hæreant, tertiã partẽ orbis totius ab Atlantico mari & colũnis Herculis usq; ad mare rubrum, atq; Aethiopas definiri rerum periti asseruere. Quis tot gentium populos numero recenseat, quibus fulta Carthago Scipionis dextrã non tulit, maluitq; Romã duabus anni partibus aduersum se pascere, q̃ aliorũ opibus nixa aduersum Romanos rebellare?

Creta.

Creta quoq; centum urbibus nobilis, huberrima præferens regna, circunfusa undiq; mari, ex fluctibus tanq̃ mœnibus solita hostẽ repellere, unũ consularẽ ueretur, & plurimi populi ex fascium uirgulis metu inclinantur.

Asia.

Asia, Pontus, Eniochi, Scythæ Nomades, Taurici Scythæ, Mæotiaq; regna, Bosphoraniq; omnes Romano imperio subijciuntur, & illud ante innauigabile pelagus, XL. naues ad pacem exercent.

Armenia.

Nam de Armenia quid dicam, quæ nõ solum limitis sui seruat quietem, uerumetiam portarum intenta custodiæ diligẽter explorat, ne pacẽ turbaturus aliquis irrepat. Omnes ergo Romanis seruire gestiunt, uos soli dedignamini his esse subiecti, quibus subijciunt uniuersi? Quibus freti armis, quo superbi milite, ubi est

Στόλ.

stolus nauium uestrarum, qui obsideat freta, percurrat maria Romanorũ? In ipsorũ enim nomen elementa etiam transierunt, in quos etiam transiuit orbis terraꝝ, qui Romano imperio clauditur & definitur: deniq; à plerisq; orbis Romanus appellatur.

Orbis Romanus appellatur, orbis terrarũ.

Nam si uerum quęramus, ut suprà diximus, terra ipsa infra Romanorũ imperiũ est, super quam progressa, Romana uirtus ultra Oceanũ alteꝝ sibi orbem quæsiuit, & in Britania sibi remota à confinio terrarum nouam sibi inuenit possessionem. Deniq; quibus ius non solum ciuitatis Romanæ, sed etiã ipsius propè humanæ conuersationis negatur, illò diriguntur ut illic habitent quasi mundi exules. Cessit Oceanus finibus suis, nouit Romanus interiora eius petere secreta, cum ipsis uobis erit bellum, aduersum quos nec natura suum ius possidet?

Euphrates inaccessibilis. Ister.

Euphrates ille inaccessibilis ante nisi suis incolis, ex utraq; iam ripa Romanus est, & sub imperio Romano totum esse significat orientem. Ister in septentrionalibus partibus inter sæuas & innumeras profluens gentes, obsides suscipit, hostes coërcet. Meridiana plaga quousque habitabilis esse potest, arat Romanis, atque ipsis messem suam colligit in occasu quodam ultima terrarum

Gadita-

Gaditana ora, nouos suscipit hospites, qui Romano imperio tributa sua deferāt. Habet & ipsa quo dirigat merces suas, ubi ante solū naufragium putabant, ibi nunc mutuatur commerciū. Cum igitur Romanorum omnia sint, unde uobis aduersum Romanos præsidia quæritis? Ex qua uobis inhabitabili parte socios postulabitis? Quicunq; enim in orbe terraꝝ sunt, Romani sunt. An ultra Euphratē ad Adiabenos dirigetis legationē? sed nec ipsis uacat sua relinquere, nec Parthus sinit petitā sibi pacem interpellari, ne ipse in finitimis reus sit rebellionis, ne illud bellū simile putetis ac si aduersum Arabas & Aegyptios uobis gerenda prælia sint. Alia Romana arma, aliæ opes ex toto quæsitæ orbe, nec Hierosolymitana uobis blandiant̃ præsidia murorū, ualidiorē Romani muꝝ ruperunt: sed de religionis auxilio præsumitis, cū orbē iam Romanum Iesu discipuli repleuerint? Aut siue nutu dei putamus illā crescere religionē, urbēq; Romā supra omnes regiones proferre imperiū suū. Hæc nostra nos iamdudū religio deseruit, quia nos deseruimus fidē, & frequenter interdicta mandatis cœlestibus repetiuimus. Vnde in nos uenit Aegyptius? quēadmodū captiui facti sumus Assyrioꝝ? Nonne scriptura dixit hęc euentura? Nonne scriptū est profananda omnia templi sacramenta? quæ iam sæpius profanata uim suam atq; omnem diuinorum mysteriorū gratiam non repręsentant. Contaminatum est templum humano sanguine, repleta sunt puluinaria cadaueribus, perfusæ aræ Romano cruore, pugnatū est sabbato: præuaricatio facta est, dum templū non sua obseruatione, & feriarum solennitate, sed cruento defenditur prælio. Et hoc utiq; iterum fiet. Ergo quomodo possimus tanq̃ aduersum hostes, & religioni aduersarios diuinum auxilium mereri, cum ipsi præuaricationem inferamus nostrę religioni? Quod igitur remedium, cum & humanæ opes non suffragentur, nec diuina non opituletur gratia? Alterum horū aliquos inuitare solet ad bellum, uobis utrunq; deest. Quid ergo superest nisi manifestum excidium? quod si non declinatis dum cauere licet, nihil aliud nisi uos ipsi uestram patriā concremabitis, templumq; exuretis, coniuges quoq; & liberos dabitis neci, quibus autores eritis supremæ amissionis. Cū maloꝝ omnium incrementū inconsolabile sit, nostræ culpæ ascribi debent, quæ sustinemus: accedit huc ꝙ aliaꝝ urbiū bella, suoꝝ incolaꝝ excidijs determinantur, uestra rebellio totius erit excidiū religiōis, quæ toto diffusa orbe populos ubiq; disseminabit, & in oībus urbibus nostri portio est. Vestro igitur prælio Iudæi omnes implicabunt: nec erit ulla regio nostri expers cruoris: Aut si tales sunt Romani ut Iudæos non persequantur, nec bello lacessiti, q̃ iniustū est bellum his inferri, quorū humanitatē speratis. Bonum est charissimi, bonum est dum adhuc in portu nauis est, præuidere tempestatē futurā, nec imminentibus quenq̃ sese obiectare periculis, ne cum in altum processeris, iam naufragiū non possis cauere. Et plerunq; quidē repētina exurgit procella, & bellum excipitur, etiam si nō inferatur: sed interest, lacessere hostem an excipere, magis parcit non lacessitus, & necessitas excusat insolentiā: ubi uero in præruptū quisquam sese immergit periculū, oneratur etiā opprobrio. Non is hostis est quē fuga possitis uitare. Quocunq; ibitis, sequetur periculum: imò ubiq; hostem reperietis. Omnes enim amici Romanoꝝ sunt, & quicunq; præter Romanoꝝ amicitiā est, hostis uniuersorum est. Subeat uos patrię amor: si non pignoꝝ uestroꝝ, non coniugū uos contemplatio reuocat, reuocet templi cōtuitus sacratissimi, parcite saltē religioni, parcite saltē sacratissimis sacerdotibus, quibus iam non parcent Romani, neq; ipsi templo, quos pepercisse pœnitet: quoniā iamdudū uolunt omnes gentes nostrā extinguere religionē, cui Pompeius cum extinguere posset, pepercit. Ego nihil prætermisi, omnia monui, quæ ad uestrā spectant salutē: hoc uobis suadeo, quod mihi eligo: uos considerate quid uobis & mihi utile sit, opto uobis & mihi pacē esse cum populo Romano: si recusatis, ipsi meam uobis eripitis societatē: aut communis erit gratia, aut sine me periculū. Hæc dicens illachrymauit, Beroniceq; soror eius. Nam & ipsa institit superioribus, & multū eos Agrippa suis lachrymis inflexerat, ita ut dicerent Iudæi non Romanis rebellamus, sed Floro qui bello digna commisit, bellū inferendū arbitramur. Respondit Agrippa, sed hoc est Romanis bellum inferre: facta uestra Romanoꝝ iniuriam petunt. Non Floro, sed Romanis: non Floro, sed Cæsari tributū negatur: Non Flori, sed Romanorum miles in castro est, quod appellatur Antonia, à quo dirutis diuisisq; porticibus templum separastis, ut custodia sequestraretur. Restituite statutum superioꝝ tributū: quod Cæsari debetur, Cæsari soluatur, ne Florus hoc referat non se à uobis, sed Cæsaris imperiū repudiatum. Acquieuerat populus his dictis, ita ut cum Agrippa in templum ascenderent, porticus ut fuerant inciperent ædificare, tributum cogerent. Deniq; breui missis in huiusmodi munijs industrijs executoribus, congregata sunt talenta XL. quæ deerant tributariæ solutioni. Compressus fuerat omnis belli tumultus: sed adiungere his Agrippa uolens ut Floro obtēperarent, donec ei à Cęsare successor

ueniret, ita plebem exaſperauit, ut ne ab eius quidem contumelia temperaretur, ſed extruſum urbe nõnullis iactis lapidibus, incertum an percuſſerint. Qua motus iniuria rex, autores eorum comprehenſos ad Florum direxit. Ipſe autem in regnum ſuum conceſſit.

Caput X.

EO diſcedente concitatores belli compoſitis inſidijs, Maſſada caſtellum occupauerũt, necatisq; Romanorũ cuſtodibus, ſuos conſtituere. Eleazarus quoq; principis ſacerdotum filius, præruptæ uir audaciæ ſuaſit, ne cuios alienigenæ donum uel ſacrificium reciperetur: quæ tuba belli aduerſum Romanos fuit, uniuerſosq; in tumultum excitauit. Videntes itaq; potiſſimi quiq;, quod ea res præſumptæ cauſa foret diſſenſionis, agebant cum populo non ſolum Cæſari bellum irrogari, ſed uiolari etiam inſtituta religionis, templiq; imminui reuerentiam: argui & condemnari patrum traditiones, qui ex muneribus alienigenarum templum ornaoerint, cui multo amplius acceſſerit dioitiarum ex collatiõe gentium, donisq; diuerſarum & innumerabilium nationum obliterari ſancta maiorum, ſacros ritus nouari. Quid futurum de his quæ ante collata ſunt, ſi ſimili modo conferri in poſterum dona gentium prohibeantur? Aut ſi ſolis Romanis ſit interdictum quod omnibus liceat, quod incẽtiuum belli futurum? Poſtremum impiũ, ſi apud Iudæos tantũ nec ſacrificare, nec inferre munera alienis permitteretur. Conſiderare eos oportere, quia Cæſaris pax ſolueretur, quẽ huiuſmodi motum offenſione, haud dubie factum, ut eriperet Iudæis omnem uſum ſacrificiorũ: et ut nec pro ſe ſacrificarent, qui ſacrificiũ Cæſaris refutauiſſent, præueniendũ mature. Nam talia conſulta ſi ad Florũ, atq; inde haud dubie ad Cæſarem peruenirent, Iudæorũ genti peſtem factura: ſimul hæc aſtruere ſacerdotum teſtimonijs deſiderantes, interrogabant ſi unq̃ à maioribus eſſet ſacrificijs gentilium renuntiatum: id cum minus liqueret, obſtrepebant ad ſeditionẽ parati, nec miniſtri quidẽ altaris audebant ſeſe tantę diſcordantium inſerere contẽtionis: unũ remediũ ſupereſſe uiſum eſt, ut Florus atq; Agrippa rex cum militari manu adeſſent, ut ſaltẽ metu deſiſterent, qui conſilio nequaquã reuocarẽtur: ſed Florus qui augeri uellet ſeditionem, ne ullus Iudęis eſſet ueniç locus, qui niſi inuoluti bello forẽt, urgendi rapinas eius, & grauiora cõmiſſa facultas omnis extingueretur, paſſus eſt creſcere belli furorem, nihilq; legatis reſponſi reddidit. Agrippa uero quẽ maxime ambiebat Scyli & Antipę Cuſtobariq; propinquorum ſuorum legationẽ, in commune bonũ, ut & Iudæos Romanis ſeruaret, & Iudæis religionem, patriæ templũ, urbẽ ciuibus, ſibiq; imperij decus, regni tranquillitatem, miſit tria milia equitũ Dario & Philippo turmarũ ducibus, ut auxilio freti, bonarũ conſultores partium promptius adniterentur. Hinc fiducia bonis orta, improbis indignatio, bellũ adoleuit. Cũ hos cauſa iuſtior, quæ nihil tamen armorũ cõflictus iuuaret: illos furor & multitudinis numerus accenderet, diuiſæ acies præliatorũ: principes ſacerdotũ & uulgi portio quæ pacem optabant, cum regijs equitibus partem ciuitatis ſuperiorẽ occupauere: illi alij in inferioribus ſiti, templũ & propinqua loca ſacris ſibi oendicabant. Primo lapidibus & ſaxis & iactu telorũ utrinq; bellum laceſſunt, decernũt ſagittis. Poſtea ut ſeſe forte obtulit præliandi neceſſitas, conſertæ manus, peritia uſuq; regij præſtabant, uolentes arcere acceſſu belli excitatores, ne templũ intaminarent. Contrà Eleazaro cum ſuis etiã ſuperiorẽ urbẽ, quæ uocabatur Sion inuadere ſtudium erat: ſeptem diebus ſine intermiſſione aliqua bellatum eſt. Octauus ſolẽnitatis dies, quo ligna omnes altaribus ſolebant imponere, ne quando ignis deficeret, quem oportebat inex- *Ignis inex-*
tingoibilem perſeuerare, furorem addidit, ut omnes à templo miniſtri excluderentur. Auda- *tinguibilis.*
cius ſolito ſicarijs ſeſe proripientibus ceſſere regij, nec in ſuperioribus partibus conſiſtere auſi: incenſæ ædes Agrippæ & Beronices, direptum omne inſtrumentum regium, ignis circunferebatur: ut etiã chirographa debitorũ, quæ recondita in tabularijs erant publicis, exurerentur: quo fœneratoribus ſuis inopes inſolẽtius inſurgerẽt, omni nexu ſeſe abſolutos arbitrati: incendebant urbem manibus ſuis, exuebantur nerui ciuitatis, expugnatum eſt caſtrum, cui
nomen Antonia, cæſi omnes cuſtodes reperti, incenſum poſtea. Maſſadam quoq; proripiens *Caſtrũ An-*
ſeſe Manaimus, Iudæ Galilæi filius, acer & peritus ſophiſta, & turbandis rebus exercitatus, *tonia.*
armorũ inuaſit officinas, & induit armis inermes. Regreſſusq; in Hieroſolymam, ſtipatoribus tanq̃ regio more comitantibus, immane quantũ inſoleuerat, ut ſupergrediens uſum priuatũ, nec ab illicitis quidẽ, quæ liberi populi ferre non poſſent, temperandũ arbitraretur: inſurgẽ-
tibus in eum pluribus, qui fultũ regali indumento, tyrannũ & dominũ incubuiſſe libertati ci- *Metilius qui*
uium increpitarẽt, graues pœnas dedit, ut afflictus prius cruciatibus immoreretur, nec tamẽ *& Mutilius*
diſſidiũ remotũ: nã multo grauior motus inſurrexit. Deniq; Metilius cõ Romanis militibus *dicitur, ſolus*
orauit, ut ſibi diſcedere liceret: dataq; fide & interpoſitis ſacramẽtis, ubi iuxta pactũ arma de- *reſeruatur.*

posuere,cum sine metu abirent,ab Eleazaro & socijs factionis multi obtruncantur.Non resistendum aduersus uim,nec precandum rati,sed tantummodo uiolatā fidē & periuriū perfidorum uociferantes.Omnes itaq; interfecti:Metilius ipse præfectus militum rogando & obsecrando,simul pollicens usq; ad circuncisionem quoq; se Iudæum futurū,solus reseruatur.

Caput XI.

Nusquā ius, nusq̄ religio

ARdebat omnis Iudæa:Syria quoq; prouincia omnis in bellū excitata. Deniq; Cæsarienses quoscunq; habebant Iudæos interfecerūt:quo dolore excitati plurimas Syriæ urbes Iudæi adorsi debellauerunt:nusq̄ ius,nusq̄ religio,nobilior erat qui plura diripuerat,quasi pręmia congerens fortitudinis. Erat spectaculū miserabile,cum inhumata corpora passim iacerent in urbibus:pueris cōmixti senes,mulieres quoq;:nec pręter uerecundiam spectantium monumentis, quibus pudenda tegerentur relictis:omnia fœda & plena specie miserabili,quæ cum tetrum horrorem excederent,grauis ac nefariæ crudelitatis,grauiora tamen adhuc sibi inuicem minitabantur. Erat immane latrocinium inter Iudæos ac Syros,cū spes nulla salutis esset, nisi ut inuicē se præuenirent. Quæ enim ciuitas quę non Iudæos simul & Syros permixtos haberet? Dies in sanguine , noctes in formidine transigebātur:nec odijs,nec auaritiæ modus ullus. Nam pręter sectarū & cultus diuersitatem , quę in malum publicum eruperat,ut è diuerso se perditos uellent,auaritia habendi & rapiendi cupido animum inuaserat , ut nulli , quē pręde studio deputassent neci,parcendū existimarent. Quid de minore numero cęsorū loquar? Nam pręter Antiochenos & Sidonios & Apamenos, difficile quisquam populus inhabitans secum Iudęos non persecutus est.Cerassem autē & uolentes egredi,usq; ad fines proprios prosecuti sunt,ut sine ulla fraude abirent. Alexandrię uero orta inter gentiles & Iudęos contentione,dū Hebręi uindictā reposcerent,ac raptis facibus congregatum in amphitheatro populum gentilium minitarentur exurere, alia curantē Alexandrum, Tiberiū pręfectum loci in se conuertere ,ac primo quidē concordiā publicā reformare pacificis tentabat sermōibus. Vbi uero inuideri ab his quę sedulò moneret aduertit,nec ullo odio modo tolli posse tantam seditionē, inuadendi eos militibus potestatē dedit,qui circunfusos adorsi maximā per totā urbē stragem fecere:cum alios resistentes,fugientes alios in domibus suis latitantes necarent,neq; ulla subiaceret , uel paruulorū misericordia, uel reuerentia senum,uel mulierum uerecundia.Cęsa itaq; Iudęorum quinquaginta ferè milia,natabant platee sanguine:repleta erant omnia cadaueribus,crepitabant flammę sæuo per urbem incendio,quę Iudæorum domibus inuectæ uicina simul depascebant:Infelix tamen Alexander tandem milites abstinere,& receptui canere iubet:uulgi tamen ira semel progressa in potestatem necandi,nequaq̄ mitigabatur.

Latrocinium Iudæorū & Syrorum.

Cęsa sunt Iudæorū L. ferè milia.

Caput XII.

Iesus diuinorū arbiter.

LVebant enim scelerum suorum supplicia , qui postq̄ dominum Iesum crucifixerant diuinorum arbitrum, postea etiam discipulos persequebantur.Pleriq; tamen Iudęorum,gentiliū plurimi crediderunt in eum , cū præceptis moralibus operibusq; ultra humanā potestatē profluentibus inuitarētur.Quibus ne mors quidem eius uel fidei, uel gratiæ finē imposuit, imò eā etiā cumulauit deuotionem.Intulerunt itaq; paricidales manus, atq; autorē uitæ interficiendū ad Pilatū deduxere,reluctantē cœperunt perurgere iudicem,in quo tamen non excusabatur Pilatus, sed Iudæorū amentia coaceruabatur,quia nec ille adiudicare debuit , quē reū minime deprehēderat,nec isti sacrilegiū paricidio geminare, ut ab his qui ad redimendos & sanandos eos sese obtulerat,obtrūcaret:de quo ipsi Iudæi q̄q; testant,dicente Iosepho historiarū scriptore,q fuerit illo in tēpore uir sapiēs , si tñ oportet, inquit,uirū dici:mirabiliū patratorē operū:qui apparuerit discipulis suis post triduū mortis suæ uiuēs iterū,secundū prophetarū scripta:qui & hæc & alia innumerabilia de eo plena miraculis prophetauerunt:ex quo cœpit congregatio Christianorū , & in omne hominū penetrare genus,nec ulla natio Romani orbis remanserit , quæ cultus eius expers relinqueret. Si nobis non credunt Iudæi,uel suis credant:hoc dixit Iosephus,quē ipsi maximū putant:& tamen ita in eo ipso quod uerū locutus est,ita mente deuius fuit,ut nec sermonibus suis crederet , sed locutus est propter historię suę fidē,quia fallere nefas putabat: non credidit propter duritiā cordis & perfidię intentionē:nō tamē ueritati p̄iudicabat,q nō credidit,sed plus addidit testimonio,q nec incredulus & inuitus negauit:In quo Christi Iesu claruit potētia ęterna , q eū etiā principes synagogę quē ad mortē cōprehenderant,deū fatebant.Et uere quasi deus sine exceptiōe personarū,haud ulla mortis formidine locut9,excidiū quoq; tēpli futurū annūtiauit:sed non eos templi iniuria commouit,sed quia in flagitijs ab eo & sacrilegijs corripiebantur,hinc

Iesus ducitur ad Pilatum.

Pilatus reluctans nō excusatur.

Citat Iosephi de Iesu crucifixo testimonium Anti.lib.18, cap.6.

Iosephus suis non credit sermonibus.

ira

ira exarsit ut interficerent eum, quem nulla habuissent tempora. Nam cum alij precãdo meruerint facere, quæ fecerũt, hic in potestate habebat ut omnia quæ fieri uellet imperaret. Occisus erat ante mortem Iesu, Baptista Iohannes uir sanctus, qui nunq̃ in seculis salutis ueritatem posuerit. Deniq; ad omnia quæ plena iustitiæ docebat, quibus ad cultum dei inuitabat Iudæos, etiã baptismum propter purificationem animæ & corporis instituerat. Cuius causa necis libertas, quod perpeti nequiuit ab Herode fraterni uiolara cõnubij iura, germanoq; abductam cõiugem. Nam cum idem Herodes Romam pergeret, hospitij causa fratris ingressus domũ, cui erat uxor Herodias, Aristobuli filia regis Agrippæ soror, ausus est eam naturæ immemor solicitare, ut relicto fratre sibi nuberet: cũ de urbe Roma reuertisset ex cõsensu mulieris inita incesti pactio est. Cuius indicium rei peruenit ad Aretę regis filiam, in coniugio adhuc Herodis manentem. Ea riualẽ indignata redeunti marito insinuauit, ut ad Macheruntа oppidum dirigeretur, quod erat in confinio Petręi regis & Herodis: ille qui nihil suspicaretur, simul quia omnem circa eandem imminuerat affectum, quo facilius Herodiadi pactionis fidem præstaret, si ablegaret coniugem, acquieuit eius suggestioni. At illa ubi patrio regno appropinquauit, cognita patri Aretæ prodidit, qui per insidias omnem exercitum Herodis bello lacessitum deleuit, proditione facta per eos qui ex Philippi tetrarchæ populo Herodi sese associauerant. Vnde Herodes Cæsari querelam detulit: sed uindictã imperatã à Cæsare indignatio dei sustulit. Nam in ipso apparatu belli, Cæsaris mors nuntiata, idq; à Iudæis æstimatũ comperimus & creditum (autore Iosepho) aduersum se idoneo, quod non fraude hominum, sed dei commotione Herodes exercitũ amiserit, & iuste quidẽ propter uindictam Iohãnis Baptistæ uiri iusti, qui dixerat ei: Non licet tibi fratris uxorem habere: sed ita hæc contexímus, quasi uel in suis Iudęi legitima custodierint, apud quos interierat summi ius sacerdotij, aut auaritia interceptum, aut potiorum insolentia, qui licere quod uellent, ius putabãt. Nanq; à principio, Aaron summus sacerdos fuit, qui ad filios suos ex uoluntate dei unctione legitima trãsmisit sacerdotij pręrogatiuam à quibus per ordinem successionis constituti sunt, principatũ sacerdotij gerẽtes. Vnde patrio more conualuit neminem fieri principem sacerdotũ, nisi qui esset ex sanguine Aaron: cui primo ius istiusmodi delatum est sacerdotij. Alterius autem generis uiro nec regi quidem liceret succedere. Deniq; Ozias, quia usurpauit sacerdotij munus, perfusus lepra, temploq; eiectus, reliquam ætatem sine imperio exegit, & certe rex optimus fuit, sed usurpare ei non licuit officium religionis.

De Iohanne baptista occiso, cuius causa necis libertas erat.

Herodias.

Aaron summus sacerdotum.

Ozias perfusus lepra quia sacerdotij munus sibi usurpauit.

Caput XIII.

FVerũt itaq; ex quo egressi sunt ex Aegypto patres, usq; ad ædificationẽ templi, quod Solomon condidit, principes sacerdotum XIII. qui fiunt anni ducenti XII. quoniam primo qui erat princeps sacerdotum usq; ad mortẽ perseuerabat, nec quisquam in locum uiuentium substituebatur. Postea etiam ea uiuentibus subrogabãtur. Ergo isti tredecim per successionem adepti sunt sacerdotiũ, quibus tẽporibus & aristocratia fuit, & monarchia, iudicum & regũ potestas. Rursus à Solomone usq; ad tempora captiuitatis, quãdo in Syriã populus demigrauit urbe capta temploq; exusto, fuerunt sacerdotũ principes XVIII. per annos quadringentos LX. & menses VI. & dies X. LXX. autem annis post in captiuitate fuit populus. Postea Cyrus cũ dimitteret populũ patrũ de regione Assyriorũ, & templi ædificandi potestatẽ daret, etiam sacerdotũ principẽ Iosedech qui simul abductus erat redire permisit, ut ritus ueteris solennitatis per assueti sacerdotis scientiã reformaretur. Ipse igitur & posteri eius quindecim numero uiri, à reditu populi usq; ad Antiochum Eupatorẽ, officio functi sunt per ordinẽ successionis, & principatũ sacerdotij repræsentarunt annis CCCC. XIIII. Primus Antiochus quẽ suprà memorauimus & dux eius Lysias occiso Onia sacerdotũ principe, in locum eius substituerunt Alchimũ in sacerdotiũ. Qui licet fuerit de Aaron genere, non tamen fuit de ipsa domo. Vnde Ananias frater Oniæ pergẽs in Aegyptũ, petijt à Ptolemæo Phylometore & Cleopatra coniuge Phylometoris, qui ritus obseruationis ab Hierosolymitanę solennitatis similitudine, in Alexandrinæ urbis cultibus inseruerat, ut illic princeps sacerdotũ subrogaretur, eo q̃ Alchimus legitimam non haberet sacerdotij successionem, atq; idem tamen exacto triennio defunctus, nec successorem habere meruit qui abrogauerat legitimæ successionis solennitatem: fuit itaq; septem annis ciuitas sine principe sacerdotij. Vsq; ad hoc tempus regressio patrum de terris Assyriorum democratiam tenuit, eo q̃ per regum iniquitates in captiuitatem sese esse deductum, Iudæorũ populus recognosceret: Asamonæi postea nacti potestatem populo præsidendi, Ionatham sacerdotum principem constituere, qui per septem annos functus suscepto munere, per insidias Triphonis finem uitæ inuenit, in cuius

locum Simon frater germanus tanq̃ iure hæreditario,per electionem tamen successit, quem generi insidijs inter epulas extinctum accepimus,à quo ad filium eius Hyrcanum , quem fuga periculo exemerat prærogatiua sacerdotij demigrauit . Hyrcano autem Aristobulus qui etiam regnum memorato adiunxit muneri, ut utriusq; esset particeps,& Aristobulo Alexander substitutus est:Penes Alexandrum & regnum & sacerdotium usq; ad dies uitæ eius mansit:supremum per septem scilicet & XX.annos,sed plerũq; dubio statu :Nam & anceps inter ipsum & Demetrium uictoria fuit, & odium immane à ciuibus . Idem moriens Alexander q periculosam filijs suis cerneret odioq; suorum hæreditatem , Alexandram coniugem suã exercitam usu imperij,& communium assuetudine consiliorum,gratiorem tamen populo, q & aduersum uiri sæuitiam periclitantibus frequenter præsidio fuerit,& coniugi temperamento,regali præesse uoluit gubernaculo:arbitram simul statuens,cuinam potissimum filiorum summum sacerdotium cõmitteretur. Illa Hyrcanũ patri substituit in sacerdotiũ , uel propter maioris ætatis prærogatiuã,uel q leniore q̃ frater ingenio, nullas super regni negotijs matri uideretur molestias excitaturus.Aristobulo nihil publicoq; commisit officiorũ:Sed ille etiam uiuente matre,ægritudinis tamen eius occasione in remotis & munitioribus locis regem agebat:quo offensa mater & Hyrcani querelis anxia uim morbi aluit, nec ultra nouẽ annos progressa imperij omniũ hæredẽ Hyrcanum reliquit:non quo seruaturũ præsumeret , sed ne indignum iuuaret, aut usurpatoris insolentiam iudicio prosperiore accenderet : uerum Alexandræ mors etiam Hyrcano sacerdotium regnumq; ademit Nam bello uictus ad munitiora sese contulit,retentisq; cõiuge & filijs Aristobuli,quos in castro inuenerat,amplexatus est mutare conditionem,ut ad Aristobulum potestas omnis transiret,& sacerdotium:ipse priuatus in domum Aristobuli concederet. Nec tamen diu contẽtus fuit aulam regiam priuatis mutasse ædibus.Nam excitatus ab Antipatro,primo in Arabiam contendit,uelut cõtestatus pacti iniquitatem. Deinde ubi infirmum sibi aduersum Romanos , quos in sui societatem per Scaurũ Aristobulus illexerat,Arabi regis auxilium aduertit, Pompeio uenienti querimoniã detulit, qui cladentem Aristobulum , anno iam tertio imperitantem bello pertulit, autoritate cepit, atq; ante uictoriam custodiæ dedit,superatoq; eius populo, & capta urbe captiuum ipsum cũ filijs Romã dirigi præcipiens,Hyrcano sacerdotij dignitatem refudit,atq; eum præsidem ciuibus absq; diademate tamen,regniq; infulis statuit.Largus quidem honoris,sed cõsultor quietis,ne fraternæ insolentiæ spiritu pax turbaretur:Ita Aristobulus captus licet , Hyrcanũ tamẽ regno exuit,qui quatuor & XX.annos postea maiore usu q̃ nomine in potestate exegit : nec tamen is finis uitæ Hyrcano,qui potestatis fuit Nam reliquum tẽpus dedecori cessit,ut suprà memorauimus:Siquidẽ superatis prælio Parthis Euphratẽ transgredientibus,captus,& Antigono Aristobuli filio in potestatem datus,truncatisq; auribus : nec sic quidẽ ærumnæ miserabilis impleuit acerbitatẽ.Nam post illã in Parthiã quoq; abductus exul, debilis,senex,ludibrium de se barbaris præbuit,& cognito postea q Herodes imperitaret, cuius coniugio Mariamne neptis sua potiebatur,in Iudæã reuertit: Vbi primo summa honoris specie susceptus, quo insidiarũ uelamen obtenderetur,haud multo post affícto crimine q potestatẽ uellet repetere,interẽptus est. Nactus igitur Herodes regnũ,quod à Romanis pro oppugnatæ,uel proditæ patriæ mercede acceperat,in locũ Antigoni qui triennio & tribus mensibus tenuerat imperium,substituit successores in sacerdotiũ,non Asamonæi generis,quos clariores fuisse prosapiæ accepimus,sed ignobiles quosq; quos aut libido aut casus dedisset: tamen fatigatis Alexandræ precibus socrus,uel insimulationibus territus, Ionatham coniugis suæ fratrem septẽ decemq; annos agentẽ sacerdotẽ creauit, quem mox ipse exitio dedit,suspectum imperij , q circa eum ingentem populi totius gratiã indies uideret adolescere.Posthabito itaq; Ananelo quem iam ex ignobilibus ante Ionatham in sacerdotium surrogauerat , reliquos per ordinẽ huiusmodi elegit,de quibus nihil suspectũ haberet . Nam quod in affine perpeti non potuerat,quemadmodũ non caueret in alienis similia ? In huiusmodi ordinatiõibus Archelaus secutus paternæ speciẽ consuetudinis,angustioris animi tenuit sententiam : more quodã insito mortalibus,ut apud eos minus suspecta sit ignauia hebetiorũ,q̃ gratia bonorũ,cum infirmus animus insolentior fit in rebus secundis , prudentior autem nouerit uicem referre de beneficijs. Igitur à regno Herodis usq; ad Romanum imperium, quod Archelao deiecto,Iudæam reliquis prouincijs associauerat,atq; inde usq; ad templi excidium & triumphum Titi fuerũt sacerdotum principes uiginti & octo, per annos centum & septuaginta.Sanè apud plerosque eorum dignitatis sola functio,penes paucos etiam ius potestatis fuit. Liquet igitur in sacerdotum principibus non perseuerasse legitimi generis successionẽ:quia non omnes ex Aaron

Apud mortales minus suspecta est ignauia hebetiorum q̃ gratiæ bonorum.

neq;

neq; filijs eius,qui in eius subrogati locũ, formã præscriptæ successionis cæteris dereliquere. Itaq; cum auaritia aut perfidia suorum corrupta essent maiorũ instituta, uiolata iura religionis,conuulsa æquitatis præsidia, non immerito eos diuina deseruit opitulatio, eoq; tanquam in uacuum populum omni iniuriarum genere processum, ut seditionibus domesticis in seipsos manus uerterent:latrocinijs grauibus affligerentur,teterrimos sortirẽtur iudices,ut im probis nequiores succederent:deniq; Albinus deterrimus habebatur superiorum, sed Floro successore is inter bonos relatus,qui facem belli extulit, prælium inter Iudæos & Romanos accendit,quæ causa supremo templi & urbis excidio fuit. *Florus.*

Caput XIIII.

NAmq; Cestius ubi ardere Iudæos comperit belli furore, qui summã militiæ regendã in partibus Syriæ à Romanis susceperat,duodecimo anno imperij Neronis mouit arma, ut militum Romanorũ quibus erat custodia commissa coërcendæ insolẽtiæ,& pacis tuendæ necem ulcisceretur. Congregatisq; etiã socioꝝ auxilijs,Iudęã ingressus,urbẽ cui nomen Zabulon,dilapsis metu incolis, plenã diuitiaꝝ, quas ad superiora montium confugientes domini secum auferre nequiuerãt,diripi ab exercitu passus. Admiratus quoq; publicorum operum pulchritudinem, incendi iussit: & quasi hoc parum ad uindictam foret,Ioppen præmisso exercitu, ne quis fuga sese exitio subduceret,terra mariq; irruentibus qui destinati fuerant,occupauit: necatisq; octo milibus uirorũ & quadringentis ferme amplius,ubi præda rapinæ cessit, exusta ciuitas est.uicina quoq; Cæsareæ depopulatus, diripuit inuenta,uicos incendit. Cuius fregit impetum Sephoris egredientibus cunctis obuiam Cestio,ciuium fauore & gratia delinitus, immunem cladis urbem reliquit.Feruebat in his locis congregatio latronum,sed adueniente exercitu,in montes concesserant. Qui cõferentem signa Gallum præpositum duodecimi ordinis adorsi fortiter exagitauerunt, ut ducẽtos fermè Romanorũ occiderent. Verũ ubi superiora locorũ occupauere, neq; pedirẽ cominus potuerunt latrones pati, & fugientes ab equitibus facile circũuenti necantur. Cæsi itaq; supra duo milia, pauci fugati, qui in arduis montium potuerunt latere. Et omni à latrocinio regione purgata, Gallus in Cæsareã reuertitur: Cestius cum omni manu Antipatridẽ perrexit,quibus non mediocrem Iudæi coaceruarũt multitudinem. Sed priusquã conferrent manum,per diuersa dilapsi,regionem & uicos direptioni & igni dereliquerunt. Lidda quoq; uacua incolaꝝ reperta, & incensa Gabaon quæ ab Hierosolymis quinquaginta stadijs aberat, ubi Romanũ exercitũ accepit in conspectu posita,armauit Iudæos:Qui posthabita sabbati celebritate (quod ueteri cultu & solenni obseruatione initiabãt) tanto impetu in Romanos profiluere, ut omnem exercitum auerterent,nisi equites subuenissent peditibus laborãtibus. Cæsi Romanorum quingenti & quindecim uiri, sed omnes grauiter periclitati:de Iudæis autem duo & uiginti bello amissi. Quo loco emicuit uirtus Monobazi & Cedei,qui cognito q̃ à Iudæis in Romanas acies insurgeretur,à fronte aggressi repulere plerosq;, & coëgerunt in urbem redire.

Cestius Syris rexit. *Zabulon.* *Lidda. Gabaon.*

Caput XV.

SImon quoq; ascendentes Romanos propinqua urbis impedimentis exuit. Vnde & Cestius in regione sese triduo tenuit. Qua mora circunfusi hostes & in superioribus siti, ingressus speculabatur uniuersos,ne quis impune irrumperet. Quod considerans tuõ fine multa clade utriusq; partis tentari nequire,misit suos rex Agrippa Lorcyũ & Phœbam qui dicerent populo, ueniabile, quicquid ab eis esset aduersum Romanos flagitij commissum,si modo in reliquum positis armis sibi consulerent:æstimans quod uel uniuersis suadendum crederet,ut prælio renuntiarent,uel partẽ cęteris auellendã. At contrà seditiosi metu ne eoꝝ alterum procederet,legatos adorsi Phœbã interficere, Lorcyus autẽ excepto uulnere,uix euadere potuit. Vidẽs Cestius huiusmodi in urbe cõtentiões,quibus alij in legatos insurgerent,alij Romanos urbe suscipiendos suaderent,irrumpere conatus, usq; Hierosolymã resistentes repulit: & ipse ad tertium stadium memoratæ urbis cum exercitu appropinquauit,atq; illic exegit triduum. Quarto die impetu facto,ingressus Bethesdã ilico incendit,& Cenopolim. Qui conscendens ad superiora urbis refugientibus in interiora seditiosis,si irrumpendum in urbem putasset,haud dubie omne bellum esset solutum. Deniq; plerosq; Ananus Ionathæ filius collocauerat,ut inuitarent Romanos uocibus suis, quasi portas reseraturi. Sed dum Cestius uel reuocatur à Prisco, uel plerisq; centurionibus qui corrupti à Floro bellũ adolescere cupiebant,uel parum credit,Ananus cum suis muro deijcitur. Quibus ad sua refugiẽtibus,locum eorum seditiosi occupauere, Romaniq; quinq; diebus tentantes diuersos aditus, cum impossibilem sibi cernerent irruptionem, electis ualidioribus quibusq;, & sagittarijs, à

Lorcyus uulneratur.

septentrionali latere templum petebant, Iudæi quoq; non feriabantur præliantes fortiter, & repulsis crebrò hostibus elatiores. Ad postremum tamen multitudine sagittarum uulnerati alij, alij percussi & territi, cessere: Romanis murũ suffodere, & portã incendere templi adorsis. Magna seditiosos formido incesserat, & quædam mẽtium consternatio: deniq; plurimi quasi continuo perituræ urbis excidio se subtrahebãt fuga, nec consistere ausi, dederãt populo confidentiam, ut discedentibus eis quorum circumuallatus fuerat multitudine, tanq̃ iam liber, & quadam exutus improborum obsidione, circa portas sese infunderet, quibus apertis Cestiũ reciperet, quasi non oppugnatum urbem, sed defensum uenisset: sed ipsum quoq; Cestium subito quidam inuasit stupor, ut nec desperationem improborum, nec studium plebis intueretur. Qui si paulisper cœptis incubuisset, bellũ depulerat, urbem ceperat. Sed aduersa (quantum intelligi datur) Iudæis uoluntas dei, imminentem belli exitum comperendinauit: donec complures, ac penè uniuersos Iudaicæ gentis ruina inuolueret. Expectabatur (ut reor) ut omne nefas scelerum enormitasq; cresceret, & impietatis incremento supremorum adæquaret mẽsuram flagitiorum. Quid fuit illud, q̃ cum perurgere debuerat Cestius, subito exercitum reuocauit, soluitq; obsidionem? Quia repentina contra expectatum commutatione rerũ, fracti animi bonorũ, & erecti latronum sumpsere fiduciã, atq; à fuga ad insequendũ regressi, inuadunt posteriora agminis, multosq; illic confuse ruentes equitũ & peditũ obtrũcauere: Et iam inclinauerat dies: unde metuens Cestius noctis propinquitatẽ, & tenebrarum caliginem quibus amplius fiderent gnari locorũ, quo incertos regionis undiq; urgerent, uallum ante urbẽ constituit, sequentiq; die cum hostẽ relinqueret in sese armauit, ut discessionis eius causam metũ arbitrarentur. Circũfusi itaq; latrones à lateribus, à tergo, postremos cedere, incedentem iaculis exercitum infestare, in cõfertos missa telorum uis haud facile frustrari. Si quis referire audebat, patere uulneri: si quis conuertere sese ad infestantem à suis relinqui, ab hoste claudi. Munitior enim semper est qui sequitur q̃ qui præcedit: quia hic pectus tegit, ille hosti terga sua detegit. Vehementer igitur Romani urgebantur tanq̃ obsessi, qui obsessum uenerant: nec iam sustinere aut perpeti poterant, armorum pondere ipsi graues, hostibus uelocioribus, quos neq; consequi facile erat, & metus summus ne acies interrumperetur: iniqua ergo certaminis conditione nocere hosti nequibant, cum ipsi grauiter afficerẽtur. Hærebat Cestius consilij incertus, cum per totum iter suos conteri uideret: Etiã plerisq; afflictis militiæ primoribus, substitit biduo quasi fessos reparaturus. Sed cum magis ac magis augeri numerum hostiũ cerneret, & omnia in circuitu referta aduersarijs, sibiq; officere q̃ moraretur, eo q̃ plures congregarẽtur, tertio die compendiũ quærens transitus facilioris, impedimenta agminis admoueri præcepit, cæsa iumenta, pleraq; uehicula comminuta, aliaq; huiusmodi quæ oneri magis q̃ usui in periculis erant, consumpta, aut præcipitata, ut obsidionũ instrumẽta, aut genera telorum quibus rebus amplius conterrebantur, ne aduersum se hostem suis subsidijs armarent. Quod ubi animaduertere Iudæi, fugã potius à Romanis q̃ bellum parari, occupauere itineris angustiora, diffusioribus locis minus instare, prohibere à frõte, à lateribus coarctare, urgere à tergo, cogere in præcipitiũ, in quod undiq; conclusi, aut lapsi deijciebantur: pleriq; obtexere cœlum iaculis, operire agmẽ sagittis, nunq̃ remisso officio sed sola aduersariorum pernicie. Iam nec ipsi pedites subsistere poterant. Equitibus uero maius periculũ, qui per prærupta saxorum ac lubrica labentibus equis deuoluebantur, nẽc ordinem seruare poterant angusto impediti tramite. Ex altera parte rupes, ex altera parte præcipitia & fugæ locum, & defensionis negabant. Iudæi contrà spe uictoriæ amplius accendebantur, imminebant fessis, instabant hærentibus, insultabant desperantibus, & propè omnes Romani exercitus delessent copias, nisi nox subuenisset: cuius tenebris bellum impeditum, quam Romani in proximo loco (cui Bethoron nomen) egerunt, ita ut Iudæi circunfusi undiq; specularentur locorum exitus, ne Romani dilaberentur. Cestius aperto itinere diffidens, dolo fugam tẽtauit. Quadraginta itaq; elegit uiros, quibus euadendi desperatio contemptum mortis infuderat: eos constituit in munitionibus præcepto, ut tota nocte cum strepitu maximo officia prætendentium uallo circunsonarent, ne Iudæis proficiscentis exercitus apparatus, aliquibus solitis indicijs manifestaretur: quibus sese ipsi quicunq; turbantur, prodere solent: silentio autem egrederẽtur uniuersi, nihil suspectantibus Iudæis: qui solennes custodiarum strepitus audirẽt, ex quibus omnes in loco manere Romanos arbitrarentur: hac fraude eduxit exercitum Cestius: & iam confecerat stadia triginta, usus paucorum in rebus dubijs fide, qui perituri gratis præstare socijs pericula sua, quàm perdere malebant. Et quidem nox dolũ texerat, sed dies prodidit. Nam ubi luce diffusa res apertæ sunt, & om̃is locus, in quo habitauerant Romani, uacuus ap-

Munitior q sequitur q̃ q præcedit.

patuit,impetu facto Iudæi in eos primũ, quorũ simulatis officijs decepti fuerãt, irruũt,leuiq; negotio deletis quadraginta uiris, exercitũ sequũtur, qui & nocte plurimũ spatij confecerãt, & per diem properantius iter urgebant, ne noctis iam periculis inuoluerent. Plena erat uia impedimentorũ,quæ fugientes Romani derelinquebant:ne iniusto quisquã sub fasce remoraretur:passim iacebant uasa utensilia,uel etiã bello necessaria,arcubalistæ,arietes, cæteraq; instrumenta in excisionẽ urbis adducta,quæ sequentes Iudæi prætteribant,ne essent moræ re uertentes colligebant,ut his aduersum eos uterent,quorũ socij dimisissent.Secuti eñ usq; ad urbẽ Antipatridẽ, posteaq̃ prætergressum om̃em offendere exercitũ Romanũ, & cõprehendendi spes lapsa,retorquent uestigiũ,captantesq; spolia cæsorũ,cũ triumpho & hymnis Hierosolymam regrediunt. Quibus tantũ lętitiæ cesserat,ut paucis suorum amissis,quinq; milia peditum de exercitu Romano,& trecenti equites extinguerent. Quod gestum est duodecimo anno imperij Neronis,ut suprà memorauimus.

Caput XVI.

SEd non omnium Iudæorum illa exultatio erat. Nã fuere qui se post illam non pugnã Cestij sed ærumnã,quasi de supremo periculo nauigij mergentis eripere gestirent,at q; enatare de ciuitatis naufragio,ac præ cæteris Custobarus & Saulus frater cũ Philippo principe militiæ regis Agrippæ:hi fugientes ad Cestiũ sese contulēre, petentes ut ad Neronẽ in Achaiam dirigerent. Quod Cestius uolens accepit, nec postulata abnuit, ut per ipsos Cęsar edoceret,causam belli Florum fuisse,sibi uim maximę necessitatis bello incubuisse,ut inopinata conspirantiũ multitudine exercitus circũueniret:quẽ magis consilio ducis ereptũ periculo,q̃ implicatũ linqueret. Tentasse Cestium excitata in Florum odia sedare, sed nequiuisse. Itaq; incidisse bellũ,non intulisse. Hæc eñ mandata erant,ut cõmotione om̃i Cæsaris in Flo⁊ excitata,minui circa se speraret Cæsaris offensionẽ,quã malæ gestæ rei cõscientia pertimescebat. Ita aũt pleriq; perterriti sunt Romani clade exercitus,ut Damasceni metuentes suspectæ societatis contagia,propter habitationis consortiũ,interficerent Iudęos in gymnasio congregatos,qui secũ urbẽ incolebant,quod illi uel suspicione, uel dolo iãdudum procurauerant,ut à gentilibus cœtibus segregarent,ne quid per noctẽ nouarent,uel ut exitio soli paterent. Summo sanè mysterio silẽtij,ut ne ad uxores quidẽ suas conatus istiusmodi tractus mearet. Q̃m ipsæ quoq; ex parte maxima Iudæo⁊ cultibus admiscebantur.

Caput XVII.

ANgusto itaq; in loco omnes adorti, peremerunt Iudæorũ decem milia. Quod facile fuit,ut præuenti ab armatis inermes perirent. Et quidem eius immanitatis exemplum recens,Scythopoli etiam in maius processerat,quo incitatos Damascenos re or. Nam cũ Iudæi finitima quæq; popularent, uenerunt Scythopolim,atq; illic inhabitantes Iudæos tantare adorti,aduersarios experti sunt,quos sibi fidos arbitrabantur, q̃m more ingenij humani præponderat apud eos salutis cura necessitudini:in secundis igitur cõstituentes tribule collegiũ,præferunt inhabitantiũ societatẽ, tribulibus cladẽ minant. Quod suspectum gentilibus,quia promptioribus studijs odio⁊ in suos executio prætendebat:ne simulationis specie dolus adornaret,atq; urbẽ incautioribus accolis noctu adorirent, prostratisq; om̃ibus gentibus apud Iudæos sibi gratiam reconciliarent: ac per hoc si uellent fidẽ suã circa gentiles probare,cum om̃i generatione sua urbe excederent, uicinũq; peterẽt nemus. Quo facto per biduũ quieuerunt Scythopolitæ,ut portio Iudęo⁊ suspicione deponeret, indueret securitatem. Tertia nocte cũ iam præsumpta *fides gentilibus remouisset solicitudinẽ, incautis & dormientibus uis illata,decẽ & tribus milibus hoĩm necatis: quæcunq; etiã habuerunt,direpta sunt. *Alij, fides gratiæ remouisset custodiæ &c.*

Caput XVIII.

EXpositionem exigit Simonis acerba passio,uisu & auditu miseranda:sed nouitate rei memorabilis. Is erat in populo Iudæo⁊,Saule haud ignobili genitus patre,animi audacia præditus,& corporis fortitudine. Qua⁊ utrãq; in exitium tribulium suo⁊ exercuit,qui plurimos ex populo aduentitio Iudęorum crebro incursu peremit,ac si fortè conspirari adessent,solus sustentaret aciẽ,& conglobatos solitus auertere,totius erat nodus ac mora belli:& pleruq; desperatis rebus conuersio. Exhibebãt hãc ciuibus aduersum suos Scythopolitani incolatus militiã:sed nõ diu⁹ cognato debita sanguini defuit uindicta. Nãq; ubi fracta fides,& Scythoplitæ circũuentis,q̃ ex cõposito se ad nemus cõtulerãt,instare bello,atq; ingruere cœperũt:Et iã filios ac parentes Simonis deleta multitudine cætero⁊, eminus licet missilibus ac telis petebãt. Videns Simon innumerabilẽ multitudinẽ facili negotio superi- *Passio Simonis acerba.*

 orem

orem,ut diutius tolerari nequiret,gladium extraxit,atq; in hostẽ conuersus clamabat dicẽs,
digna Scythopolitæ factis recipio meis, qui cognatorũ necẽ, quam uobis impenderẽ beneuo
lentia testificatus sum,& fratrũ sanguinẽ uobis obsidẽ dedi gratiæ,quibus iustius perfidia tri-
bueretur.Nunc dum alienigenis fidẽ desero,in domesticos amisi:prodidi etiã liberos, paren
tesq́; quos à uobis tñ necari non oportebat,si mercedẽ sceleris æstimaretis.Moriar igit, si ira-
tus omnibus,nulli amicus.qui circũuenerim meos,& proprijs manibus ultionẽ de me prius
expetam,peremi socios religionis & fidei consortes,recognosco sceleris mei debita.Soluã tã-
to dignum sacrilegio paricidium,ut ea sit & pro flagitio pœna,& ad uirtutẽ gloria: ne quis se
iactet alius meo uulnere,in meipsum postea conuertet dextera mea:ut uideatur furoris esse
Quidã ha bebãt,sit iu- dex parici- dij demẽtia.
φ morior,non imbecillitatis:ne quis insultet cadenti, * sit uindex paricidij clemẽtia,paricidi-
um sacrilegij.Hæc locutus,conuertit obtutum in liberos parentesq́;,& indiguantibus oculis,
cum iam misericordia mixta iræ succederet,abreptũ è medio patrem gladio transuerberat,
post eũ mater attrahitur,ne esset qui pro nepotibus interueniret. Offert se per ordinẽ uolens
uxor,ne tanto deiecta coniuge superuiueret.Occurrunt filij,ne degeneres tanto patre in ipsa
morte iudicarent.Festinabat ipse ictu celeri hostẽ perimere. Omni itaq; perẽpta familia,ste-
tit in medio funerũ suorũ.Et tanq̃ triũphans domesticis passionibus,quod neminẽ suorũ alie-
no gladio uidit perire,eleuauit dexteram ut oẽs uiderent,ac formidabilẽ sibi cunctis subijci-
ens mortẽ,proprio uictor sese trãsfixit mucrone.Memorabilis iuuenis ob egregiam fortitu-
dinẽ corporis,& animi magnitudinẽ:sed quia fidẽ alienigenis potiꝰ q̃ suis detulit,tali dignus
exitu fuit.

EGESIPPI DE EXCIDIO HIEROSOLYMITANAE VRBIS, HISTORIAE LIBER III.

Caput .I.

EA postq̃ Neroni nuntiata sunt in Achaiæ partibus sito,qui tra
gicorũ carminũ meditatione contenderat,ut de pluribus sce-
nicã coronam referret:nescias quo magis turpis,utrum quod
in scenã imperator prodiret,an quod scenã suis flagitijs imple
ret,qui turparet Orestẽ canendo,& paricidio repræsentaret,
grauiseũ inuasit metus:Non illa ludorũ similia, sed bellorũ su
prema pertimescentẽ,ut aliqñ à theatraliũ uoluptatũ obscœ-
nitate & paricidalis amentię furore resipisceret,atq; ad curas
reipub.conuersus,intra se fremeret & desęuiret, φ incuria du
cis potius,q̃ uirtute aduersariorũ tantam cladẽ respub.Roma-
na acceperit.Tentabat quidẽ simulare audaciã,sed redargue
bat timor,& quasi speciẽ magnanimitatis prętexere,ut supra
ærumnam negotiorũ mentẽ haberet:Sed distringebatur animi solicitudine, quẽ demendæ
ignominiæ belloq́; cõficiẽdo legeret ducẽ. Vrgebãt Iudęã ultimæ labis futura excidia,ut Ne
ro regalẽ personam indueret,& prouidi cõsultoris uoce,salubrẽ exprimeret sententiã. Vespa
sianum solũ esse cui summa militiæ orientis in partibus iure cõmitteretur,uirũ ab adolescen-
tia militiæ triũphalis inueteratũ stipẽdijs,qui impacatas Gallias Germanorũ tumultu, & fero
cia geminæ temeritatis in bellũ relapsas,pace diuturna cõposuerat.Britanniã quoq; inter un
das adhuc latentẽ Romano imperio armis acquisiuerat:cuius triũphatę opibus Roma ditior,
Claudius consultior,Nero fortior æstimabat.Itaq; quarũ gentium bella non uiderant,subiu-
gatarũ trophæa celebrauerant.Sub hoc duce iterũ dico,Nero terribilis erat,Nero metuẽdus,
potens foris,tutus domi : ęquatis inter se Vespasiani fide ac fortitudine.Quãtus iste uir,cuius
armis uitia Neronis apud exteras gentes abscondebant,ut ludibriũ rerũ humanarũ, & euira
tæ impuritatis opprobriũ,triũphis quoq; illustraret.Cũ pręliandũ itaq; in ultimis Romani or
bis esset cõfinijs, Vespasianus ex om̃ibus eligebat.Cũ bellum depositũ foret,Vespasianus prę
cæteris sociabat,ne uel publicus supesset hostis,uel domesticus obreperet insidiator . Dignus
qui stipendijs militis regnũ præueniret.Docebat fidẽ, præferebat uirtutẽ. Inuitus misit hunc
Nero,qui sibi auferebat præsidiũ:sed artabat futuris scelerũ suorũ pœnis,ut se tanto dissociatũ
comitatu ducis,inermẽ relinqueret.Nunq̃ profecto Galba aspirandi ad imperiũ studia usur-
passet,nisi Vespasianũ absentẽ cõperisset.Sed procurauit hoc deus, ut in Syriã dirigeret uir,
qui & Iudæorũ insolentiã supremo gentis excidio,captiuitatisq́; dedecore labefactaret,& Ne
ronẽ auxilio destitueret: licet nullius uirtus, statutis afferre possit cœlestibus impedimentũ.
Demens tñ Nero cũ Iudęorũ bello afflictã Romani exercitus ualidã manũ cognouisset,aduer
sus Chri-

ſus Chriſtianos inſurrexit, ut ei debitus finis appropinquaret.

Caput II.

Nero aduerſus Chriſtianos inſurgit.

Simõ magus

ERant tunc tẽporis Romæ Petrus & Paulus doctores Chriſtianorꝫ, ſublimes operibus, clari magiſterio, qui uirtute ſuorꝫ operum Neronem aduerſum fecerant: captũ magi Simonis delinimentis, qui ſibi animũ eius conciliauerat. Cui adinmentũ uictoriæ, ſubiectiones gentiũ, uitæ longæuitatẽ, ſalutis cuſtodiam feralibus artibus pollicebatur, atq; ille credebat, qui uim rerꝫ neſciret examinare. Deniq; ſummũ apud eũ tenebat amicitiæ locũ: quandoquidem etiam præſulẽ ſuæ ſalutis, uitæq́; cuſtodem arbitrabaẽ. Sed ubi Petrus eius uanitates & flagitia detexit, & ſpecies illum rerꝫ mentiri, non ſolidũ aliquid aut uerꝫ efficere demõſtrauit, ludibrio habitus, & digno eſt cõſumptus mœrore.

De Petro et Paulo.

Et q̃uis in alijs terrarum partibus Petri eſſet expertus potentiam, tñ præueniens Romã, auſus eſt iactare ꝙ mortuos reſuſcitaret. Defunctus erat id temporis Romæ adoleſcens nobilis, propinquus Cæſaris, cũ uniuerſorꝫ dolore. Admonuere pleriq; experiendũ utrũ poſſet reſuſcitari. Celeberrimus in his operibus habebatur Petrus: ſed apud gẽtiles nulla facti huiuſmodi deferebatur fides. Dolor exegit remedium, perrectũ eſt ad Petrum. Fuere qui etiam Simonẽ accerſendum putarent: uterq; affuerunt. Ait Petrus Simoni: qui ſe de ſua iactaret potentia, priores ſeſe partes daret: ut ſi poſſet, mortuũ reſuſcitaret. Si ille non reſuſcitaret, ſe non defuturũ ut Chriſtus opẽ ferret defuncto, quo poſſet reſurgere. Simon qui putaret apud urbem gentiliũ plurimũ ſuas ualituras artes, conditionẽ propoſuit: ut ſi ipſe reſuſcitaſſet mortuũ, Petrus occideret, qui magnã potentiã (ſic eñ appellabatur) laceſſendo iniurias irrogauiſſet: ſin uero præualuiſſet Petrus in Simonẽ, pari genere uindicaretur. Acquieuit Petrus: adorſus eſt Simon: acceſſit ad lectulum defuncti, incantare atq; immurmurare dira carmina, ut cœpit, uiſus eſt caput agitare qui mortuus erat. Clamor ingẽs gentiliũ quod iã uiueret, quod loqueretur cũ Simone. Ira & indignatio in Petrũ, ꝙ auſus eſſet conferre ſeſe tãtę poteſtati. Sanctus apoſtolus popoſcit ſilentiũ, & dixit: Si uiuit defunctus, loquaẽ: ſi reſuſcitatus eſt, ſurgat, ambulet, fabuleẽ. Phantaſma illud eſſe non ueritatẽ, quod uideaẽ caput mouiſſe. Deniq; ſepareẽ, inquit, Simon à lectulo, & tunc ne id quidem oſtentui futurum.

Petrus mortuũ exuſcitat.

Abducitur Simon à lectulo, manet ſine ſpecie motus alicuius qui mortuus erat. Aſtitit Petrus longius, & intra ſe pauliſper orationi intentus cũ magna uoce ait: Adoleſcens ſurge, ſanet te dominus Ieſus. Et ſtatim ſurrexit adoleſcẽs, & locutus eſt, & ambulauit, & cibum ſumpſit, & dedit eum Petrus matri ſuę. Qui cũ rogaretur ut ab eo non diſcederet, ait: Non derelinquetur ab eo qui eum fecit reſurgere, cuius nos ſerui ſumus. Secura eſto mater de filio, non uerearis, habet cuſtodem ſuum.

Simon lapidatur,

Et cum populus in Simonem inſurgeret ut lapidareẽ, ait Petrus: Satis eſt ad pœnam eius, quod cognoſcit ſuas artes nihil ualere: uiuat, & Chriſti regnum creſcere uideat, uel inuitus. Torquebatur magus apoſtoli gloria. Collegit ſeſe, atq; omnem excitans carminum ſuorũ potentiam, congregat populum, offenſumq́; ſe dicit à Galilæis, relicturum ſe urbem quam tueri ſoleret.

Simõ uolitat

Diem ſtatuit, polliceẽ uolatũ, quo ſupernis ſedibus inueheref: cui quando uellet, cœlum pateret. Conſcendit ſtatuto die montem Capitolinum, ac ſe de rupe deijciens uolare cœpit. Mirari potius & uenerari pleriq; dicentes dei eſſe potentiã nõ hominis, qui cũ corpore uolitaret, nihil tale feciſſe Chriſtum. Tunc Petrus in medio ſtans ait: Ieſu domine, oſtende ei uanas artes ſuas eſſe, ne hac ſpecie populus iſte, qui crediturus eſt, decipiatur. Decidat domine, ſic tamen, ut nihil ſe potuiſſe uiuens recognoſcat. Et ſtatim in uoce Petri implicatis remigijs alarꝫ, quas ſumpſerat, corruit, nec exanimatus eſt, ſed fracto debilitatoq́; crure, Aritiam conceſſit, atq; ibi mortuus eſt. Quo comperto deceptũ ſe Nero & deſtitutũ, dolens tanti caſum amici, ſublatũq́; ſibi uirũ utilem & neceſſarium reipublicæ, indignatus, quærere cœpit cauſas quibus Petrũ occideret.

Magna Petri conſtantia.

Et iam tempus aderat quo ſancti uocarentur apoſtoli Petrus & Paulus. Deniq; dato ut comprehenderetur pręcepto, rogabatur Petrus ut ſeſe aliò conferret. Reſiſtebat ille dicens, nequaquã ſe facturum, ut tanq̃ metu mortis territus cederet, bonũ eſſe pro Chriſto pati, qui pro oĩbus ſe morti obtuliſſet: non mortem illam, ſed immortalitatem futuram, tanquã indignum ut ipſe fugeret paſſionẽ ſui corporis, qui multos doctrina ſua compulerit ſe hoſtias pro Chriſto offerre, deberi ſibi ſcd̃m dñi uocẽ, ut & ipſe in paſſione ſua Chriſto gloriã atq; honorẽ daret. Hæc & alia Petrus obtexere, ſed plebs lachrymis querens ne ſe relinqueret, & fluctuantẽ inter ꝑcellas gentiliũ deſtitueret: uictus fletibus Petrus, ceſſit: promiſit ſe urbẽ egreſſurꝫ.

Chrĩs occurrit Petro urbẽ egreſſuro.

Proxia nocte ſalutatis fr̃ibus, & celebrata orõne, proficiſci ſolus cœpit. Vbi uentũ eſt ad portã, uidet ſibi Chriſtũ occurrere, & adorãs eũ dixit: Dñe quo uadis? Dicit ei Chriſtus: Iterum uenio crucifigi. Intellexit Petrus de ſua dictum paſſione, quod in ea Chriſtus paſſurus uideretur, qui patitur in

Petrus uersis uestigijs crucifigitur

tur in singulis: non utiq; corporis dolore, sed quadã misericordiæ cõpassione, aut gloriæ celebritate. Et conuersus in urbẽ redit, captusq; à persecutoribus cruci adiudicatus, poposcit ut inuersis uestigijs cruci affigeret, quod indignus esset qui simili modo crucifigeret, ut passus est dei filius. Quo impetrato, uel quia ita debebat, ut Christus prędixerat, uel quia persecutor nõ inuitus indulget pœnarum incrementa, & ipse & Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est.

Petrus cruce Paulus gladio necati sunt.

Caput III.

SEd ut ad propositum redeamus, turbatus graui nuntio Nero, rebus in Iudæa minus prospere gestis, Vespasianum expertũ uirum belli, omni militiæ quæ in Syria erat, præfecit. Ille propere, neq; differendi tẽpus dabat, misso Alexandriã filio Tito, ut inde militum qui prætendebant partẽ aliquã deduceret, ipse trãsmisso Hellespõtiaco freto, pedes in Syriã contendit. Interea Iudęi rebus elati secundis, principes militiæ bello legunt. Distribuũt loca quibus quisq; præesset, quæ munia singuli, quos ordines, quid muneris exequerentur, Iosephum Curione genitum & Ananũ principem sacerdotũ, Hierosolymitanæ urbis negotijs, & præcipue instaurandis muris pręficiunt. Ardebat Eleazarus Simonis aliquid sibi publicorum committi munerum. Et licet omnẽ prædam, quã de Romano exercitu ceperant, sub potestatem suã redegisset, ditẽ præsertim atq; opimam auaritia Cestij, atq; immodicis rapinis coaceruatam, tamen parandæ magis sibi potentiæ intentũ, q̃ cõi usui pronũ arbitrati, declinandum æstimauere. Sed paulatim ambiendo singulos, dando & largiendo efficit, ut rerum omnium summa eius arbitrio cõmitteretur. Idumæam quoq; Iesus unus de sacerdotibus, & Eleazarus sacerdotis filius militiæ præpositi, tuendam receperunt. Principi tamen totius Idumęæ Nigro de summis rebus pręrogatiuam oẽm reseruantes, Iosepho Simonis Hiericho obuenit, Manassæ Petræa regio cõmissa trans Euphratem sita. Cui ab eo inditũ nomen, quod Euphrates, ad eam partẽ pergentibus transmitteret. Iohannes Essæus, alius quoq; Iohannes Ananię filius, cæteriq; aduersis attributi partibus, quas sua tuerent solicitudine. Itaq; singuli cõmissa

Nota ordinẽ quẽ Iosephus posuit.

sibi munia non deserere, instruere muros, manum legere bellatoriam: ex quibus Iosephus in Galilæam descendens, munire castella, instaurare propugnacula, ualidissimos quosq;, & bello promptissimos asciscere sibi impigre curabat: prohibere latrocinia, prætẽdere quotidie in castris, militẽ Romanæ militię more exercitare, diuidere ordines, distribuere cẽturiones, plurimos præficere, quo facilius disciplina ab oĩbus exigeret: ne quisquã lateret, quicunq; propria munia dereliquisset. Instituebat etiã ut agnoscerẽt excitationes tubarũ, & repressiones, sequerentur ordinẽ, aciẽ dirigerent, clypeos intexerent, ut murali uice, si fortè magna hostiũ uis ingrueret, sese aduersum incursantes defensarent, subuenire laborantibus, fessis compati, pericula aliorũ in se trãsfundere, nec solũ belli artes ad instar Romanæ docere militiæ, sed etiam ante bellũ, qui amplius bellantes iuuarẽt, denuntiare: ut miles cibũ sibi & arma portaret, uallo & fossa sese muniret, castrisq; ponendis præueniret hostẽ, obtemperaret præceptis, furto ac rapinis abstinere assuesceret, lucrũ proprium putaret, si nihil dispẽdij ruralibus cultoribus irrogaret. Quid enĩ distet ab hostibus, si ipse hostili modo auferat: nisi q grauius est sua, q̃

Grauius est sua q̃ aliena incessere.

aliena incessere: & socios, q̃ aduersarios spoliare. Plurimũ ualere in bello bonã conscientiam, eo q amplius de diuino auxilio pręsumeret, qui se nulli affinẽ crimini recognosceret. Sed his rebus citius sibi apud improbos expertus est nocuisse inuidiã, q̃ apud bonos profuisse gratiã.

Bona cõscia in bello ualet plurimum.

Nam cum ad .LX. milia peditũ, paucissimos equitũ congregauisset: eos uero qui bella mercede tractarẽt ad quatuor milia uiros, sexcẽtos quoq; electos custodes sui corporis, tãta à Iudęis pertulit, ut plus ante bellũ à suis, q̃ in ipso bello à Romanis perhorresceret. Omitto quidẽ seditionis excitatã: quia latrocinio erepta reddere his, qui amiserãt, suspectabat: ac maxĩe Agrippæ & Beronicæ, quibus redibenda iuste forent, ne regẽ facerent infestiorẽ. Et tamen ille, quo populi molliret impetum, ad cõstructionẽ potius murorũ, q̃ ad dñorum indemnitatẽ seruatam pecuniã: Oĩaq; illa aiebat, quæ erepta Ptolemæo forent, qui regium aurũ, uestes, cæteraq; munera portauisset, æstimare debere Tharicheatas: apud eos enĩ res gerebat, utrũ id instaurationi suorũ murorũ reseruandũ putarent, an diripiendum latronibus depromeret. Indignũ certe uideri, ut eo pœnam exciperet, quia melius consuluisset. Itaq; cõuersis illis in sui gratiam, inuidiã simul & periculũ euasit. Iterũ cũ gratiã regis Agrippæ Tiberias societatẽq; deposceret, protipiens se Iosephus de memorata urbe, Tharicheatarũ clausit portas: ne quis nũtius ad urbem Tiberiadẽ pergeret, & deesse Iosepho auxilia militaria significaret. Ipse aũt congregauit de lacu nauigia piscatoria, quæ in tẽpore potuit inuestigare, & Tiberiadẽ remigijs petijt. Sed ubi ad eũ locũ uenit, in quo conspicua quidẽ in urbe positis foret species nauigiorũ, deprehendi tamẽ nequiret, utrũ essent uacua præliatorũ: iussit ea dispergi per totũ spatium la-

tium lacus,ut maior numerus æstimaret:ne quisquã uacua potius q̃ referta bellatoribus æstimaret.Quo territi q aduersus tantã multitudinẽ infirmos sese arbitrarent,proiecerũt arma, portisq; reseratis,effuderũt se supplices Iosepho,qui ueluti dux agminis militaris propius accesserat.Quæsitũ qua tandẽ uesania discessionẽ animis induissent, quibus autoribus impulsi sese aduersarijs tradituri forẽt,& simul occurrentes sibi iubebat gubernatoribus, ut Tarichæas deducerent,atq; illic trecentos fermè curiales plerosq; in uincula de plebe rapit.Clytũ quoq; eius facinoris accersitũ principẽ,manibus amputatis pœnas luere iubet,atq; illo rogãte, ut una saltem sibi manus relinqueret,præcepit Iosephus ut ipse sibi quã uellet, demeret. Tũ ille arripiens dextera gladiũ,leuam abscidit.Ita recepta Tiberias est.Sed etiã Sephoris tentata discessione,Iosephi tamen uiuacitate inter Iudæorum urbes socias attinebat. Tranquillioribus enim concilijs sua defendere,q̃ aliena incursare malebat.

Clytus sibi ipsi leuã abscidit.

Caput IIII.

AT uero Petates Niger,& Babylonius Sylas, & Iohannes Essæus * om̃e quod erat in Iudæa pubis ualidæ congregantes,Ascalonem petunt,amplã quidem & muris subnixã ualidis urbẽ,sed opis subsidijq; indigam, quæ septingentis xx. stadijs ab Hierosolymitana urbe discernebat,& odijs indigentibus. Propterea Iudæi inimicã sibi urbem diruere cupientes,collecta manu inuolauere. Præerat urbi Antonius minore numero Romani exercitus,q̃ quo resisti posse Iudęis ęstimaret. Sed uir acrioris ingenij,& ex ęquo prudens bellator,diffusos & numero magis q̃ uirtute fidentes,eductis equitibus transire ad urbẽ finit:deinde incursat progressos,fatigat sequentes,cõfertos dissipat,turbatos fugat,totoq; cãpo insectat palantes:alij uersa uice urgent ad muros,interclusa fugæ copia,alij diuersa petũt, sed circũuenti ab equitibus obtruncant.Multi suprà se ruũt,& se inuicẽ impetu suo sternunt, itaq; usq; ad uesperũ cæsi,amisere ex suis decẽ milia uirorũ, Iohãne & Syla ducibus pariter extinctis.Pauci aũt Romanorũ eo uulnerati prælio: nec tñ repressa est Iudęorũ temeritas, sed incanduit:nã dolor audaciã accendit,& labes ulciscendi cupidinẽ.Armant itaq; maiore lõge furore,necdũ sauciorũ sanatis uulneribus,& congregatis pluribus q̃ uice priore irruunt,sed eos dispositis insidijs exceptos,priusquã in manus uenirent, clausit circũfuso equitatu Antonius, & circũuentos præcepit sterni:cæsi iterum nouem milia,reliqui fugati.Niger ipse elapsus in munimẽtum se contulit. Turris erat septa undiq; ualido saxo, quã Romani quia excidere nõ poterant,appositis ignibus circũdedere.Ea incensa in spelæum quoddam de turre transgressus,hostẽ latuit,ignem euasit:Romanisq; securis, q ipse simul incẽdio consumptus foret,post tertiũ diem quærentibus suis corpus eius, ad sepulturam uiuens & uigens redditur. Atq; ita cũ magno gaudio Iudæis seruatus ab hoste repræsentat.

Omne æs qđ erat ĩ Iudæa publicum.

Caput V.

VEspasianus interea superato Hellesponto, Bithyniam Ciliciamq; transmittens, ubi Syriã attigit,legiones, cæterasq; militares copias quas in ea reperit, Antiochiã deduxit.Vrbs ea Syriæ sine retractatione prima,ideoq; metropolis habet:cõdita ab his qui Alexandro Magno bellanti adhæsere, conditoris sui nũcupata uocabulo. Situs urbis porrectus in immensam longitudinem: in alto angustior, quia prærupto montis à leua arctatur,ut extendi ulterius metandæ urbis spatia nequirent. Necessitas locum signauit,quia per occulta & deuia irrumpentibus Parthis,mons celsior latibulum daret,ex quo se inopinato aduentu & promptiore impetu in imparatam Syriam effunderent: nisi ciuitas mõti uelut claustrum obiaceret,exitusq; obstrueret aduenientibus,ut si quis barbarorum ascenderet,statim è medio urbis sinu prospectaretur. Deniq; cum ludi scenici in ea celebrarentur urbe,ferunt quendam autorem mimorum eleuatis oculis ad montem, Persas uidisse aduenientes,& dixisse continuo: Aut somnium uideo,aut magnum periculum: Ecce Persæ. Ita mõs urbi præeminet,ut nec theatri altitudo ad prospiciendum montem impedimento sit. Fluuius eam medius intersecat,qui à solis ortu oriens non longe ab urbe in mare conditur: quem de originis suæ tractu orientem ueteres appellauere,ut uulgo putetur locis nomen dedisse, cum inde acceperit. Cuius fluentis ipso impetu,frigidioribus & zephyris assiduo per ea locorum spirantibus,tota ciuitas momentis propè omnibus refrigeratur, ut orientis in partibus orientem abscondat. Intus dulces aquæ,foris finitimum nemus intextum cupressis crebris, fontes aquis huberes,daphnem uocant,quod nunq̃ deponat uiriditatem: frequens & lætior populus,ut pleraq; oriẽtis,facetiorq; prope om̃ibus,sed propitior lasciuiæ. Vrbs tertio loco ante ex om̃ibus quæ in orbe Romano sunt ciuitatibus æstimata, nunc quarto postquã Constantinopolis excreuit ciuitas Byzãtiorũ, Persarũ quondã caput nũc repulsorũ: pria enĩ Roma, scđa

Antiochia metropolis Syria.

Alij propior

Alexandria

Alexādria,tertia Antiochia,quarta Cōſtātinopolis.De ſitu urbis ſatis dictū puto.Neq; eñ deſcribendis eius ædificijs immorandū uidet, cuius à tergo cū orientem dixerim, ſatis liquet à leua ad meridiē iacere,à fronte Europā occurrere,in dextera ſeptētrionales gētes degere:Caſpiaq; regna haberi,quæ ante promptiſſima ad incurſandā Syriā erant. Sed poſtq̄ Alexander Magnus Caſpiam portā Tauri montis prærupto impoſuit,atq; omne interioribus gentibus interclufit iter,memoratā urbē quietam reddidit,niſi fortè motus Perſicos ſuſpectantē.In ea urbe Agrippa rex cū omi uirtute ſua expectabat Veſpaſianū aduenientem,nec diutius eo morante,comitatui adhæſit:coniuncto itinere Ptolemaidē petere cœperūt. Ad eam urbē occurrere inhabitantes Sephorim,pacē cū Ceſentio Gallo iamdudū initā,firmari à Veſpaſiano petentes.Quorū laudata prudentia,q̄ ſaluti propriæ conſuluerint nō laceſſendo Romanos,atq; accepta fide,& in amicitiam recepit eos,& additis peditū equeſtribusq; auxilijs,fouit ſecuritate,ne fortè deſtitutionis cōmoti dolore,inſurgerent in eos belli excitatores:cū uelut clauſtrū quoddam Iudææ,Sephoritanis ſeſe Romano imperio offerētibus reſolueret, ut in eā peruiū iter hoſti pateret,quæ ad cuſtodiam totius gentis opportuno quodā in hoſtē obiectu occurreret.Erat eñ præter opinionē loci munitioris etiā urbs Galilææ maxima,quæ res admonuit ut cū duæ ſint Galilææ,una ſuperior,altera inferior cōnexæ & cōiunctæ ſibi,alterā ab altera diſtinguamus.Sed prius de utraq; dicendū.

De duabus Galilæis.

Caput VI.

VTriq; Galilææ Syria & Phœnice adhærent,diſterminantq; eā à ſolis occaſu Ptolemais territorij ſui finibus,& mons Carmelus,qui erat antē Galilæis,nunc uero Tyriorum finibus aſſociatus,cui connectif Gabaa ciuitas,quæ quondam Iudæis cauſa grauis exitij fuit:ab oriente eam Hyppenæ & Gadara ſuis finibus reſecant Eadem aūt & Gaulanitidi regioni & regno Agrippæ confinia,præſcripta ueteri æuo fuere:à meridiano latere Scythopolis & Samaria ſuis utraq; excipiunt regionibus,nec ultra fluenta Iordanis patiunf extendi.Septētrionalia eius à dextro latere Tyrus claudit,omniſq; regio Tyriorū,cuius obiectu Galilææ ſpatia definiunf.Ipſæ aūt inter ſeſe hoc diſtinguunf modo,ut quæ inferior Galilæa dicit,ab urbe Tyberiade uſq; ad urbem cui nomen Zabulon,ſupra maritima Ptolemaidis extēta longitudine diffundaf. Latitudo aūt eius à uico Zaloth, qui eſt in campo maximo uſq; ad Berſaben haud dubie deducif.Vnde etiam ſuperiori Galilææ aperif exordiū, quo ad uici Batathæ fines attingat. Ipſo aūt uico etiam Tyriæ terræ fines determinanf, longitudinis quoq; eius initiū uicus eſt Thalla,finis eſt Rothala Iordani finitimus.Hinc intelligi datur,quantū ſe porrigant ſpatia Galilææ ſuperioris,cuius initiū Iordanis eſt, uel eius cōfinia. Hac igif ſuæ magnitudinis æſtimatiōne utraq; Galilæa diſtinguif.Terra aūt pinguis, herboſa,diuerſo culturæ genere nitens,diſtincta arboribus,ut queuis alliciat ad ſui grauiam,& fugitantē labores ad ſtudia culturæ inuitet atq; excitet.Deniq; nulla illic uel exigua terræ portio uacat,frequentaf pleriſq; inhabitantibus:crebræ urbes,uici frequentes, multitudo hoim innumerabilis,ut exiguus uicus in ſuo tractu habeat uiginti milia inhabitantiū. Circūfuſis q̄q; nationibus alienigenis utraq; Galilæa circūdatur,& ideo genus hominū bellicoſum,à prima ætate exercitū præliaribus tentamentis abundans numero,audacia promptū,atq; ad oēs belli artes paratū.Præſtat tamē magnitudine Peræa regio,quæ unde uocabulū acceperit,ſuprà diximus Maior hęc,ſed utilior Galilæa,quia tota exercet,nec ulla pars eius fructibus infœcūda eſt:ſed uniuerſa terra eius opima & ferax.Peræa aūt diffuſior,ſed ex maiore parte deſerta ac rigida,q̄ manſueſcere arando neſciat,nec aſperiores facilis ſuccos domare.Sed rurſus portio eius mollis ad cultū,fertilis ad uſum,grata ad aſpectū,mitis ad exercitiū, inſitiuis utilis pomis,omnia ferens,ut cāpos eius diſtinctæ in fronte prætexant arbores,in medio uenuſtēt & plerunq; à nimio ſole uel frigore defendāt ſata:maximeq; olea ueſtitus ager,aut uitibus intextus,aut palmis inſignitus.Inenarrabile quanto decori ſit,cū uento impulſi palmarū ordines concrepant,& ſuauiores ſolito fundunt dactylorū odores Nec myrū ſi omnis illic gratia uiriditatis eſt,ubi amœnis fluuiorū meatibus,ex ſuperiore decurrentiū iugo montiū, ſuperfuſus ager rigatur,& niueis fontibus ſcatens poſſideaf cum inuidia,deſideref cū gratia.Longitudo eius à Macherūte uſq; ad Pellā, id eſt, à latere meridiano uſq; in ſeptentrionē. Latitudo aūt à Philadelphia uſq; ad flumen Iordanē,hoc eſt, ab ortu ſolis urbe Arabiæ,protexif. In occaſum aūt uſq; ad Iordanem fluuium extendi manifeſtaf Samaritana queq; regio inter Iudæā atq; Galilęam media iacet:incipiens à uico cui nomen Eleas,deficiens in terra Acrabathenorū natura conſimili,nec ullo differens à Iudæa.Vtraq; enim m̄toſa atq; cāpeſtris eſt,pro locorū diuerſitate,neq; tota cāpis diffundif,neq; in locis omnibus montiū rupibus ſcindif, ſed utriuſq;

Alij Ioppen

Deſcriptio Galilææ.

Maior Peræa,utilior Galilæa.

Samaritanæ regionis deſcriptio.

qualitatis habet gratiã, ad exercitiũ culturę solubilis terra, & mollior, eoq; frumentis utilis, &
propè circa fertilitatẽ soli nulli secunda, maturitate certe fructuũ prior o͠mibus. Nã cũ adhuc
alibi serant frumenta, istic metunt. Species quoq; atq; ipsa frumenti natura haud usquã præ-
stantior habet. Aqua dulcis, decora ad speciem, suauis ad potũ, ut secundũ elementorũ gratiã,
æstimauerint Iudæi eam promissam patribus terrã fluentẽ lac & mel, cũ spoponderit illis re-
surrectionis prærogatiuã. Et utrunq; quidẽ diuina pietas contulerat, si fidẽ seruassent: sed in-
fidelibus animis utrunq; ereptũ: Hic iugo captiuitatis, illic uinculo peccati. Nemorosa regio,
& ideo diues pecoris, & abundans lactis. Deniq; nusquã sic lacte distenta pecus ubera gerit.
Poma syluestria uel insitiua super omniũ regionũ copias. Referta aũt utraq; uel Iudæa uel Sa
maria hominũ multitudine, ut mihi uideantur hinc illud interpretati Iudæi, quod scriptum
est: quia nulla erat in his locis sterilis & infœcunda, cũ hoc lex de meritorũ fœcunditate præ-
scripserit, & uirtutũ fertilitate. Principiũ Samariæ de Arabiæ finibus à uico, cui nomen Iorda
ni, finis ad aquilonẽ uico Borceo. Latitudo aũt Iudęę à fluuio Iordane usq; Ioppen. Incipit e͠m *Hierosolyma caput Iudeæ.*
à fontibus Iordanis, & à monte Lybano, & usq; ad Tiberiadis lacũ dilatatur. À uico quoq; Ar
tha initiũ longitudinis eius, q̃ usq; ad uicũ extendit Iuliadẽ, in quo Iudęorũ pariter & Tyriorũ
communis habitatio. In medio aũt Iudeæ ciuitas Hierosolyma, quasi umbilicus regionis toti-
us, ut prudentibus placuit, nuncupat: abundans regio mediterraneis copijs, nec fraudata ma
ritimis, quia prætendit usq; ad Ptolemaidẽ, & totũ illud mare prætexit littoribus suis. Multæ
urbes, sed inter omnes Hierosolyma eminet: ita ut quasi caput in corpore non obumbret sua
membra, sed regat, atq; eis tuitioni sit, & pulchritudini. De Iudęa itaq; & finitimis regionibus
opportuno licet cõpendio, ea quæ significanda fuerant, non prætermisimus.

Caput VII.

SEphoritani quoq; & tributa & subsidia militaria regiones finitimas incursabant, autõ
ritatem latrocinandi liberam sibi belli specie uendicãtes, quod imperio Romano à Iu
dæis inferebat. Vnde Iosephus acceptę acerbitatis iniuriam ulcisci gestiens, irruere in
urbem Sephorim, sociato sibi plurimorũ numero contendit, ut eos aut reuocaret in so
cietatem Iudeæ, aut resistentes supremo (si posset) excidio labefactaret. Sed utriusq; conatus
effectu excidit: quia nec dissuadere potuit Romanæ coniunctionis electionẽ, nec urbẽ euer-
tere, quã ipse talibus munimentis firmauerat, ut à Romanis quoq; longe præstantioribus ex
pugnari nequiret. Cecinit itaq; classicũ, tentata irruptione sine ullo profectu, atq; in totã regi
onẽ bellũ excitauit. Vastabant o͠mia, die noctuq; exurentes ædificia, diripientes patrimonia,
perimentes quoscunq; bello habiles comprehendissent, infirmos seruituti subijciẽtes. Reple
ta erat Galilæa o͠mis incendio, sanguine, latrocinio, nullius immunis miseriæ, & deformi rerũ
oĩm specie, cum si quid igni aut neci superfuisset, captiuitati reseruaretur. Cuius mali illa, quę
paulo antè acerbiora æstimata sunt, præferebant.

Caput VIII.

HAec prælusio quædam belli facta antequã Titus ueniret, qui simul ex Achaia Ale- *Titus Vespasianusq; atrox & memorabile cœperũt bellũ.*
xandriã transmisit, perductis militibus secundũ mandatũ patris, ad urbem occurrit
Ptolemaidẽ, ibiq; connexis ordinibus quinto & decimo, addito etiã quintodecimo,
qui erant præcellentissimi, congregatoq; uel Romano, uel sociorũ exercitu, atrox &
memorabile bellũ cœptarunt. Nam ubi primis initijs placido duci prospere gestis, secũda in
aduersum cessére, profectus infensior Vespasianus cũ filio de Ptolemaidis finibus, in Galilæã
sese immersit: Cognitoq; q͂ pacem abnuerent, quibus obtulerat condẽnandæ dissensionis co
piam, si sibi consulendũ putarent, Gadaram funditus euertit, uacuã bellatoribus offendens, q͂
o͠mes ualidiores diffidentes infirmioribus munimentis, ad munitiora sese contulerant. Reg-
tis itaq; non pepercit, sed o͠mes necari iussit, nulla ętatis contẽplatione, nulla infirmitatis mise
ricordia, quod non tã iure belli, q̃ Cestianæ pugnæ dolore, & effusis in Iudæos exequebatur.
Deniq; non solũ urbem, sed etiã uicos & municipia exuri præcepit. Nec iniusta erat cõmo-
tio: quia post tantã insolentiam emendandi erroris facultatẽ dederat, nec obtemperatũ. Trãs-
ierat ex ea urbe Iosephus in Tiberiadẽ priusquam Romanus exercitus appropinquaret: sed
plus formidinis ex fuga, q̃ fiduciæ dederat ex præsentia: hoc ipso e͠m territi sunt, q͂d bello ad-
uersus Romanos gerendo imparem se Iosephus arbitrabat. Neq; uero aliunde præsumpsit,
nisi fortè Iudæi studia belli deponerent. Ea erat illi prior sententia: Si bellum eligerent, malle
se subeundo periculo fidem ciuibus, quàm declinando pręstare proditorem. Nihil e͠m magis
cauere, q̃ ne commissum ipsum sibi honorem militiæ turparet. Itaq; scripsit ad urbem Hiero-
solymam bellum incubuisse, proptereq; rescriberent pacem an prælium mallent, consulendũ

f mature,

mature. Hæc strictim significauit, nihil propense in alteram partem, ne aut bellator meticulosus, aut pertinax rebellio iudicaretur.

Caput IX.

Rursus de urbe Tiberiade Iotapatam petit, siue quod munitior cęteris esset, & propterea in eandem plurimi se contulissent bello promptiores: siue quod eò Vespasianus plerosq; ex suis direxerat, qui munirēt iter q̄d per montes difficile saxosumq́; asperum peditibus, equitibus autem inuiũ atq; insuperabile foret. Deniq; diebus quatuor, ne angustiæ officerent, reserata sunt uiarum strata: cõpositum iter, quo facilius om̄is exercitus transmitteretur. Quinto die transiuit eò Iosephus, deiectosq; Iudæorũ animos erexit. Vespasiano quoq; ubi factum indicium eò Iosephum commeasse, incentiuum celerandi itineris accessit: quod cõficiendi belli compendium putaret, si dux & populus bello promptior interciperetur. Aduenit itaq; cum exercitu, & primo die curandis cibo militibus, ne ex itinere fatigatos cura belli incesseret, tempus dedit. Sequēti die duplici acie uallauit urbem, & tertio equestri ordine. Quod uidentes Iudæi inclusos se, & obsessos undiq;, nec ullum refugij locũ, ipsa desperatione audaciam sumpsere. Nulla enim res promptiorem bello militem reddit, quàm necessitas præliandi, & præruptum periculum. Vrgebat Vespasianus iaculis, urgebat sagittis, missilibus quoq; plurimi Iudæorum ultra muros progressi, destinata feriendi arte uulnerabantur, manebant tamen impauidi. Tentabat omnia uirtus Romana, & maxime ubi infirmiora aduerterat murorum subsidia, illic maiore incumbebat manu: Pudor hos, illos armabat spes ultima, ferro sibi aperire uiã salutis desiderantes: Grauia tolerabant Iudæi, nec minora referebant tentamenta audaciæ. Peritia à Romanis cum uirtute, furor à Iudæis cum temeritate certabat. Fessis itaq; tota die illis pro salute, istis pro triumpho dimicantibus, nox prælium soluit. Sequenti quoq; die & tertio quartoq; consimiliter, & quinto præliatum acriter: sed ut solet fieri in talibus prælijs, plura uulnera quàm neces inferebãtur, licet sæpe & excursus à Iudæis, & Romanis tentarent eruptiones, quos in iram accendebat pudor, eo quod uictores Annibalis, & Antiochi, omniumq; gentium, Iudaicis prælijs immorabantur. Tanta erat Romanæ uirtutis constantia, ut non cito uincere pars uicti æstimaretur: sed aduersus naturam magis erãt illis, quàm in hostem certamina. Nam ciuitas præruptis undiq; propè erat interclusa rupibus, non uallo & fossa, ut aliæ urbes, sed profundis etat cirrum uallata præcipitijs, quæ nec uisus hominum comprehenderet, nec usus inuestigaret, & horror solicitius intuentem magis magisq; inuolueret: tantum ab aquilone in montis defectu unus ad urbem accessus, arduo tamen ascensu suppetebat. Quem Iosephus muro interclusit, propugnatoribus sepsit, ut inter murum inferiorem, & urbem superiorem periculosa eruptio fieret obsidẽtibus, & intuenti esset inæstimabilis cognitio superiorum. Ciuitas enim ipsa in montis supercilio sita, in circuitu finitimorum montium uelut quodam naturali uallo circundabat, septo genitali abscondita, ut nemo prius illic urbem esse intelligat, q̄ in urbẽ ipsam fuerit ingressus.

Necessitas præliandi prõptiores bello reddit milites.

Caput X.

Vespasianus cum uincere naturam nequiret, eam sibi ipse in adiumentum accersiuit, ut obsidione diuturna per inopiam cibi & potus cogeret obsessos ad deditionem: sed frumenti copia multo antè congesta, propulsabat periculũ famis. Aquæ erat difficultas maxima, quia neq; ullus in urbe fons, & solẽnis siccitas raris per ea locorum imbribus, bibendi subsidium attenuauerat. Ductus om̃es aquarum obstruxerat ne in urbem mearent. Augebat inopia auiditatẽ, repugnabat natura. Commentũ Iosephus detulit, ut infusę uestes muro suspenderentur, quo paulatim rorantibus aquis crederet illis non deesse ad potum, quod abundaret ad lauacrum uestimentoꝝ.

Caput XI.

Eiectus eo Vespasianus, rursus ad expugnandam urbem accenditur, atq; omnem exercitum circa congregat: machinis murum quatit, pulsat aries. Nomen hoc species dedit, eo quod ualidæ ac nodosæ arboris caput ferro uestitur, & quod ut frons arietis prætenditur, quę obductis laminis turgescit & prominet: è medio eius quasi cornu procedit ferri solidioris. Magnitudo arboris in modum mali naualis, quam non uentorum procella, non uelorum sinus flectant. Ea suspensa funibus ad superiora, atq; robusta arborum nexis, multorum manu ualide in murum impellebatur. Deinde retrorsum ducta, atq; in statera modũ sustentata retinaculis, maiore impetu destinabatur, ut crebris ictibus fatigatũ muri latus cederet, cauaturumq; ni rupturis fenestram daret, qua Romanis hostibus uia in interiora urbis pateret. Primo igitur ictu murus concussus est, contremuitq; om̄is. Clamor

ilico uniuerſorũ,quaſi expugnata urbe trepidantium,ne repercuſſus murus fatiſceret.Sed Io
ſephus ſaccos paleis repletos,in eũ dimitti locũ præcepit,in quẽ aries à Romanis intorqueba
tur,ut laxo ſaccorũ ſinu luſa plaga om̃is arietis emolliret.Illiſa em̃ ſolidis ſolida nocẽt, ſolutio *Solida ſoli-*
ribus euacuant.Deniq; facilius ſolidiora mollioribus cedunt,q̃ molliora ſolidioribus. Nam & *dis illiſa no-*
aquæ alluuione ſcopuli ſoluunt,nec ruina rupis ullũ eſt damnũ aquarũ, & iactis in freta moli *cent.*
bus aqua ſuos uſus reſeruat:ſed petra inter undas reſeruare ſuos neſcit.Arenã quoq; marmo
ris ruina non frangit, & marmor arenæ ruina cõminuit.Retulerunt tñ etiã Romani,quo com
menta refellerent Iudæorũ,contis falces ligantes quibus dimiſſos inciderẽt ſaccos,quo uacu-
ati paleis euitare arietis ictũ nequirent. Reparato itaq; impulſu machinæ, cũ ſe Iudæi urgeri
uiderent,unus ex his Eleazarus ingentis magnitudinis ſaxũ eleuans, de muro ſup arietẽ eli
ſit tanta ui,ut cõminueret caput machinamenti.Exiliens quoq; in mediũ hoſtiũ rapuit illud,
atq; in murũ ferebat itrepidus in cõſpectu aduerſariorũ,& patens uulneri.Deniq; iaculis qn-
q; figit,ſed nequaq̃ cõuerſus ad uulnera,quo ipſe ſaxi ruina hoſtẽ inuolueret,intẽdebat.Aſcẽ
dit itaq; murũ,& uictor doloris ſtetit cõſpicuus tãtæ præſumptionis,ac ſup arietẽ ſe ſaxumq;
deiecit,& cũ eo corruit.Victus quidẽ morte,ſed uictor machinamẽti,cũ * in ſe ſolus diſceſſerit *Fortè legen*
patriæ:in machinamenti aũt cõmunitione,totã urbẽ ab excidio ſeruauerit. Netyras quoq; & *dum,ipſe.*
Philippus in mediũ ſe iecere agmen,ut auerterẽt quos petierant.Ioſephus aũt ignibus iactis
ut machinamenta oia exureret,breui conſumpſit plurima,ſed conſumpta reparabant.

Caput XII.

INſtabat Veſpaſianus,urgebat ita ut in talo feriret iaculo ſagittæ:Turbati ſunt Romani *Veſpaſianus*
cũ ſanguinẽ ducis fluere cernerẽt.Exagitatus filius cucurrit ad patrẽ. Sed ille ſupra uim *in talo uulne*
uulneris uirtutẽ gerens animi,prohibet trepidare filiũ, magiſq; in prælium accendit mi *ratur.*
lites,ut iniuriã ducis ulciſcerent.Ipſe ſignifer reuocabat exercitũ, & ad muros cogebat.
Ipſe in bellũ cæteros adhortabat,alij ſagittis,alij telis,alij baliſtis hoſtẽ urgebãt. Tãta aũt erat
huius tormenti uis,quo ſaxa in hoſtem iaciebant,ut percuſſus unus ex socijs Ioſephi, qui pro
pter aſtaret,cõminuto capite rueret,& occipitiũ eius uſq; ad tertiũ ſtadiũ excuteret: mulier q̊
q; aluo grauis percuſſa uterum,ſupra dimidiũ ſtadij de intima ſede ſecreti genitalis,excute-
ret infantẽ.Ad poſtremũ tamen,uictor cũ muro Romanus miles ſuccederet, & in ipſo aditu
utrinq; ualida manu decertaret:ſicut erant conferti,oleo feruenti, Ioſephus perfundi Roma-
nos iubet,quod facile à uertice ad ima defluebat ueſtigia. Nec minor incendio flãmæ candẽ-
tis,olei feruor om̃es artus depaſcebat.Succedebant tamẽ alij,pleriſq; etiã ſudor profluus olei
uim refrigerabat:Et q̃uis huiuſmodi olei natura ſit,ut cito caleſcat,& ſerius conceptum depo *Natura olei*
nat calorem,tamen uictoriæ ſtudio abſcondebant iniuriam. Ardebant animis,ut nullũ cor- *cito caleſce-*
poris ſentirent incendiũ,nec tanti æſtimabant pœnæ feruentis dolorẽ,quanti diſpendiũ glo *re.*
riæ,ſi tanq̃ exortes triumphorũ deſiſterent bello, qui duces fuerant periculorũ. Vel ſanguine
itaq; ſuo reſtinguere incendiũ olei certabant.

Caput XIII.

HAc mora obſidionis etiã Iaphæ urbis, quæ uicina erat,populus inſoleuerat, ꝙ tãdiu
decernebat.Vnde motus Veſpaſianus, Traianũ qui præerat ordini quintodecimo
ductoris officio direxit,cum mille equitibus & duobus milibus uirorũ militiæ pede
ſtris.Qui ſine retractatione profectus,uir acer & bellandi artibus præditus, conue-
nientẽ ſtudijs ſuis euẽtum belli reperit. Nã cũ eſſet ciuitas, & natura loci ſepta & gemino mu
ro circũuallata,non contẽtus tegere ſe populus eius munitionibus,occurrendũ Romanis pu
tauit:Sed pauliſper reſiſtere auſi,intra murũ exteriorem recipere ſeſe uolentes, hoſtẽ pariter
recepere.Nã cũ ipſis feſtinantibus etiã Romani ſubintrauerunt,cõfugientibus quoq; ad mu-
rũ interiorẽ,clauſæ portæ,ne rurſus Romani pariter irrũperent.Ita auerſo à ſe dei auxilio,Iu-
dæi præliabant,quo ante uincere ſolebant,ſed offenderãt ſceleſtis flagitijs, & ideo ab his pœ-
na debita repoſcebat,ut donarent eorũ ſupplicia nationibus.Deniq; plures propè ſuis inter ſe
bellis q̃ ab hoſtibus,obterebant.Exẽplo eſt Iaphæ populus,qui Romanis portas aperuit,& ſi
bi clauſit.Nã ut primũ murũ Romani irrũperent,ipſi patefecerũt:ut ſecundũ murũ Iudæi nõ
penetrarent,Iudæi clauſerũt.Receptus itaq; hoſtis eſt,ſocius excluſus. Receptus ille, ne per-
cuſſor deeſſet:excluſus iſte,ne penitus euaderet.Intra duos itaq; muros cædebant Iudæi,ma
nu cominus,de muro eminus.Pleriq; em̃ Romanæ militiæ uiri conſtricti anguſtijs murorũ aſcẽ
debant,atq; inde in ſubiectos tela iaculabant.Itaq; Galilæ ſuis,q̃ hoſtibus infeſtiores: rogabãt
ut in interioris muri ueſtibulo reciperent,ſed reſiſtebãt ſui.Dimicabat in portæ limine,Iudę-
is inter ſe pugnantibus:Iſti irruentẽ cuneum, gladijs excipiebant,illi reſiſtentes moriebant.

Sęua imprecantes sibi inuicē,& minora se meritis suis perpeti supremis uocibus attestabant. Itaq; extincta sunt duo milia uiroꝝ oim præliatoꝝ. Ratusq; Traianus uel nullū iam sibi repugnatuꝝ,uel facilē urbis expugnationē,ueteris uir disciplinæ summā uictoriā Vespasiano reseruauit,misitq; ad eū postulans,ut filiū suū dirigeret Titū,qui finē pręlio daret. Quo aduētante facta irruptio,cæsiq; multi mortales,nec sine labore ac piculo uictoria cessit Romanis. Quibus ingressis murū interiorē,obiecerant se quicūq; erant bello idonei,& in angustijs positi,anceps bellū uictoribus effecere:pugnātibus desuper uirili ac muliebri sexu,ac sæpe etiā in fugos saxa,atq; oīa quæ forte repererāt teloꝝ getiera iaculātibus. Deniq; sex horis in ipso fine quasi ab exordio pugnatū. Ad postremū cęsis,qui constiterant pugnaturi,tū in cęteros sine ordine,sine modo,sine misericordia. Senes cū adolescentibus iugulabant,mulieres cū paruulis reseruatæ,nō ad ueniā,sed ad seruitutē:masculi oēs interfecti,nisi quos pueritia,aut infantia defendit,in prædam ducta sunt *duo milia.cxxx.mācipia,dñi cū seruulis æqua iam sorte cōditionis,quos captiuitas pares fecerat.

Alij,duodeci

Caput XIIII.

NEc Samaritę immunes miseriarum fuere. Nā cum secundū consuetudinem suam ascendissent montē Garizim,qui erat illis consecratus,ubi adorare solebāt: unde & in euangelio dicit Samaritana:Patres nostri adorauerūt in hoc monte. Et respōsum est ei:Veniet hora quando neq; in hoc mōte,neq; Hierosolymis adorabitis patrem. Debebat enim ut cessaret superstitio,& uera religio succederet: Euacuaret umbra, ueniret ueritas:Vt iam non in monte sicut Samaritani,non in Hierosolymis ter in anno,sicut Iudæi:sed in spiritu in oīni loco eleuans puras manus,homo omnis adoraret deū,& in noīe Iesu genu flecteret. Cum igit,ut suprà diximus,in monte collecti secundum suos ritus manerent, belli aūt minas prætenderet ipsa congregationis species,uel sensus eorū qui nec malis finitimis resipiscebāt, multo aūt amplius prosperioribus Romanorum successibus per inuidiam commouerent,ac prope tumultum res essent,consultius æstimatum est eos præueniri,ne in maiorem pestem erumperent. Vocatoq; præfecto ordinis quinti cum tribus milibus utriusq; militiæ uiris,eò eum Vespasianus direxit. At ille ascendere montem primo exordio periculosum ratus,erat eñ simul iuncta terrori multitudo populi,& pręruptum naturę circūdedit exercitu montis confinia:& toto die deferri fecit custodiā,ne quis aquatū descenderet. Cū igitur tantā hoīm multitudinem uexaret sitis,quę magis ac magis æstu exardescebat, & pleriq; seruituti se uel etiā neci mallent offerre,ne uel fame uel siti perirent,Cerealis,hoc eñ nomen præfecto,ex discedētibus uniuersos esse defatigatos æstimans,cinxit montē, ac more militari pollicens salutē,si arma deponerēt,recusantesq; iussit feriri. Itaq; extincta sunt illic milia xi. sexcenti uiri.

Verus modus adorādi deum.

Cerealis præfectus.

Viginti milia ducēti uiri habēt alij.

Caput XV.

De captione Iotapatæ & destructione eius.

IOtapatæ quoq; quadragesimo & octauo die facta est irruptio primo diluculo:cū adhuc multo superioris diei fessi labore requiescerēt,primus oim Titus cū Sabino ingressus,cęteris uiā præbuit. Cōprehensisq; superioribus locis,in angustijs plateaꝝ passim & ignari adhuc factæ irruptionis feriebant. Alij in suis stratis,alij expergefacti,alij uigilantes, sed inedia ac somno soluti pœnas dabant. Adhuc tñ totā urbē uis latebat maloꝝ. Sed ubi exercitus ingressus militari infremuit ululatu, ad solū ferè subeundæ mortis affectū insurrexerūt. Et si qui supęriora petere tentauerant,repulsi cædebant, & quibus ulciscēdi uis suppetere poterat,ipsa coartatio uindictā ademerat:& si qui resistere parabant,irruētibus supra se alijs,bello abscondebant. Alij multo fessi certamine dimissis manibus sese offerebant uulneri, ut uel morte tā feralibus maloꝝ suoꝝ spectaculis eriperent. Hac deceptus securitate pereuntiū cēturio Antonius,rogatus à quodam qui in spelæa confugerat,ut ei dexteram daret, obsidē ueniæ & salutis sequestrā porrexit ilicò,doli negligens,& uę miser nimiū securus triumphi:sed ille incautū spiculo ferit,& statim transfigit,ne impleta esset incruenta Romanis uictoria. Illo die interfecti oēs quicunq; inuenti. Sequentibus aūt diebus etiā de hypogeis & cæteris defossis specubus,producebant,uel ibidē extinguebant,exceptis paruulis ac mulieribus. Cæsa per oēs dies xl.milia,qui numero cōprehensa sunt:in captiuitatē deducti M.cc. euersa & igni exusta est ciuitas,& castella eius oīa,anno imperij Neronis xiij. Iosephus interea inter fauillas urbis in quodam lacu delitescebat, haud inscius ꝙ quasi dux aduersi agminis studiosius requireretur. Egressus die secundo,ubi septa aduertit oīa,reuertit in lacū. Tertio die mulier quædam reperta,cognitas sibi Iosephi latebras,quærentibus demonstrauit,sed in lacum pariter xl.uiri,qui eò confugerant,sese tegebant. Qui ubi aduertebant Iosephum,primo per Paulinū & Gallicanū à Vespasiano ad spem salutis uocari,postea per Nicanorē,qui Iosepho ueteris amici-

Antonius cēturio.

Anno imperij Neronis 13. Iosephus in lacu delitescit.

ris amici-

ris amicitiæ gratia copulabatur:& ideo missus ut dexteram daret,promptius officiũ mandati muneris exequebať:circũfusi Iosephũ talibus adoriebanť sermonibus:

Caput XVI.

Oratio qua Iosepho socij sui mortem suadebant.

NVnc maior Iudæi nominis tentať ruina,nunc fauilla tetrior quæ sepeliat & abscõdat splendidissimæ disciplinam prosapiæ,atq; omne decus subruat,quando Iosephus ad triumphũ captiuus reseruari iubeť. Quid sibi uolunt tã sedula subito inuitamenta hostiũ? Quid dona salutis spontanea? Rogantibus uitã alijs, non pepercerunt.Iosephus accersiť,Iosephus rogať ut uiuat.Metuũt uidelicet ne pompã amittãt triũphi, ne desit quẽ spectet Roma captiuũ,quẽ catenatũ Vespasianus ante currũ suũ dirigat. Ad hæc igiť ludibria uis reseruari? Et unde triumphabunt,si dux eoꝝ defuerit de quibus triumphať? Aut qui triũphus si amicitia dať uictis? Ne credas Iosephe,uita tibi promittiť, sed paranť grauiora morte. Vicerunt te Romana arma,non capiat fraudulentia. Atrociora sunt dona eoꝝ q̄ uulnera. Illa eñ captiuitatẽ minanť,hæc libertatẽ reseruant. Inflecteris Iosephe,& animi quadam fractus mollitia uis esse patriæ superstes? Vbi est doctrina Mosi,qui se de libro cœlesti deleri petebat, ne plebi domini supuiueret? Vbi est Aaron q inter uiuos ac mortuos medius stetit,ne mors uiuentem populũ sæuo contagio depasceret? Vbi est regis Saulis & Ionathæ deuotus patriæ animus,& mors illa pro ciuibus suscepta,& fortiter gloriosé q; expetita? filius patrem exemplo inuitauit,pater filiũ mortis proposito non dereliquit. Qui cũ posset uiuere,maluit se interfici,q̄ ab hoste triumphari. Hortabať armigeꝝ suũ dicens: Percute me ne ueniant incircũcisi isti,& percutiant me & illudant me:quia armiger timuit, ipse se gladio transuerberauit. Dignus quẽ Dauid spiritu prophetico uindicaret:quia se degener Amalechita de eius morte falsò iactauerat,& gloriã uiri,qui seipsum hosti exemerat imminuendã putauit,ut à se interfectũ mentireť. Dignus etiã quẽ tantus laudaret propheta,dicens: Saul & Ionathas speciosi & charissimi inseparabiles in uita sua,& in morte non sunt separati. Super aquilas leuiores,super leones potentiores Ipse quoq; Dauid cũ populũ percuti ab angelo uideret,in se uoluit cœlestem deriuari uindictam, ne pereunte populo reseruareť. Postremo ubi lex diuina, cuius interpres semper fuisti,quę pro hac breui uita perpetuã iustis promisit immortalitatẽ? Vbi deus Hebræoꝝ,qui docet iustos mortis contemptũ habere? Refugere etiam debere terrenũ habitaculum,anhelare ad superna,ad regionem paradisi,ubi deus ipse pias animas cõseruauit. Nunc demũ cupis Iosephe uiuere,quando non oportet imò nec licet: imò quod maius est,non decet:& carpere desideras lumen illud (ausim dicere) seruitutis,quod in aliena potestate est,ut id quando uoluerit Romanus eripiat:quando uelit,carceris tenebris obducat,ut optes hinc fugere,nec liceat mori,& quo pudore ad eos ibis,quibus persuasisti pro patria mori? Quam excusationẽ habebis quod tamdiu resederis? Expectant quid agas,dicent profecto: Quid moratur Iosephus,qui præuenire debuit? cur tam sero sequiť? cur discipulos suos quibus pro libertate moriendũ suasit,imitari recusat? Perferemus certe nos, quod seruire elegeris assertor libertatis,quod mancipiũ te Romanis addixeris,quod captiuitatem libertati prǽposueris? Sed esto,uelis uiuere,quomodo hoc impetrabis ab his,aduersum quos toties prælia tus es? Quomodo te intuebunť, quibus oculis,quibus animis? Quomodo iratis dominis & si liceat uiuere uoles? Aut quis proditorem patriæ non credet fuisse,cui mercedẽ solutam proditionis uidebit? Vtrũ mauis elige,hoꝝ alteꝝ fit necesse est. Vita tua aut præmium proditionis erit,aut seruitutis supplicium. His dictis intentarũt gladios,addentes:si acquiescis mori,quasi amici ministeriũ præbemus. Si recusas, quasi proditi ultionẽ exigimus.

Caput XVII.

Responsio Iosephi.

AD hæc Iosephus refert: Et quis uelit esse tantæ mortis superstes? Quis eligat fieri hęres doloris? Quis animam suam nolit ex ipso corpore mortis si liceat absolui? sed nõ licet soluere,nisi ei qui ligauerit. Naturę uinculo coniuncta est anima corpori. Quis autor naturæ nisi om̃ipotẽs deus? Quis hoc animæ & corporis nostri,deo placitum contubernium interrũpere ac dissociare audeat? Si quis imposita manibus suis præcepto heri li uincula,sine arbitrio domini sui detrahat,nõ'ne is graui pulsasse iniuria suum dominum condemnabiť? Dei possessio sumus,deo seruitiũ debemus, quasi serui expectemus imperia, quasi uincti reseruemus uincula,quasi fideles bonũ depositũ custodiamus. Nõ recusemus uitæ istius munus q̃d dedit nobis,nõ refugiamus donũ cœleste. Si hois data reijcias,cõtumeliosus es:q̃to magis seruare debemus,q̃d à deo nostro accepimus? Ab ipo itaq; accepimus quod sumus,ipsius quoq; debet esse,ut q̃diu uelit,simus. Vtrũq; eñ ingrati est, & citius discedere q̄ uelit, & diutius uiuere q̄ uoluerit ipe,qui uitã donauit. Nunqd antè festinauit exire Abrahã?

Moses mortuus in monte Abarim.

Nunquid antè ascendit Abarim Moses quàm diceret ei, ascende in montem Abarim? Sed dictũ est ascende, & ascendit, & mortuus est, quasi bonus seruulus. Expectauit dñi pręceptum. Ipse Iob qui dixit: Pereat dies illa in qua natus sum: tñ in uulneribus & doloribus positus, uitę huius uincula non disrũpebat, sed ut liberaretur rogabat dicens: Vt quid datum est in amaritudine lumẽ, uita aũt in doloribus aīæ? Laudabat itaq; mortẽ cũ diceret: Mors uero requies: tñ non præripiebat, sed postulabat ut scriptũ est: Cõcutior oĩbus mẽbris: & quia sum impius, quare non sum mortuus? Cur de uentre matris non in sepulchrũ decidi? Aut nũquid breue tempus uitæ meæ? Dimitte me requiescere paululũ. Alius quoq; sanctus dicit: Educ de custodia animã meã. Petit euadere: petit ex hoc corpore quasi de quodam liberari carcere. nullus tñ sanctorũ necẽ sibi ipsi usurpat, nullus præripit. Si lucrũ est mori, furtum est usurpare ante expectatũ: Si bonũ est uiuere, sacrilegiũ est repudiare antequã reposcat. Sed gloriosum putatis in bello mori? Nec ego abnuo bonũ esse pro patria, bonũ pro ciuibus in bello mori. Sed belli lege offero iugulũ, si hostis petat: si mucronẽ demergant Romani, quibus de nobis deus uictoriã dedit, quibus propter peccata nostra nos adiudicauit. Nec mihi blãdior, q̃ parcendũ spondeant. Vtinã fallant. Vel hoc lucrũ feram, q̃ me sic timuerunt ut fallerent, uel hanc ultionem referam, quia frangũt fidẽ. Malo illorũ latrocinio perire quàm meo. Latrociniũ meũ est, si mihi ipse intulero manũ: si hostes, beneficiũ. Ergo illud cum beneficium dare possent interimendo, seruandũ putauerũt quod in potestate habebant: ut captũ occiderẽt latrocinati sunt. Sed pollicemini mihi manus uestræ ministeriũ, reuera percussor nobis defuit, ut nostro scelere peream? Nolo meo, nolo uestro scelere perire, quod plus est quàm meo, nolo mutuo. Hoc est enĩ unũquenq; nostrum sibi manus inferre, uicariæ necis mercedem soluere: ut iam non solum pro suo quisq;, sed etiam pro alterius sanguine scelus debeat. Verum regis Saul exemplum promitur, eius certe qui aduersus uoluntatem diuinam rex postulatus est, & offensam meruit dei. Vnde etiam cum uiueret successorem accepit. Egregium exemplum uiri, cui defuit dei gratia, & tamen uoluit mori, quia iam non poterat uiuere. Voluit tamen & ipse ut eũ socius occideret: sed ille scelus putauit, recusauit ministerium. Non igitur usus consilio, sed destitutus ministerio fecit, ut ipse gladium in se conuerteret. Si timens fecit ne sibi illuderetur, quid laudas quod timoris est? Si non timuit, cur primo aliud elegit? Ego nec illudentes Romanos timeo, nec mentientes. Saul tantum se solus peremit, non Ionathas, non quisquam alius in nostris scripturis. Quid mirum si potuit se perimere, qui potuit etiam filium occidere? Aaron inter uiuos ac mortuos stetit, & hoc uirtutis est, non temeritatis. Non enim mortem sibi intulit, sed mortem non timuit. Qui eam corpore suo repulit, & serpenti in oĩi obstaculo fuit. Non ego quidem Aaron, sed tamen non degener ab eo, offero manus, feriant ut uolunt. Si possum eorum manus timere, dignus sum qui manibus peream meis. Si pereunt illi aduersario, cur ego non peream mihi? Si quæritis cur parcere uelint, & in hoste uirtutem mirantur. Tanta est enim uirtutis gratia, ut frequenter etiam hostem delectet. Nostis etiam ipsi quanta intulerim exitia Romanis, quo modo uictores omnium gentium, Iotapatæ ignobilis urbis diuturna obsidione, ab Hierosolymitanę urbis excidio auerterim. Breui damno totius belli aleam lusi. Didicerunt cæteri meo periculo pacem optare. Fortassis ad hoc reseruamur, ut non deterreantur cæteri, sed prouocentur. Sed suaue asseritis mori pro libertate. Quis negat & illud? tamẽ dulce uiuere pro libertate. Nam cum amicitiam offert, libertatẽ promittit. Quod si seruitutem inferat, tunc erit certe opportunior moriendi uoluntas, si oportuerit mori: Nũc autem uitam offerunt, nolunt occidere. Timidus autem est & qui non uult mori, quando oportet, & qui uult quando non oportet. Quis enim ignorat fœmineæ timiditatis esse, & muliebris fortitudinis, ne moriare mori uelle? Denique pauidæ mulieres ubi aliquod imminere sibi periculum cognouerint, solent se præcipitio dare. Angusti enim animi, molem formidinis & metum mortis sustinere nequeunt. Vir autem patiens, qui præsentia non timet, & futura cogitat, nescit trepidare, ubi non est timor. Deniq; scriptum est, quia animæ effœminatorum esurient, quæ cibum utiq; uirtutis non habentes esuriunt: ideoq; ad mortem ante tempus festinant. Neq; enim repletus cibo gratiæ spiritalis, sibi ipsi manus irrogat: cum scriptum sit: Quia os imprudentis mortem inuocat. Et iterum dicit scriptura: Et qui nõ curat seipsum in operibus suis, frater est eius qui seipsum exterminat. Condemnatur ergo qui seipsum percusserit. Quid enim tam contra legem naturę? Quid etiam tam contra naturam oĩm animantiũ? Quibuslibet feris licet atq; agrestibus, insitũ est se amare. Naturæ enĩ lex ualida est uelle uiuere, nec sibi mortẽ asciscere. Deniq; ferro in se armari, oĩa gñа animantiũ nec si uelint possunt. Informem leti laqueum homines inuenerunt, feræ nesciũt. Sed morsus ferarum arma

sunt,dentes eorum gladij.Quando tamen quisq̃ audiuit,quod sibi aliqua fera proprio morsu membrũ ademerit? aduersum alios faucium suarũ armis utuntur, aduersum se osculis.Nobis quoq; quid tam dulce q̃ uita? Quid tam inimicũ q̃ mors? Deniq; qui uitã protexerit,patronus est,qui mortẽ appetere tentauerit,insidiator est. Quod ergo in alijs execramur,si nos appetamus,ipsi nobis uolumus inferre,quod ab alijs pro pœna exigimus , hoc ipsi nobis irrogamus pro gratia:& gubernatorẽ si cõmissam sibi nauẽ saxo illidat,persequimur, nos incommissum nobis nostri corporis gubernaculum ferro extinguimus , & uolũtario naufragio addicimus? Sed obijcitis mihi mortẽ maturã,cum in potestatẽ hostium fuero deductus.Quid ergo lucrifaciam,si quod ab hoste metuo, hoc ipse mihi inferã? cum possit accidere,ut quod suadetis mihi facere,non faciat inimicus? Huiusmodi istud est,acsi uidens gubernator tempestatẽ futuram, tempestatis gratia declinandæ nauẽ fluctibus immergat.An quia grauiora supplicia exacturus est aduersarius,ideo præueniendũ putatis? uel quia strenuũ arbitramini ut in nos ipsi ferro utamur? Sed id imbecillitatis suffugiũ est , non uirtutis trophæũ,captare lucrũ suppliciorũ. In hoc igitur inhæremus,q̃ nec insignia habeat fortitudinis,nec profectũ utilitatis. Quid aũt attexã uiolati depositi religionẽ? Deus omnipotens thesaurũ nobis optimũ dedit,atq; inclusum in hoc uase fictili, & consignatũ cõmisit nobis custodiendũ quoad ipsi placeat reposcere. Nonne in utroq; crimen est,uel reijcere depositũ non reposcenti, qui dederit: uel reposcenti negare? Si hominis depositũ uiolare pœna infamiæ est,quãto magis uiolare depositũ dei? Depositũ dei anima est in hoc corpore,anima quæ mortis istius capax non sit. Non enĩ ullo mortis uinculo astringitur atq; alligatur,sed uidetur mortẽ operari,cum soluitur corpore , atq; de commisso sibi contubernio seiungitur.Cur igitur ante repetitũ depositũ mortẽ irrogamus,& animã quasi inutilẽ nobis remittimus, atq; è domo nostra excludimus, & corpus sine decore & gratia sui in terrã resoluimus? cur exeundi hinc præceptũ non expectamus? Miles tesserã expectat,seruus imperiũ. Si quis horũ sine præcepto exierit,alter desertor,alter fugitiuus est. Qui hominẽ fugit,pœnæ est obnoxius,q̃uis improbũ fugerit dominũ:nos optimũ omniũ fugientes, possumus non astringi impietatis flagitio? Num etiã illud præterit nostrã opinionẽ, q̃ apposuit deus angelũ in circuitu timentiũ eũ? Est ergo qui prohibeat nisi præceptũ acceperit? Si nullũ præceptũ,nullũ uiaticũ? Et quomodo perueniemus sine uiatico? Quis nos recipiet in illũ purũ & secretũ locũ? Quis nos admittet ad illa sanctarũ animarũ consortia? Adã latebat quia præceptũ dei præuaricatus est:exclusus est de paradiso,quia non seruauit mandatũ. Dicitur ei:Adã ubi es? Quasi ei qui fugerit, quasi ei cuius apud deũ non est præsentia. Nonne & mihi dicetur ubi es:qui præter præceptũ uenisti,quẽ ego naturalibus uinculis non relaxaui? Tollite eum in tenebras exteriores,ibi erit fletus & stridor dentiũ & dolor.Hæc non solũ moribus hominum,sed etiam legibus interdicta accepimus: Nanq; alij insepultos proijci iubent eos,qui in se ferrum deiecerũt. Dignum est enim , ut qui patris imperiũ non expectauerunt, priuentur quasi quodam matris gremio,terræ sepulchro . Alij dexterã manũ abscindunt defunctis,ut separetur à membris sui corporis,quod aduersus corpus suum uesano militauit furore.Sed hunc exitum sacrilegi ferunt, aut proditores,uel percussores parentũ: qui uerũ patrem non agnouerunt,nec sese cognoscunt.Ideoq; aut penitus sepeliri prohibentur, aut non ita sepeliuntur. Animas quoq; eorũ non paradisus recipit,sed inferorũ tenebræ,sæuaq; supplicia.Hęc mihi reputanti,quanq̃ omnia erepta sint,sola tamen terrori ac formidini sunt: nec mihi ipsi inferã quæ nec hostis poterit inferre: & illa paradisi eripiã , quæ Romanus adhuc non potuit eripere.Certe accelerare potuit,non poterit auferre,quæ sola impatiẽter desidero. Nõ enim uitæ huius ulla cupiditas tenet,in qua nec apud ciues, nec apud hostes cepi,quod delectaret.Isti mihi pacem negarunt:illi patriã eripuerunt . Inter tot mala, quid potest suauitatis in hac uita superesse? Tu modo omnipotens pater, qui naturę autor atq; arbiter es,honestum largire exitũ,tu rumpe naturale hoc uinculũ:redde animã meã secretis suis.Extinctus sit populus,ereptũ ius,libertas infracta:non præuaricabor tamen legẽ tuã ut moriar iniussus. Expecto ut iubeas,expecto ut uolentẽ liberes.Multos habes tui executores,à te expecto imperium,ab executore ministeriũ. Bonũ est mori:sed moriar ut Hebræus,non ut latro,non ut carnifex,non ut hostis. Victus sim licet bello,manebo tamen quod natus sum , ut Abrahæ patris hæreditatem non deseram.Non trãsibo in numerũ hostiũ,ut ipse meus percussor sim. Offerre me hosti percutiendum sine pietatis possum dispendio:manus meas mihi in hostẽ conuertere sine scelere non possum.An uero metus est,ne non liceat nobis secundum legem uiuere? Re uera nunc magna libertas est,quibus non licet secundum legem mori.

Vita nihil dulcius.

Pulchra cõparatio.

Depositum dei anima è in hoc corpore.

Christianissima sententia hominis Iudæi.

Pia oratio ad deum.

Caput XVIII.

HAec Iosephus allegabat,quo euacuaret uoluntariæ mortis affectionem. Sed illi,qui semel sese morti deuouerant, quia uerbis resistere non poterant,gladijs quasi feritu-ri ilico uirum circũstetere,nisi acquiescendũ putaret. At ille circundatus,alium du-cis reuocabat autoritate,& uirtutis constantia,alium seuero obtutu cõueniebat. Hu-ius reuocabat dexteram,illius inflectebat iram,mulcebat consilij salubritate. Diuersis modis unicuiq; irrationabilẽ extorquebat furorẽ.Etenim quamuis ultima sors uicti dignitatem ex-torserat,non penitus tamen aboleuerat reuerentiam. Paulatim itaq; deponebantur manus, recondebantur gladij, tamen intentio perseuerabat. Cum uideret unum à pluribus se obses-sum teneri,siue casu quodam,siue consilio commentatus est,ut minueret numerũ repugnan-tium. Committamus,inquit,sorti moriendi ordinem, ut se nemo subtrahat, cum sors conue-niat uniuersos. Istiusmodi conditio fit sortis,ut is qui sortem exierit,ab eo qui sequitur, interi-matur. Itaq; fore,ut sors unumquenq;,non propria uolũtas morti adiudicet. Stet igitur unus-quisq; sub sorte iudice,& exors sceleris,& liber captiuitatis,ut non alieno arbitrio celeret, nec declinet suo,mortẽ futuram. Nemo recusare poterit euẽtum,quem uel casus intulerit,uel uo-luntas dei signauerit. Fidem fecit oblatio,& uniuersorum assensus sorti acquieuit. Quisq; sor-te est designatus, paratam sequenti necem præbuit. Itaq; accidit,ut interemptis reliquis,Iose-phus cum altero superesset neci. Manebat necessario,ut aut sorte condemnaretur, aut certe si exitio superesset,sanguine socij contaminandus foret. Suadet ut sorti renuntiaret. Sic dome-sticum euasit prælium,& per Nicanorem ad Vespasianũ deducitur. Fit concursus ad eius ad-uenientis spectaculum,Romanis ferè omnibus confluentibus,alij uidere deiectum,desidera-bant, quem pauloante in amplissimo honore positum, summæ rei præesse intuebantur, alij certabant capto illudere,alij uices rerum humanarum tam uarias atq; flexibiles mirabãtur. Pleriq; consulnius ingemiscebant,qui in alienis casibus sibi posse eadem accidere putabant. Ti-tus pręcæteris mouebatur,ingenita animi mansuetudine: illũ dudũ bellatorẽ superbũ subito potestati addictũ hostiũ,alieni motus sortẽ opperiri,uitæ naufragum,exulẽ spei,incertum sa-lutis. Tantum ualere momenta in pręlijs,ut breui casu dispares sui reddant,cum aut potentes deijciuntur,aut afflicti leuantur. Itaq; pars melior eorum scilicet qui honore potiebantur,mi-tiora consilia dabant:maxima tamen portio salutis apud patrem Iosepho Titus fuit. Vespasia-nus cum asseruari præcepit,ne forte elaberetur.

Sortis moriendi cõditio.

Iosephus p Nicanorẽ ad Vespasianũ deducitur.

Titus præ cæteris mouebatur.

Titus fuit Iosepho apud patrẽ maxima portio salutis.

Caput XIX.

INde paucis post diebus Ptolemaidem repetit,atq; inde Cæsaream contendit,urbem Iu-dææ maximam,sed magis gentilibus refertam inhabitantibus: unde cum plausu & læ-titia suscepere exercitũ Romanũ,non solum Romanæ societatis exoptata sibi gratia,sed insito quoq; odio plebis Iudææ: cuius principem Iosephũ oportere puniri maximis cla-moribus uociferabantur. Quam Vespasianus,ut uulgi irã sine iudicio conceptã,silentio dissol-uit. Et quia ad hyemandum,& tempus opportunũ,& ciuitas erat,duos ordines in Cæsarea cõ-stituit,decimũ quoq; & quintũ ordinẽ in urbe Scythopoli,ne Cæsarea totius onere exercitus attereretur. Ideoq; urbs memorata Dianæ Scythicæ consecrata,tanq̃ à Scythis condita, & ap-pellata ciuitas Scytharũ,ut Massylia Gręcorũ: situs loci declarat ingenitam duritiã conditoris, patentia magis camporũ, q̃ conducibilia habitationis usui delegisse. * Nanq; aperto & aspero hyemis, & feruenti tempore æstatis plus laboris habent q̃ delectationis: quoniam & hyeme plus frigori patent,& grauior in his locis æstatis flagrantia est,in quibus solem totum recipiũt sine ulla arui uirentis amœnitate. Itaq; campestris & maritima regio memoratæ urbis,etiam æstu maris amplius uaporabatur.

Descriptio Cæsareæ.

Alia lectio, nanq; aperta & aspera hyems & feruenti tẽpore æstatis

Caput XX.

NEc tamen à negotijs bellicis Vespasianus uacuus erat: Cognito etenim diuersis ex locis ad urbem Ioppen sese contulisse plurimos:eamq; sibi opportunã ad excursus piraticos,reparatis ædificijs, quæ à Cestio destructa fuerant instaurauisse: quoniã uastata regione subsidiũ alimoniæ mari quærebatur,diligenter explorauit omnia. At illi statuentes huiusmodi nauigia, quæ usui prędonum accommoda forent, speculati com-meantiũ transitus,uniuersa prope Phœnicis atq; Aegypti cõmercia populabãtur,adeo ut cre-brę prędationis terroribus omne illud mare clauderẽt, atq; indubij periculi metu nauigandi usus interciperetur. Quo comperto, pedestris militię manũ,& equitũ plerosq; pergere iubet, & nocte Ioppen ingredi. Quod facile factu fuit,cum custodia nulla ciuitati prętenderetur:quo-niam euersæ urbis fama,nullas excitatura Romani curas ducis ęstimabatur. Pręsentes tamen erant,sed non ausi resistere,atq; ingressum negare Romanis aduenientibus, nauigijs ascensis

ultra

ultra iactum progressi sagittæ in mari pernoctauerunt. Res postulare uidetur, situm littoris eius, quo prætexitur Ioppe breuiter exponere, ut, quemadmodū sine ullo prælio, prędictæ ur bi secunda clades fuerit, liquido manifestetur. In portu est natura ciuitas, cuius ab ora maris littus asperū directumq;, sed cornibus utrinq; leuiter inflexū: in quibus profundæ rupes, saxaq; ingentia, quę mari prominent. Et cum de imo maris surgant, in mare excurrunt tamen: unde etiā Andromedā illic fuisse cum ceto obiectaretur, formæ locorū atq; ipsæ rerū species prodere uidentur, non mediocrē uetustatis fabulis fidē accōmodantes. Cædentibos itaq; littus aduersis boreæ flatibus, immane, quantū undæ attolluntur: quæ scopulis illisæ fragorem ingentē excitant, atq; in fluctus relapsæ, inquietū illum maris sinum reddunt, ut plus periculi in portu, q̄ in deserto fit. In eo igitur fluctuantibus scaphis, quas ex Ioppe urbe productas supra diximus, ad matutinum flatus uehemens ingruit, quē Melamboriū per ea locorū nauigātes uocant, statimq; inter se undis impellētibus scaphas miscuit atq; inuoluit: Alias ruptis anchoralibus egit in petrā: alias cum in aduersum mare uiolenter subrigerentur, saxosi littoris periculū, uel à Romanis clades occurrit, undiq; præcelsa mole supereminēs oppressos demer sit. Confugiendi nullus erat locus, nec manendi spes, cum uentus de mari expelleret, Romani urbe excluderent. Grauis erat nauigiorū sonus, cum inter se colliderentur: Intolerabilis homi num gemitus cum frangerentur. Qui ubi uacillantibus alueis uidebant mare irrumpere, alij se præcipitabant natandi peritia: alij dum in appropinquantes exiliūt scaphas, in mare lapsi, concursu alueorū proterebantur. Pleriq; cum ipsis in profundo fidebāt myoparonibus, quos enatandi fiducia destituerat, minore tamē cruciatu, quibus ars deerat, uel spes ulla tentamen torum. Qui se circunfuderant littori nautis fugiētibus, idem & littoris periculū & à Romanis cladē, mors transfigebat. Cæterū natare adorsos, couulsa nauiū fragmenta crebris quatiebāt ictibus, lateribusq; illisa miseros artus fœde mulctabant, aut scopulis impulsos inter ipsa am plectendi littoris uota, mors sequebatur: qualecūq; tamen habētes solatium in terris perijsse. Miseranda itaq; facies erat, cum excusso infelicium cerebro cautes aspergerentur, sanguine maderent littora. Cerneres infectū cruoribus mare, repleta omnia cadaueribus. Et si qui forte euaserant, appropinquantes littori interficiebantur: æstimantibus Romanis q non ex locorum asperitate, usuq; uentorū, in illis locis defæuiret procella, sed diuina indignatione præter solitum conspirantibus uentis mare inuolueretur, ne Iudæi euaderent: & ideo metuentibus eis parcere, quibus deus non pepercisset. Fuere q se ferro interficerēt, tolerabilius rati ferro, q̄ naufragio perire. Alij qui contis protrudere oolentes, nauigia perforaoerunt: nonnulli qui lapsos in mare, si forte orarent ut à naoigantibus eleuarentur, remis repellerent, aut telo ferirent. Quod ideo non prætermisi, quo clareat ab ipsis sibi Iudæorū populis, q̄ ab hoste periculum maius fuisse, qui seipsos interimebant: quasi exigua essent ad eorū exitiū infesta simul omnia, cœlum, hostis, mare, rupes. Quatuor itaq; milia quingētaq; defunctorū numerata corpora, quæ despuerat mare: sine bello capta urbs, & excisa à fundamentis. Sic in breui tempore secundo Ioppen Romana manus diruit. Quod iure Vespasianus præcipiendū putaoit, ne iterum illic piratica conderentur habitacula. Vnde & equitatū eò loci, illinc cum peditibus paucioribus licet proficiscens, reliquit, ut pedites in loco manerent, ne quid auderet prædonum manus assueta latrocinijs: equites autē percursarant finitima regionis, uicosq; & oppida, quo penitus omnia (ne conspirarent in aliquos ausus) diruerentur.

De Ioppes situ & exci dio.

Importuosa est natu. alij.

Nec fugien di erat ullus locus.

Ioppe à fun damētis exci sa.

Caput XXI.

DVm hæc in Ioppe geruntur, quāuis procul Hierosolymitani degerent, nec sic quidem à consortio cladis feriabantur. Auditis enim quæ gesta à Romanis fuerant in Iudæa, & maxime quia Iosephum interfectum comperenant, primo quia de locis ad eos index nullus aduenerat, non credebant: deinde ducē tantum nō temere in manus hostiū incidisse arbitrabant. Et reuera nullus nuncius tantæ cladis superfuerat, & hoc ipsum supremi excidij fama, quia nullus index supererat, astruebat perisse omnia, nihilq; resedisse, uel ad indicium rerum gestarum. Manebat opinio quouis maior relatu, q ipsa incertos dum tenent silentia, credebantur omnia quæ timebantur: tātumq; aberat, quo uerius aliquid nuntiarent, ut etiā quæ gesta non fuerant, adijcerentur. Nam Iosephū quoq; interfectū fama asseuerabat, idq; dolori maximo fuit uniuersis. Sed ubi eū apud Romanos degere compertū, tanto odio persequebantur, ut cuius primo mortē dolebāt, eiusdē uitā uel ignauiæ, uel proditionis indicē detestarentur. Hinc maior in Romanos cōmotio ut se de Iosepho ulciscerentur, Et quo magis eorū res inclinabatur, eo amplius in bellū accendebantur. Vbi finis esse debuerat, inde exordiū malorū capessabatur. Nā sapientibus aduersi exitus rerū, ad cauendū magis docu-

documento sunt,ne rursus eadem accidant,quæ iam male cesserunt: Imprudentibus autem incertiuum miseriarum. Debuerat ergo Hierosolymitanis causa sobrietatis esse sociorum periculum:sed quia noluerunt intelligere ut bene agerent,in exitium uertit.

Caput XXII.

VEspasianus tamen ut & ipsa mora in melius consulerent sibi, & à labore exercitus paulisper requiesceret,roganti cessit Agrippæ,ut in urbe regni eius Cæsarea Philippi uiginti ferè interponeret dies, simul ut ægra partium eius à commotionis & discordiæ furore resipiscerent,qui se interuentu regis suscipi posse, si conuerterentur agnoscere deberent,cum tam sedula officiorū fœdera inter regē & Romanos interuenirent. Deniq; Tiberias proxima Cæsareæ remediū non abnuit,sanitatē inuenit. Nam & ipsa graui morbo diffidentis inter se plebis exæstuabat. Vnde Vespasianus tres ordines ualidiores acciri,& Scythopolim petere,directo in negotio filio decernit. Ea erat decē urbiū maxima uicina Tiberiadis. Inde ap propinquare muris Valerianū cum quinquaginta equitibus iubet, qui pacifica suaderet,& ad fidē societatis clausos uocaret, ut congregati exercitus terror, auertos perculeret, nuntius pacis uolētes inuitaret. Valerianus prope muros equo desilijt eadem fecere etiā ij,qui simul propius accesserant. Quos pro numero spernendos arbitrati,Iesus prædatoriæ manus princeps, cum suis qui pariter incessere ausi, repentina eruptione deturbant loco,cædētesq; simul quos deduxerant equos inuolauere: dementes qui non aduerterent, cō fultius Valerianū cessisse insolentiæ,q̄ spolia de his qui pacē offerebāt usurpauisse. Deniq; seniores offensi facinoris acerbitate,urbē relinquentes,ad Vespasianū precatū uenere: ne paucorum insolētia uniuersę plebi ascriberetur. Vespasianus ilico ad urbē Traianū direxit, ut exploraret si populus insidiatorū temeritatē auersaretur. At ille conuenientia populi studia seniorum precibus annuntians,fidē legationi accumulauit. Ita petentibus uenia data: maxime quia solicitum regem pro totius urbis statu Vespasianus intuebatur. Cuius fide interposita,nihil tale ausuros postea delicti gratiam uolens cessit.

Caput XXIII.

INde Taricheas solicito atq; instructo agmine petit, eo q̄ plurimum ad ipsam urbē propter munitionem loci confluxerat multitudinis:& quia muro eam uallauerat Iosephus, nisi quà pedestribus inuia Genesari lacus fluctibus alluebatur, ideo nauigijs congregatis,anceps bellū fremebat. Si terrenū inclinaret aduersum se prœliū, ad naues confugerent:si nauali certamine cederent, urbem reuiserent, murisq; sese ambientibus defensarent. Consimilia utrobiq; præsidia,uel in urbe Tiberiade,uel Taricheis. Sed Taricheis perniciora ingenia:muris ualidior Tiberiadis. Sed & Tarichaeorū furor promptior, ut si necesse esset miscerent omnia,naualia terrenis certamina,terrena classicis. Deniq; circūuallati aduersa acie, cum maiora auderent uiribus, nec aduersus dispositionis Romanæ moderamina, ueterani quoq; exercitus uirtutē quicq̄ temeritas promoueret, priusquā aliquid exitij subirēt, uersi in fugam,ad naues conuolauere. Quibus confertis tanquā dēsata acie præliabantur, ac si in terris manu res gereretur. In campo etiā multitudo innumerabilis hostē præstolabatur. Eo cognito filiū cum delectis equitibus Vespasianus direxit. Qui ubi se ingentibus circūfusum copijs uidit,ad patrē quidē retulit maiorē esse hostium multitudinē, quàm opinio comprehenderat,sed conuocatis quos secum deduxerat, bellandi incentiuū huiusmodi alloquio infudit.

Caput XXIIII.

Oratio Titi ad socios hortans eos ad prælium.

VIri,inquit,Romani, meminisse enim uestri uos nominis & generis præliaturos decet, quorū manus nemo effugit qui in orbe Romano est. Vnde enim hoc nomen uniuersis terris nisi uincendo dedistis? Meminisse etiam loci oportet in quo nunc sitis,& aduersum quos Romani bellū geratis. In extrema enim parte orbis terrarū consistimus. Tanta ergo terrarū spatia transeuntes,nihil alienū uidistis. Quid enim uobis alienum quorū in possessione orbis terrarū est? Quicquid ubiq; est,ius uestrū est: quicquid incolatus uniuersorū tenet,possessio uestra est. Currebat is bene,qui statuit uestros orbe toto currētes triumphos,quos non Hasdrubal Pœnus,non Pyrrhus Aeacides,non Brennus Capitolinis uestibulis incumbens, non Persarū cateruæ, non Aegyptiæ phalanges statuere potuerunt. Hos statuit rebellis Iudæa ineruditā præferens bellādi temeritatē, rixæ quàm pugnæ aptior. Neq; enim est quod uerear,sed plenum uerecundiæ arbitror, quod uos uincēdo desatigamini. Illi autem quoties uincūtur audaciā sumpsere: & lassati uos rebus secundis, cum illi aduersis duriores sint. Attollite igitur animos Romani uiri,& aduersus cateruas hostiū freti patria uirtute exurgite. Neq; uos numerus moueat plebis Iudææ, cum illos tot uestræ uirtutis insignia

gnia non deterreant, quę longe numero ualidiora sunt. Neq; enim ulla in Hebræis uel rei militaris scientia, uel præliandi peritia, uel moderandi gratia, nullus disciplinæ usus, nulla tolerã di patientia: Solum in prœliũ deferunt mortis contemptũ, sed nemo unq̃ moriendo uicit hostem, sed perimendo. Illi nesciunt arma nisi in bello, nos in pace armis exercemur ut in bello, casus belli dubios non sentiamus. Insuetis enim euẽtus dubij, ueteranis solennis triumphus. Quid enim aliud agimus quotidie, nisi ut nobis uana nunquam prælia sint. Vnusquisq; domi quasi in prælio exercetur, ut in prælio meditatio quædã certaminis sit. Deniq; non errauerit quisq̃ asserens quod meditationes nostræ, bella sine sanguine sint, bella nostra meditationes sint. Progredimur in bellũ muniti undiq;, tegitur galea caput, lorica pectus, totũq; clypeo corpus: ubi feriat hostis Romanum militẽ reperire non potest, quẽ ferro septũ circũspicit. Alijs talia arma oneri sunt, nobis integumento, quia usu leuantur. Aduersum inermes igitur ac nudos præliũ nobis est. An uero metuimus ne numero circũueniamur? Primum liber in prælijs equitatus est, cedendo atq; insequendo bellũ proludit. Et q̃uis maximas acies circumcursat, & quibus libitũ fuerit spatijs excedit. Deinde in ipso pedestri certamine, non tã numerus plurium conficit pugnam q̃ uirtus paucorũ. Multitudo enim disciplinæ insolens, ipsa sibi est impedimento: in prosperis ad uictoriã, in aduersis ad fugã. Virtus uero patiens & secundis ualescit, nec usq; ad finẽ labitur in aduersis. Accedit illud, quod assuetudo uictoriarũ incentiuũ nobis sit præliandi. Nam & si illi pro patria, pro liberis dimicant, non ideo prõptiores eos esse q̃ nos oportet. Neq; enim minus est, imo haud scio, an etiam amplius nobis q̃ pro nostris decernere. Pro nobis præliamur: & cũ præliamur pro gloria, ne minores simus eo q; sumus. Quis ergo dubitet plus esse pro gloria decernere quàm pro salute? Nobis autẽ bellũ hoc pro existimationis est periculo, ne ius partũ intercidat. Periclitamur eniã uictores gentium & principes orbis terrarũ: Iudæis pares uideri, quos ex æquo nobis in aduersariũ constituimus, si non aliter nisi pari numero congrediamur. Maiores nostri magnas hostiũ copias parua manu frequẽter fuderunt. Et quid nobis conferunt quotidiana exercitia? quid diuturnus labor, si pares ad præliũ uenimus? Nuntiauimus quidẽ de numero patri, quia nõ licebat aliud, sed aduertat nos nõ de periculo metuisse, sed reuerentiã belli arbitrio reseruauisse. Licet prælibare bellũ, tenere hostẽ, rapere uictoriã, dũ adiumenta ueniunt: ne non tam superatos aduersarios cõmuni robore, q̃ protectos nos uirtute sua iactent qui uenerint. Quo igitur ore in conspectũ patris ueniemus, si bellũ incipere timuerimus? Quo pudore degener filius subibo oculos tanti uiri, qui nesciat militẽ suũ nisi uictorẽ uidere? Quomodo eius me militẽ probabo & filiũ, cũ ille semper triumphator: ego etiã meo quod grauius est, uictus iudicio, qui hosti Iudæo cesserim? quid uobis fiet condemnato duce, quẽ uobis pater securus cõmiserit? Sed malo de uirtute ducis uos, q̃ de ignauia causas dicere. Proruamus igitur in aduersarios, properemus, proteramus hostem. Primus in periculũ excurrã, uos sequimini, ut depositũ patris custodiatis, & cõmissum patris reseruetis Ego autẽ non periculi socios exigo, sed consortes uictoriæ. Vos tamen cauete ne oblatã uobis palmã triũphi, alijs reseruasse uideamini, uobis eripuisse. Certe si secus cesserit, malo me filiũ pater in uulneribus meis recognoscat: si in militibus suis non recognouerit. Ponamus tamen offendi patrẽ prælij aggressione. Quid igitur tolerabilius præripuisse uictoriã, an deseruisse? In præripiendo properatio fortitudinis est, in deserendo culpa ignauiæ. Condemnet certe uictores pater, reatũ huiusmodi non reformido: malo reus esse triũphante republica, q̃ læsa innoxius. Vtinã Manlij Torquati filiũ, uel in solo mihi liceat imitari periculo, quẽ securi pater iussit feriri, q; contra imperiũ patris exercitũ in hostẽ produxerat. Stabat hostibus cæsis adolescens, amictus adoreis triũphalibus, sub carnifice mortis securus, quoniã beatissimũ putabat in uictoria mori. Quid enim illustrius quàm uitã triumpho claudere, nec ad incerta rerũ seruari post certã uictoriã? O expetendũ prudentibus crimen uictoriæ. Vtinã & nobis hoc obijciat q; uicerimus. Certe illo exẽplo solus ego periclitabor, uos triũphabitis. Et tũ non prohibuit nos pater pugnare sed iussit, q̃s ad pugnã direxit. Vnde magis indignaturũ arbitror cessisse nos Iudæis, cũ possemus uincere, q̃ pugnauisse. Mãlius Torquati filius.

Caput XXV.

HAec dicens, primus equũ in hostẽ egit, & clamore magno sequuti cæteri: toto cãpo extendebantur, quo etiã plures æstimabantur. Traianus quoq; cũ trecentis equitibus missus à Vespasiano, iam progrediẽte Tito superuenit. Nec diutius resistere potuerunt Iudæi, cum uirorũ contis, & fremitu equorũ perturbarẽtur. Conuersi itaq; in diuersa alij, pleriq; urbẽ petebant. Emicat Titus, & alios à tergo fugientes opprimit, alios cædit, palantes uniuersos præuerso itinere à muris repellit, & obuius recurrẽtibus fugã intercludit. Rursus tamen dum alij sternuntur, elapsi alij, quibus urbs refugio erat: sed illis quoque acrius prælium. Nam qui de locis finitimis affluxerant, à principio pacem præferebant, sed

populus superueniens inuitis bellandi studia extorserat. Inde intra urbem dissensio, & tumul
tus grauis, quo strepitu excitus se conuertit ad milites Titus: Hoc inquit, est tempus sanctissi-
mi commilitones, quod expetebam. Inter se hostes intra urbẽ tumultum serunt, foris cędun-
tur, intus digladiãtur. Festinemus itaq; dum adhuc dissident, ne forte periculi metu in gratiã
redeant. Itaq; ascendit equũ quo desilierat, muris proximus, & conuersus ad lacũ per fluctus
aquarum urbẽ petebat, primusq; in urbẽ irruit, & postea cæteri. Statimq; omnes qui interius
erant dispersi in fugã, alij prosternebantur, alij ascendentes nauigia in lacũ demergebantur.
cæsi intus multi mortales. Sanè qui de agris erant, offerebant sese Romanis alienos culpæ as-
serentes, quibus pio moderamine Titus parcendũ putabat, solos urgens rebellionis autores.
Misit itaq; ad patrẽ equitẽ, qui nuntiaret euentũ uictoriæ. Quo delectatus Vespasianus, & ma
xime filij triumpho, qui maximã portionẽ totius belli confecerat, quod aduersus Iudæam ge
rebatur, eò contendit, & iussit obseruari urbẽ diligentius, ne quis elaberetur, eo quod uniuer-
si pœnę deberent. Alio tamen die propter eos qui in scaphas sese contulerant, rates fieri iussit,
quæ sine mora factæ, quoniam & syluæ finitimæ, & operarij pleriq; accelerandi muneris fa-
cultatem dedere.

Caput XXVI.

NAmq; lacus ipsius uelut quodam maris ambitu sinus amplissimus, in longitudinem
CXL. extendit stadia, latitudine XL. diffunditur, crispantibus aquis aurã de seipso
sibi excitans. Vnde & Genesar dicitur Gręco uocabulo, quasi generans sibi auram,
aquæ dulcis, & ad potandũ habilis. Siquidẽ nec palustris uliginis crassum aliquid
aut turbidum recipit, quia ab arenoso undiq; littore circunuenitur & temperatior est fluuia
Descriptio loci Genesar lis aut fontis rigore. Frigidior tamen placidæ paludis æquore, eo ipso ꝙ non in stagni morem
sternitur aqua, sed per diffusiora spatia lacus frequentius auris spirantibus agitatur: unde &
purior haustus eius ac mollior est ad usum bibendi, & siquis naturali gratię studiũ adiungere
uelit, ut æstiuis suspensam, ad auras noctibus more incolarum potui patet, haudquaq̃ à niuis ri-
tu distare arbitretur. Genera quoq; pisciũ gustu & specie q̃ in alio lacu præstantiora. Res exi-
gere uidetur, ut Iordanis ortũ, quẽ alibi promisimus, aperiamus: Nam superioris æui dubio,
utrum de lacu Genesar flumen, cui nomen Iordanis, exoriretur, Philippus tetrarches Tracho
nitidis regionis falsam opinionẽ redarguit, erroremq; absoluit, mittens paleas in Phialã quas
Iordanis ortus hic aperitur. in Pannio fluuius ebulliuit. Vnde liquet non exordium esse Iordanis in Pannio, sed fluentum.
Non enim ibi fons eius est, ut ab eorum cæterorũ usus fluminũ cœperit, sed de Phiala eadẽ sub-
terraneis deriuatur meatibus: ibi iterũ quasi fons scaturit, atq; emergens proditur. Est autem
Phiala flumen. Phiala in Trachonitide terra, centũ uiginti interiacentibus stadijs, usq; ad urbem Cæsaream.
Phialæ autẽ nomen spes dedit, quasi rotæ qualitatem exprimens, ꝙ ita iugiter plena est aqua
rum, ut neq; superfluant, nec rursus aliqua deriuari minutione intelligantur. Inferius itaque
mensura quadã labitur aqua, & ubi Panniũ est rursus ebullit, ut paleis resurgentibus manife
statum est. Ita ibi Iordanis resurrexisse proditus est, ubi nasci à superioris temporis uiris exi-
stimabatur. Nec tamen à principio eadem Pannij, nisi sola naturalis gratia, sed regalis Agrip-
pæ munificentiæ ornatus loco huberior, splendidiorq; aditus, quo spelæũ decore admirabili,
per quod sese attollit Iordanis, extructũ uenustatumq; accepimus. Vnde non latẽti iam, neq;
abdito per cauos terræ meatus, sed uisibili per terras atq; aperto flumine incipiens, superfun
dere se Semechonitidẽ lacũ paludesq; eius intersecat. Inde quoq; cursus suos dirigens, centũ
uiginti stadia, sine ulla interfusione progreditur usq; ad urbẽ, cui Iulias nomen: postea lacum
istum, qui Genesar dicitur, medio transit fluento, quibus ex locis plurima circũnagatus deser-
ta, Asphaltite suscipitur lacu, atq; in eum conditur. Itaq; duos lacus uictor egressus, in tertio
Descriptio Genesar regionis. hæret. Prætendit autẽ regio Genesar, eiusdem nominis lacũ, de quo & ipsa uocabulũ assum-
psit, mirabili naturæ gratia, & specie pulchritudinis. Nam & spõtaneos fructus soli hubertas
ministrat, & nemorũ ferox in uniuersa genera sponte se subrigit: arborum pomiferarum & cultu-
ræ solertia imitata naturam, in quos uoluit usus, opimæ fœcunditatis deflexit gratiã, ut nihil
sit illic quod natura negauerit, nihil quod cultura pręterierit: ita aptus omnibus, nec ullis unq̃
alienus fructibus. Cuius tanta temperies, ut omnium nascentiũ conueniat diuersitati. Illic &
quæ frigore aluntur, sese multipliciter effundũt, & quæ æstu fouentur. Illic æstiua hybernis
mixta simul aspicias, arctoas nuces, & dactylos nisi locis feruẽtioribus generari nescios. Quid
ficus aut oleas loquar, quas cœli mollior alit tractus? Nec tamen æquantur illis superioribus:
Illi enim principales Palestinæ, & quidem domestici fructus eoq; huberiores: hi suppares, &
licet longo interuallo, sed tamen proximis, dicas naturæ & temporũ iucundam contentionẽ.
Illa quasi mater fœcũda omnia creat, horum temperies quasi bona nutrix, molli fœtu uniuersa

educat,

educat. Itaq; non solum affatim generantur pomorum diuersitates, sed etiã conseruantur, ut aliqua genera maxima parte anni non deficiãt: reliqua omnia, tota anni ætate usq; ad finem supersint. Nam & uuæ & ficus, quę sunt in insitiuis, regalis cuiusdã gratiæ, decẽ mensibus sine ullo defectu redundant, & reliqui fructus ramorum, quos uel uiolentia rura sponte propria procreauerint, uel ingenerauerint industria humana, ministerium suum nisi nouis succedentibus, usu quodam administrantium deserere non norunt. Ad hanc naturæ fertilitatem, & aëris temperiem accedit & fontis gratia, qui memoratam regiõem genitali quadam irrigat infusione, Capernaum nomen ei, quã Nili fluminis uenã haud superfluò quidã æstimauerunt. Non solũ quia irriguis arua opima, uerumetiã quia huiusmodi creat piscẽ, ut coracinũ putes qui in Alexãdrino lacu ex Nili infusione reperitur. Locus quoq; de nomine lacus dictus. Prętenditur in longitudine triginta stadijs, in latitudine uiginti. Quoniã de natura loci diximus, ad consummationẽ prælij regrediamur. Præparatis itaq; ratibus, secundũ præceptũ suum, manũ militarẽ imposuit Vespasianus, qui insectaretur eos, qui nauigiorũ effugio pestẽ euaserant. Quid igit facerent, non reperiebant. Nullus in terris salutis locus, circũfusa hoste omnia, nulla in aquis fugiendi potestas: utpote lacu clauso, & undiq; Romanis circundato. Nulla etiã in exiguis myoparonibus resistendi fiducia. Quid enim pauci aduersus plurimos facerẽt? Ratibus appropinquantibus tardior quidẽ harũ appulsus, & efficacior excursus nauigiorũ, sed sine ullo sui uulnere soli clypeorũ repercussis spiculis crepitus audiebant. Appropinquare non audebant Iudæi, nec impune quisquã scapha propius accesserat, cum de proximo facile uel telorũ figeret ictibus, uel ratibus demergeretur. Et si quis enare uel emergere tentauisset, sagittæ iaculo insertus, miserabilẽ in fluctibus uitã deponebat. Nec diutius resistere potuerunt, cum diuerso genere minuerent. Nanq; paulatim concurrentibus plurimis ratibus, ad littora cogebant Romani maximũ numerũ nauigiorũ. Illi uero coarctati aut in terrã resiliebãt, ibiq; à Romanis interficiebant, aut cædebant ab ijs, qui de ratibus urgebant, aut concursu ratium proterebant, aut ipsi se in lacũ deijciebant, cũ in scaphas eorũ hostis insiliret. Cerneres mixtas sanguine aquas, plenũ cadaueribus lacũ. Nulli enim parcebatur quicunq; occurrerat. Grauis odor, teterrimus fœtor locorũ. Sex milia Iudæorũ cũ superioribus tñ & septingenti eo interẽpti prælio. Victor Vespasianus Taricheas reuertit: illic regionis populũ ab urbano discernere parabat, ut qui non fuerãt autores seditionis reseruarent. Sed plurimorũ consilio, q tantã supesse multitudinẽ, quæ posset recidiua ꝑlia resuscitare, paci aduersam, & inutilẽ locis arbitrarẽtur (ubi em̃ consisterẽt patria excussi? qbus se alimonijs sustẽtarent exortes omniũ nisi rapto uiuerẽt?) sententiã flexit, & spe parata uenia mortis pręcepit, ut egrederent ea porta, quæ esset è regione Tiberiadis, atq; ad eã urbẽ cõtenderent. Facile crediderũt qđ exoptabãt. Cœperũt egredi, sed præoccupato itinere, cõmeantia Iudæorũ omnia clausere agmina, atq; in urbis stadiũ introduxere. Ingressus itaq; Vespasianus, spectata ætate uel robore omniũ, quos sibi statui præceperat, elegit sex milia iuuenũ ualidiorũ, quos Neroni in Isthmon direxit. Senes autẽ & inualidos mille ducentos iussit necari, reliquorũ XXX. milia, quadringentos uendidit. Vniuersos autẽ quicũq; de partibus regni Agrippæ reperti sunt regi donauit, quos æque rex accepto pretio in seruitutis obsequia transmisit. Præterea populus alius Trachonitidis regionis & Gaulanitidis & Ioppeni & Gadaritæ tanq̃ belli excitatores, & perturbatores cõcordiæ deserentes propria, incursantes aliena, qui sumptis armis pacem uiolassent, iustas & debitas pro flagitiorum meritis pœnas dedere.

EGESIPPI DE EXCIDIO HIEROSOLYMITANAE VRBIS, HISTORIAE LIBER IIII.

Caput I.

EXtinctis Taricheis maxima ex parte, Romani Galilæis urbibus & finibus potiebant, nisi q Gaulanitidis regionis urbs Gamala, contumacis populi alebat spiritus, locis nixa asperioribus. Nanq; ea in monte est sita, dextra leuaq; præruptis circũcisa rupibus, ad summũ arctatur, à fronte abscinditur profundo hiatu, in posteriora aliquantum diffunditur. Ab ea quoque parte angustoq; difficiliq; accessu, ut caudę simile iter iudices, ad urbem meantibus: à summo uertice collũ in immẽsum extendens, ut arcem tanq̃ caput præferat, atq; in sublimem erigat altitudinem: exilis à principio, & tanq̃ sinuato cliuosis anfractibus solo, atq; in profundum demerso. Dein quasi montẽ

Descriptio ciuitatis Gamala.

Gamala prius Camala uocitata.

quendam ceruicis medio attollens, cætera prærupta atq; inuia. Vnde plerique à superioribus Camalam uocitatam putãt, q formã cameli præferat, sed corrupto incolarum usu Gamalæ nomen urbi inhæsisse. Iam si contexta ædificia spectes, suspensam urbẽ arbitrere, & maxime septentrionalẽ eius partẽ pẽdere existimes, reflexa paulisper meridiana. Addiderat quoq; huic urbi munitiones Iosephus, quibus freti & confluentis eò multitudinis numero, regis Agrippæ per septem menses obsidionẽ luserant. Nam & ipsa & Sotanis & Seleucia regni eis portiones erant. Seleucia iuxta amœnissimum illud & celebre per Syriã daphnes uemus, cyparissis arboribus intextũ, scatens fontibus, quibus prætermeanti fluuio loci, quẽ minorẽ Iordanẽ uocant, nutrimenta quædã lacteis huberibus insuudit. Ea tamẽ ciuitas, & Sotanis superior, Gaulauitidis portio, inferior Gamalis. Vnde & studijs dissonantibus illæ societatẽ Romanã elegerant. Hæc rebellebat adeo pertinaciter, ut cum rex propior muris eos alloqui uellet, fundæ iaculo sauciaretur. Cuius iniuria Romani accensi, uehemẽtius incumbere obsidioni cœperũt conflictumq; promptissime à parte utraq;, quoniã à Iudæis quoq; qui regẽ propriũ uiolauissent, utilia suadentẽ, sine ulla uenia se futuros æstimantibus, si uincerent, totis uiribus decernebatur. Agrippa itaq; saxo dextrũ percussus cubitũ, bello excessit: Romani urbẽ irrupere. Cessit enim hostis missilibus, murus arietibus. Nam & illi qui machinas impediebãt, nequaq̃ diutius resistere potuerunt: Et murus trino ariete conuulsus, peruiũ obsidentibus in obsessos iter præbuit. Sed ea res festinationis impatiẽtia non mediocrẽ uictoribus cladẽ inuexit. Nanq; ubi sese infudere domicilijs, dum perscrutant, uel præceptũ ire spolia contendũt, cedentia domorum angusta ponderi nutantibus fundamentis, ruinã traxere: & proxima quæq; proximis illisa excidio erãt. Multi Romanorum illis inuoluti casibus, in uictoria pestẽ incidere. Plerique præiacentes se lapsis ædibus occupabantur, alij lacero corpore, uix semineces seruabant. Plerosq; puluis necabat, cędebant angustijs arctati, desuper quoq; mulieres & inualidi senes, & qui de iunioribus refugerant saxa in subditos deijciebant, uel quæcũq; genera telorum occurrerãt. Caligo insuderat omnia, prospectũ eripuerat, mentẽ confuderat, ignorantia quoq; exitũ nõ reperiebat. Vix itaq; subtrahentes se periculis urbis, excessere. Vespasianus interea dũ urget hostem, in interiora urbis concesserat, mediusq; inter agmina circũfusa, hostiũ bellũ accẽdebat. Neq; enim hosti terga dare tantũ conueniebat uiro, neq; tutũ putabat. In Syriã direxerat filiũ suũ Titũ, excitauit notæ uirtutis constantiã, & sese in arma colligens, consertis clypeis, cũ paucis quos præsentes habebat, imperterritus stetit, quasi in quos sese excuteret considerans: cuius impetũ formidantes Iudæi, minore ui insistere cœperunt, & metuentes sibi quisq; laxare aciẽ. Ita Vespasianus hosti aduersus, paulatim gradũ retulit, prælantibus sibi magis similis q̃ cedentibus. Illic cũ decẽ primis excidit Butius, multis antè bellis probatus, & apud Iudæos notæ uir experientiæ & ualidæ fortitudinis. Centurio quoq; cum decẽ alijs Syris rem egregiã fecit ac memorabilẽ. Nam in ipso tumultu, cum Romanos urgeri cerneret, in abdita cuiusdã domus sese contulit, atq; ibi inter cœnandum cum Iudæi colloquerentur, quæ Romanis machinati forent, nocte intẽpesta omnes eos interfecit, & cum militibus Romano sese exercitui repræsentauit

Agrippa saxo percussus.

Vespasianus medius inter hostiũ agmina.

Butius multis probatus bellis.

Centurio rẽ memorabilẽ facit.

Caput II.

Cõsolatoria Vespasiani oratio.

VEspasianus autẽ ubi mœstũ exercitũ aduertit, plurimorum amissione, & maxime deserti ducis pudore, q eum solum intra urbem hostiũ reliquissent, cum summa eos gratia consolabatur, dicens: Si mei sors periculi, uerecundiæ uobis est, nec ego sic ad bellum processeram, ut declinarem pericula sed superarem: sin uero, quia & de nostris plerique interfecti, nequaq̃ mirandũ: quãdo enim uictoria ulla sine sanguine est? Habent prælia suos euentus. Etsi spectata uirtus præeminere soleat in bello, solet tamẽ aliqd licere casibus. Sed prudentis est in aduersis lapsum corrigere, in prosperis moderationẽ tenere. Contrà autẽ rudis cuiusdam atq; ineruditi ingenij, secũdos semper successus præsumere, quasi non aduersum uiros certamen sit. Infirmi autem lapsu aliquo summæ rei diffidere, cum exiguis momentis subito inclinentur omnia quæ in bello geruntur. Itaq; ille præstãtissimus, quæ inter aduersa sobrijs colluctat casibus, & supplantat superiorẽ: seq; reparare, et corrigere proprias quęrit prolapsiões. At uero incuriosior suis sępe motibus cadit, et dum irruit incautus, impetu suo fusus procũbit. Quod si hoc sępe accidit, ubi nuda uirtus, quanto magis in bello, ubi diuersi generis cõferta decernũt agmina, nec unũ consiliũ, nec consors sentẽtia est! Locus aduersus, difficiles asperitates, iniqua in angusto decernẽdi cõditio plurimis aduersum paucos: cũ & ipsa multitudo sibi oneri sit, et pauci in pluribus minus frustrent. Sed hęc ad momentũ sæpe obrepũt, quę nõ ex uirtute ueniũt, sed casu accidũt. Vnde nihil est, angere q̃d uos debeat

debeat commilitones:quia non per infirmitatẽ aliquã manus ueſtræ, neq; per fortitudinem Iudæorũ uerſæ res,ſed difficultas locorũ nobis ad uictoriã impedimento fuit,illis ad differendum moræ.Neq; quicq̃ eſt,quod argui poſſit, niſi incõſultus impetus atq; increditus.Etenim dum ad ſuperiora urbis illos ſecuti fuiſtis, atq; irruiſtis in domos eorũ,ipſi uos periculis implicauiſtis.Quorũ ſucceſſiſtis hoſpitia,ſuſcepiſtis pericula.Tenebatis urbẽ, qs uos coëgit introrſus pergere?Deſcẽdere ad uos hoſtis debuit,non uos intẽperantes ad uictoriã,immemores uitæ ac ſalutis contẽdere.Reparate ergo animos, & de uirtutibus ueſtris non ſolũ conſolationẽ, ſed etiã quod eſt amplius,uindictã pręſumite: me certe habebitis præuiũ pugnæ.Eſtote parati, armis, animis, pericula uos fortiores fecerint, non timidiores:facile eſt iniuriam ſoluere,ſi uirtus ſe recognoſcat.

Caput III.

His dictis accendit militũ fortitudinẽ,quibus reparantibus uallũ,pleriq; per pręrupta ſubtraxere ſe obſidiõi.Nam iam & alimoniæ inopia inceſſebat,& infracta muri ceſſura machinis arbitrabantur.Vnus deinde fons intra urbẽ, & ipſe muris proximus erat,quæ res eos in ſummo timore poſuit, ut frequentiſſimi dilaberentur. Qui uero permanendum putarunt,pertinaciter præliabant.Interea Romani turrẽ altiſſimã ſuffodientes,ui maxima ſubruerunt.Quo caſu concuſſa ciuitas, perturbati omnes totius urbis pauentes ruinas. Vnde & Chares æger corpore,tanti terrore ſonitus exanimatus, mortẽ impleuit. Romani tamen patefacta urbe,ingreſſu abſtinuere,donec Titus ingreſſus eſt, qui dolore paterni periculi excitus,cum paucis in urbẽ irruit, & maximã Iudæis cladẽ inuexit.Tantũ qui in ſuperioribus erant ſaxa uoluentes, acceſſu prohibebant Romanos:Spicula torquebant, ſagittas iaculabant.A' Iudæis impulſa facile in pronũ ſaxa deuoluebãtur,miſſilia perueniebãt: deſcendebant ſagittæ non ſine eorũ periculo,quos offenderant. Romanis aduerſum editiora montis iactus inefficax, conatus irritus,atq; ipſis periculoſus:cum ſubito orta uenti procella, Iudæorũ retorquebat ſagittas,repellebat ſpicula. Quæ uero Romanus exercitus iaculabatur in hoſtẽ,ferebat:ita elementorũ ipſorũ repagulis, & uentorũ turbinibus oppreſſi,ſupremo excidio captæ urbis,uniuerſi quicunq; illic reperti ſunt interiere.Quatuor tantũ milia à Romanis interfecta,quinq; milia præcipitio periiſſe accepimus,nulli ætati uenia data.

Chares exanimatus ſonitus terrore.

Titus urbẽ ingreditur.

Caput IIII.

Giſcala adhuc ſola de partibus Galilææ,in ſe hoſtẽ non conuerterat,quoniã incolarũ eius quietiora ingenia,utpote plebis agreſtis contenta ſuis fructibus,nihil belli cõferebant, ſed multorũ coalitu, qui latrocinio uitã exercerẽt ſuã, etiã mitiorũ ſtudia prauis moribus corrũpebant. Erat præterea uir leuis Iohannes nomine indigena, populi lues,dolis nulli uerſutorũ ſecundus,improbitate parẽ neſciens,cui unq̃ defuerat nocendi affectus, aliquandiu tamen fuerat inopia exercẽdę iniquitatis impedimentũ. Quid tñ definiã haud liquido ſcio, utrũ eũ indigentia texerit an repreſſerit:doli callidus, fallendi artifex,doctus mendaciis fidẽ quęrere,& credulitatẽ compoſitis aſciſcere, qui fallaciã uirtutẽ putaret,& elegantię duceret,& chariſſimos circũuenire:promptus ad conſpirandũ,uehemens ad audendũ,acer ad efficiendũ,conturbator in otio, deſertor in periculo,aſſuetus latrociniis, bello inſolens,qui cum perſequi nequiret,ſereret tamen parandę cauſas dominationis.Huic igitur animus inquietus,prompta audacia,quã proceſſus alebant, opeſq; ad conſociandã perditorum manũ.Vnde cum eius factione,memoratæ urbis populũ excitari ad bellũ Veſpaſianus cõperiſſet,ne totũ exercitũ defatigaret, filiũ Titũ cum mille equitibus direxit:quibus comitatus ad urbẽ appropinquauit.Sed ubi muros populo uidit refertos,mirari ſe ait,quod eorũ exemplũ ſequerentur ad rebellandũ, quorũ excidio reſipiſcere debuiſſent. Eſto tñ ut primo tentamenta habuerint aliquid præſumptionis,quid uniuerſorũ exitia ſpei ferrent?Veniabilis certe fuerit in principio ſpes libertatis. Inexorabilis tñ eſt in ultimis & deſperatis rebus perſeuerantia.Nam qui non exẽplo humanitatis, non ſedulo uerborũ monitu flectunt, aduerſum eos non uerba,ſed arma neceſſaria ſunt. Muris fiditis quaſi aduerſum Romanorũ uirtutẽ illos protexerint.Quid aliud poſſunt clauſi præferre,circũſepti prætẽdere,niſi q in captiuitate audaces ſint?Nemini erat loquendi poteſtas, occupauerat enim omnẽ murorũ ambitũ prædatoria manus:Cauebat Iohannes ne quis colloquio familiari Romanos inuitaret: Itaq; ipſe præripuit ſermonis relationẽ dicens:libenter ſe tractatũ ſuſcipere de rebus cõmunibus, nec experiendi uſum declinare, ſi forte ipſe utilia ſuadeat, aut his quæ referuntur acquieſcendũ ſit:ſed prohiberi ſe lege patria, cum ſuperſit hebdomadæ ſacræ dies tractare de pacis conditionibus. Siquidem ut mouere arma interdictũ,ita etiã illicitũ conſulere de pace feriatis diebus.Etenim de negotio uerbis ſaltem decernere, & illis ſacrilegium qui cogerentur, nec illis

Iohannes indigena,populi lues.

Veſpaſianus Titum filiũ cum mille equitibus dirigit.

inultũq cogerẽt: Veniã se unius diei poscere, dilationẽ tã exiguã nequaq̃ impedimẽto futurã: Neq; enĩ circũfuso hoste, effugiũ clausis liberũ, offerri sibi arbitria pacis, tã æquali optione formidinẽ obesse: urgeri se interim non oportere ad pacis consulta, quibus religioni esset cõtra legẽ patriã non præuaricari: conuenire autẽ tam liberali pacis oblationi, ut qui præter spem sponte offerat pacẽ, ne quis periclitetur, euasuris etiã leges suas reseruet. Hæc sine dolo Titus allegata arbitratus, receptui cecinit: & reuocauit à muris quos secũ deduxerat. Ita Iohannes fugiendi adeptus copiã, nocte intẽpesta cum plerisq; abscessit. Sequebanť etiã mulieres proficiscentẽ. Sed quo ulterius progrediebanť uiri, eo plures mulieres uel paruuli relinquebantur, desertæq; à suis spectabant pauidæ uiã fœminæ. Et cũ iam uiros proprios è conspectu amitterent, hostẽ adesse arbitrabãtur, ad omnẽ trementes sonũ. Si quis concurreret misere cõuerebantur sese peti, sibi catenas inijci trepidantes, quasi iam pręsentes essent, qui timebanť. Titus itaq; iuxta conuentũ iam sole infuso, ad urbẽ cũ exercitu contẽdit: aperiunť portæ, egreditur populus cũ exultatione, & Romanos cum lætitia suscipit & alacritate: abesse gaudens pestilẽtem uirũ, fugisse per noctẽ, sibi liberã facultatẽ datã: Orare se ueniã ne fraudi sibi esset eius fuga, quẽ tenere sine suo exitio non possent. Ille dilatione uindictæ consolatus, consummati negotij celeritate, ad comprehendendũ Iohannẽ è uestigio plurimos misit, si forte eũ consequerentur. Ipse urbẽ ingressus minis magis, q̃ supplicio affecisse contentus pacis perturbatores, remisit omnibus ne quis uel odio, uel domesticis excitatus negotijs, innoxios in inuidiã deduceret, & grauissimi criminis pulsaret atrocitate: cũ multo tolerabilius sit id quod incertum est formidini participis conscientiæ derelinquere, q̃ condemnare innoxiũ. Sæpe enim reũ corrigit metus, pœna autẽ innocentis sine ullo remedio correctionis est. Iohannes itaq; non est repertus ab his quos direxerat Titus, sed reperti qui sequebanť eũ, paruuli uel mulieres ad duo milia ferè interfecti: tria milia aũt infirmæ ætatis & sexus, ubi satietas necãdi facta, captiuitati adiudicati sunt. Custodiã militarẽ ciuitati impartiuit. Itaq; Galilæa omnis in potestatẽ Romanã deducta. Nam & Thabirius mons, cuius altitudo triginta stadiorũ, uertex autẽ ipse cãpestris XX. & tribus stadijs iacet, penuria aquæ ab alijs desertus, ab alijs orata uenia Romanis traditus: licet uirtute quoq; & industria Placidi, cui id negotij à Vespasiano cõmissum fuerat, omnis conuenarũ turba, dum cedentẽ sequitur, & arte reuocantẽ gradũ, perurgeret, cãpi medio circunfusa refugiũ amiserit, pestem inuenerit.

Iohannes nocte intempesta abscessit.

Caput V.

Adoritur ea quæ Hierosolymis gesta sunt.

HActenus circũuagari licuerit, dum templi sancti à maioribus conditi, & sacræ legis contagia refugiẽtes, circa alias urbes stilũ occupamus: sed tẽpus est iam ut quæ Hierosolymis gesta sunt adoriamur, non ingenio freti, sed ne patrię legi ueteriq; cultui, nostri doloris uideamur negasse ministeriũ: fuerit in illis licet umbra non ueritas, sed tamen umbra designat ueritatis uestigia. Habet enim picturę liniamenta umbra, fulgorẽ nõ habet, nec ad summã perfecta est manũ, sed diligenter intuẽtibus futura exprimit: & ideo minus delectat figura, plus illicit gratia. Vnde placuit rerũ arbitro abolere uetera, noua cõderet ut ueritatem sequerentur, qui per angustias infidelitatis imagines non sequebantur.

Caput VI.

FVgiens (ut suprà diximus) de Galilæę partibus Iohannes, ad Hierosolymitanã urbem se contulit, & quasi quædã pestis, inficit animos compluriũ, qui ex diuersis regionibus principes flagitiorũ, eò quasi in sentinã confluxerant. Hoc enim illi urbi maioris causa excidij fuit, quia quod sceleribus suis deferebant perditi, ut eò conuenirent plerique ubi uel tutiores se fore crederent, uel insolentiores ad flagitia coaceruanda fidei deferre æstimabantur. Recipiebãtur itaq; passim, quasi pio templi amore defensum uenirent. Hæc prima labes malorum: Hinc oppressa est paucorũ mansuetudo per plurimorũ insolentiã: hinc itum in cædes, cum minus parceret alienus: hinc conspiratũ, ut legis solennia negligerentur, sacerdotia à bonis ad improbos deriuarentur, quod hominibus non solum à pio cultu, sed ab ipsa legis cognitiõe peregrinis, quod sanctũ esset ignorabatur. Vincti sunt primo regali genere uiri, qui resistebant, quo cæteri metu cederent: deinde necati, & ut flagitiũ uelaretur, quos sine iudicio peremerant, missis in carcerẽ sicarijs, eosdem afficto crimine proditionis interemptos, ementiebantur. Pertracti itaq; uniuersi metu, quod homines potẽtes atq; innoxij Antipas, Lebias, & Phoras tam facile oppressi forent, quod nec iam audebãt resistere. Hinc eò processum, ut ignobiles atq; indignos substituerent sacerdotũ principes: ut quibus nulla emerendi honoris gratia suffragabatur, contra meritum suum adepti sacerdotia, ad omne nefas conferentium arbitrio subijcerentur: sed cũ obuiarent sacerdotales uiri, & maxime Ananus cæteris senior, ne per

gratiam

gratiam donaretur summi nominis prærogatiua, sortitò creari principẽ sacerdotũ experũt, in quo nihil gratiæ, sed diuino iudicio committi sortis euentus æstimaretur: & reuera prætendebantueterẽ consuetudinẽ, qua substituendos in sacerdotij principatũ mos erat ad sortẽ uocari: euidenter autẽ solutionẽ legis operabant. Cum enim lex sacerdotalis successionis uiros ad sortẽ legeret, illi ad speciẽ de sacerdotalibus tribubus, unũ (Emachim nomine) pręsentem statuunt, & sortẽ agi pręcipiunt. Tunc Phanis quidã sorte exijt filius Samuelis incanus uir, cui non modo per principes sacerdotũ ducta successio nulla suppeditaret, sed ne ulla quidẽ scientia muneris sacerdotalis, eo quod ruri uacaret: & iden quod esset princeps sacerdotũ, incognitum habebat. Deniq; attracto ex agris, & reluctãti quasi in scena alia persona imponitur, induitur quoq; sacratũ ueteri more amictũ uestiũ. Docetur in tẽpore quid eum facere oporteret. Ita sortis euentu exposita est nequitia seditiosorũ, ut ad imperitũ & agrestẽ, tãti sacerdotij functio deduceretur. Sed illis ludibrio erat circũscriptio ueteris solennitatis, sacerdotibus dolori: qui irrideri legẽ à perditis, flentes ingemiscebant. Ipsi tamẽ freti pietatis autoritate, & bonorũ indignatione congregant sese, & super perturbatores irruũt. At illi cũ & causæ, & numero diffiderent, ad templũ quasi in arcẽ confugientes, uelut castrũ quoddã sibi constituerunt ad repellendã irruentis populi multitudinẽ: ac primo ante fores templi atq; in ipso uestibulo siti, aduersum populũ pręliabãtur: si quis uulneratus fuerat, interiora templi petebat, illic sanguinẽ suũ fundens interno limini, & cruenta pauimentis sauciosiora detergẽs hulcera, fibręq; patentis uulneris, uestibus his, quas non liceret illis contingere fouebãtur. Bellũ erat intra urbem, bellũ inter ciues, bellũ ante templũ: ne hoc quidẽ reueriti latrones, cũ à populo instãtius perurgerẽtur, intra seipsum templũ sese receperũt, & clausere ilico fores: Quo obiectu reuocatus est Ananus, ne uideretur bellũ templo inferre, & sacratas religione maiorũ perrũpere fores tẽpli, reflexit impetũ plebis, & sex milia uirorũ in porticibus constituit, qui muniti armis prætenderẽt, solicitã adhibẽtes custodiã. Paulatim tamẽ molliuit animũ ut paci consuleretur, eo studio maxime, ne templũ sanguis ciuiũ contaminaret: suaderet quoq; mittendã legationẽ, pacis sequestrã, ut bellũ intestinũ deponeret. Asciscit Iohannes ad exequendã legationem suspectæ fidei uir, & affectandæ potẽtię succensus cupiditate: sacramentũ petitur, nõ abnuit, ne damnũ periurij pateret, si negasset. Simulabat se plebi fauere, ut circũscriberet. Quid plura? Pergit, de pace pauca præmittit, plura subtexit ad belli incentiuum: dicens nomine pacis, bellũ inuolutũ, latere insidias, Ananũ Romanis urbẽ tradere, quo solennitas ueterũ dissolueretur, legis abrogarent præcepta, componens è diuerso omnia: atq; inuidiã in principẽ sacerdotũ referẽs eorũ, quæ ipse meditaret. Callide etiã quos sciebat illorũ, qui cõclusi erãt esse præsules & factionis principes incitabat, parere mortis formidine, asserẽs ꝙ ipsis specialiter Ananus exitiũ cõposuisse: tueniſſe se, ut fraudẽ manifestaret. Mature subsidia quærẽda, priusꝗ ab eis poena reposceret. Quid plura? pacis medius bellũ accendit. Eligunt qui Idumæos ad præliũ rogẽt: genus mobile, inquietũ, insolens, promptũ ad discordias, rerũ mutationibus lætũ, periculi improuidũ, præceps ad præliũ. Itaq; sine mora flexi ueniũt, congregant XX. milia uirorum, utpote nullis intenta terrarũ cultibus, sed parata latrocinijs. Nec latere potuit Ananum aduentus Idumæorum. Deniq; portam claudi iubet, ne cũ tumultu ingrederent: sed si fieri posset ueritatẽ cognoscerent, bello renuntiarẽt.

Sors.

Phanis agrestis in sacerdotẽ constituitur.

Vndiq; bellum.

Reuocatur Ananus.

Asciscitur Iohannes suspectæ fidei uir.

Aliàs, bellũ inuolutum latere, insidias parauisse Ananũ, Romanis urbẽ &c.

Caput VII.

ASCENDENTES itaq; principes sacerdotũ murorũ, Idumęos de turre alloquebantur: maximo esse miraculo sibi, quòd tam cito irretiti mẽdacijs, causas quas nondũ cognouerant, armis persequerent: cũ oportuerit eos prius disceptatores esse negotiorũ, ꝗ bellorũ pręliatores: & pręceteris merita cognoscere, ꝗ arma sumere: & arma aduersum uiros sui generis, sui cultus, suæ solennitatis, nullis amplius irrogatũ iniurię quàm Idumęis, q ad societatẽ flagitiorũ tam grauiũ cõcitarent. Quid enim aliud ab his nisi paricidiũ aduersum ciues, sacrilegiũ aduersus templũ deposceret? Nõ solere diuersa inter se studia, diuersosq; mores conuenire. Similitudo enim morũ, facit uoluntatũ societatẽ, & cognata studia sibi nectit. Nequissimos homines qui latrocinio sumptũ exercerẽt suũ, arrogasse sibi ut Idumęos sibi socios accerſirent: tantum abhorrentes ab eorũ proposito à quibus rogarentur, ut illi patrię suę bellũ intulerint, uos uero obsecrauerint, quasi alienã urbẽ defensum uenire. Nihil uobis commune innoxijs cum prędonibus: nihil cõmune sobrijs cũ se inebriantibus: Vtinamq; uini esset illa ebrietas, & non furoris. Qui ubi se flagitijs ingurgitarũt, dissipando proprias successiones, diripiunt aliena, & male parta nequius dissipant, deterius effundunt. Nullus rapiendi finis, quia nullus abliguriendi modus. Vbi se uino infuderint, & impleuerint ebrietate, publicorum

Similitudo morum.

corum eructant crapulam negotiorũ,ut nostro rursus sanguine inebrientur,& sanctę illudãt
religioni,quæ uobis semper uenerationi atq; reuerentiæ affuit. Fugite igitur cœtus paricida-
les,& ausus sacrilegos destituite,deserite latronum conciliabula. Vocati estis ad consortiũ sce
leris,uenitis ad remediũ patriæ. Videmus ornatissimũ populũ, quẽ uenire decuit publico ro-
gatum consilio,ut urbi Iudæorũ præstantissimæ (quę totius gentis metropolis habeatur) ad-
uersum hostes auxilio foret. Sed & si nos defuimus petitiõi dum pacẽ sperauimus, & fatigare
uos propere uoluimus,qui excitatoribus belli pacẽ offerebamus: tamen uos quasi diuino ar-
bitrio ueneritis consulite in mediũ,& exhibete partis utriusq; arbitros: Quærite unde cœpe-
runt exordia tumultus,qui cecinerint quietæ urbi classicũ, qui effuderint præstãtissimorum
ciuium sanguinẽ,quibus autoribus pœna exacta de indemnatis sit: qui nobis ante Romanos
exitio fuerint,aduersum illos bellũ parabamus, & hos iam hostes patiebamur: quorũ igitur
cũ Romanis suspecta gratia eorũ, qui Romanos uindicant, an eorũ qui Romanos repellunt?
Grauiora hæc certe nobis,q̃ Romanorum prælia: ab illis enim pro libertate morimur,ab istis
quasi pro scelere iugulamur. Simulãtur innoxij criminũ proditionis, & post mortẽ calumnia
cõponitur: cum cognitio pœnã præuenire soleat,non pœna cognitionẽ. Quid enim prodest
defuncto absolui,cũ iudicio iam nihil debeat? Suscepimus tamen etiã fortẽ huiusmodi,ut post
necẽ de innocentia quæratur, & libẽter apud uos quoq; causam agimus nostræ defunctorũq;
integritatis,qui statis armati pro aduersarijs: ita nulla argumenta calumniantibus suppetunt,
ut apud uos quoq; grauiorẽ causam habeant,qui tam cito credidistis: bonus enim iudex cir-
cunseptũ se esse mẽdacijs dolet, & eo est fallenti infestior q̃ appetitior. Quod temere se impul
sum,ut falsis crederet,ulciscendũ arbitrabatur. Igitur nobis integrũ examen seruate,& colligi
te ueritatẽ,non ex cõtexione uerbo℞,sed ex serie negotiorũ. Primo omniũ,cur Romanis pro-
deremus patriã,quos potuimus & nõ lacessere,& forte oportuit fieri,ut non excitaremus uni-
uersa℞ uictores gentiũ: sed hoc non est iam præsentiũ partiũ deliberare. Superioris fuit tem
poris eligere,quid sequeremur: nunc oportet pro libertate occumbere. Præstat enim pro pa-
tria mori. Commodius fuit ante bellũ,pacẽ morti præferre: Sed quia bellũ in ceruicibus,mul-
ti iam ex fratribus capti, alij necati,alijs dolor ex mortuis,gemitus ex reuinctis: eligenda ma-
gis libera mors,q̃ uita captiuitatis. Suppetit tamen morituris,falsi criminis abolere infamiam
proditionis. Apud uos Idumæi causam agimus,prodãtur conscij,deducant in mediũ nuntio-
rum interpretes: Si tenent,uindices prodant: si non tenent,quid accusant, & uanis insimulant
suspicionibus,quas ipsi sibi cõposuerint? non debent arguere,quod non possunt probare. Sed
quia accusare nõ audẽt,dissipare per uulgus desiderãt: & ideo ad bellũ prosiliũt,ne in iudiciũ
uocent. In bello enim contẽtus furor est,in pace ueritatis examinatio. Adsum' en primis sup-
plicijs,nos spõtanei offerimus, si tamen aliquis accusator prodeat,aut si in populũ inuidia tor-
quetur,quærite diligentius quid consilij fuerit in cœtu publico. Nonne ut bello instructa pa-
rarent agmina,aut pro libertate unusquisq; patriã iuuaret? Aduersum ipsos certe latrones qđ
deliberatũ fuerat,nisi ut pax conueniret? Exasperauerat publicã indignationẽ dolor singulo-
rum,innocentũ sanguis,mulierũ gemitus, paterno℞ statuto℞ præuaricatio: increpuit gemi-
tus uniuerso℞,quia unusquisq; sibi similia pertimescebat. Ad indignissimos sacerdotia defere
bantur,peti cœperũt uocibus: illi lapidibus plebẽ cædere,telis necare,exarsit publicus dolor:
illi in tẽplũ latronũ sibi receptacula cõstituerũt. Itaq; pacis locus reuerẽdus etiã gẽtibus, & do
miciliũ sanctitatis factũ est prædonũ conciliabulũ,& quò ex omnibus terra℞ partibus cõflue
batur,ad cultũ festæ celebritatis, ibi nunc stabula quædã ferarũ sunt,humano cruore maden
tia: licet nobis hæc quærere,uel armatis sine lege belli. Tamen fuit plerunq; inter arma iudi-
cium,& iustitia deposuit belli instrumenta,cõpescuit turbas æquitatis sentẽtia. Potestis hæc
arma ad defensionẽ urbis conuertere,quæ sumpsistis ad euersionẽ: Licet etiã introire sine ar-
mis,audire, & percontari omnia: si quod remissum aduersum hostẽ reperitis, proditionẽ pu-
tare. Quod si neq; uindices uos,neq; arbitros exhibere uultis,quid miramini, si portę armatis
non aperiuntur? Non istę aduersum cognatos,sed aduersus arma clausę sunt. Bellũ deponite,
& portę patebunt.

Eligẽda magis libera mors q̃ uita captiuitatis.

Caput VIII.

HAec ubi sacerdotes locuti sunt, & maxime Iesus cæteris senior post Ananũ, tantum
qui secundo loco fungebat, indignantibus Idumæis quod non continuo urbe rece-
pti forẽt: Simon unus de ducibus Idumęo℞,minime(inquit) si ciues sęuiunt,& clau-
sos tenent,qui nationi socię portas clausere,& nõ patiunt cõsortes & principes suos
ingredi: nobis de muro loquuntur, & quasi aduersarios muris repellunt, quos amicos habe-
bant? Quis dubitet,q; parent suscipere Romanos, & fortè coronare portas quando illi ingre-

dientur? quę maior iniuria? Patere nempe omnibus hominibus ista ciuitas solet, causa cultus
& obseruantiæ: nobis solis intercludit, quasi hostibus, soli abdicamur, soli repellimur. Simulāt
se nostrũ petere iudiciũ, quos ne limine quidem dignos urbis putarũt. Lateant quæ aduersũ
illos gesserunt, nostræ iniuriæ testes & indices sumus. Aduertimus quid clausi patiant, quan
do nos arma iubemur deponere: & credibile esse potest, ꝙ eorum expectet sententia, quorũ
suspecta est fides. Festinemus itaq; eripere clausos, quibus templum carcer est factum, ne ser
uentur usq; ad aduentum exercitus Romani, & captiui tradant Vespasiano. Auferamus à tē-
plo obsidionē, custodes deterrimos remoueamus, qui neminē uel ad purgandam aluũ egre-
di sinũt. Si quis introferre cibũ clausis desiderat, prohibet: si quis exire, ad mortem rapitur: cri
men factum est cultus religionis.

Caput IX.

HAec audiens cessit Iohãnes, consideräs auersa dei uoluntate frustra sese obniti: quã-
doquidem domi forisq; hostilia streperēt agmina, & gemina ex parte ciuitas oppu-
gnaret. Fremebant Idumæi ꝙ excluderentur. Machinabant in templo siti, quõ iun
gerentur Idumæis: hos angebat metus, ne Idumæi ante effectum abirēt: illis extor-
quebat pudor propositũ regrediendi. Et iam penè obrepserat diffidentia, cũ subito noctē ori
tur procella intolerabilis, tempestas atra, fremũt uenti, cœlũ inhorrescit, uis imbriũ multa in
fundit, terribiles choruscationes, tonitrua immania, terræq; mugitus, ut solui mũdus æstima-
retur. Quis crederet plus nouasse istud intra urbē positis, q̃ extra urbē degentibus? cũ utiq; hi
tectis muniti forēt, illi obiecti ad imbres: sed amplius terruit iniuriæ metus, q̃ ipsa iniuria. De
niq; illi q nulla habebãt refugia tectorũ, clypeis sese tegebãt manentes in officio, nec dilaben-
tes: isti circa domos suas, quisq; dispersi locũ dederũt, ut ab his, qui intra templũ erant, portæ
aperirent. Anceps tñ & diuersa populi sententia: Alij deũ summũ indignantē Idumæis, tēpe-
states mouisse arbitrabant, ꝙ aduersum principes suos armati uenerãt: Ananus & profundio
ra seniorũ ingenia, coniectabãt Idumæos iniuria sui amplius excitari in sociorũ perniciē. De
niq; solicitior cæteris noctibus, Ananus illa nocte nõ fatigatione corporis, sed animi magis de
speratione solutus, cessit rebus aduersum se fluctuãtibus, & militãtibus in excidium suũ mũ-
di procellis: nec reuisendas putauit custodias, quasi daret autoritatē delabēdi quò cuiq; esset
sententia. Quã occasionem nacti q in templũ refugerãt, surgentes secuerũt uectes portarũ.
Cooperatus est illis fragor cœli, ut seraſ sonus non audiret, & tumultus egredientiũ. Deinde
uenientes ad murũ, portam quæ uicina erat Idumæorum cœtibus, reserauere. Vltimus ille di
es uniuerso populo fuisset, si nõ ad templum, *q̃ ad urbis signum dirigendũ putassent. Sed q a *Alias, prius ad urbis finũ*
metuentes sibi qui intra templũ clausi tenebant, ne cognito ingressu Idumæorũ, in ipsos cir-
cumfusæ plebis impetus fieret, ut uindictam morituri exposcerent, rogauerunt ut ipsi primi
tus cladi eximerent: tunc postea liberatis ipsis & coniũctis uiribus, in populum effunderent.
Deflexere ad eos qui legatos miserant oratũ auxilia saluti, simul ut insperatę merces irruptio
nis autoribus eius, hoc munere potissimũ rependeret. Qđ ubi processit ex sentẽtia, simul oẽs
à templo quasi quodam castro effusi, extenta acie quoscunq; repererãt dormientes, alios per-
territos, alios totis cædebãt uijs. Nihil proderant preces, nil lachrymæ, nil insignia honoris, nul
lorum meritorum gratia, omnes passim iugulabant. Deniq; uidentes bestialem in persequē
tibus immanitatē, quod nulli parceretur, ipsi sese illaqueabãt miserabiliore (ut mihi uidetur)
exitu, quàm si ab hoste perimerentur: quia uoluntaria mors immanitati ascribitur, informis
laquei nodus etiã probro datur. Sed quis consilio locus, ubi tãtus erat metus suppliciorũ, cum
metueret unusquisq; non mortē, sed cruciatus ante mortē, quibus mors remedio foret? Redũ
dabar undiq; sanguis & maxime circa templum: quia ibi congregati erant qui clausos custo
diebant. Reperta itaq; illo die cæsorũ VIII. milia quingenti uiri. Inde conuersi ad urbem, sicut
gregem quendam pecorũ, ita homines quoscunq; obuios habuere, interimebant. Erat mise-
rabile spectaculum intra urbem, omnibus antè reuerendã, bellũ geri, pniciem iniustã paupi-
bus ac debilibus inferri. Sanè iuuenes ac ualidiores in carcerē retrudebant, quos factioni ido
neos arbitrabant: sed magna uirtute pleriq; oĩa supplicia malebãt subire, q̃ ut pditis sociaren-
tur. Nec modus erat ullus, nec pudor: ita furebat rabies immanitatis. Pòst ubi defuere uisi, p
cessu tpis causas sibi simulare cœperũt perimendorũ, quo ad iudicia reos ducerent, non ut re
quireret iustitia, sed ut crudelitas excitaret.

Caput X. *Zacharias.*

ERat in ciuitate Zacharias qui odisset improbos, nec se misceret flagitiosis, diues opũ,
quarum illi abundantiam, uel ad dissoluendam factionem suam efficacem opinabã
tur, uel ad prædã sibi huberē: hũc proditionis crimine accersendũ putarũt. At ille ab

huiuſmodi integer conſcientia,adeſſe ſibi cœpit cũ libertate,ut non ſolũ dilueret obiecta,ue-
rũetiam reos ipſos maximoꝝ aſtrueret flagitioꝝ,apud ſeptuaginta uiros dicebat negotium.
Abſoluũt omẽs,quia nihil quod affine eſſet ſceleri,proferebat. Verũ illi irruentes & ipſm præ-
cipitant in profundũ,& perturbant iudices,non ſolũ cũ iniuria,ſed etiã cũ periculo:ut eoꝝ ex
emplo cæteri in reliquũ cauerent,conſtantiã in iudicando aduerſa eoꝝ uoluntate aſſumere.
Rurſus tamẽ ne quis abſoluere ,ipſi irarũ ſuaꝝ exequutores,quos libitũ erat ſine iudicio ne-

Cæſus Gorgon uir gratus & amabilis.

cabãt.Cęſus Gorgon uir gratus & amabilis,Niger Pereites,q inter ꝓpugnatores Iudęę ad tu-
endã rei ſummam fuerat electus,bellator uir,ut etiã uulneꝝ cicatricibus uirtutis inſignia præ
ferret,rapit ad mortẽ:& cũ ſe extra urbẽ duci uideret,non iã pro uita,ſed pro ſepultura cœpit
rogare.Ac ne huius quidẽ tam miſerabilis petitionis,reſponſum accepit conueniens,miſeri-
cordiæ,fingebant calumniæ.Si quis ſe redimebat,innocens erat: qui non offerebat pecuniã,
tanq̃ reus feriebatur.

Caput XI.

Veſpaſianus moderatus & prouidus uir.

DVm hæc Hieroſolymis agunt,Veſpaſianus interea partes alias gẽtis Iudææ debel-
labat:Peruenit ad eũ,quæ ſeditio eſſet Hieroſolymis,quas domeſticis ꝓlijs neces ſi
biipſi irrogauiſſent,quæ ſupplicia ciuiũ exacta à ciuibus,hortari pleriq; ut eò per-
geret,ne quid triũpho Romano & ſuę gloriæ decerperet.At ille moderatus & pro
uidus uir,qui non id ex uſu uulgi accõmodũ exiſtimaret,ſed quod altiore conſilio rei ſummę
conducere arbitraret,referre illa ſuadentibus cœpit:Non ſem ꝑ prælijs iuuari rempu.ſed ple
rũq; etiã armis depoſitis laudẽ parari,& debitũ patriæ ſolui.Quid intereſt qũo uincat hoſtis,
noſtro'ne an ſuo ferro?niſi quod ſuo fine Romana inuidia proſternit.Non eñ poſſunt de no-
bis queri,cũ ſe ipſi conſauciauerint,ſimul q̃ iuſta nobis bella mouerint,ſignificant,qñ nec ipſi
ſibi parcũt.Vindictã hanc de cœlo uideri,ut furore inſaniant qui Romanos laceſſiuerint.Sed
ſi quis derogari aliqd gloriæ noſtræ aſſerit,cognoſcat præponderare ſæpe remediũ cũ ſilen-

Fabius Maximus cunctando uicit Annibalem.

tio,q̃ præliũ cũ periculo.Deniq; noſter Maximus cunctando magis fregit Annibalẽ, q̃ præli-
ando.Etſi Scipiones ſubegerũt Africã,tñ communis belloꝝ cũ multis uictoria: Maximo ſoli da
tũ ꝙ cũctando reſtituerit rempublicã.Plus itaq; eſt ſeruaſſe Romanũ imperiũ, q̃ propagaſſe.
Aequemus tñ merita uirtutũ.Non minora utiq; in ipſo bello ſapientiæ cõmenta ſunt, q̃ inſi-
gnia fortitudinis.Pereãt ergo ſuis armis,nihil laudis diminuit,& plurimũ uictoriæ uoſtræ ad
iungit.Neſciũt ſuos ſeruare,qbus nos parcimus.Quid,ꝙ ſi imminere cœperimus,fortaſſe in-
ter ſe reſipiſcant,atq; in gratiã redeant?Quod non uereor,ſed aduerſus ueſtram ſententiã pro
fero:aut ſi permaneat ſeditio,uideantur ipſi ſeſe expugnaſſe, nihil Romanum egiſſe exerci-
tũ, manus noſtræ otioſæ fuiſſe, uictoriã nõ uirtute noſtra,ſed hoſtili internitione inter ſe pa-
ratã.Itaq; hoc prudentius conſiliũ,ut abſentibus uobis ſæuiant in exitiũ ſui, ne quis putet eos
noſtris magis,quàm ſuis exercitos factionibus. Tunc melius appropinquabimus , ubi uictor
ſuperfuerit,qui noſtro accedat triũpho.Certe ueniant ad nos qui fugiũt ſuos, inueniant apud
nos ſalutẽ ſibi,quos ſuoꝝ peſtis exagitauerit.

Caput XII.

NEc fefellit opinio Veſpaſianũ:nã qui poterãt pretio ſe redimere, ut dimitterent, ad
Romanos confugiebant.Repleta erant dilabentiũ ſtrata uiaꝝ omnia,oẽs ſemitæ,re
laxabant diuites:pauperes interficiebant,qbus pecunia deerat ad redẽptionem.
Multi etiã extra urbẽ inſidias & latrocinia pertimeſcebant,& maxime inopes, q-
bus comitatus deerat.Pari itaq; foris & domi propoſito ſibi periculo,utroq; pernicioſo.Pleriſ
q; tñ patrij ſpe ſepulchri,mors apud ſuos tolerabilior æſtimabat.

Caput XIII.

VBi ſtrage maxima populoꝝ,metus in omẽs ſparſus,ſubditos factioni fecit uniuer-
ſos,non contentus cõmunem cũ principibus exercere factionis Iohannes poten-
tiã,tyrannidẽ affectare occœpit,& parẽ indignabat deſtruere.Itaq; alioꝝ ſtatuta,
nihil niſi quod libitũ foret,ratũ habere : paulatim ſibi aſciſcere ſtipatores, artifex
dolo quos uellet & fraude circũuenire,obligare pecunia,terrere potentia,quibus artibus plu
rimos ſibi aſſociauerat.Ruſus non deerant qui uel periculoſo ſtudio ſeruitiũ detrectarẽt, cũ

Tria genera exitialiũ calamitatum. Genus ſicariorum.

præſertim dñatione aſſueti,tolerare ſeruitutẽ neqrent. Decernebãt itaq; in una urbe tria ge
nera exitialiũ calamitatũ;tyrannides,bellũ,ſeditio,quaꝝ unaquęq; non unã,ſed plurimas ur-
bes deleret.Ex tribus tñ leuius bellũ erat, & iuſtus hoſtis tyranno,aut factione tolerabilior ui
debat.Acceſſit his quartũ genus ſicarioꝝ,q occupatã tyrãnicis motibus,aut ſeditionis tumul-
tibus urbem uidentes,uicina omnia populabant,& aſportabãt omnia. Mulieres & paruulos
qui labo-

qui laborem itineris,uel sexus uel ætatis infirmitate perpeti non poterāt,neci dabant. Septingenti itaq; numero perempti,conuectatū in castella frumentū.Irruebant agris,urbibus,templis,prædas agebant,necandorū occasio non prætermittebat;agminis specie latrociniū excitabant plures,q̄ usus habebat latrocinandi.Latrocinij sæuitia bellum aceruabant,sine uenia deditionis,aut susceptionis indulgentia.

Caput XIIII.

ROgatur itaq; Vespasianus ut ad remedium ueniat,à quo excidium metuebat. Contendit Gadarā,ubi opulēti plurimi,qui patrimonij sui causa,magis magisq; latronū insidias & incursus pertimescebant:& ideo ad Vespasianū occulte miserāt,ut ad se appropinquaret,quo ciuitas à latronibus erueret. Affuit exercitus Romanus,quē uidentes Gadarenses,confugiendi uotū habebāt:sed qua uia inexitiabile id sibi afforet, nō reperiebant,ne in discedentes insurgeret factio,atq; uniuersos deleret.Non præterit tamen legatione Gadarensium inuitatū Vespasianū,eiusq; legationis conscium,utpote urbis primorē nomine Dolosum, quē capientes interemerūt,atq; ulti iniuriā,egressiq; urbē in abdita & munitiora sese contulerūt.Gadara Romanis tradita:cū ingenti plausu susceptus est Vespasianus. Is continuo ad psequendos qui refugerāt,Placidū direxit:ipse reuertit in Cæsaream.

Caput XV.

PLacidus præmissis quingentis equitibus,fugiētes insecutus,coēgit eos in uicū,qui pximus erat,concedere: in quo electorū pube iuuenum reperta,audaciā sumpsere ut insurgerent in Romanos.Quæ res illis cladi fuit.Nā circumfusis equitibus,à uico exclusi,sine ullo cædebant impedimento.Et dum alij conferti sese reciperent, ante limina portarū trucidabant.Cæsorū cadaueribus aggregata moles, adæquauerat murorū altitudinē.Romani alios sagittis figebāt,alios sauciabāt diuersis missilibus:ad postremū castellum expugnauere,ibiq; omnes,nisi quibus elabendi facultas fuit,interfecti. Alij fugientes,ingentem famā Romanæ uirtutis suis sermonibus exaggerabāt, maiora sibi q̄ hoim uisa corpora, nullā resistendi cuiq; aduersum inuictos fiduciā.Vnde perterriti oēs fugere ilicò,nec solū uicina & finitima,sed etiā Hiericho urbs,quæ propter incolæ multitudinis agmina, spem cæterorum fouebat,relinquebat.Placidus rebus ex sententia fluentibus,eos quoq; per equites insectatus,alios confertos,alios palātes sternit usq; ad flumen Iordanem:maximū quoq; numerū ad ripā fluminis reperit impeditum trāsitu: tūc fortè prędictus amnis imbribus auctus,aut resolutis niuibus intumuerat. At illi ubi Romanos adesse uiderunt, parant sese,& ad fluminis oram stipant. Necessitas interclusæ fugæ subsidio, remediū in manus uertit, & impetu facto, multi supra pauciores equites arietant:illi arte nota & ueteri militiæ more, inter equitantes dissecare hostiū cuneū,dissoluere globos,fessos urgere,cedentes sequi cœpere:hinc alij ferro hostium,alij suo,quod conferti,in unū atq; in se relisi incurrerant,interficiebantur. Alij in flumen ruebant,quod ipsa sui ruina,& alius alio impliciti demergebātur. Pleriq; etiam æstimātes quod possent prætergredi,sese fluuio dabant. Quos paululū progressos sorbebat gurgitum uis,aut fluminis ictus abripiebat. Etsi quid natandi usu super aquas processerant, aut fluentis subter labentibus se suspenderāt,aut arborum ramis impediti qui fluuio deducebant, aut ipsis caudicibus oppressi,animam ponebant in flumine. Sæpe etiam nandi indoctus, ubi natantem apprehēdisset tenebat,ut ipse pariter euaderet,& astrictum brachijs defatigabat, donec uterq; mersus,alter alteri exitio foret. At si qui fortè secundo amne decurrēs euasurus æstimaretur, irruebatur sagittis,ac subito resupinus,cessantibus brachiorum remigijs,interibat. Fuere etiam qui natare nescij,dum expertem doloris mortem requirunt, edito riparum toro,in fluuium se excuterēt uoluntarij:Alij arenoso ingressi littore,merso uestigio deprimebant:pleriq; etiam saxorū teretium lubrico,aut uadosis offensi locis,instabili fluctuantes gradu, fluentis sequentibus obruebant. Cæsa ferro tredecim milia:innumerabilis aūt multitudo *Cæsa ferro xiij. milia.* fluuio consumpta:præda ingens de ouiū gregibus,& camelorū atq; asinorū & boum partarū. q̄ licet strages hoim maxima fuerit,tū uero maior æstimabat,quia non solū regio omnis repleta erat cadaueribus humanis(cū dispersi ac palantes quibuscunq; in locis cōprehēsi fuerāt, interimerent) uerūetiam ut Iordanis ipse defunctorū corporibus obstructus, cursus proprios dirigere non posset. Asphaltites quoq; lacus cruore & uisceribus defunctorū mutaret naturæ suæ speciē,in quē oīa quæcūq; Iordanis attraxerat, inuehebant. Deniq; nonagintaduo milia & ducenti illa die Iudęorum perisse ęstimati,à quingentis tm̄modo equitibus, & tribus milibus exercitus pedestris. *Nonaginta duo milia et ducēti Iudaorū una die periere.* Progressus quoq; ad ulteriora Placidus, Abilam,& Iuliadem,& Bezemon,& omnes uicos loci ipsius,usq; ad Asphaltitem lacum Romano imperio restituit. Sca-

phis

phis quoq; imposuit milites, à qbus uniuersi, q in lacũ memoratũ confugerãt, extinguerent.

Caput XVI.

Itaq; & hęc oia usq; ad Macherũtẽ recepta: Vespasianus tñ tẽpus prælij opperiabat, quo metropolim totius Iudææ, exercitu Romano adoriret: inter quę occupato rebus sibi creditis, motus ex Gallicanis partibus insinuant, qd à Nerone potentes qdã Romanæ militiæ uiri desciuissent. Quo cõperto, cupiens intestina bella ac summę rei, totiusq; Romani imperij periculũ, confecto in oriente bellorũ tumultu, leuare: ut rerũ secundarũ nuntijs, motus oẽs Italiæ uel cõprimeret, uel pręueniret: ubi primũ sęua hyems tẽperata ueris principio, cũ maiore parte exercitus de Cęsarea iter mouit. Excepit eũ Antipatri noĩe ciuitas appellata. Inde procedens exurebat uicos, necabat eos quos reperiebat alienos: ac maxime Idumęis uicina quæcunq; offenderat, depopulabat: ꝙ inquietũ genus hoim potius bellis, quàm otio uel quieti amicũ foret. *In Ioseph. li. bel. iu. 5. c. 4 Begabri Ca phartophrã legitur.* Duos quoq; Idumææ uicos * Lygarũ & Capartorẽ, eorũq; incolas cõprehẽdens, maxima strage labefactauit. Siquidẽ supra decẽ milia uirorũ peremit, mille captiuos abduxit, reliquũ uulgus expulit, ut ibi constitueret manũ suorũ qa montana locorũ regionis eius latrocinijs infestabant. Ipse cũ exercitu Amathũta repetit, quæ de aquis calidis uocabulũ sumpsit, ꝙ aquarũ uapor Syro sermone amathus appellari fert. Thermæ ergo Græce dicit, eo qd calidũ fontem habeat intra muros *Amathus ab aquis calidis* Deinde per Samariã iuxta Neapolim in Hiericho contendit, ubi occurrit ei Traianus multã manũ agens, ex his qui ultra Iordanẽ siti Peręæ regionis populi, in ditionẽ Romanã uicti reuerterãt. Nũtio itaq; aduenientis Romani exercitus, pleriq; ex urbe Hiericho, ꝙ eã intutã uiderent, in montana Hierosolymitanæ regionis sese cõtulerãt. Residenniũ turba oĩs consumit. Neq; eñ difficile fuit urbẽ properatò capi, quæ nec naturali fulta esset munimine, & à suis esset dilabentibus deserta ac destituta. *Vrbis descriptio,* Vrbs condita in cãpo, cui supereminet mons diffusior, & nudus gignentiũ. Nanq; scdm septẽtrionalẽ plagã, usq; ad Scythopolis urbis terrã extendit, ex parte meridiana usq; ad regionẽ Sodomitanã, & Asphaltitis fines diffusus habet. Aegrũ aũt & ieiunũ solũ, & ideo desertũ ab incolis, ꝙ sine ullo usu esset cultoribus naturali sterilitate. Aduersus huic mons supra Iordanem, cuius exordiũ à Iuliade, & plaga septentrionali assurgit: ipse aũt prætendit in meridianũ usq; ad Sobaros, Arabiæ Petręæ conterminos, ubi etiam mons est, usu ueterũ, ferreus nũcupatus. *Mõs ferreus* Inter hos duos montes campus iacet, quẽ propter magnitudinem, ꝙ in multa spatia porrigat (ueteri usu) incolæ Magnũ appellauetũr, cuius longitudo triginta & ducentorũ stadiorũ, latitudo centũ uiginti. *Mõs Magnus* Exordiũ à uico Gẽnabar, finis usq; ad Asphaltitem lacũ. Iordanis eũ mediũ intersecat campũ, non solũ inoffensa, sed etiam adiuncta gratia uiridantibus ripis fluminis alluuione, & succedẽtibus Asphaltite & Tiberiade unius fontis, & utroq; diuersæ qualitatis lacu. *Asphaltitis & Tiberiadis discrimẽ* Nanq; alterius aquæ sapor salsus, & sterilis usus, Tiberiadis aũt dulcis atq; genitalis. Sanè in diebus æstatis immodicus per spatia cãpi exæstuat uapor, unde & coalescente uitio nimiæ siccitatis, atq; humi arido corrupto, aẽr miserandas accolis conficit ęgritudines. Arida sunt eñ oĩa pręter oras fluminis. Deniq; in remotioribus ægrescit & fructus arborũ, siquidẽ & copia huberior, & fructus palmarũ opimior est, qui supra ripas Iordanis fluminis gignit, alius longe exilior.

Caput XVII.

Iesus Naue. Est etiã iuxta Hiericho urbem, fons abũdans, atq; idem huberior ad potũ, pinguior ad irrigandũ, quẽ Iesus Naue natione Hebræus, manu ualidus primũ genti eripuit Chananęorũ. Is in principio corruptior habitus, ac sterilis ad gñandum, potãtibus & usui parũ salubris. Vnde rogatus ab incolis Elisęus propheta, idẽq; Elię discipulus, & tãto successor nequaq̃ indignus magistro, ut hospitalitatis suæ mercedẽ relinqueret, quos uisitauerat locis, & corruptelã aquarũ leuaret, remediũ dedit, sicut Regnorũ uetus scriptura edocet, *Eliseus propheta aquarũ dedit remedium.* præcipiens uas fictile cũ sale deferri sibi, quod accipiens deiecit in fontem sal, & dixit: Sanaui aquas, & non erit in his moriens, neq; sterilis ab eis: & sanatę sunt aquæ secundũ uerbũ, inqt, Elisęi prophetæ. Ex illa itaq; benedicti salis infusione temperatæ aquæ, referataq; ora fontis, sanctificati sunt aquatũ meatus, ut dulciores potus uenarũ scaturigo effunderet, & oĩs illa dulcesceret aquarũ amaritudo, huberiores fructus terra daret. Generãdæ quoq; sobolis opima successio, largam posteritatis copiã subministraret, nec deficeret genitalis aquatũ diuina gratia pro iustorũ fidelibus studijs, tãti prophetæ benedictionibus aspirauisset. Conuertit itaq; naturã aquarum ad preces prophetę, cœlestis oraculi resultatio, continuoq; sterilitatem depulit, fœcunditatem infudit. Cœpere illic crebrescere generationes hominum, fructus terrarum, succusq; aquarum, antè ieiunus & amarus internecare solitus sata, tristiaq; bibentiũ ora torquere, fertilitatem solo, potãtibus suauitatem infundere, ut si breuiter culta cõtingat, plus

profit,q̃ ubi diutius irrigauerit.Eſt eñ noua gratia,ut profectus redundantior ſit ubi uſus mi
nor,& ubi amplius quiſquã uſus fuerit,ibi minor fructus ſit:eoq; plus cæteris fontibus rigat;
quia uel exiguum eius abundat ad hubertatem.Deniq; campus eũ circumiacet ſeptuaginta
ſtadiorum in longitudinem,uiginti in latitudinem patens.In eo mirabilem hortorũ gratiam
cernas,uaria palmarũ genera,tantamq; dactylorũ dulcedinem,ut mella defluere putes, haud
cæteris inferiora.Sunt etiam illic præſtantiſſimi apum fœtus:nec mirũ,ubi tam diuerſis inha
lantes floribus,paradiſi ſuaues fundũt odores.Illic upobalſamũ gignit.Quod ideo cũ adiectiu
ne ſignificauimus,quia agricolæ cortice tenus uirgulas incidũt,eas in quibus balſama gignã Balſamaq̃ue
tur,ut per illas cauernas paulatim diſtillans humor ſe colligat. Cauerna autẽ Græco nomine gignãtur.
ὀπή dicit.Illic cypreũ,illic myrobalanũ naſci ferunt, & alia iſtiuſmodi, quæ in alijs locis haud-
quaq̃ reperiunt.Aqua ut cætera fontium,illic tamen pręſtantior æſtate frigida, hyeme tepẽs.
Aẽr mollior,ut ſumma hyeme lineis incolæ exuuijs utant indumentorũ.

Caput XVIII.

NVnc Aſphaltitis lacus qualitatem ſpectemus. Melius eſt eñ in locorum ueterũ de- Aſphaltitis
ſcriptionibus,uel cæterorũ elementorũ miraculo,q̃ in Iudęorũ ſeditionibus ſtylum qualitas.
occupare.Siquidem iſta flagitia mentem exaſperant, illa demulcent animũ dum
recenſent,& ad ueteris hiſtoriæ reuocant cognitionem.Nobis aũt quibus inculti-
us ingenium eſt,cordi eſt,patrũ ex Aegypto regredientium, uſq; in terram repromiſſionis re
petere ueſtigia,ut ſi cui fortè noſtra in manus ueniant,non noſtra legat, ſed patrum relegat.
Dulce eſt enim inter maiorũ uerſari habitacula, & ueterum dicta factaq; recẽſere memoria,
atq; eorũ inhærere gratiæ.Sed iam ſiue naturam,ſiue qualitatem aquarũ exprimamus,ne no
ſter quoq; in eo lacu proijciaf ſtylus,ex quo omnia quæcũq; mergenda putaueris,uiuentia ta
men reſilire opiniõ eſt:& quamuis uehementer alliſa ſtatim excuti.Aqua ipſa amara & ſteri-
lis,nihil recipiens generũ uiuentium:Deniq; neq; piſces,neq; aſſuetas aquis,& lætas mergẽ-
di uſu patit aues.Lucernam accenſam ferũt aquis ſupernatare, ſine ulla cõuerſione extincto Mirãda hic
demergi lumine:& q̃uis demerſum arte qđ uiuat,difficile in profundo hærere.Deniq; Veſpa narrãtur de
ſianũ ferũt præcepiſſe nandi ignaros, reuinctis manibus in profundũ deijci, eoſq; oẽs ilicò lacu Aſphal
ſupernataſſe,quaſi ſpiritu quodam uenti leuatos,& ad ſuperiora ui magna repulſos reſilijſſe. tite.
Multa fabuloſa de hoc lacu pleriq; æſtimauerũt,quę nobis inexpertis ueritatem rei promere
nunq̃ conſilium fuit. Mutare etiam ter in die colorẽ aquæ, & ad radios ſolis uarie refulgere,
non placuit pro uero locare,cũ ſit ipſius aquę lacus obſcurior cæteris aquis, & quaſi adustæ p̃
ferens ſimilitudinem.Certe ſi ad radium ſolis & ipſa reſplendeat, nihil nouũ & quaſi pro mi-
raculo promendum:cum hoc commune ſit aquis oĩbus.Vagari ſuper aquas bituminis gle Bituminis gle
bas certũ eſt atro liquore,quas ſcaphis appropinquantes colligũt,quibus id muneris eſt:hæ- bæ in aquis
rere ſibi ferí bitumen,ut ferro haudquaquam uel alia præacuta metalli ſpecie recidaf. San- natantes.
guini ſanè cedit mulierũ,quo menſtrua ſoluentes leuari ferunt:Cuius attactu uel urina(ut al
legant quibus experiendi uſus fuit)interrũpi prodif:utilis aũt ad compagẽ nauiũ ferí, & cor
poribus hominũ ſalubris admixta medicamentis.Longitudo lacus eius uſq; ad Zoaras Ara-
biæ dirigit,ſtadijs quingentis octoginta:latitudo ſtadijs centum quinquaginta, uſq; ad uicina Sodomorũ
Sodomorũ,qui quondam huberrimam regionem inhabitabant abũdantem fructibus,diſtin ſpecies.
ctam quoq; urbibus ſplendidiſſimis. Nũc aũt ea locorũ deſerta,atq; exuſta ſunt incendio. Nã
cum omnia illis deus ſuo contuliſſet munere, arua frugũ feracia,& uineis cæteriſq; fructuo-
ſis arboribus rus conſitũ,ingrati,nec præ oculis habẽtes potentiã dei ſummi,quaſi nõ oĩa cer-
neret,omnia proſpectaret flagitia,nihilq; eſſet quod illũ latere,aut præterire poſſet:ita intem
perantię ſuæ probris miſcere uniuerſa,ac polluere cœpere, quibus diuinã traxere offenſam,
& pro ſcelerũ pretio,de cœlo deſcendit ignis qui regionem illam exureret. Quinq; itaq; ur- Quinq; ur-
bes incenſæ,quarũ umbra quædam & ſpecies in fauillis uidef. Arſere terræ,ardent aquæ, in bes ex diuĩa
quibus cœleſtis ignis reliquiæ recognoſcunt,atq; adhuc manẽt. Spectes illic ad ſpeciẽ poma ultione incẽ
uiridantia,formatus uuarũ racemus,ut edendi generent ſpectãtibus cupiditatem. Si carpas, ſæ.
fatiſcũt ac reſoluunt in cinerem,fumũq; excitant,quaſi adhuc ardeãt. Hæc propter ſupplicia
impiorũ de Sodumitano territoriũ cõperta,ſilentio obducere non oportuit. His enim decur
ſis,remunerationem pijs fore dubitari non poteſt.

Caput XIX.

VEſpaſianus itaq; proxima quæq; Hieroſolymitanæ urbis caſtella,uel urbium mu-
nimenta,diſtributo exercitus Romani uel ſociorũ ſubſidio replebat, ut aduerſa ſi-
bi oĩa cognoſcerẽt,quę antè conſpiratura ſecũ ad bellũ contra Romanos gerendũ
arbitra

arbitrabanť. Nihilomin' Lucio Annio Geresam destinato, insidijs urbē cepit: mille etiā iuuenes interfecit, quibus præuentis exempta est fuga. Captiui abducti plurimi, atq; uniuersa eorum patrimonia à militibus inuasa. Præcepto ducis possessiones quæ repertæ fuerant, exurebantur, rapinæ exercebanť licentia. Vastabant Romani montana atq; cāpestria, qbus Hierosolymitana ciuitas circūfusa bello undiq; ardebat. Nec feriati erant Hierosolymitani à suorum sensu periculorū, qbus oēs interclusi erāt exitus, ne qs fuga periculo eximereť. Intus malū intestinū, foris clausa omnia, neq; manendi uolūtas, neq; fugiendi erat copia. Etsi qui à Romanis ueniam transfugio sperauerāt, à suis egredi prohibebanť.

Caput XX.

Nero cæsus 13. iperij sui anno.

REgressus erat Vespasianus in urbem Cæsareā, ut inde collectis oīnibus uiribus adoriretur Hierosolymitanæ urbis obsidionē. Nuntiusq; aduenit cæsum Neronē tertiodecimo exacto imperij sui anno, cū iam de anno sequenti octauū diem degeret. Dignus ea pœna, q nō solū fidem sacrilegio, pietatē paricidio, pudicitiā incesto uiolauerat, sed ipsam quoq; potestatē Romani imperij, cuius uel officia, uel negotia improbissimis libertorum cōmiserat. Cū enim ipse nulli fidē seruaret, omnes suspectos habebanť Et ideo nequissimis se Nimphidio & Gemellino præcipue credendū putauit, quos uilis cōditio obnoxios fecerat. Sed & ipsi exemplū crudelitatis eius aliqñ exhorruere. Et qa charissimos sibi quosq; interemerat, cauendū in se rati, præuenire uoluerūt quod metuebāt. Itaq; facta cū cæteris

Nero matri nō pepercit.

conspiratione, paricidā deserūt. Cui enim parciturus æstimabať, q matri non pepercisset? Desertus ergo ab omnibus suis, fugit ex urbe cum quatuor libertis suis. Et cū se urgeri imminentibus coniuratis, atq; agmine aduerso uideret, in suburbanū rus clanculo concessit: discissus & dilaceratus sentibus, dū formidat à quoq; uideri ne prodereť: deinde cū se circūseptum intel-

Magano pit Nero.

ligeret, ne graues pœnæ exigerenť, maganū quoddā sibi de ligno parauit, & manibus cōposuit suis, quo se necaret. Et ad libertos conuersus, qualis (inquit) artifex moritur! Itaq; acerbissimus paricida dignū meritis suis uitæ exitiū tulit, ut q matrem ac suos occiderat, nec sibi parceret. Vere bonus necis suæ artifex, qui cōmentus est ut sic periret, ne uel mors suo scelere uacaret.

Caput XXI.

Galba Rom. præest imperio.

FAma itaq; interfecti Neronis præuenerat more ingenij humani: cui satis est, ubi cupta acceperit, cætera nō requirere, sed statim dissipare, atq; inexploratū in uulgus mittere qđ delectauerit. Nec multo pōst tamen Galbam Romano imperio præesse innotuit. V ñ sniam noui pricipis de bello Iudæorum sciscitari, Vespasiano cōsiliū fuit, misitq; Titū filium, & regē Agrippā. Titus de Achaia reuertit, cōperto q etiā Galba septimo mense ac die assumptæ potestatis exutus insignibus, pœnas luisset in medio urbis sinu, id est, Roma-

Otho rebus potitur.

no foro, & Otho potireť rebus secūdis, ac successu imperiali. Agrippa Romā cōtendit, ut apud nouū principē locaret gratiā. Tito pluris uisa est paternæ pietatis reuerētia, q̄ principalis potestatis, quod inconsulto patre si prętēderet, ne ipsi qdem principi placiturum putaret. Certe exercitus docuit, opportune eū redisse ad patrem, rebus nouis & incertū quò uergerent. Denique etiam Vespasianus anxius de totius imperij Romani ac patriæ statu, bellū suspēdit, atq; imperiū tenuit suū, posthabitis quæ in Iudæa gerebanť, præ totius summæ cura, & pia erga patriā solicitudine.

Caput XXII.

Simon.

SEd Iudæa nō feriabať, quę grauius bellū inter suos q̄ aduersum externos gerebat. Nā cū Iohannis factio esset intolerabilis, insurrexit præterea Simon, inferior quidem morū improbitate, sed forma corporis magis fretus ad oīne audendū nefas, & latrocinijs

Gerasenus ciuis.

assuefactus, ad usum & tentamentū flagitiorū. Ciuis erat Gerasenus robust' iuuenis, quem princeps sacerdotū Ananus perculerat propter neqtiæ cōmenta, pulsumq; eo quē inhabitabat loco, in alias regiones cōcedere coegit. At ille cui nullus inter quietos & modestos locus, contulit sese ad consortia latronū, ipsis quoq; in principio suspectus, ne eos factione circūueniret, facile postea morum se infudit societate. Populabať cū his ea quæ essent finitima mu-

Iosephus li. 5. bel. Iud. c. 7. hāc historiā ad longū psequitur, ubi uicū, quē hic Egesip. Aiacis, ille Aim appellat.

nitionibus, q illi ulteriora petere non præsumebant, sed quasi in foueis latitantes insidiabanť prætermeantibus sine ullo excursu, quasi domestico latrocinio contenti. Id Simon animi immodicus tolerare diu nequiuit, breuiq; multorum quæsiuit manū, pollicens seruis libertatē, liberis præmia, perditis remunerationem. Ita confluentibus plurimis ad deprędandi licentiā, expugnare munitiones, occupare urbiū populos ausus, terribilis omnibus erat, receptaculū sibi in uico, cui nomen Aiacis murus, parauit. Iamq; uiginti milibus armatorum stipatus incedebat, cū subito metuentes Hierosolymitani quotidianos eius processus, & aduersum se futuros rati si diutius adoleuissent, succidēdos putarūt, repentinoq; excursu armati Simonem adoriunť. Nec ille incautus atq; imparatus insidijs patuit, sed excepit aduenientes, & plerosq; fudit, alios

coēgit in urbem ſeſe recipere bello fugatos.

Caput XXIII.

IDumæis quoq; congreſſus æqualis receſſit,& quaſi uictus,quia non uicerat angebatur. Rurſus cum congrediendū foret cōmodius arbitratus dolo experiri, reperit ſpontaneū fraudis miniſtrū. Nāq; intellectum eſt,quid iſte affectaret, Iacobus unus ex principibus Idumęorū, uafer & callidus ad huiuſmodi negotia,nenit ad Simonē clancnlo,& obtulit patriæ ſuæ proditionē,ut fidem daret,ꝙ uniuerſos Idumæos circūuenlret,poſtulataq; merce de futuræ ſocietatis:quo potiſſimus & apud eū fidiſſimus foret,pollicet uniuerſoꝝ proditionem conuiuio fœderata gratia,promiſſisq; ingentibus Simonis firmata inter utrunq; eſt pactio. Vbi ad ſuos reuertit Iacobus,iactare primo paucioribus cœpit,exploratum proceſſiſſe ni res aduerſarioꝝ,uidiſſe ualidam manū,expertos belli uiros,multitudinem maximam, & bello inſuperabilem. Inferre paulatim ſermonem iſtiuſmodi principibus. Poſtremo infundere per numeros ipſum Simonem admodum ſtrenuū,qui regio more exercitū inſtituiſſet, & ordines ſeruaret, numeros diſtributos haberet,ductores idoneos præfeciſſet,conſulere ſibi Iduмæos oportere,ut talem uiꝝ amicū potius q̄ hoſtem experirent. Certe ſi in congreſſu ſuperiorem niderent,cederent ſine periculo,cauerent prælium. Vbi plurimorum inclinata in ſententiam ſuam ſtudia cognouit,edocto Simone ut in aciem prodiret,ſecurus futuræ diſperſionis Idumæorū: ille non diſtulit, hic uelut anteſignanus cum ſuis,& quaſi ad præliandū promptior:ubi ferentarijs tentatum prælium uidit,priuſquam in manus ueniret,conuerſo equo fugæ dedit ſe:idem ſui fecere. Ita conuertit,diſperſitq; acies uniuerſas,& uictoriam Simoni ſine certamine belli tradidit.

Iacobus un⁹ ex principibus Idumæorū uafer & callidus.

Simon uero potitus tantæ gentis triūpho,inſolētior in cæteros factus,Chebron uetuſtam urbem celebrem populis,opū diuitem,ante expectatum cepit,multamq; in ea prędam reperit,diripuit fructus hnberrimos. Fert enim antiquiſſima non ſolum Paleſtinæ urbiū ciuitas,ſed etiā omniū quæ ſunt in Aegypto à uetuſtis condita: ut etiā Memphim,quæ antiqſſima habet,poſteriorem pleriq; exiſtimēt. Fuere etiā qui habitaſſe in ea patrem Abraham dixerūt,poſteaq̄ de Meſopotamia Syrię profectus Aegyptū petijt,filiosq; eius illic ſepulchrū habere pulcherrimo extructum marmore, & opere elegantiſſimo, ſeptimo à cinitate ſtadio. Terebinthus illic magna arbor à conſtitutione mundi fuiſſe aſſeuerat. Nūc tamen utrū adhuc maneat incertū nobis eſt. Inde progrediens uaſtabat territoria,expugnabat urbes,congregabat populos,XL.milibus armatorū ſtipatus, exinanibat omnia, quocūq; uel quaſi amicus & ſocius acceſſerat. Quis enī locus tantoꝝ ſuppeteret alimentis? Solo pedū ueſtigio in modū pauimenti proterebantur aniuerſa,in quibus tantus conſtiterat numerus præliatorū. Nec ſolum quicūq; erat fructus auferebatur, quaſi quibuſdam exeſus locuſtis,ſed etiā in poſteꝝ protrita hnmus fructus negabat.

Chebrō urbs uetuſta & celebris.

Memphis.

Terebinth⁹ à cōſtitutione mundi.

Terrebat Iohannem quod Simonis augebatur potentia,& totius ſactionis ſocij quatiebant. Volebant perditū,ſed bello non audebāt laceſſere. Iteꝝ inſidias parāt,& obſidentes itinera,uxorem eius cū omī comitatu muliebri,& paucis uiroꝝ proſecutoribus rapiūt:iactabāt ſe quaſi oēm cōfeciſſent uictoriā, ac uelut ipſum Simonem captū tenerent,ſupplicaturū ſibi arbitrabant. At ille durus,imminis,q nullius affectu cōmoueret,nihil ſanctū charū'ue haberet,inflammat quaſi accepta iniuria potius q̄ erepta gratia,multoq; ſęuior grauiorq; grauibus excruciabat,quos reperiebat,tormētis. Pleriſq; manus incidebat,quos ad hoſtē trūcato corpore remittebat,nt eius annūtiarent crudelitatē, inſinuarent minari ꝙ muros ſubuerteret,urbem excideret,niſi ſibi ocyus uxor propria reſtitueret. Similiter manus & uiſcera trūcatuꝝ omnibus,qui intra urbem degerent,niſi mature conſuluiſſent. Ita perterriti ſacti,uxorem eius ad eū dirigūt:quo mitigatus furor eius,aliquantā requieſcendi copiā clauſis dedit,nt non urgeret obſidionē ciuilē.

Caput XXIIII.

NEc ſolū Galba interfecto,ſed etiā Othone extincto Vitellij ducibus congredientibns,quē Gallicanus exercitus creauerat imperatorē. Et primo quidē certamīe ſuperior Otho uiſus eſt repetito poſt diem prælio,cū cōperiſſet Otho Valenti & Cecinnæ Vitellij comitibus uictoriā ceſſiſſe,plurimos quoq; ſuoꝝ interfectos,Brixię poſitus,uoluntaria nece eripuit ſe ludibrio,duobus diebus & tribus tm̄ mēſibus rerū potitus. Victor itaq; Vitellius,cū eo qui utrinq; ſuperfuerat exercitu Romā contendit.

Caput XXV.

VEſpaſianus tunc tēporis profectus ex urbe Cæſarea uaſtabat Iudæā, montana oīa finitima & munitiones debellabat. Interficiebat reſiſtentes,precantibus impertiebat ueniā ſalutis. Fugabat aduerſarios,cōſtituebat ſuos: Cerealis ꝗq; dux Romani

Veſpa. deuaſtat Iudæā.

Cerealis dux Ro. exerci.

exercitus cũ equitatu percurrebat omnia, extinguebat alios, alios subijciebat. Captiuorũ cogebat agmina, omnia circa Hierosolymã exurebant, ne ullũ Iudæis esset perfugiũ. Sic interclusi ante obsidionem uniuersi Iudæis exitus. At illi non solũ non consulebant sibi, sed etiã domestico inter se decernebant certamine: Iohãnes interior tyrãnus, Simon extramuranus hostis: qui recepta uxore, paulisper excurrens Idumçã depopulatus, ualidior redit, & Hierosolymitanæ muros urbis armis circũsonabat. Iohãnes intus positus, suos ad bellũ uitijs exercebat data criminũ autoritate. Feruebant studia rapinarũ, probrorũ cupiditates, luxuriæ effusiones, unguentorũ odores, calamistris crispabant capillos, stibio oculos depingebant, muliebrẽ amictum induebant. Nec solum ornatus fœminarũ, sed etiã muliebris mollitia affectabat, & illicitarũ libidinũ passiones, uiri muliebria exercere, effœminare uocẽ, & fluxu corporis sexũ dissoluere, pascere comã, uultũ dealbare, pumicare genas, uellicare barbulã, & in hac dissolutiõe sçuitiam crudelitatis exercere intolerabilẽ. Deniq; fracto gressu incedebant, & subito momẽtanei bellatores reconditos sub conchyliatis chlamydibus gladios occultantes, cum repente nudassent quæcunq; repererant, diloricabant. Qui Simonem euaserat, à Iohanne interficiebat. Si se intra urbẽ recepisset, qui Iohannẽ fugerat, captus à Simone ante muros immolabatur. Erat dissentio grauis. Idumæi quærebant tyrannidẽ Iohãnis extinguere: inuidebãt eius potentiæ, & oderãt eius crudelitatẽ. Congrediunt aduersum satellites tyrãnidis, auertũt eos, insectant eos usq; ad aulã regiã, quã cõdiderat genere proxima regis Adiabeni: irruũt exclusis propugnatoribus, templũq; occupant, diripientes spolia tyrannidis, quã illic Iohannes opũ suarũ condiderat receptaculũ. Grauis incesserat metus, ne per noctẽ Idumæi de templo urbẽ ingressi, ferro plebem interimerent, incendio urbem delerent. Quo metu territi, de cõsilij sententia dum unũ tyrannum ferre nequeunt, alterũ introduxere. Et Iohannes fraude irrepserat in tyrannidem. Hic Simon rogatus quasi remedium salutis daret, dominatum inuexit ciuibus, urbi tyrannũ. Missus est Matthias princeps sacerdotũ, ut eius ingressum obsecraret. At ille superbe satis dominari abnuit, & quasi grauaret concessit ambitus, ut se in urbem cũ omni sua uirtute infunderet. Aperuere portas manibus suis, ut perniciosiorẽ introducerẽt, cũ infirmiorem execrarent. Itaq; Simon ex sentẽtia ingressus, æque se hostem exhibebat uniuersis: ut & illos qui uocauerant, & illos aduersum quos eius auxilium postulatum fuerat, cõmuni omnes odio persequeret. Vrgebat Iohannes fraudibus suis, fluctuabat ciuitas. Certamẽ erat inter Iohannẽ & Simonẽ, quis amplius suis noceret.

Vitijs exercentur enormibus.

Matthias princeps sacerdotum.

Capur XXVI.

SVb ea tempestate conualuit rumor ciuilium bellorũ in exercitu Romano, de Galbæ & Othonis nece manifestatus, & imperio Vitellij, qui nequior superioribus quasi fex resedisset. Conferre secũ ueteris militiç uiri corpere, & indigne ferre, tantum usurpare prçtorianas Romæ legiones, ut cũ iam bellorũ desueuissent experiri pericula, noĩa ignorarent gentium, quæ bellũ mouerent. Ipsæ tamen statuerent bellis imperatorẽ: & in sua manu rerũ Romanarũ legendũ arbitrũ constituerũt: Deinde huiusmodi exemplo in Gallia positos milites aspirauisse, ut Vitellio imperiũ darent, inconsulto senatu & populo Romano, se interea quasi mercenarios haberi, qui aliena arbitria sequerent: primos ad periculũ, ad honorẽ ultimos, tanto tempore bellũ gerere, triũphis quotidie crescentibus, & ab inferioribus dominos accipere, & ne eos quidẽ utiles, sed uel ignauissimos quosq;, uel uentri deditos & turpitudini: pergendũ obuiam & remouendam iniuriam. Esse sibi uirũ strenuũ Vespasianũ, quem legi decuerit ab omnibus imperatorem, maturum ad consulendum, ualidiorem iunioribus ad præliandũ, properandum maturius ne prius ab alijs eligeret: & his cum quibus in militia consenuerit, triumphando esset despectui. Quãdo opportunius tempus, quo digna merces laboribus eius rependeret? Vitellianam uoraginem priuatorum dedecus (nõ dicam imperatorũ) non diutius hoc toleraturũ senatum, non populum Romanum, ut opprobrium uinolẽtorum diutius in culmine maneat imperij, cuius res Romana ad sumptũ non suppetat. Quis enĩ ferat tyrannũ regnare, cũ habeat in exercitu dignũ Ro. imperij gubernatorem? Quæ uero gentes luxui se subijciant, & uitijs dedant, cũ belli incentiuũ fit ignauia imperatoria, & contrà firmitudo pacis, in hoste uirtus, sobrietas in reipublicæ moderatore! Quis nõ suspiciat in Vespasiano adhuc priuato, regni decus, & Ro. imperij autoritatẽ, cui tot militares nũeri prçstò sunt, & oĩs Romani exercitus, ualidior manus? Quid expectamus? An ut nostris fultus uirtutibus, alijs debeat ꝙ imperator est, & nos alijs cedamus ꝙ in iure nostræ ptãtis est? Certe si honorare nolumus, nõ derogemus. Nec faciamus hãc iniuriã, ut nr̃o iudicio repudiet quasi indign[us] impio, ꝙ dignus habet Vitellius. Postremo cũ in Italia sint fr̃ eius & filius Domitian[us], uerendũ

Ignauia imperatoris est incentiuum belli.

pro-

profecto eſt,ne quis ſuis ornamento eſſe iamdudũ debuit & ſit periculo: aut ſi illi,ut arbitra-
mur,tyrannũ urgere cœperint,huic fraudi ſit,quod & frater & filius rebellauerint,& incipia-
mus reũ ſpectare,quẽ uidere noluimus imperatorẽ. His ſecũ milites uociferantes,adoriunť
Veſpaſianũ,rogant ut Romani imperij ſuſcipiat gubernaculũ.Ille aũt abnuere ac ſe indignũ
dicere,eſſe iam conſtitutũ imperatorẽ,refugiendũ ciuile bellũ:Illi inſtare promptius, ille reſi
ſtere perſeuerantius.Poſtremo reluctantẽ armati circũſiſtũt gladijs mortẽ minãtes, q aduer
terent ſibi crimen manere,& graue periculũ ſi refugiſſet:ita ceſſit potius imprimẽtibus,q̃ re-
cepit uoluntarius,quod ambire alij ſolent.Vrgebant milites,ſuadebãt duces: curã prius q̃ ho
norẽ induit,feſtinauit in Aegyptũ, ſciebat em̃ maximas uires illic eſſe Romanæ reipublicæ,
unde alimonia miniſtrareť,ſubſidiũ ſibi quærendũ,ſi uinceretur aut refragiũ Vitellio, ſi trahen
dũ diutius bellũ putaret.Eſſe etiã illic duos ordines militariũ uirorũ, quos ſibi adiungere pro-
perauit,ut urbs maxima,& plurimis naturæ munimẽtis circũdata,in ſuo potius iure,q̃ in alie
no maneret,ad utrũq; belli euentũ ſatis utilis. Ideoq; de locorũ ſitu, ac potiſſimũ de ipſa urbe
metropolitana,uel paucis dicendũ rati.

Veſpaſianus inuitus ſuſcepit gubernaculũ quod ambire ſolẽt alij.

Caput XXVII.

De ſitu Alexandriæ.

VRbem Alexandrinam condidit Alexãder,cui ob uirtutem inditũ magni ducis co-
gnomentũ.Ea inter Aegyptũ & mare quaſi clauſtrũ interiacet,ciuitas importuoſa
ut ferè pleræq; Aegypti,& ab externo difficilis acceſſu:cũ ſit in remotioribus Aſię
partibus iacens.In Europa qua ipſa Aegypti aridis Libyæ conterminat, meridia-
na aũt eius ſuperiora,quæ diſterminant ab Aethiopibus Sienen,& innauigabiles Nili flumi
nis cataractas.Ab oriente refundiť mare rubrũ,Clitro tenus,qui locus extremis ultimus ter-
ris,peruiũ ad Iudæos aperit iter nauigaturis.Septa igiť ex una parte feruentibus incendijs ſo
lis,Indico inde atq; hinc Aegyptio mari,uno tantũ muro ſeptentrionali innitiť terrę, quod du
cit in Syriã.Cætera interclusa undiq;,& naturæ ſubſidio uallata:diuiduũ tñ ſeptẽtrionalis pla
gæ eidẽ munimentũ,& gemino quodã limine patens,quo uel peregrinæ ad eã per maria Ae
gyptũ deuehunť copiæ,uel liberior ad terras uſus diffundiť.Terra iacet in infinitũ modũ.Nã
inter Sienen & Peluſium longitudo uniuerſa ſtadiorũ duũ milium,ſi fides aſſertis adeſt, & ab
Plinthine,uſq; Peluſium ſtadiorũ item triũ miliũ ſexcentorũ:inaſſueta imbribus regio,nec tñ
pluuiarũ indiga,cui Nili irrigua,ſpontaneos imbres miniſtrant.Vtrinq; ei Nilus eſt, cœli hu-
bertas,terrę fœcunditas arua temperat,ſolũ opimat,nautis & agricolis iuxtà uſui:hi nauigãt,
illi ſerunt:iſti circũuehunť per ſua rura nauigijs,illi excolunt ſine aratro ſerẽtes. Viantes ſine
carpento,diſtinctã cernas fluentis,& quaſi quibuſdã excelſam mœnibus nauigiorũ,totis do-
micilia terris uaganť quæ Nilo circũfluunt.Eſt enim nauigabilis uſq; ad urbem(ut appellãt)
Elephantinorũ:ulterius nauẽ procedere cataractæ,quas diximus,non ſinũt:non defectu gur
gitis,ſed totius fluminis præcipitijs,& ob quandã aquarũ ruinam.Portus urbis,ut pleriq; ma-
ritimorũ locorũ aditus,difficilis acceſſu,& longe difficilior cæteris,quaſi ad formam corporis
humani,in capite ipſo & in ſtatione capacior,in faucibus anguſtior:qua meatũ maris & nauí
um ſuſcipit,quibus quædã ſpirandi ſubſidia portui ſubminiſtranť: ubi quis anguſtias atq; ora
portus euaſerit,tanquam reliqua corporis forma.Ita diffuſio maris longe lateq; diſtenditur.
In dextera uero portus,inſula eſt breuis, & in ea turris maxima, quam Pharum in commune
Græci ac Latini ex ipſius rei uſu appellauerũt,eo quod longe uideatur à nauigantibus, ut ad
priuſquã portũ appropinquent,nocturno maxime tempore,terram finitimam ſibi eſſe flam-
marũ incendio cognoſcãt:ne decepti tenebris,in ſcopulos incidãt,aut ueſtibuli limitẽ nõ que
ant cõprehendere.Sũt itaq; illic miniſtri,per quos ſubiectis facibus,cæterisq; lignorũ ſtruib^9,
adoleť ignis quaſi terræ prænũtius,& index fauciũ portuenſiũ,demonſtrãs ingrediẽdi angu
ſtias,undarũ ſinus, ueſtibuli anfractus,ne præſtringať tenuis carina caute, & in ipſo ingreſſu
offendat inter optos fluctibus ſcopulos.Itaq; directũ curſum paulatim inflecti oportet,ne cæ
cis illiſa ſaxis ibi incurrat nauis periculũ,ubi ſperať effugium periculorũ:Anguſtior enim adi
tus in portũ:quia à dextra parte latere arctať,à leua rupibus, quibus obſtructũ eſt ſiniſtrũ la-
tus portus.Circa inſulã quoq; inſtructæ ingentis magnitudinis moles deijciunť, ne aſſiduo aſ
ſurgentis impetu maris inſula,cedãt fundamenta inſulæ,atq; ui nimia ſoluanť. Vnde fit ut il-
lidentibus ſeſe in partẽ inſulæ fluctibus,& recurrentibus in aduerſum inter ſcrupeas rupes,
molesq; conſtructas,canalis ille medius ſemper fit inquietus,atq; exaſperato tranſitu pericu
loſus fiat nauigijs ingreſſus:amplitudo portus ſtadiorũ XXX.ſtatio tuta,placiditas maxia qua
uis tepeſtate:quia memorati oris anguſtijs,atq; obiectu inſulæ repellit à ſe undas maris, & fit
intus tutiſſimus portus,cõpenſatione quadã ingreſſus periculoſi:quia per eaſdẽ portuẽſis oris

Aegyptus inaſſueta imbribus regio

Portus deſcriptio.

Pharum turris maxima

angustias,totius portus defenditur sinus,& summouet à tempestatibus, placidatur à frigoribus,per quos ingressus exasperantur:Nec immerito uel tutamen,uel magnitudo portus huiusmodi est,cũ in eum,quæ ad usum totius orbis proficiant, conuectari necessarium sit. Nam & populi innumerabiles eorũdem locorum, ad usum sui expetũt totius urbis commercia, & frugum regio ferax, cæterorũq; terræ munerum uel negotiorũ abundans, totum frumento alit atq; instruit necessarijs mercibus orbẽ terrarũ,

Caput XXVIII.

Tiberius Alexãder præses Aegypti

Iosephus uinculis soluitur fractis potius q̃ solutis catenis.

COmpositis itaq; erga se rebus in Alexandria Vespasianus,& studijs omniũ qui rem militarem gerebant,circa suũ imperiũ conspirantibus, securus absentiæ, reditũ in Syriam maturat: conuento mandatis tamen Tiberio Alexandro, qui tũc Aegypto præsidebat,ut eius exercitus,qui tum in superioribus partibus erat,gratiam sibi cõsociaret,ipse quoq; necessitatem imperij Romani,quibus posset adiuuaret uiribus. Quæ sibi imposita forent,Tiberius per epistolã prouincialibus & militibus insinuauit, idq; ab om̃ibus cũ lætitia susceptũ,fides promissa,effusus fauor. Vespasianũ Cæsar suscipit.Inde Beritos,legationibus urbiũ cũ summo gaudio confluentibus.Illic etiã Iosephus solui præceptus uinculis iussu imperatoris,adiuuit Titus ut frangerent potius,q̃ soluerent catenæ.Quod si frangerent,ita esset quasi non fuisset ligatus.Placuit patri securim deferri,iussit frangi catenas,ut aduerterent Iudæi sibi quoq; ueniam non negandã,si conuerterent & pacẽ rogarẽt: simul quia non alieno eũ arbitrio iam reseruabat,cũ ad se rerũ oĩm delata arbitria forent.

Caput XXIX.

Mutianus.

Antonius,

Vitellius crapulatus.

Cecinna.

VEntũ Antiochiam,ibi tractu habito,unde oporteret ad Italiam transmittere: quia tuta in Aegypto,uel Alexandria omnia considerauerat.Consultũ celeritati. Dimittit itaq; Mutianũ cũ parte multa equitũ,& exercitus pedestris,ut præueniret in Italiam aduentũ imperatoris.Is prolixæ nauigationis reuocatus formidine,per Capadociã & Phrygiã iter direxit. Antoniũ quoq; præcepit præfectũ tertio ordini militari, qui erat in Mysia,in imparatã se Italiã effundere,priusquam Vitelliani sese mouerent.Nam Vitellius quasi crapulatus,& somno demersus,conuiuij rẽ geri existimans nõ imperij,in tantis positus negotijs dormiebat.Deniq; uix tandẽ excitatus nũtio adueniẽtis Antonij, dirigit Cecinnam cũ exercitus parte,& periculi sui summã alieno arbitrio cõmittit,fretus Cecinnę uiribus ꝙ Othonis manũ fuderat:ille circa urbẽ Cremonensiũ Antonio occurrit aduenienti: explorat om̃ia,cognoscit præualidã manũ è diuerso assore,strenuã bellis,exercitatã triũphis:se cõtrà nec uiribus æquis,nec numero pares posse decernere aduersum ualidiores: cõuocatis cẽturionibus,suadet bello desistere,ꝙ essent numero inferiores,& gloria imperatoris præponderaret,fatis in bello ualere famã ducis rem summã gerentis:Vespasianũ in Gallicanis partibus,& Britanniarũ uictorijs emicuisse:Vespasianũ orientalibus succinctũ adoreis,magno uti sui nominis pręiudicio.Vitelliũ aũt nihil aliud nisi uino solutũ,& inter conuiuia pridianas sgructantẽ epulas,nihil aliud expectare,nisi ut cũ hostis adueniret,ebrius pereat sine sensu doloris.Ex illo augeri militũ animos tanti gloria imperatoris, ex isto deijci ꝑ opprobria eius & turpitudines:consulendũ ne prioris belli famã omitteret,licet uicerint Othonẽ Vitellio parẽ, aduersus eũ nunc esse negotiũ,qui totũ orbem triũphis suis cinxerit:præueniendã gratia necessitatẽ,ut ciuẽ potius Vespasianũ eligant,q̃ hostem experiant.

Miserum est bello ciuili uincere.

Miserũ esse bello ciuili uincere,quãto miserius uinci,ut uidearis hostis tuorũ:Victori p̃ria manet, uicto perit:aut si manet ad sceleris inuidiã manebit,ut uideamur ciuibus intulisse bellũ pro tyrãno.Qui eñ uincit nõ iam ciuis,sed tyrãnus est.Quid conserimus noxias manus: Semel satis fit sceleri uicisse,ut pudeat cui uicerimus.Putauimus uel imperiũ sobrium fore,uel rerũ molibus expergefactũ,somno perpetuo renũtiare.Quid expectamus diutius:Pericula nostra ingrata sunt om̃ibus cõmilitonibus,om̃ibus populis iudicia nostra reprehensa, & condẽnata propter electi flagitia. Qualis sit considerare,qui etiã uictor repudiatus est.Consultandũ certe prius de belli euẽtu, & sic præliandũ.Si pericula præuenerint,frustra consules:ubi consiliũ placuerit, recte incipies,quod soliciti ducis esset:explorata sibi om̃ia, patuisse Vespasiani exercitũ esse ualidiorẽ, fidẽ suã pro Vitellio iamdudũ probatã,quando præsumpsit de belli euentu, uictoriã secutã qũ diffidit:in promptu esse quid sit futurũ. Neq; uero mortẽ suã sibi esse formidini, sed exercitus Romani periculũ:& quod plus dolet,uiris partæ iam dispendiũ laudis,ut uideant uicti,qui solent uincere.Sibi certe cauendũ ne iudicet,& illud non fortitudinis, sed euentus fuisse quod uicerit bello superiore,& istud ignauiæ ꝙ uictus postea sit.

Caput XXX.

His

HIs atq; huiuſmodi ſermonibus adduxit in ſentẽtiam ſuã milites, ut ſecũ ad Antoniũ pergerent uoluntarij, atq; ei ſe traderẽt, ſed ut ſe habet uulgi maxime militaris mobilitas, compuncti ſunt pleriq; per noctem in cubilibus ſuis, deſerti ut Vitellij pœnitentia: ne ſi ſuperior fieret, nullus ſibi ueniæ locus ſupeſſet, qui imperatorẽ proprium dereliquiſſent. Et ſurgentes primo cũ obuijs quibuſq;, deinde cũ omnibus conferre cœperunt, qũo erratũ emendarent. Euaginatisq; gladijs, inſiluerũt ſuper Cecinnam, uolentes ultũ ire iniuriam ſuæ prolationis. Sed interuenientibus cẽturionibus & chiliarchis, à nece q̃dem eius temperandũ rati, uinctũ tamen Vitellio dirigere parabant. Quo cognito, Antonius mouit eos quos ſecũ deduxerat, & armis ſuper defectores irruit. At illi uiſo agmine partis aduerſæ, parauerunt ſe ad præliũ: ſed pauliſper auſi reſiſtere, ubi ſe conuertẽre, ut Cremonam cõfugerent, cũ equitibus Antonius occurrit, atq; oẽs præuenit aditus: ne confugientes reciperentur, clauſosq; ante urbẽ interfecit. Cæſa illic multitudo maxima, reliquos in ipſam urbẽ perſecutus peremit. Direpta oĩa, plurimi negotiatores ex alijs locis aduenientes, plurimi incolæ prædæ cauſa necati dũ ſua uendicant. Extincta triginta milia, & ducenti uiri q̃ aderant de exercitu Vitellij. Primusq; (id eñ Antonio cognomentũ erat) quatuor milia quingentos de Myſiacis militibus amiſit: qm̃ deſperatione ſalutis ulciſci ſe uolẽtes Vitelliani, ubi circũuentos ſe uidere, haud incruentã & ipſis Antonianis uictoriã ceſſere. Solutus uinculis Cecinna, dirigit ad Veſpaſianũ ab Antonio, ibiq; non ſolũ ſalutis ſecuritate, ſed etiã præmiorũ ſolutione conſolatus eſt maculã proditionis.

Caput XXXI.

CVius uictoriæ nuntio, elatus Sabinus, uolens & ipſe cõmendationem ſibi apud imperatorem parare, ſi præueniret aduenientẽ Antoniũ Vitellij uel exitio, uel expulſione: aut ſi reſiſteret Vitellius, ſuperueniretq; Antonius, qui iamiamq; affuturus audiebat, congregat ſibi militarem manũ, ex his ordinibus qui Romæ poſiti curabãt munia uigiliarũ, occupat nocte & Capitolium: plurimi ad eũ nobilium per diem confluxere, inter quos etiam Domitianus Veſpaſiani germano editus, qui metuẽs ne in ſe, quaſi in Veſpaſiani nepotem, Vitelliana ultio deriuaret, inter duos poſitus Vitellios, propiorẽ adorit, minus ſolicitus de remotiore (plus enim propiora terrẽt pericula) Indignatusq; immittit Germanos in Capitoliũ, qui præferoces immanitate gẽtis, ſimul numero ualidiores, circũuenerũt rebellatricẽ Sabini caternã: interfecti propè omnes. Domitianus tñ cũ pleriſq; nobiliũ, dũ Germani ad ſuperiora Capitolij nitunt, & à Sabino eiuſq; ſocijs loci pellunt, ſuffragio fugiendi locũ reperit, aut fortè, quia & ipſe malo publico reſeruabat tyrannus futurus: Sabinũ Vitellius excruciatũ necat, diripiunt oĩa munera oblata Capitolio, templũq; incendit. Domitianus.

Caput XXXII.

POſt diem Antonius adeſt, è diuerſo occurrit, trino circa urbis mœnia cõgreſſu habito, fuſi cæſiq; oẽs Vitelliani: interea Vitellius epulabat, ne amitteret moriturus prandium, & redundãtioribus (ut in extremis ſolet) menſæ ſibi ultimę dapibus refertiebatur. Obruebat ſe uini poculis frequentioribus, ut ſenſum amitteret futuri uel opprobrij, uel periculi: rapit è conuiuio, trahit per multitudinẽ, inſultat, morituro inferunt iniuriæ, quas ebrius non ſentiebat. In media perimit urbe, uina ſimul & ſanguinẽ fundens & eructãs crapulam, qui ſi diutius uixiſſet, luxuriæ ſumptibus, & pretio menſarũ Romani imperij opes abligurijſſet. Deniq; octo menſibus & quinq; diebus imperitauit. Et iam Roma edacitate eius defecerat. Numerata ſunt alia cæſorũ ſupra quingenta milia. Sabinus necatur.

Caput XXXIII.

SEquenti aũt die Mutianus & Antonius cũ exercitu pariter ingreſſi, uix finem necandi furentibus militibus impoſuere, eo ꝙ præſumptores conſtituendi imperij Vitellianos perſequebant, & explorabant priuatorũ domos, tãta perciti indignatione, ut cum de populo aliquos metu latentes inueſtigaſſent, prius quaſi Vitellianos ferirẽt, q̃ cognitio ueritatem manifeſtaret, ut ſæpius uincentium furor interrogationem præueniret. Et q̃a abſens erat Veſpaſianus, quaſi ad interregni uicem Domitianũ publicis Mutianus præfecit negotijs, ne quid eius deeſſet rebus ſecundis. Nondum tamen Domitiano ſe penitus infuderat libido flagitiorũ, rudis erat adhuc uitijs, & tyro criminibus & poteſtatibus. Veſpaſianus hyeme retentus, atq; intercluſo uentis mari, cũ filio Alexandriam redijt: illic uictorię nuntio plebisq; Romanæ comperto in ſe fauore, profectionem maturandã conſtituit, ne quid abſente ſe nouaretur: nec tamen incuratum Iudææ bellũ reliquit, quod filio, quaſi conſorti ſuorum operũ ac ſucceſſori committendum putauit: ut neq; Romanis ipſe deeſſet, neq; Iudæis Veſpaſianus, quem filius repræſentaret. Executor igitur paterni electus triumphi, cum electa ma- Belli Iu. li. 5. ca. 14. apud Ioſephum eadem.

nu dirigitur. Titus pedes egrediſ: Nicopolim petijt: Abeſt ea ciuitas ab Alexandria uigintiquatuor ſtadijs: inde militibus claſſi nauiū maioꝝ impoſitis, Nilo decurrit uſq; ad urbē Thoni. Vnde progreſſus habitauit in ciuitate, cui nomē Thamna. Secūda manſio uiantibus ciuitas Heraclea, tertia Peluſiū, duobus diebus ſtatiuoꝝ gratia Peluſij tranſactis, per deſertū agēs iter, peruenit uſq; ad Caſij Iouis templū: ſuccedit ei Oſtracine manſio, aqua locus indigens, tamen diligentia incolæ ſibi ſubſidiū parauerant, ut inſtituerent ductus aquaꝝ. Exceperūt etiam Rhinocoluri exercitū progredientem, non ſine grata refectione. Occurrit urbs Raphæa, quæ ciuitas Syrię principiū eſt, ex Aegypto cōmeantibus. Ventū eſt Gazam, ea erat quinta ciuitas aduenientibus. Inde in Aſcalonem, deinde Iamniam, ex qua tranſitū in Ioppen, peruentū in Cæſareā: ubi neceſſe erat paulisper morari, congregare quoq; militū manū, quæ adhuc in hybernis agebat, & iam hyemis aſperitas deficiebat.

EGESIPPI DE EXCIDIO HIEROSOLYMITANAE VRBIS, HISTORIAE LIBER V.

Caput I.

Eleazarus tertius tyrānus.

ANno primo delati imperij Veſpaſiano, bellis aſperis Iudęa & ſeditionibus domeſticis lacerabatur, nec per hyemem inducias malorum egerat, quando ſolent bellorū requieſcere ſæua: quinetiam tertius ei tyrannus Eleazarus acceſſerat, quaſi emendaturus uitia ſuperiorum, qui coniurantibus ſecum Iuda, & Zenonis Simone & Ezechia nō ignobili iuuene, quos plurimi alij comitabanť, & occupatis templi interioribus & circuitu omni, ſupra fores in ueſtibuli ipſius fronte, arma conſtituere. Iohannes tamen conſpirantium numero pręſtabat, & factionis multitudię, ſed loco inferior: quamuis nequaquā feriaretur, ſed repugnaret ſuperioribus, grauabatur tamen quod ſupra uerticem haberet hoſtes. Simon uero, quem ſibi tyrannū populus introduxerat ſuperiora urbis tenebat: inferiora quoq; populo ipſius replebantur. Trino prælio laborabat intra ſe ciuitas, nulla intermiſſio, nulla requies, nullæ induciæ, momentis omnibus dimicabatur. Multi ruebant, innumeri iugulabantur, manabat ſanguis, fœdabat uniuerſa, ipſa replebat templi limina, paſſim ruebant cadauera: ſagittis alij, alij miſſilibus feriebantur. Inter illos medius erat Iohannes inferior Eleazaro, ſuperior Simone: quo ſuperabaťab Eleazaro, eo ipſo ſuperabat Simonem: medius enim inter utrūq; eū locū tenebat, ut quo plus grauareť ab altero, & ipſe plus noceret alteri: inſtructior tamen cæteris, ſubſidijs machinarum, & genere telorum bellum æquabat: ita tamen, ut præter eos qui bellum mouerent, plerięq; etiam ſacerdotum interficerentur: atq; inter ipſas, quas mactauerant hoſtias, immolarentur: quamuis enim frequens ſuper uniuerſos rueret telorum ſeges, & ubiq; feruerent prælia, tamen ſacerdotes ſacrificandi miniſteriū ſolenniter obibant, nec feriabanť commiſſo ſibi munere, & quo in interioribus erāt templi, eo grauius perimebanť: quia tormento acta uehementiores ictus habebant. Plerięq; etiam qui de ultimo orbe precatū uenerant, ſperantes remedia ſalutis, ꝙ magis templo inhæſerant, eo maioribus periculis inuoluebanť. Cerneres externos cum ciuibus, ſacerdotes ſimul & profanos iacere, graues cum turpibus, luxurioſos cū abſtinentibus, confuſoq; omnium promiſcue ſanguine, & quaſi profluuio decurrente, interiores ipſos ſtagnare receſſus templi: in circuitu oīa cruore tumeſcere, ut plerięq; dum inuicem propugnatores partium petūt, lubrico offenſi, quaſſati furore, in ſanguine demergerenť: nec ſic tamen periculis territi abſtinebant prælio tyrannoꝝ ſatellites: & quo maius periculū, eo amplius deſæuiebat tēpeſtas furoris. Si ijs grauius incubuerat exitiū, alij quaſi ad uictoriā uehementius inuitabanť, ut turbatos deferrēt. Et Eleazaro quidem uel Simoni cedendi poteſtas erat, ut quaſi quibuſdam uel horarum ſe repararent inducijs: Iohānes uero ſemper in procinctu momentis omnibus in certamine: ſi ſuperiores quieuerant, urgebāt inferiores ex parte Simonis: ſi hos perturbauerāt, Eleazarus infeſtabat: nec ipſe tamē illos quietos eſſe patiebatur, ubi alios depulerat, in alios proſiliebat: peruigil in certamine, & ipſa impiger crudelitate: ubi parcebant telis, ignes iaculabantur, qui comprehenſis tectorum faſtigijs depaſcebantur domos, quæ refertæ frugibus cęteriſq; ſubſidijs alimentorum, ad belli tolerantiam prolixioris, pariter exurebantur: maioraq; pabula incendio dabantur: ruebāt ambuſta materiarum, deuoluebantur ſublimium ædificiorum culmina. Ita ſanguine, incendio, ruina, fame, totius urbis nerui ſuccidebantur. Nullus locus periculo uacabat, nullum con

filio,

filio reperiebatur,nulla spes conuersionis,nulla fugiendi copia erat. Mœsta omnia,plena horroris,plena immanitatis,ubiq; luctus,ubiq; pauor,ubiq; clamor mulierum, eiulatus senum, morientium gemitus,uiuentium desperatio, ut miserabiles eos diceres qui remanserant: beatos qui obierant.

Caput II.

Quomodo decepta es ciuitas populis tuis,quibus quondã uidebaris beata? Quomodo expugnata es tuis armis,atq; in te conuersæ manus tuæ sunt, quę solebas sine armis uincere,& sine ullo prælio hostē ferire, cum pro te angeli dimicarent,& militarent tibi fluctus maris,terræ hiatus, cœli fragores? Exurge nunc Moses,& uide gentē tuam,& hæreditatē populi tibi crediti,petire manibus suis. Aspice populum illum dei, cui peruiũ gradienti mare patebat,cui esurienti escas cœlũ subministrabat,sine mari clausum, sine Pharaone obsessum,sine terrarum sterilitate ieiunũ. Exurge Aaron, qui aliquando cũ propter offensam dei omnipotentis mors plurimos populi depasceretur,stetisti inter uiuentes ac mortuos,& mors stetit,atq; obiectu corporis tui hæsit lues, nec transire potuit ad contagionē uiuentiũ. Suscitare & tu Iesu Naue, qui muros inexpugnabiles Hiericho sacerdotibus tuba canentibus complanasti,& uide populũ cui exteros subiecisti,nunc eundē subiectũ opprimi. Suscitare Dauid,exasperantē spiritũ cytharæ suauitate solitus excludere,& uide quemadmodum dominetur furor,atq; omnem suauitatē psalmorum tuorum ex perditorum sensibus absolue rit,& unusquisq; de principibus populum uniuersum ad mortem offerat, ut libertatē extorqueat pro quo teipsum morti offerebas. Suscitare Elisee,qui hostē introduxisti in Samariam, & amicũ fecisti per te in castris Syriæ quadrigarum increpuit fragor, & uox equitũ & uox uirtutis: fugit hostis,euasit obsidionē Iudæus. Vbi nunc ista merita,ubi nunc istæ operationes sanctorum? Nec mirum si amiserunt prophetarum opera,qui negauerunt prophetarum arbitrũ: ideoq; in te Iudæa arma uertũtur tua: & orationes tuæ nihil tibi prosunt,quia fides tua nihil operat: ideo aduersum te factus est populus tuus,quia in te conuersa est perfidia tua. Quod remediũ quæritur,ubi autor remedij non reconciliatur? Quid putabas futurum,cum tuis manibus saluatorem tuũ crucifigeres? cum tuis manibus uitã tuam extingueres? cum tuis uocibus aduocatum tuũ exterminares? tuis infestationibus auxiliatorem tuũ interficeres? Nisi ut in te quoq; tuas iniceres manus: habes quod petisti,eripuisti tibi præsulē pacis, petisti necari uitæ arbitrũ, concedi tibi Barrabam,qui propter seditionē factam in ciuitate & homicidiũ,missus fuerat in carcerem. Ideo salus abs te recessit,pax abijt,quies destitit,data est tibi seditio,datũ excidium: agnosce tibi hodie Barrabã uiuere,Iesum mortuũ. Ideo in te regnat seditio,pax sepulta est,ut crudelius à tuis pereas,q̃ si ab alienis perires. Quid tantũ tibi miserabilis ciuitas,Romanus suis armis,quantũ popul' tuus malorum inuexit? Vt cũ Romanis pugnares tui fecerũt,pacē uolebãt Romani,tu bellũ indixisti. Quid causæ erat ut fortiores lacesseres? Duarum sanè quòd cōtra legē sacrã templũ gētilis intrauit: sed iã nō eras dei tēplũ,nō eras dei ciuitas,nec esse poteras,quæ eras mortuorum sepulchrũ,& pſertim tuorum quos ipsa occideras,nō quos ab hoste amiseras. Quō enim uitæ esse domiciliũ poteras,quæ eras mortis habitaculũ,diuersoriũ scelerum,latronũ spelæũ? Iacuerunt in te Ananus & Iesus insepulti sacerdotũ principes,& illi dudũ sacerdotalibus amicti stolis, q uenerationi etiã exteris fuerãt,deformi iacuerũt cadauere, escæ uolatiliũ,& deuoratio canũ,mēbra laceri,tota dispersi urbe,ut deplorare ueteris sanctitatis species uideret,tantã sacri nominis cōtumeliã, & speciosi quondã muneris deformitatē: sed ipsa tibi huius indignitatis exordiũ fecisti,quæ in medio sinu tuo occidebas prophetas, & lapidabas sanctos dñi. Ante tēplũ iacuit Zacharias exanimis,iacuit inhumatus: hic ergo sanguis illũ lauat. Quę causa aũt mortis Anano,nisi quòd increpauit populũ tuũ,quòd nō insurgeret pro tēpli defensione,quæ expositu labat libertatē proditã,uirtutē desertã, calcatas ueterũ sacrorũ reliquias, cōmaculata altaria: relinquendũ asserebat populũ usu simulacrorũ insensibiliũ,& statuarũ de marmore,nihil iam sentientem. Multa enim animalia referre solent,uel uindictæ uicissitudinem,sentire iniuriã, incitari aculeo, declinare uerbera: tu ergo nec excitaris,nec declinare nouit, quòd noceat, similis est non sentientibus. Et reuera ubi est libertas illa tua, cuius studio quondam non Aegyptijs, nō Palæstinis,non Assyrijs,postea non Medis cedendum æstimauisti? Vbi est illa Machabæorum fides,quæ quondam in paucis fudit Babylonios, Persas fugauit, Demetrium perculit: ad postremum in paruulis & mulieribus Antiochi arma,gladios,incendiaq; superauit: & pro obseruatione patriæ mori maluit, quàm regis imperijs obtemperare? Vbi est illa deuotio patrum pulcherrima passionum omnium, qua se non pro liberis, non pro coniugibus magis, quàm pro templo dei morti offerebant? Ante & uirga Aaron sacerdotalis floruit, recisa de syluestri radice: nunc & fides aret,& sepulta est pietas, et abijt omnis uirtutis æmulatio. Nec

Alloquitur autor populum Iudaicũ

Moses.

Aaron.

Iesus Naue.

Dauid.

Eliseus.

Barrabas.

Iesus.

Ananus.

Zacharias.

Quorundã animaliũ natura.

Machabæorum fides.

Fides aret.

pietas sepulta est, & abiit omnis ueritatis æstimatio.

mis, si populus qui à deo recessit, & improbũ contradictionis spiritum sequitur, in seipsum diuisus est. Quomodo enim pacẽ suam tenere poterat, qui pacem dei repudiauit? Pax dei Christus est, qui fecit utraq; unum. Merito ergo ex uno populo plures aduersus se facti sunt, quia noluerunt sequi diuisa consociantem Iesum, sed secuti sunt coniuncta diuidentẽ furoris spiritum. Soluebas igitur Hierusalẽ mercedẽ perfidiæ tuæ, cum ipsa tuis manibus destrueres munimina tua, cum tuis mucronibus foderes uiscera tua: ita ut hostis misereretur, & tu occideres: ut ille parceret, & tu sæuires. Videbas enim q; deus aduersum te pugnaret, & Romanorũ partibus fungeretur, ut ipsa tibi inferres uoluntariam proditionẽ. Et ideo spectatores malebant esse Romani q̃ percussores, ne feruentibus tuis inter se uisceribus, manum admouere cõtagionis magis q̃ fortitudinis æstimarentur. Ad hæc nefandæ cædis supplicia, accedebat impiæ immanitas crudelitatis, ut sepulturam omnibus qui uel in templo necati fuerant, uel circa urbis plateas negarent, nec humare cuiq̃ uacabat, dum bello inter se occuparentur, feriendiq; magis q̃ humandi cura uniuersos tenebat. Ita quodam furore occiderant pietatis officia, crudescebãt impietatis ministeria, nihilq; magis in tantis calamitatibus perierat, q̃ misericordia, quæ sola solet alleuare miserias, solare ærumnas. Nam & hi qui amiserant suos, non audebant humare propter formidinẽ, cum grauis terror ingrueret, & à diuersæ factionis principibus: & hi qui necauerant alienos, cauebant ne quis illos præriperet ad sepulturã. Itaq; necesse erat omnes timere, ne quod alteri donare uellent, id sibi sumerent: uel quod peius est, quẽ parauerant aliis usum sepulchri, eum ipsi non impetrarent. In templo igitur ipso pro unguentis bene olentibus, pro thymiateriis bene spirantibus, pro diuersorũ florũ odoribus, grauis erat insepultorũ cadauerum fœtor, quos pluuia dissoluerat, quos flamma cõbusserat, quos sol calefecerat, omnes artus cæsorũ ciuiũ diro odore fœtebant: hinc resolutorum putredo uiscerum, inde exustorũ nidor, sensus omnes atq; ora complebant uiuentiũ, ut ipsi non multo post grauiore morbo consumerentur, ac se superstites ingemiscerent, quo duriore pœna perirẽt eoq; seruatos, ut uiderent cum patria simul solui etiã leges naturæ, negari ius uiuentibus, pacem ciuibus, sepulturam defunctis, humana pariter atq; diuina maculari ac pollui, permixta omnia, criminosam esse misericordiã, religiõis loco haberi crudelitatẽ. Castrũ in templo, bellum in limine, funus in altaribus: ea se spectare oculis, quæ prophetis denuntiantibus nõ credidissent, futura. Nonne de ipsis dixerat Dauid? Polluerunt templum sanctum tuũ, posuerunt morticina seruorũ tuorũ escam uolatilibus cœli: Effuderunt sanguinem eorum uelut aquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret: Simul enim tunc & gentes uenerunt in hæreditatẽ dei quæ auferrent omnia, & templũ pollutum est suorũ funeribus, & insepulta iacuerunt cadauera interfectorũ, ad escam auiũ bestiarumq; uoracitatem: effusus sanguis ut stagnaret in templo, deesset qui sepeliret: quia à uiuẽtibus in mortuis, à mortuis in eos qui adhuc uiuerent furor trãsferebatur. Volebat aliquis defunctũ humare, ipse extinguebatur: Et qui defunctum occiderat, in sepultorẽ transferebat iracundiã, ut illi sepulturã negaret, hunc extinguebat: rursus qui sepultorẽ occiderat, maiorẽ crudelitatẽ circa defunctũ exercebat, ut iam nihil debẽtem odio, non sentientẽ supplicia, spoliaret supremo naturæ debito. Quid illis aliud accidere poterat, qui diuina non recipiebant oracula? Irridebant prophetarum annuntiationes, fas omne calcabant: non credebant futura, quæ ut fierent ipsi accelerauerunt. Erat enim sermo uetus & frequens, tunc periturã urbem Hierosolymam, & sancta eius exurenda, cum seditio belli legem incessseret, & domesticæ manus templum dei contaminarent: sed ne hoc quidem intellexerunt. Quoties enim excisa domus dei, quoties seditio, quoties obsidio, quoties bellum? & nunq̃ illa urbs periit, nisi quãdo uerũ templũ dei domesticis manibus crucifixerunt. Et quod illud templũ? Audiant: Soluite templũ hoc, & in triduo resuscitabo illud. Quid enim aliud nisi sacrilegium fuit, cum impias manus extenderent in autorem salutis, cum lapidarent, cum uerberarent, cum corriperent, cum occiderent? Tunc uere sancta eorũ absumpsit ignis diuinus: nã & exusta à Babyloniis, reparata: postea (destructa à Pompeio) reseruata iterum: sed penitus exusta, ubi Iesus uenit & spiritus diuino calore soluta euanuerũt. Oportuit huberiore quadam deploratione præire nos funus quoddam paternæ solennitatis, & uelut exequias quasdam prosequi, ac soluere iuxta maiorũ instituta: sed ueniamus ad exordiũ obsidionis Hierusalem.

Leges naturæ soluuntur

Christi corpus templũ uocatur.

Caput III.

Exordia obsidionis Hierusalem.

REuerterat in Iudæã Titus, & paucis diebus interpositis ut replerent ordines militariũ numerorũ, de quibus lecta manus missa fuerat in Italiã, bellum adolebat festinans comitari patrem, ne in pericula solũ dimitteret, aduersus Vitelliana arma conflictus. Mouit itaq; iter magno decore exercitus, solicitudo ubiq; & parato agmine

suspe-

ctans insidias,quia uirtute se superiorẽ uidebat.Venit per Samariæ loca,suscepit eum Gosna, quæ ad Romanos iamdudũ concesserat,uentũ in Aulanam,onde aberat Hierosolyma stadijs XXX.nihil amplius. Iode assumptis equitibus numero sexcentis perrexit equitatũ ante urbem:exploratũ quoq; loci situ,munimentorũ qualitatẽ,murorũ altitudinẽ,studia plebis quæ ferebatur latronũ armis premi,& factionũ stipamine circũueniri: ut inuita acquiesceret obsidioni, quo minus uoluntatẽ suã erga Romanos proderet, si libertas daretur. Speciose igitur cum paucis equitabat in aggere publico,qui ad muros urbis dirigebatur, oec quisq̃ est uisus progredi. Ve℞ ubi ad obeundũ muro℞ circuitũ flexit equũ in latus, cum cætera turba ducẽ sequeretur, erupere subito plerięq; de loco qui appellabat contra Helenæ sepulchrũ,& exiliẽtes occupaoerunt iter,ut intercluderent maiorũ equitũ partẽ,quæ Titũ sequebatur:ipse cum paucis prætererat consultò iosidiantiũ,ut destitutus à cæteris facilius opprimeret: quia neq; ad suos regredi facile erat, propter instantẽ hostiũ multitudioẽ: neq; progredi ulterius fossa aut uallũ sinebant,cæteraq; loco℞ impedimenta quibus anceps periculũ inferebatur.

Titus parat se obsidioni.

Locus cõtra Helenæ sepulchrum.

Caput IIII.

VIdens itaq; Titus in uirtute sua positũ sibi remediũ salutis, nec aliter nisi ferro iterẽ aperiendũ: Iam eoim alij reflexis equis discesserant, dum & ipsi imperatoris filiũ secuturũ sperarent,conuertit equũ,hortatusq; clamore cæteros,ut sequerentur,& supra hostẽ irruit:impossibile hoc uidetur,quomodo potuerit euadere,nisi notum esset in bello plurimũ aodaciam posse, quæ uel sola sibi murus est. Deinde quia alijs ponè sequentibus,uile uulgus sibi magis in periculo consulendũ putabat, q̃ hostẽ persequendũ: at si qui manũ extẽderat,ut equũ teneret,feriebatur.Deniq; duo tantũ ex Titi socijs interfecti, cũ reliquis imperatoris filius ad suos reuertit:Neq; sane dubitandũ uidetur,quod intecto capite, nodus cætera:otpote qui in excursu processerat,non ad bellũ paratus,nec galeã,nec loricam induerat,eo nihil exceperit uulneris,cum maxime in ipsum tela iacerent, quod ad excidium urbis illius uir tantus reseruaretur.Et profecto cor regis in manu dei.Itaq; ne cresceret audacia Iudæis euentu fraudis & doli, profectus ad urbẽ cum exercitu post noctẽ redit,& de specula quadã,unde ciuitas prospectaretur,& templi magnitudo amplissima,demonstrat suis,cum qua urbe sibi bellũ foret,impigros & cautiores esse oportere, quod innumerabilis sibi populus expugnandus foret,& fraudi paratus. Ordinat qui muris ordines appropinquarent,& q̃s adhuc fessos nocturno itinere cognouerat,quasi succenturiatos eminus locat. Paulatim proceditur. Vbi uentũ ad montẽ Olíueti, uallis sub ipso media inter eum atq; urbẽ interiacebat, cui nomen Cedron:ubi constitutũ exercitũ, de muris aspicientes (nam sex stadijs aberat) seditionis ad tempus studia deposuere, & externis hostibus aduenientibus, domestico fœdere sequestrata ciuiliũ bello℞ certamina. Plerũq; enim etiã acerba odia metus cõprimit. Deniq; cohortati sese inuicẽ factionũ uiri,ut in unũ conspirantibus studijs patriã defensarent, ne eo℞ discordia incruentã Romanis uictoriã daret,freti numero, hostẽ subito adoriendũ putarũt,& improuisa eruptione primos turbauere. Sed ubi se Romani ipso usu ueteri,& diuersorũ gene℞ prælijs exercitati,cõfirmauere animis ordine suo nexi,cædere incursantes cœperũt,scutis repellere,proturbare iactu telo℞, haudquaq̃ tamen sine cõmuni exitio. Et propè iam incubuerant Iudæi,& outabat acies Romana,nisi cognitis rebus aduenisset Titus, & occurrẽs aduersarijs,confirmans suos,reparasset præliũ, & erexisset animos militũ, increpans Romanas acies, coosusæ moltitudini non sioe maximæ ignauiæ probro uictoriã cedere. Repulsisq; Iudæis,qui etiam in ualle diuisos insectabantur,ad suos se uictor recepit, securusq; suffragij, q̃d loci superioris adoersum inferiores si tentareot congredi,subsidia dabat,ad aliã partem se Romanus exercitus conuertit. Discedente Cæsare infuodunt se de moris Iudæi,& ingenti agmine super hostẽ irruunt:ita ut innumeræ cõcursu multitudinis milites fugerent, ac sese ad mõtium conferrent superiora,nudato latere, etiã cæteri qui præliũ malleot fugere. Interea Cæsar in medio popoli situs,oraotibus plerisq;,ne se periculis daret,atq; exercitu disperso summã periculi solus subiret:cum dñs esset orbis terra℞ (non enim ut ante uice militis pugnaret, sed imperatoris,in cuius periculo pernicies esset uniuersorũ) noo acquieuit,sed militiæ decus p̃ponẽs saluti,apud quẽ gloriosa mors uitæ opprobrio præpõderaret,aduersum pectus hostib⁹ refert,territisq; quos aduersum ictat,in alios sese retorquet.Sola eñ spe sui,& nimis notæ atq; alacris fortitudinis gloria,perturbat hostẽ.Cedebãt itaq; quos accesserat, sed ex alijs partibus Iudæi magis magisq; infundebant:ac penè concluserant Titũ, nisi quia plerięq; militũ uidentes io medio belli uersari Cæsarẽ,conclamauerunt cæteris significantes,imperatoris filiũ periculis nõ relinquendũ,Sic uniuersos reuocauit pudor,atq; armauit metus,ne deserti Cæsaris

Circuncinctus Titus in magno uersatur discrimine.

Audacia in bello murus est.

Cor regis in manu dei.

Mons oliueti.

Cedron uallis.

Metus plerunq; acerba comprimit odia.

Titus militiæ decus saluti præposuit.

Titus pene conclusus erat.

igno-

ignominia inurerentur. Conuersiq; in Iudæos, nisu omni ac uirtute, inconditā multitudinem in ualle urgebant, nec difficile fuit ascendentes relabi. Sic Titus fugientē numerum militarē, bis reuocauit à fuga, periculoq; pariter exuit & opprobrio, uirtute pari usus, & ad postremum pudore. Qui dum ignauiā declinat, uirtutē inuexit: primū ne Cæsar relinqueretur, post etiam ut hostis repelleretur.

Caput V.

Forēsi prælio succedit internum.

Dolus Iohānis.

POst hæc ubi forense prælium paulisper quieuit, internū successit. Nanq; paschalis interuentu celebritatis, subornatis plerisq; Iohannes, quasi obseruatiōis gratia templū cum adirent, & tanq̃ socijs data ingrediēdi copia, dolū patrauit. Ingressi enim specie ciuili, sed interius armati, reiectis exuuijs gladios attollunt loricato pectore, & prælia ri accincti munimine. Quo terrore perculsi, q intra templū inermes celebritati uacabāt exilierunt, templumq; uacuū dereliquerunt. Eos illis secutis, & quos potuerūt comprehendere iugulantibus, alios ultra templi circuitū persequentibus, irrumpendi Iohanni socijsq; eius occasio data. Cæsi illic multi mortales, ita ut etiā qui non restiterāt, afflictis causis aliquibus iugularentur: nec tranquillitas quietis proderat, nec silentiū tacitis, nec cedentibus patiētia. Comprehensisq; interioribus templi, etiam Simonem inquietabat Iohannes in secundarium locū, Eleazaro cæterisq; principibus factionis tertiæ sibi subrogatis.

Caput VI.

Titus tertio in hostē progreditur.

TErtio quoq; Titus progreditur in hostē, atq; exercitū producit. Aduetiensq; offendit stipatam Iudæorū ante urbem multitudinem, specie uolentiū se Romanis tradere, sed quasi reformidantiū. Suspicatus dolū, & maxime quoniam proxime conspiratos inter se, & pertinaces uiderat: non arbitratus credibile subito mutatos, admonuit milites fraudem cauendā, nec temere nisi secundū præceptum suū, cōferto agmine muris appropinquandū: ne à tergo illi, qui urbem egressi fuerant, circūfunderentur. Subito de ciuitate increpuit sonus, & quædam seditio dementer resultauit, aliorum egressionem uoluntariam simulantiū, aliorū etiam resistentiū, q illi aperiri sibi portas poscerent, hi clausas seruari iuberent: alij bellū, alij pacem optarent. Militū uulgus ad subueniendū his, qui subueniri sibi de muris postulauissent proripit sese, egrediūtur plerīq; præruptim sine ordine, sine ullo modo, tanq̃ occursuri aduenientibus, atq; auxiliū laturi, ut propiore remedio pluribus erūpendi confidentia tribueretur, uel resistentibus metus, aut inter reluctātes erūpendi sibi copia. Quibus se à tergo circūfundere cœperunt qui foris stabant, urgere circūuentos: illi quasi ad murum confugere, nihil suspectantes ab his, qui pacem prætenderēt. Inde quoq; saxa & tela inijci, & subito ficta pax in præliū uersa est. Vnde conciti in hostes recurrūt, qui & si circūuenire tentauerant progressus militū Romanorū, tamen metuebant et ipsi, ne ab omni exercitu circūuenirentur. Itaq; dum uniuersos cauent: hos plurimis licet uulneribus impressis, et ipsi maiore ex parte saucij, propè de manibus amisere, quos iam captos putabant. Secuti tamen usq; ad Helenæ sepulchrū, sicut moris est, insultantibus clypeis concrepabant, illudentes Romanis, q eos iam secundo insidijs circunuenissent.

Insultātibus clypeis concrepare.

Caput VII.

Oratio Titi ad suos.

CAesar commotior regredientes misceri cæteris uetat, & contionē aduocat, dicens: Magna cum sit uirtus Romana, præstans uniuersarū gentium populis, maxime tamen ea præcellit dispositionis ordine, & præceptorū obedientia: ea est enim disciplinæ militaris custodia. Nec mirū si Iudæi dolos intexant, fraudes struant, qui se iudicent impares fortitudine. Sed ut inferiorū est uiti insidijs, sic fortiorū cauere ne uirtuti illudat dolus. Mirari itaq; se, quod illi in desperatione sibi congruant: Romanis non cōueniat in meliorū processu: eoq; fieri ut illis effectus fraudis in tuto sit, nobis uirtutis conatus in ambiguo. Quod si ualidior esset fortitudo hostium q̃ fraus, superari minus flagitiosum. A' paribus enim aut fortioribus uinci, opprobrio uacat. Cum uero nihil in uobis offendat, nisi sola pugnandi immoderatio, & propria quædam manuum intemperantia, quid nequius potest esse quàm præsente Cæsare disciplinam repudiari militiæ? Multum arbitror ipsas ingemiscere militiæ leges, tantæ dissolutionis flagitio: multum imperatorem, cum hæc compererit, qui semper audiri se à milite suo, quàm timeri ab hoste maluit. Obedientia enim militis effectum properat, metus hostium differt uictoriam. Quid iudicaturum de filio patrem putatis, cuius tam uile imperium sit apud exercitum? Pronuntiatur enim de duce, cuius præceptū dissoluitur: nec dubiū quod sæpius uindicatū sit in eos, qui contra imperiū in hostē pugnauerint, q̃ in eos qui secundū imperiū progressi, uirtuti cesserint. Nam legibus egredienti ordinem, præscripta

Obedientia militis effectum properat.

scripta mors est. Quid igitur futurū,ubi non unus sed passim exercitus relinquit ordinē suum & statutum ducis negligit? Cognoscite uos milites esse Romani imperij, plebis,senatus,apud quos sine præcepti autoritate,& uicisse crimen est. Huiusmodi oratione perterruit non solū præpositos militū,sed etiā uniuersum exercitū. Nam cum ipsos principes ordinū acrius peteret,uidebatur in omnes uindicaturus.Circunfusi itaq; omnes rogabant,ut paucorū culpa,qui primi destiterant,uniuersis concederetur.Et si non fuit properus ad delicti gratiā Cæsar, fuit tamen exorabilis ad indulgentiā.Concessit cum summo pondere dicens,donare se omnibus, satisq; in uniuersos uindicatū inuectionis autoritate, eo ꝙ animaduersio in singulos usq; ad factū procedere debeat,in multitudinē uerbotenus : illā usq; ad pœnā, istā usq; ad correptionem.Sæpe enim bonis exercitibus præliares lapsus,futuræ uirtutis causas dedisse.

Caput VIII.

POst hæc Titus in hostē irā conuertit,& considerans inter tot præcipitia, tot prærupta periculosam obsidionē:cum repentinis eruptionibus præuenti,non haberent milites quò referrent gradū,unde se in hostem proriperent, ubi machinas constituerent, iubet repleri ante urbem præcipitia:quæ cum fierent, nec sic quidē Iudæi exortes erāt præsentiū periculorum. Afflictabantur domestico prælio,cum Romani in replendis præcipitijs occuparentur,nec exigua manus partis utriusq;,decem milia cum Simone erant,& quinquaginta eorum duces:Idumæi quoq; ad quinq; milia Simonis partibus astipulabantur,quibus præerat Iacobus & Simon iunior.Iohannes autem in interioribus templi (ea fraude quā supra diximus) occupatis,sed milibus armatorum stipatus,bellum accēdebat. Adiuncta sunt ei etiam duo milia,cum alijs quadringentis uiris:posteaq̄ coire cœpere,studijs concioentibus ad urbis defensionē,Eleazaro & Simōe Arim,quibus & ante utebant,rectoribus. Quibus certantibus inter se,præda erat in medio populus eorū qui uicerant, & quasi pręmiū certaminis, huc atq; illuc pro euentu uario transferebat. Paulisper inter se conuenerant more induciarū, & ad primū Romanorū impetū expergefacti,in ueterē morbū febris internę ægris uisceribus recidebant:ubi remissior erat exteriorū morborū accessio,foris erat plerunq; bellū,intus seditio,eo iam grauior,qa & ipsa seditio bello alebat,& bellū alebat. Duo de potētia certabant,populus inter utrunq;,non de seruitute anxius erat,sed ne ad dominū deteriorem perueniret.

Iohānes rursum bellū accendit.

Caput IX.

VRbem Hierosolymā Chananæorū quidā potens condidit, qui patrio sermone uocaretur rex iustus,quā primo Solymā nūcupauit:postea templū addidit,unde Hierosolyma dicta ciuitas est.Ea à principio suos incolas habuit de gente Chananæorum.Dauid primus uir Hebræus Chananæos expulit, constituit suos,qui in ea domum sibi regiā fecit.Voluit & templum deo condere,sed prohibitus oraculo, Solomonē hæredem reliquit,qui templū,quod ipse uoluerat,ædificaret.Solomon itaq; templū fundauit,reliqui quoq; reges,ad ornatū urbis addidere plurima.Inuidia ex magnificentia ortā : inter oīa tamen opera,templū præcellebat amplissimo opere, & fulgenti marmore:in quo erat deambulatoriū,peripetasma pretiosum & maximū,cocco & hyacintho byssoq; intextū & purpura. Non otiosa materia tantæ diuersitatis,sed cuius species,+ materiā rerū latentiū significaret,eo quod eius esset templū,qui cœlo & aëri,terræ & mari, quasi creator elemētorū dominaretur, atq; omnia solus regeret & gubernaret. Cocco eñ, igneū cœlū figurat,hyacintho aër, bysso, terra,quod in ea nascit:purpura mare,quæ conchylijs maritimis inficit,ut duo ex colore, duo ex generatione colligas.Deniq; princeps sacerdotū,hæc quatuor,indumento suo exprimere cōsueuerat,qñ maxima celebritas erat festorū dierū,quasi totū mūdū indueret,pro populo supplicaturus,in eius figurā q uēturus erat princeps sacerdotū Iesus,q tolleret peccatū mūdi.Fœmora princeps sacerdotū linteo interius operimēto tegebat, eo ꝙ ꝑ cęteris in sacerdote fides mētis quęrit,& corporis castimonia,q̄ succingere debeat carnis intēperantiā. Duo erāt tabernacula sacra,unū interi⁹,alterū exterius:in hoc semꝑ introibāt sacerdotes:in illud interius, q̄d secundū appellabat,semel introibat tñmodo princeps sacerdotū,nō sine sanguine quē offerret pro se,& pro populi delicto.Hoc significante spiritu sancto,uenturū Iesum,q uere solus intraret interiora diuinorū penetralia sacramentorū,& arcana substātiæ cœlestis,q̄ nosset oīa. Solus q̄q; patri sanguine suo totū mundū recōciliaret,ut & cœlestium & terrestriū misereret. Denīq; posteaq̄ uenit,pacificauit oīa ꝑ sanguinē crucis suę,quę uel in cœlo uel in terra sunt. Intus thymiateriū,intus mēsa,intus lucerna. Thymiateriū,q̄d ita ad deū patrē sicut incensum dirigat maximi sacerdotis oratio. Mensa,q̄d in ea passio Christi fit,& mysteria sacramentorū: unde & Dauid dicit:Parasti in cōspectu meo mēsam,Cui⁹ uelut duodecim panes, duodecim apo-

Conditor urbis Hierosolymitanæ.

Dauid oraculo prohibitus deo tēplū cōdere.

Solomon tēplū fundauit

Mysteria.

Rationes tēpli ac uestiū.

Ratiões quarundã ceremoniarũ.

apostoli sint testes passionis eius, ac resurrectionis eius. Lucerna quæ super candelabrum ponitur, antè sub modio erat, id est, sub legis mensura, nunc est sub gratiæ plenitudine, heptamycho frequẽs lumen effundẽs, eo ꝙ spiritus sanctus septẽ maximarũ gratiarũ uirtutibus dei templũ illuminaret. Trinitatis igitur cognitio in interioribus erat templi, quæ dicebãtur sancta sanctorũ, ubi reposita quondam uirga Aaron floruit, quod sacerdotalis gratia in Christo amplius esset operatura post mortẽ, qua mundũ redemit. Ante templum erant XIIII. gradus, per quos Ezechiæ regis tempore umbra ascenderat, significãs ei uitæ finẽ futurũ: sed oraculo monitus orauit, & meruit mortis dilationem hoc indicio: ꝙ iisdem gradibus sol refunderetur, qui significaret tot numero annorum commeatum ei uitæ refusum.

Ezechiæ mortis dilatio.

Caput X.

Antonia castrum.

CVm igitur munita esset undiq; ciuitas plurimorũ regũ operibus, & maxime Herodis, qui castrũ (cui nomen Antoniæ) ad summi operis magnificentiã communiuit, & amplissimo ornauit decore, circũibat Cæsar requirens, qua ex parte se posset facilius urbi infundere, inspectoq; per totũ circuitũ muri ambitu, æstimauit in finitimo tumuli, quo sepultus iacebat princeps sacerdotũ Iohannes adoriendã obsidionẽ. Cui diligentius exploranti, adhærens unus ex amicis Nicanor studiosius intendens muneri, sagitta percussus cadit. Propius quippe accesserat, dum putat aliquẽ profectũ fore pacis futuræ, si sibi cõferendi sermonis daretur copia, qui potẽs ac ualidus ad tentandos audientiũ animos æstimabatur. Commotus Cæsar, quod ei qui salutaria cõmoneret, improuiso uulnere mortẽ irrogauissent, in prælium cogit agmina: bellumq; accenditur iactu telorũ diuerso, missilibusq; maximis, admouentur arietes: quis feriuntur ualida murorũ. Quo perturbati omnes, qui antè de dominationis inter se studio certabãt, in concordiã coëunt, dataq; impunitate superiorũ, unũ corpus sese fecere, & conspirati cogẽte periculo, urbẽ tuentur. Progressi quoq; tumulos, ignẽ super machinas iaculabantur, ut destruerent aggeres, exurerent uineas, arietes incenderent, ac penè omnia machinarũ genera exussissent, nisi electi pleriq; militũ & sociorũ maxime ex partibus Alexandrinæ urbis strenue repugnauissent. Quibus tamen ualide resistentibus, addidit Cæsar adiumentũ equitũ potentiorum. Ipse quoq; acriter pugnans sternit XII. aduersi agminis propugnatores. Ita uis multitudinis reliquæ, exitiũ declinans in urbẽ reuertit, & ab incendio Romana opera defensa. Cecidit eo prælio Iohannes ductor Idumæorũ, dum ante muros, cognito sibi Romano militi sermonẽ conserit, ictus terga sagittæ uulnere, continuo labitur. Arabem ferunt peritissimum, de iaculatoribus eius obitus autorẽ: grauiq; mœrore affectos Idumæos, ꝙ uirũ & manu promptum amiserant, & bonum consilio.

Nicanor.

Iohannes ductor Idumæorũ cecidit.

Caput XI.

Tres turres subito corruunt.

SEquenti nocte accidit ut tres turres, quas Titus attolli iusserat supra aggerem, quo Iudæos uel ex æquo, uel ex superiore spiculis figeret, subito nulla ui hostiũ ruerẽt. Quo sonitu, Romanorũ exercitus omnis turbabatur, ea opinione ꝙ ab hoste destructos aggeres, succisas turres arbitrarentur, quæ ruentes ingentẽ latè stragẽ dedissent: ac penè admissum erat facinus miserabile, ut uictores incertis per noctẽ hostibus fuga cederent, nisi quod tenebræ ruinaq; ipsa, excito puluere prospectũ ademerant, ut quò fugerent incertũ haberent: Quærebat unusquisq; de proximo quid accidisset, nec cognoscere ueri poterat fidẽ, quia similiter ab omnibus eiusmodi casus ignorabatur, donec Cęsar rebus compertis, insinuare præciperet id, quod acciderat casus repentini, non ullius hostilis fuisse irruptionis. Sic sedatus pauor, expugnandæ urbis subsidiũ omne in uiribus locatum. Nam cũ altissima murorum essent, & pleraq; ferro aut ære operta, atq; ipsa altitudine hostes à iaculis defenderentur, Romani admouere arietũ machinas, quorũ ictu frequenti, muri ualida laxabantur: inniti leuioribus spiculis cœpere & sagittis, ut propugnantes auerterent: impedimenta prohibentiũ detorquerent. Sic paulatim quatientibus murus cedebat: unde maiorẽ ipsum arietem excisorẽ urbium Iudæi appellauerunt. Soluta itaq; murorũ parte, dereliquere Iudæi muri ipsius propugnacula, securi quod duos alios muros interiores haberent, & concessere ad murũ secundum. Illis fugientibus, Romani ingredientes per caua muri, portas aperuere: sic intromissus omnis exercitus, penè diruit murũ exteriorẽ, ne bellantibus esset impedimento: aut si res aduersæ forent, claustrum refugientibus.

Romani ꝑ caua muri ingrediuntur.

Caput XII.

DIuiserunt sibi loca Iohannes & Simon coniurati circa murũ secundũ, Iohannes cũ suis in castro, cui nomen Antonia, præliabatur: ei propinqua erat porticus templi quæ uergebat ad partem septentrionis. Nam & ipse locus (in quo castrum postea

Antonij

Antonij uocabulo conditum) duas interiacens porticus ſeptentrionalis, hoc eſt, Brios nuncupabatur. Simon uero ad Iohannis ſepulchrũ uicẽ tuendæ urbis ſuſceperat: his pro ſalute, Romanis pro uictoria certamen erat. Quibus & ſi uirtus potentior ad congrediendũ, locus tamen inferior ad obſidionẽ: cum eoſdẽ muro grauaret prælio. Temeritas Iudæis inſolentior, fortitudo Romanis acrior erat: imminebant partibus duces, eoq; maior oriebatur contẽtio, dum quiſq; ſuis ductoribus pericula ſua geſtit probare. Simon ſuos urgebat terrore & formidine: Romanos Titus pudore ſui quàm maxime conueniebat: quòd morte grauius arbitrantur, non exhibere pericula ſua Cæſari: cum ipſe toties pro exercitu periculis offerre ſe non dubitauiſſet. Armabat eos uincendi conſuetudo, & cedendi ignorantia: præcipueq; pręſens uniuſcuiuſq; uirtutis arbiter Titus, à quo non remuneratio fortitudinis expectabat, ſed ſupra omnia fructus amplissimi erat præmij, illo ſpectante quicq̃ ſtrenue geſſiſſe, quod ei nõ diſpliceret. Eo incentiuo Longinus equeſtris militiæ uir excitus, aduerſas pro muris uidẽs Iudæorũ cateruas, tanquã indignatus ꝙ Romanos bello laceſſerent, & ex ęquo prodire auderẽt, deſiliuit equo, atq; in medios ſe iniecit hoſtes: Et unũ more ipſo parantẽ occurrere telo percuſſit, ſimulq; eius uocẽ & animã rapit: Alteri ereptũ de corpore proſtrato telum infigit, & ad ſuos uictor ſeſe recepit. De præeminentibus loquimur: cæterũ multi imitatores utraq; ex parte, ſed diuerſo genere: Iudæis deſperatio audaciã dabat, Romanis gloriæ cupiditas uirtutẽ addebat. Par tamen imparibus animis mortis contemptus: Iudęis ſolatiũ putabatur cũ hoſte cõmori. Titus feſtinabat conficere bellũ, ſed ſine ſuorũ diſpendio, qui etiã ipſos hoſtes ſeruare ſi poſſet, quàm perdere malebat. Nec aliud monebat militẽ, niſi conſultò bellandũ: eam ſolã eſſe uerã uirtutẽ, cui ſit comes prouidentia: nam ſine cõſilio fortitudinẽ temeritatẽ uideri, nec uſquã magis cauendũ quàm in uictoria. Perire enim cum inferiore ſuperiorẽ, uicti triũphus eſt. Conſulendũ itaq; ne uideatur euentus fuiſſe, ꝙ uicerit: ignauię ꝙ conſortiũ periculi non euaſerit. Iubet itaq; arietẽ admoueri ad mediũ muri ſeptentrionalis.

Locus Brios nuncupatus.

Longinus equeſtris militiæ uir in medios ſe irruit hoſtes.

Virtuti prudẽtia comes.

Capur XIII.

Erat ibi Caſtor callidus, & ad fraudẽ paratus, qui fugatis cæteris per iacula ſagittariorum, cum alijs nouæ fraudis ſocijs prætendebat. Is ubi appulſu arietis turrim euerti, murũ labere, ac facile ruiturũ, ſi tormenti ictus repeteretur, animaduertit, manus tẽdens rogabat Cæſarẽ uoce miſerabili, ut periturę urbi iam parceret, nec ſupremo excidio labefactandã putaret. Cæſar æſtimauit ꝙ ſedulò ueniã deprecaretur, manus daturus ut deditio procederet, iubet tormentũ ceſſare, iaculatores tẽperare à prælio. Caſtori dat loquendi copiã. Ille deſcenſum ſimulare, dein quaſi ſuadere ſuis: alij uelle, alij reniti, ſubitoq; uelut indignantes qui cogerentur, ſupra loricã, ſe percutientes cecidere. Miraculũ ingens cum fraus lateret, ſic tempus duxeret. Inter quæ, unus è militibus Romanis iaculo ſagittæ narẽ Caſtoris percuſſit. Ille deplorare & conqueri apud Cæſarẽ, poſcere ut iuberet aliquẽ ſibi dextrã dare, ita ſe perfugio uſurũ. Cæſar Ioſepho mandat negotiũ: uerũ ille qui caueret Iudæorũ inſidias, nihil ſyncerũ in eo intelligere ſe reſpondit. Aeneas tamen propius murũ ſucceſſit, & ut aduenientẽ ſuſciperet occurrit. Cui Caſtor uociferans ut ſinũ aperiret, aurũ exciperet, ſaxũ dimiſit. Ille oculis uigilantibus lapidẽ pręuidit, celeriq; corporis ſaltu, lapſum euaſit: aliũ tamen propè aſtantẽ ſaxi inuoluit immanis ruina. Hoc Cæſar intuens, acrius incubuit ad murorũ deiectionem, præcipiens maiore ui tormentũ impelli. Contrà ad exurendas machinas ignes iaciebãtur. Sed ubi murus ſolutus eſt, Caſtor cum ſuis quaſi in ignẽ ſe deiecit, dolo prætexens animi magnitudinem in contemptu mortis: cum dolo turpi uitæ effugia captaret.

Caſtor callidus.

Caput XIIII.

Vnus iam murus, hoc eſt tertius ſupererat, ſubuerſis duobus: adhuc tamen Cæſar reſeruabat patientiã, qui aduerterat iam ſibi perire quicquid periſſet. Dum parcit & prouocat ad deditionem, non expectato agmine, cum paucis irruẽs ſupra murũ ſecundum, congregata manu Iudęi in anguſtijs plurimos ſauciauerũt: pleriq; etiã utrinq; mortui. Tunc Cæſar eminus ſagittis figebat reſiſtentes, inter confertos iacula nuſquã eludebantur, nullus ictus ſine uulnere. Sic remouere ſeſe Iudæi cœperet & Titus ſuos recepit. Et fames iam urbẽ grauiter inceſſerat, Iudęi tamen pro uictoribus, quia ſe intra ſecundũ murum receperant, quaſi expulſis Romanis gloriabãtur: ſed neq; lapſa reparare, nec lapſura defenſare poterant. Reſtiterunt tamen aliquantulũ. Pugnatũ triduo ad murũ ſecundũ. Quarto die uirtutem Romanã non ſuſtinẽtes, refugere intra tertiũ murũ. Cæſar ab irruptione interim temperari iubet, ſubuerti tamen præcepit ſecundũ murũ. Et quia ſupererat maxima belli portio, ſtatuit ut miles ſibi conueheret alimenta, ne uictores inopia urgeret, afficeret indigentia.

Qatuor diebus sibi miles frumenta cõuexit:simulq; idoneũ uisum est tempus, quod Iudæi, si sibi consulerent,conuerterent.Et populus quidẽ malebat,sed principes seditionis reputãtes, quæ in plebẽ grauibus flagitijs perpetrauerunt:dum nullũ ueniæ locũ sperarent,perire cũ omnibus leuius arbitrabantur,q̃ si soli autores perirent. Quinto itaq; die,quia nihil à Iudæis pacificũ deferebatur,gemino agmine Cæsar mœnia aggreditur:&duos aggeres attolli imperat, unũ contra Antoniã,alterũ contra murũ,qui erat contra Iohannis sepulchrũ.Eo enim superioris urbis excidia petebat:Illo autẽ altero,si castrũ expugnauisset, etiã templo facile potiretur. Quod nisi in suã potestatẽ deduceret,etiã urbẽ tenere non poterat sine periculo.Diuiserat Titus exercitũ in duos ordines.E diuerso quoq; distribuerant sibi Iohannes& Simon officia defensionis:Antoniã defensabat Iohannes, Simon cũ armatis suis,& populo Idumæorũ ad sepulchrũ Iohãnis speculabatur, atq; omnes obsidentiũ conatus de superiori loco , quibus poterat generibus,eludebat. Et iam exercitatiores erant, malis edocti occurrere machinis obsidiõis, pluraq; genera sibi tormentorũ & ipsi asciuerant,quibus Romanorũ opera destruerẽt , cœpta impedirent. Quorũ Cęsar aduertens pręcipitẽ pertinaciã,admiscere operibus sermonẽ uoluit, ne forte desperatione uenię peruicacius obniterẽtur,ac spe promissorũ possent desistere. Suadere itaq; cœpit,ne se captę urbis excidijs inuoluerent, permitterentq; eam suę potestati , quę armis iam teneretur,&circũuallata obsidione premeretur ad excidiũ supremũ, cedẽtibus se ueniã daturũ:si modo uel sibi uel patrię consulerẽt,ne tota ciuitas dirueretur . Mandat quoq; Iosepho,ut ipse patrio sermone ciues alloqueretur,ut fortè contribules suos,uel ipse inflecteret,ut furori proprio renuntiarẽt Qui licet effusa Iudęorũ in se odia nouisset,tamen quantũ à iactu sagittę longius poterat, remotus à muris,ita uero ut posset audiri, profutura ciuibus noto sibi alloquio prosequebatur.

Caput XV.

Hebræũ ingenium.

Belli dubius euentus.

FVerat Hebræi humani ingenij contendere pertinaciter,anteq̃ res ad supremũ ueniret:dum putatis uos loco & notæ regionis subsidijs fore superiores , licet conueneris Romanos bello insuperabiles,armis non prouocari, à quibus sæpe uicti sunt,qui uos uicerant: sed tamen habet hunc lapsum improuida mens hominũ in rebus secundis, simul quia plerunq; belli dubius euentus:&ideo se unusquisq; forti cõmittit uirtute inferior. Postremo de muris speratis: Non putatis etiã usq; ad templi progrediendũ euersionẽ. Parcite aris,parcite altaribus, parcite domicilio quondã cœlesti . Iam enim uos & deus ipse deseruit, quia uos pietatis cultũ deseruistis.In medio tẽpli bellũ pertulimus,circũfusi ignes templum oberrãt:sed non quales solebant,circũsistunt armati.Adhuc tamen puras à sacrilegio manus habentes,uolunt Romani parcere,nec sacros contaminare postes,nec ueteres abolere ritus,si uos sinatis:quid expectatur ulterius? duo muri euersi, tertius superest, & ipse infirmior lapsis duobus.An præsidiũ speratur diuinũ, atq; auxilium de penetralibus? Sed qui nos defendebat ad hostẽ migrauit:quoniã quẽ nos colebamus,Romani uenerant,nos offendimus . Quis aũt ignorat cum illis esse deũ,qui sibi omnia subiecerũt? nisi quæ nimio æstu aut gelu inuia sunt. Et ideo extra Romanũ imperiũ,qui eadẽ extra usum humanũ.Diuersis populis deũ per uices dedisse potentiã:Primo Aegyptijs,post Iudæis,Assyrijs quoq; & Persis auxiliatorẽ fuisse nullus negat:postea conuersum ad Romanos,cũ his perseuerare. Deniq; cessisse illis uniuersa regna,omnẽ terrã in possessionẽ datã.Quis uobis cum uictoribus uniuersæ terræ,quibus secreta oceani & extrema Indiæ parent? Quid attexã Britannias interfuso mari toto orbe diuisas, & à Romanis in orbẽ terrarũ redactas? Tremit hos Scotia,quæ terris nihil debet:tremit Saxonia inaccessa paludibus,& inuijs septa regiõibus.Quæ licet belli curã uideatur angere,&ipsa frequenter accessit Romanis triumphis captiua,ualidissimũ genus hominũ perhibetur,præstans cæteris:piraticis tamen myoparonibus non uiribus nititur, fugæ potius q̃ bello parata. Sed refertis,mori præstare,q̃ libertatẽ amittere : Quando uobis ista Iudæi successit sententia? aut quando apud Hebræos utilis sit seruitus,libertati inutili non prælata? Iacob ipse patriarcha in Aegyptũ deduxit Hebræos ne perirent fame. Descenderunt patriarchæ,simul duodecim filij eius pręclara illa generis nostri exordia.Ibi Iudas ille nobilis Iudęorũ prosapia,qui nomen populo dedit.Ibi Ioseph curru sublimis,&equis subijcere se in potestatẽ maluit,ut aleret suos,quàm ad originis proprię libertatem redire.Ibi Beniamin pia fraude germani retentus, consensit dolo : quia non erat crimen seruire potentioribus . Ibi hęreditas eorum cum uocaretur à Mose , tamen hærere desiderabat . Sic patribus uestris etiam dura seruitus non displicebat , ut periculis anteferretur . Seruistis ergo Aegyptijs, atque utinam semel. Sed non solum tunc seruistis, quando cœlestis escæ pluuijs alimoniam seruitutis extremæ præferebatis : sed etiam postea uicti atque captiui descendistis in Aegyptum , cum Assyrios refu-

Diuersis populis deus per uices potentiam dedit.

Saxones ualidißimũ hominũ genus.

Potentioribus seruire crimen non est.

gere-

geretis. Seruiſtis etiã Aſſyrijs per multa annorũ curricula,& dulcis illa ſeruitus erat. Seruiſtis Macedõibus, Perſis,Seleucẽſibus, Palæſtinis,ſolos Romanos uobis graues putatis,qbus & illi ſeruiũt,qbus uos ſeruiebatis? Vtrũ igit odiũ his debetis an gratiã,q uos dñis ueſtris pares fecẽrunt?ultionẽ ueſtri hanc non contumeliã puto,quia uos de his uindicauerũt, quibus ſubiecti eratis.Seruitio premitur Aſſyrius,qui Aſiæ toti imperitabat. Arat Aegyptius Romanis, ferit de ſuo quod ille metat.Macedonia quæ uſq; ad Indos, deuicta Perſide,imperium diffuderat, agnoſcit dominos quos ignorabat,& fruſtra ſe regibus ſuis Aeacidarũ nomen impoſuiſſe reminiſcitur.Certè non aliàs ceſſiſſe,niſi ad Romanorũ triumphũ, quibus & ipſe Pyrrhus Achilleæ ſobolis,& proſapiã & uocabulũ præferens, uictus armis:ita ſe promerendæ pacis ſtudio ſubiecit, ut ueniã rogaret. Nam de Palæſtinis quid loquar,quos unius præſidis poteſtas coërcet?Ingrati nunquid non ueſtra nobilitas eſt cum Perſis ſeruire?hoc eſt enim ſeruire uobiſcũ reges,regnũq; maximũ habere ſociũ ſubiectionis:ſed quæro quando fueritis liberi,qui nunc ſeruitutẽ recuſatis?Quando ergo liberi fuiſtis? uel cum alijs dominaremini, qui ſub rege eratis?Habebatis regẽ deũ,repudiaſtis regnũ ipſius,ſub quo ſolo eratis liberi,uoluiſtis ſeruire hominibus.Cur patrũ reuellitis teſtamenta? hæreditas & in patres contumax. Elegiſtis regem cui nomen Saul.Occiſo illo,Palæſtinus uobis populus imperitauit: ſucceſſit poſt tempora Dauid in totius populi regnũ,mitior quidẽ dño,ſed dominus tamen,priuſq̃ requieſceret Dauid, genti tamen & ipſe regẽ impoſuit. A Solomone rurſus ſciſſum in duo regnũ,& diuiſa per longam ſeriẽ dominationis hęreditas.Vt tranſiliã captiuitates,Cyrus pleroſq; terris ſuis Iudæos, & ſacris ſuis reddidit.Sed patres ueſtri cum Perſarũ prælijs grauibus attererẽtur,quamuis nobiles Machabæorũ triumphis elegerunt ſibi Romanã ſocietatẽ.Tenet ſcriptura diuina multarũ pacta legationũ.Facti eſtis Romanorũ amici,qui Perſarũ ſerui fuiſtis.Sed rurſus maluiſtis regẽ habere,q̃ ſacerdotũ principẽ,cui populus obtẽperaret, cum ſæuitia ueſtrorũ regũ,eſſet intolerabilis:defuncto Herode,pulſo Archelao,ſub Cæſare eſſe Romano poſtulauiſtis. Tradidiſtis uos Cæſari,cui ſeruiſtis omnes ad mutandũ in melius ſeruitiũ. In cõmuni enim conditione uniuerſorũ ſeruire,quædã libertas eſt:quoniã dignitate dominantiũ honeſtantur obſequia ſeruorũ:Quanq̃ Romani ſeruitutẽ non exigant autores libertatis,quia non ſolũ immitẽ regẽ necarunt,ſed etiã ſuperbũ non paſſi ſunt,&ideo Auguſtũ apud eos nomen eſt imperij,q augeat ſuos,non q alienos opprimat. Sed eſto,ſit utile uobis non obedire imperio Romano, uideamus ſi liberũ,ſi non exitiale.Vrgent Romanæ acies,urgent patriæ ruinæ, urget templi excidiũ:non q utile ſit,ſed q poſſibile perpẽdite.Non enim uotorũ ſpecies, ſed poſſibilitatis ratio penſanda. Lex nẽpe naturæ eadẽ omnibus hominibus, uolatilibus, feris, beſtijs infuſa, ut unuſquiſq; cedat potentiori:taurus,leoni:ceruus,urſo:leo,pardo:caprea,lupo:aquilæ, accipiter:accipitri,columba:ipſi tauro,iuuenci inferiores: arieti,ouiũ greges:hirco,caper:ne diuerſi generis eſſe uideatur aliqua diſtantia,uos potentioribus.Romani tamen neminẽ expellunt,uos expuliſtis:imò illi augent, ne quis etiã uictus de terris ſuis exeat.Antiocho partẽ regni ſeruauerunt.Et nunc Cæſar quid aliud laborat,niſi ut terra ueſtra nõ deſeratur,regio ueſtra non euacuetur, ciuitas non euertatur,templum non concremetur?Non omnibus uictoria datur.Paucis præeſſe natura dedit,pluribus obtemperare. Tauri armentis eminent,arietes gregibus. Penes paucos eminentia,penes plurimos manſuetudo: Et uos induite manſuetudinem,ſuſcipite ſubiectionem,quam etiam feræ induunt. Hæc cum diceret Ioſephus,conuiciabantur de muro. Maledicebant utilia ſuadenti. Pleriq; etiam iaculabantur ſagittas, ſi poſſent eum morte affligere. At ille, qui oratione non flectebat indomitos, ſcripturarum quoq; teſtimonijs conueniendos arbitrabatur: maxime quia dicebant deum templi ſui præſidio non defuturũ.

Imperij nomẽ Auguſtũ

Lex naturæ omnibus eadem infuſa.

Paucis præeſſe natura dedit, pluribus obtemperare.

Caput XVI.

TEmerarij,nunccine demũ uobis diuinũ auxiliũ affuturũ ſperatis,quãdo permiſcuiſtis omnia bello,altaria uiolaſtis, diruiſtis totius urbis munimenta? Temerarij inquam,& ueſtrorũ immemores auxiliorũ,ſcuta & gladios paraſtis,& hoc aduerſum Romanos.Non talibus armis uincere ſolebatis. Quãdo enim in haſta & gladio fuit Hebræorũ uictoria? Recordamini unde orti, & à quibus ſitis profecti,quomodo patres ueſtri hoſtes ſuos uicerint. Temerarij,quẽ uobis adiutorẽ eripuiſtis, dum aliena ſubſidia depoſcitis? Non in multitudine populi,ſed in timore dei pater Abrahã penetrauit Aegyptũ,& cum abductæ coniugis captiuã uideret pudicitiã,bello tamen abſtinuit, aſſumpſit piæ orationis arma, defenſorẽ adhibuit, qui dormiente eo uinceret, & expugnato hoſte intaminatã ſibi coniugẽ repræſentaret.Redit Sara ſine armis, referens uiro triumphalẽ uictoriã.Dormiebat Abrahã, & torquebatur Pharao.Metuebat Sara,& Pharao crimẽ negabat.Ejciebat alienã,& damna-

Non in multitudine populi uictoria

æo crimine honorabat castimoniam, quam spoliare desiderauerat. Additur aurum, & argentū ad Saræ pudorem, ut condemnaret uoluntatē facinoris expertem. Rogabat patrē Abraham, ut pro sua ad dominū familia deprecaretur. Erat enim infœcunda domus eius. Remeat Sara ditior saluo pudore, reuertit Abrahā sanctior, qui coniugalis pudicitiæ remunerationē sterilitatis remedio compensauisset. Quid de filio eius Isaac loquar? Is quoq; patrio fretus munimine, aduersus finitimi potentis insolentiam, non armatas produxit acies: & certe babebat CCCXVIII. uernaculorum ualidam manum, quæ reges quinq; bello superauerat, spolijs exuerat, captiuum Loth Abrahæ patruo restituerat: Non gladium uagina exuit, sed solā aduersum inuidentes patientiam induit, simplicitatem retulit. Venerunt rogantes, qui exterminandum denuntiarent, poposcerant amicitiā qui finitimū non ferebant. Contremisco tāta patrū recensere mirabilia: Iacob sanctus, Esau fratre paricidiū minitante patriā reliquit, parētes deseruit, solius secū orationis ferens uiaticū, meritoq; in peregrinis locis cum fratris metueret insidias, & hominū comitatu atq; auxilio egeret, inuenit angelorū cōsilium perductus (ut ait) ad castra dei, colluctatus est domino: & sicut dicit scriptura: præualuit deo qui imparē se hominibus arbitrabatur. Quid aliud Moses aduersum regem Aegyptiorū exercitumq;, & dracones eius nisi solam uirgam leuauit? potens uirga quæ cœlū tenebris obduxerit, terram imbribus inundauerit, siccauerit mare fluctibus: cinxerant Hebræos Aegyptij, orabat Moses & nō dimicabat. Diuisum est mare & populus intrauit, sequebatur Pharao. Moses inter fluctus positus orabat, demersus est cum suis Pharao, cantabat Moses. Quis hæc & talia considerās nō admiretur, & non intelligat in oratione nobis meliora esse arma q̄ in uirtute? Illa enim sibi diuinum auxiliū adhibet, hæc corporis. Didicit hæc arma, quæ non carnalia sunt, sed fortia deo Mosi discipulus, atq; idē successor Iesus Naue, qui imitator & suppar magistri Iordanis aquas conuertit retrorsum: idemq; cum inexpugnabiles Hiericho urbis muros uideret, sacerdotes tuba canere iussit, iubilare populū, quo facto repente cecidere muri, atq; exusta ciuitas est, & omnes necati sunt, nisi quos Rahab bonæ meretricis fides, à memoratæ urbis excidio defendit. Gedeon quoq; trecentos uiros ad bellum elegit, eodemq; non arma præferre sed mysteria præcepit. In manu leua hydrias aquæ plenas tenere, in dextra faces: qua specie perculsi hostes fugere ilico, atq; ad Hebræos uictoria peruenit. Intermissa erat sacræ cura religionis Heli sacerdotis negligentia, diuina imperia deserebātur, irrogatū ab Allophylis præliū, uicti Hebræi, capta etiā arca dei est, & sine armis reddita illis: quo indicio claruit, q̄ & sine religione arma non uincant, & religionē sine armis uincere. Ezechias rex, infuso Assyriorū populo genti Iudææ, notis Rabsacis imperio Sennacherib regis, quæ in deū iacerentur conuitia, quę populo q̄ suprema exitia denuntiarentur, satis cōperisset insinuātibus, non uerba uerbis, nec arma armis referenda credidit: sed exurgēs cilicio se ut scuto induit: pro galea, cinere caput texit: pro iaculis orationē intorsit. Ascendit oratio, descendit angelus, cæsa per noctem Assyriorum CLXXXV. milia, cadauera numerauimus, percussorē non uidimus. Præterierā de quinq; regibus, quos inconsulto domino bellū adorsos, per desertū meantes, aquæ inopia uehementer afflictare cœperat, ipsosq; & equos eorū sitis uexare. Necessitas prætermissum officium reparari coēgit. Erat enim rex Israēl negligens circa dei cultū, admonitus tamen ab alijs, ut domini prophetam requireret: cognouit Eliseū ab ijsdē, in quibus degerent locis, non longe abesse, misere oratū auxiliū orationis, & remedia necessitati. Licet offensus erat regi Israēl, quia perfidus non credebat, promisit tamen & ubertatē aquarū, & uictoriæ celeritatem. Manare cœpit aqua per desertum, & sponte se sine ullis imbribus infundere terris fluenta. Surgentes aduersarij, quos securos uictoriæ somnus huberior laxata presserat solicitudine, subito uidere sole suso rutilare aquas: fuerunt qui inter populos bellatū putarent, quorū sanguine terra maderet. Itaq; in prædā festinantes passim sine ordine, sine modo currere, alius alium præuenire, sic præcipites in medium progressi hostium uallati, interfectiq; ingentē suis stragē dedere: ita oratus propheta à patribus nostris sitim pariter & metum depulit, idemq; aduersus famem auxiliū tulit. Nam cū obsideretur Samaria, atq; in eo clausus maneret rex Israēl, grauis eos urgebat fames, ut ne à nefandis quidē alimentis abstineret, cōuentus propheta tantæ miseriæ deformitate, simulq; regis nuntio, qui putaret prophetæ dissimulatiōe famē adoleuisse, respōdit: Sequēti die, & ubertatē frumēti, & uilitatē uidebis. Non credēti nūtio dixit: ipsum quidē quia non crederet non uisurū, promissorū tamē fidē non defuturā: subitoq; per noctem in castris Syriæ hinnitus equorū, curruū fragor, quadrigarū currentiū fremitus, armorum sonitus, auditu metum incussere uictoribus, q̄ in auxilium Hebræis multæ ac ualidæ gentes cōmeauissent, ac sese imminenti, ut arbitrabant, periculo fuga eximere properauerunt. Nox

consiliū

consilium maturauit,terrorē auxit.Fugientibus itaq; Assyrijs, omnes quas inuaserāt copias, in castris die sequenti repertæ.Abundantia utilitatē creauit,uilitas fidē impleuit,mors increduli ipsi quidē fructū eripuit,publicū tamen remediū non impediuit. Liquet igitur plurimos patrū duces cū minime præliarentur , uictoriam adeptos:Alios quoq; bello superiores fuisse, quibus consulētibus bellandi ius oraculo permissum foret.Deniq; uictus Amalech : sed cum Moses manus eleuaret,uicit Iesus Naue cum solē statueret.Vicit & Gedeon,cū in aqua dimicaturos probasset.Samson etiā cum adhuc intaminatū crinem seruaret : uicit & Samuel , sed cum adiutorem lapidē figere proposuisset.Triumphauit Dauid cum Bethsabeā (hoc est filiā Sabbari) suo coniugio propheticis ministerijs copulauisset:uicit etiā bello ciuili quod refugiebat illatū nō inferebat.Nil enim bello ciuili fœdius,nisi solus qui potuit inferre:uicit & Asaph prælio:sed posteaquā desperantibus suis,quod numero essent inferiores dixit:nihil interesse pauci an plures sint,cum deus paucos timentes se, pluribus faciat ualidiores . Bonus profecto fide, si usq; ad finem perseuerasset:uicit & mulier armis,quę fidē deo reseruauit.At uero Saul uictus est,quia dei pręceptū non custodiuit. Vulneratus Iosias,quia contra imperiū in hostem processit:Sanctus cæterū,& ideo raptus,ne captiuitatem nostris debitā peccatis uideret.Clamauit Nechao:non sum ad te missus ferens eius fidei testimoniū, sed inuoluit eum sicut antè Amasiā,consortiū degeneris societatis.Deniq; & ab homine dei monitus erat,ut illos quos ad belli societatē centum argenti talentis conduxerat,dimitteret, si uellet uincere.Cui dubitanti quod tantum pretij amissurus foret,respondit propheta,quod haberet dominus plura, unde etiam argentum eidem restitueret:quo fretum conductis renuntiasse auxilijs,uicisse cū paucioribus,ne ipsum quidem deo tātæ uictoriæ mercedem soluisse:sed ilico ipsis simulacris, quę uictor cœperat,detulisse sacrificia,quasi eorū beneficio uicerit,quę in prædā captiuitatis redegerat . Sedechias ipse incumbentibus iam patriæ ruinis, per Hieremiā conuentus prophetā, cum hostili obsidione premeretur,ut urbem egredi non metueret, uictorem futurum si cœlestibus imperijs obtemperaret: aut captiuum si defendendum putasset , infidelitate semetipsum & suos decepit.Abductus erat ab Assyrijs populus Iudęorum in Babyloniam,reliqui ad Aegyptios transferre se,qui resederant,deliberabant.Mandauit dominus per Hieremiā prophetam,& cæteros,ut unius gentis essent imperio contenti,ne geminata captiuitas ærumnā augeret.Verū illi posthabentes oracula dei, facti sunt duarū captiui gentiū , qui unius gentis iugo exire impatienter desiderauerant . Itaq; in Aegypto exules perseuerauerūt. At uero illi qui in Assyrios ducti sunt , expleto tēpore captiuitatis, q̄d pro peccatis populi dn̄s cōstituerat, postea Cyro imperante,remeādi facultatē adepti, reuerterūt cū gratia . Renouatū dei templū est,regū opibus Cyri & Darij cæterorūq; Persarū muneribus:ipsi itaq; qui euerterant,reparandi sumptū dederunt, restituerunt etiā ius sacerdotum,cultumq; iuuerunt religionis . At uero nostri dum sacerdotium inter se competunt,& apud Parthos ambiunt conferri sibi memoratum honorem,de religione mercaturam fecerūt.Quid de Babylonijs querimur? Nostros experti sumus deteriores: Illi nobis reddiderūt omne ius religionis , illi sacerdotum creationem restituerunt,& nostri eam Persis refudere. Illi sacerdotales infulas permiserunt nostræ potestati,nostri eas Babylonijs uectigales fecerunt. Quid adijciā cruentatū sacrariū sanguine, madere sacra limina,semiruta adhuc stare templi fastigia? Minor est circa nos ira dei,q̄ nostra cōtentio:illa nos captiuos fecit,ista sacrilegos:illa disseminauit Iudæos, hæc sustulit.Conferte si uidetur,quid intersit inter captiuitatē nostrā,& seditionem nostrā.Captiuitas nostra,gentibus infudit nostræ religionis consortium.Seditio nostra,etiam Iudæis ademit religionis gratiam. Quis autem Romanos in Iudæam introduxit nisi Hyrcani & Aristobuli contentio? Quis Sosium,nisi Herodes? Quis Antoniū,nisi Sosius? Quis Cæsarem implorauit sibi regem , nisi uos? Quis præter uos Antipatrum regno expulit,& libertatem in Antipatro? Et tamen non reprehendo,neq; abnuo Florū in uos scelestè consuluisse.Sed querela Romanis deferenda fuit,nō arma inferenda.Spreuistis Neronem,sed Vespasianus successerat:qui benignus natura, benignior tamen etiam studio esse potuit,quia in Iudæa imperium assumpserat:aut si non mouebat pietas,uirtus certe eius uos debuit adigere, ut uobis consuleretis.Sed quomodo uobis nō parceret,qui pepercit Iosepho ? Cui enim infestior quàm mihi esse debuit? Quis maiora aduersum Romanos munimenta extruxit ? Quis studiosius pro patria decernendum putauit? Postquam uobis bellando complacita conditio est , bellorum quidem initia non probabam, sed suscepta non deserebam : testantur hoc Iotapatæ urbis, quæ bellantem adhuc me texerunt,fauillæ,bello non destituisse , me post eius ciuitatis ruinas delituisse quoad potui . In illo euersæ urbis sepulchro pertulisse famem,ne Romanis me traderem:quæsisse ueniendi ad uos

 effugia

effugia:sed deprehensum,non sponte egressum,maluisse perire cum meis,sed pepercisse Cæsarem:optasse uobiscum potius periclitari, non φ probarem consilium,sed quo eligerem periculi uobiscum consortium.Gratias tamen deo,φ tanti sceleris non incidi societatem, ne seditionum incentor existimarer:aut quia his misceri nequibam , paricidium quod manu declinare poteram,uel morte implerem. Certe ne sanctissimam matrem pro me dilacerari cernerem,meorumq́ꝫ dispergi uiscera,quæ miseranda quidem,sed tamen tolerabilius est ea pati q̃ fecisse.Quid igitur adhuc expectatis? An signa maiorum? Non ea nobis merita,non ea circa dei cultum officia.Non ea Romanorum quæ Assyriorum infidelitas,qui accepto pretio discessionis fidem fregere: nec recedendum , sed acrius ingruendum putarunt . Quinetiam ut ex accidentibus colligamus,diuinæ motum sententiæ,deum Iudæis aduersari certū est . Deniqꝫ Siloa quæ ante bellum sicca fuerat,& omnes extra urbem fontium uenæ , quæ diu fluere cessarunt,ut aqua nostro deesset usui,nisi pretio quæsita,nunc in usus redeunt suos,& Tito se aduenienti refundunt.Scaturiunt huberes uenæ, atqꝫ ita aquarum redundantium omnia replentur, ut non solum exercitui large ad potum exhuberent , sed etiam equis bellatoribus ac iumentis pecoribusqꝫ uniuersis,hortorum quoqꝫ irriguis non desit aquarum abundantia, ut tanq̃ adnitentibus elementis uictorię Romanæ, largiores credas fundi meatus.Recognoscimus prodigia superiora , quæ etiam tunc nostræ urbis præuenerunt captiuitatem : cessauit aqua Iudæis,refudit se hostibus,ne siti obsidio impediretur.Nec mirum est si recessit à Iudæis diuina gratia,quos tanta flagitia circumuallarunt. At uero bonus uir plenum horroris refugit diuersorium,&domum suam deserit,si quid in ea commissum sceleris agnouerit,declinat indignæ habitationis consortia,execratur conuersantium iniquitates:& dubitamus de summo & immaculato deo,quod abhorreat tantorum contagia flagitiorum:& funestorum scelerum auersetur atrocitatem,nec demoretur in paricidarum conciliabulis,qui Dathan & Abirom,quia Mosen & Aaron præripiendo sacerdotij munere lacessiuerāt , separari ab innoxijs præcepit,ne pios aut macula contaminaret de cōsortio noxiorū,aut poena inuolueret.Sed quid ego diutius sermonibus immoror,cū plena horroris,& gemitus omnia circūfundant , tēpliq́ꝫ excidiū properet,qui istud oculi spectare, qui sensus perpeti , quis tolerare potest animus? O saxis duriores,ferro rigidiores,qui in tātis rerū humanarꝫ prodigijs adhuc inter uos tanq̃ ad uirtutis æmulationē de scelere certatis,& quod est grauius, uos ipsi patriā destruitis atqꝫ eius augetis ruinas.Conuertimini aliquādo,resipiscite,iudicate,&uidete pulchritudinē patrię quā prodidistis,quæ urbs,quod templū,quæ sanctorū domicilia,sacrorūqꝫ penetralia,quę prophetarꝫ opera uestris manibus euiscerant?In hæc quisq̃ flāmas ducit,& spargit ignes & incendia ministrat,nec ullo affectu mouet:rupiū si sentiret rigor resolueret.Certe & insensibilia plerūqꝫ in maximis rerꝫ acerbitatibus sensus speciē metiūt, ut scopuli tremāt,& madētes sanguine guttę fluāt. Vos aūt immobiles perseueratis,ut quid melius post hęc supersit,quid dignius q̃d reseruetis.Postremo si ista non mouent,quia apud pios præstantiora sunt,uestrarꝫ saltē miseremini necessitudinū,ponite ante oculos filiorū uestrorū neces, aut ferro, aut fame quæ sunt acerbiores,uxorū & filiarꝫ seruitutē,quibus tuta libertas erit pacto deditionis,aut captiua seruitus ut bis euersiōe . Consulite dum licet, ne grauiora post mortē relinquatis,q̃ ante mortem fecistis.Nec ego liber ab huiusmodi periculo sum.Noui & ipse,quia cū uestris simul periclitatur sanctissima mihi mater,& chara uxor,haud ignobile genus , & quondā domus clara . Ac fortasse propter meos hęc me suadere arbitramini:occidite eos,& accipite meū sanguinē mercedem,libenter hanc soluā mercedē uestræ salutis,si post me sapere potestis.

Caput XVII.

Iohannes et Simon incētores seditionis.

EA Iosephus cū lachrymis uociferatus,plerosqꝫ de populo inflexit,ut ad Romanos confugerent,uenditis quæ possidebāt.Quos Titus quò quisqꝫ cupiebat , direxit,ut etiam cæteri prouocarentur Romanis se sine metu tradere. Confluebant itaqꝫ reperta egrediēdi copia,securi salutis, si ad Romanos conuenirēt: nec soliciti de seruitute , quibus libertas reseruaretur. Hi uero qui sequebantur Iohānem ac Simonē arbitros & incētores seditionis,magis scelerꝫ poenas, q̃ aduersa belli reformidabant: ideoq́ꝫ in tuta sibi refugia opinabantur.Nec solū ipsi non audebant egredi,sed etiā insidias prætendebant,ne cui liceret è populo urbē exire.Maiorq́ꝫ cura erat egressionē suorꝫ,q̃ Romanorū ingressus,cauere. Tenebātur itaqꝫ inuiti,& si quis deprehensus foret,graues poenas dabat. Suspicio tenuis , grauissimæ causa mortis.Non argumentis ueritas,sed supplicijs quęrebatur.Si pecuniosi erant,afficto crimine seditionis rapiebantur ad necē:si qui inopes,quia non habebāt quo se redimerent,morti patebant.

Caput XVIII.

ETiam grauis fames ſęuire,atq; amplius ſeditio graſſari cœperat furore ac ueſania:fru
mentũ non reperiebaſ,nullus panis in publico uſu.Sicubi eſſe compertũ fuerat,ilicò
domus expugnabatur.Iugulabaſ ædiũ dñs,aut frumẽti cõditor, quod occultauiſſet.
Rurſus non repertis frugibus,quaſi diligentius abſconditæ forent, tormenta exercẽ
bantur.Optabant pleriq; mortis compendiũ,cũ eos aut fames afficeret,aut crudelitas excru-
ciaret.Deniq; qui ſeniores erant occidere dedignabãtur,inuidentes beneficiũ mortis,quibus
iam uehementior carnifex fames,miſerabili macie uiſceribus exeſis nuda oſſa tenuitate texe-
rat.Spirabant femineces ſolo adhuc ſpũ,atq; ægra trahebãt cadauera. Sicubi purgamẽta ho-
lerũ,uel caſu lapſa,uel quaſi arida proiecta aſpexerãt, reliqua inualidi corpore ore lambebãt
iacentia humi.Aut ſicubi internata parietibus uiſa fuerat herba, rapiẽtes ſucco infelici miſe-
rã ſolanſ famem.Qui ditiores erant,menſurã tritici toto cenſu emebãt.Quid em̃ ſeruarẽt nõ
profuturũ? Qui pauperiores,uel ordei ita ut nemo uendentẽ uel ementẽ uideret.Hoc em̃ om̃i
grauius ſcelere puniebaſ.Neq; uero coquẽdi panis uſus expectabatur,ne mors ꝑueniret, aut
mora proditorẽ arceſſeret. In occultis abditi,incoctũ mãdebãt triticũ, quibus ulla uel exigua
frumenti copia erat. Nulla menſa,nullum ſedile,nulla lux:ne quis interueniret,atq; improui
ſos deprehenderet.Si ſonus ullus,abſcondebanſ cibi,ſuſpectæ ſolitudines,frequentiæ parici-
dales,inter ſuos triſte certamen. Oẽm em̃ affectũ excludit fames,& maxĩe uerecundiã.Eſuri
entibus em̃ pudor diſpendiũ uitæ,& detrimentũ ſalutis eſt.Si quis uir cui mulier eſſet,aut fi- Oẽm effectũ excludit fames & maxime uerecũdiam.
lij aut nepotes aliquid eſcæ haberet,uix fatebaſ: ſimiliter & mulieres: At cui mitior animus,
ubi appoſuiſſet alimoniã,de manibus eius extorquebatur Miſerabilis erat cibus,eſca lachry
mabilis,rapiebant parẽtibus filij,parentes filijs, & de ipſis faucibus cibus proferebaſ. Pleriſq;
alioꝝ uomitus eſca fuit Nec marcentia ſumere ullus horror,aut uerecundia adimere ſuis ui
tæ ultimæ ſtillicidia. Et hæc tam infelicis ſpecies calamitatis metus erat, ne deprehenderet.
Clauſis itaq; foribus exercebaſ,ne quis ſuperueniret qui de ore alieno cibũ quæreret,& canũ
more uomitus alienos lingua ſua lamberet.Sed ne hoc quidem impune:nã ubicũq; fores ob-
ſeratæ,ſuſpecta frans alimenti abſconditi.Proſiliebãt miniſtri ſeditionũ, clauſa expugnabãt,
intolerabilia & nouæ crudelitatis exigebant ſupplicia.Nec ab ipſis quidẽ pudendis corporis
abſtinebatur.Per ipſa quoq; pœna tranſibat,quod in his grauior ſenſus pœnaꝝ fit. Multi cũ Noua & inaudita ſupplicia Iudæi ꝑpeſſi ſunt.
iam percuſſores irrumpentes uiderent,paratos rapiebant cibos, ne uel ipſi defraudarenſ ſu-
premo uiatico,uel certe futuram mortẽ ulciſcerenſ:& quo grauior uidebatur crudelitas,non
eſuriebãt ipſi qui rapiebant cibos eſurientibus.Rapinis em̃ ſibi aliorũ opes coaceruarãt,& ali
enis cõditis paſcebãtur:cũ ipſi qui cõgeſſerãt,eſurirent, ieiunioq; cõtabeſcerẽt.Si qua mater-
no affectu percita,miſerans uagitus infantiæ, ſuccũ ciborũ ore proprio uellet infundere, pij
operis pœnas luebat,ſuſpenſoq; ad ceruicem,uel hærente ad mamillas pignore ſimul tranſfi
gebãtur.Pleriq; etiam beneficium putantes mori,egrediebantur urbem ut herbas uellerent
uel radices depaſcerentur,aut cortices arborum detraherẽt,ſi quid in his uiriditas ad cibi ſo-
lamina ſumminiſtraret,quos inuenientes Romani necabant. At qui hoſtem euaſerat, in ipſo
portæ ruebat limite fame tabidus,& ore inualidus,quẽ iam & ipſa mandendi officia deſtituiſ
ſet.Regreſſos quoq; excipiebat feralior manus,quę de gremijs miſeroꝝ ſummo q̃ſita ꝑiculo,
ꝑ acerbiſſimũ extorquereſ nefas,nec partẽ reſeruaret pro mercede ſaltẽ ꝑiculi. Moriebãtur
itaq; maiore ſuoꝝ q̃ hoſtiũ impreſſione.Ea em̃ quæ hoſtis indulſerat,ciuis eripiebat:nec rapu
iſſe tñ iſtiuſmodi cibũ proderat,quippe non multo pòſt uirenti corpore turgeſcẽtibus medijs
intimoꝝ dolore uiſceꝝ quatiebanſ:aut aluo ſoluti deficiebãt exhauſtis uiribus,ut uoti pœni
teret,qđ ad tp̃s ſolatio erat,pòſt ſupplicio:dein lacertis uiridibus cæteriſq; ſerpentũ generibus
coctis exuuijs,peſtẽ addebãt.Nã equoꝝ cadauera ſi fortè reperiſſent, inter ſe trahẽtes pręlio
graui decernebãt:nec ab hoſte quidẽ,quæ coacerbarenſ exitia,feriabãtur. Nã cũ ſe de urbe
plurimi,cũ filijs ac mulieribus egrediẽtes in eã partẽ,quæ præruptoꝝ profundo præcipitioꝝ
ſinuauerat,cõtuliſſent,Romani uelut captiua ducerẽt mãcipia,minoris præſertim ætatis ue-
lut ualidiorẽ ferirent,ne quis fortè bellãtibus obrepere auderet,ſpeculabãtur,ut ſi quis,cibi q̃
rẽdi licẽtia dũ rimatur radices agreſtiũ,ad ulteriora ſpatia prodiret,interciperetur.Nec tñ cir
cũfuſo licet hoſte,cohibere ſe poterãt,qbus fames audaciã dabat:cũ paruos liberos macie cõ-
ſumi,& apta fame ora fruſtra extẽdi,ferre nõ poſſet affectus parentũ,q̃s ſocios ſibi aſciuerãt
ad ꝑiculum,ne pro ſe quaſi fugæ ſuæ obſides,à ſeditionis autoribus occiderẽtur. Cogebat fa-
mes egredi,quibus bñficium erat ferro perire ieiunij cõparatione.Contrà Romani, quia con
tẽptores mortis eos arbitrabãtur,urgebãt gña ſupplicioꝝ,uerberãtes prius,affligẽtes q̃q; pa
tibulo crucis quẽcunq; offenderãt, quo uel cæteroꝝ temeritas cruciatuũ ſpecie à laceſſendi

insolentia reuocaret. Miseranda itaq; passio Tito uidebat, tãtarumq; acerbitas calamitatum. Capiebant innumeri, quingenti fermè ad diẽ cruciabant, camposq; ante urbẽ miserabilis põpæ ordine prætexebant, ut de muris aspicerent. Miserabant Romani, non mouebant Iudęis compatiebant hostes, socij non flectebant, facilius apud aduersarios pietas, q̃ apud socios reperiebat. Tamen accendebant pleriq; indignatione, q̄ in tantis malis deteriores fiebãt, diuersis modis afflictos cerneres, uariasq; pœnarũ species, formas suppliciorũ tã innumerabili multitudine, ut iã locus patibulis deesset, patibula corporibus. Furebat intus Simon, fremebat Iohannes, insidiabant singulis p ministros suos: si quis fugere tentaret, tractus per humũ discerpebat. Eorũ quoq; qui abierant proximi cruciabant, ant cruci affixa plerorũq; cadauera suis q elapsi fuerant, ostentabant. E diuerso etiam ipsi murũ quadã patibulorũ segete prætexuerãt, quasi de aduersarijs triumphantes: si quos de suis ad Romanos uelle confugere deprehendissent, ut cæteros transgrediẽdi metus incesseret. Nullus locus immunis acerbitatis: foris captiuitas, intus fames, formido utrobiq;: minus tamen timebant arma, q̃ tormenta, leniusq; erat confici tumultu potius hostico, q̃ paricidio. Nec intermittebat tamen Cęsar inuitare factionũ principes ad spem deditionis. Nanq; structis aggeribus denũtiabat, non longe absuturũ operis effectum: imminere urbi excidia, consulerent sibi ut & salutem lucrarent, & templũ incẽdijs eriperet, Id quo facilius crederent, amputatis pleriq; Iudæorũ manibus dirigebant, ne uoluntario transfugio transiisse ad Romanos ęstimarent, & quasi pfidis nõ deferret fidẽ Iudęis, ipsi necarent. At uero illi pro ammonitione sedula, grauia retorquebant conuitia: funestiorẽ sibi humanitatem Cæsaris, q̃ crudelitatẽ uideri, q̄ altera libertatẽ eriperet, altera uitam auferret: mal'e se liberos mori, q̃ seruos uiuere, deuouisse animam suam templo. Immortalitatem futurã, si cum templo exustis aris, ac focis paternis immorerent. Nihil egisse Titum, eripuisse parua, dedisse plura, pro templo sibi paradisum succedere, illoq; se, qui pro templo dei pugnauerint transferendos, tantum ne oculis suis triũphos Romanos uiderent, & captiua iugo colla subijcerent. Consecrari paruulos suos, non interfici, quorũ parentes cœlestiũ propugnatores fuerint sacramentorũ. Quo commotior Titus, ut eos saltem eriperet, qui inuiti attinebant, admoueri iussit machinas.

Quingenti Iudæorũ patibulis affixi sunt.

Tanta dissẽtio inter Iudæos ut facilius fuerit pietatẽ apud aduersarios inuenire q̃ ciues.

Iudæi manibus amputatis in ciuitatẽ remittũtur.

Caput XIX.

Antiochus Comageni filius hortatur Cæsarẽ ad urbis muros succidendũ.

ERat in exercitu Antiochi Comageni filius, qui uenerat ad belli societatẽ, impiger sanè iuuenis, & manu promptus, sed consilio parũ prouidus, qui moderationẽ Romani exercitus lentiorẽ ratus, nec considerans muneris difficultatẽ, insinuauit Cæsari, mirari se q̄ cunctarent Romani murũ succidere. Risit Titus, & ait: Cõmune est opus. Eo sermone iuuenis sese proripuit cũ his, quos armatos Macedonicũ in morẽ prõptiores habebat ad bellandũ. Nanq; & alijs subnixus aduenerat. Cohors tamen quæ appellabat Macedonũ, & uiribus corporis, & proceritate ipsa præstare cæteris æstimabat. Quibus appropinquãtibus, bellũ adoleuit. Contrà de muro promptius decernentibus, quos extrema urgebãt pericula, & successus præsentis certaminis animabat: cũ inferiores, à superioribus frequẽtius trãsfigerent, ad superiores non oĩa peruenirent spicula, filius tamen regis iuuenta alacris, armis munitior, comitatu succinctior, alios eludebat ictus, repellebat alios, quos etiã ut caueret suggerentibus socijs, instruebat: & ideo integer à uulneribus perseuerauit: sed de Macedonũ cohorte pleriq; (qm̃ pudori putabant, etiã naturæ aut munimentis cedere) pertinacius præliantes, uulnerant. Itaq; conatu irrito cessere superioribus: docti etiam niris Macedonibus si uellent uincere, & alacritatem Alexandri ad præliandũ esse necessariã, & uincendi euentũ. Nãq; ille cũ obsideret urbẽ morãtibus cæteris, & circa solennes machinas immorante exercitu, appositis impiger scalis murũ ascendit: fugatisq; præsentibus, qui de muro repugnabant, solus se in urbẽ deiecit. Nec erat tẽporis ut ipse sibi sine comite portas aperiret, cum urgerent pericula: sed immodicus animus, ac uictoriæ auidus, in hostẽ prosiliuit, Cessere agmina, sed quantos poterat solus prosternere? Deinde per diuersas urbis plateas circũfundebant hostes, si in unam partem Alexander incumberet, alijs post se circũuallandi copiam daret. Retorquebat itaq; uictor ingressum suũ, ne à populo circũdaret. At illi conserti inter se, urgere cœperũt, inhorrescere sup eũ telorũ uis maxima, resultabat galea tinnitu, clypeus fragore saxorũ. Ac nĩ metuentes duci, irrupissent Macedones, uictor innumerabiliũ gentiũ intra urbẽ exiguã fuerat oppressus. Fuit igitur alacritatis q̄ murũ insiliuit, hostẽ deiecit, in urbẽ solus triũphali saltu sese proripuit, impetu suo fugauit populos: fuit tamẽ etiam euentus, qui maxime duci necessarius est, q̄ tantis ingruentibus populis, tot sagittarũ iaculis, tot ruentibus spiculis, nullus fuit letali uulneri locus. Periculũ itaq; uirtus attulerat, mortẽ quoq; alacritas inuexerat, si euẽtus bellantem deseruisset: Ingressi sunt Macedones prorupta porta: sic temeritas uictoriã inuenit

uenit,& euentus periculū in gloriam uertit. Noster quoq; cū pugnaret aduersum gigantes, inuectus in hostem,a tergo pcussorē habebat,sed librantē ictus suos comes regis Abisai præuenit. Verū Alexandrū euentus seruauit,prophetam gratia.

> Aliàs, intentus.
> David pugna cū gigā le. 2. reg. 21 Itē antiq. 10 sep. li. 7. ca. 12. describitur.

Caput XX.

CEdente itaq; Antiochi regis Comageni filio, & cognoscente non q formidinis, sed cautionis esset Romani exercitus perpensa moderatio,ut aggeribus & uineis,arietibus quoq; & cæteris machinamētis murū adorirent, extruebant aggeres per numeros opere diuiso:præcipui quatuor insurrexerāt,ex quibus unus è regione munitionis(cui nomen Antonia)per mediam ductus erat piscinam,quam Struthiam uocabant. Hunc aggerē qntus numerus triginta cubitoꝝ in altitudinē fecerat,iuxta Iohānis sepulchꝝ. Quibus è diuerso Iohānes princeps seditionū cuniculū suffodit,& Romanoꝝ opa suspendit: ignorātibus his q latenti cuniculo Iudæi machinati forent, qa fulturis tabulaꝝ materia ęque subiecta supiora cuniculorū suspenderat,fraus ois latebat. Itaq; ubi oportunitas uisa,ignē apposuere,qui adultus sulphure & pice,qbus illita erat materies,quæ fulturā cuniculo dabat, ligna facile consumpsit, incendium subiectorū ruina secuta est. Itaq; Romanorū opera subito lapsa,sonitū ingentē dedere. Puluere itaq; & fumo repleta oīa,plurimum tenebrarū obduxerant,maioremq; terrorē induxerat latens causa. Deinde ubi consumptis alimentis cæteris,qbus primo optus erat,liber postea ignis eripuit,dolū prodidit,& Romanis ad præsens qdē formido piculi diminuta, sed euacuati laboris graue successit tædiū:simul q insultabāt Iudæi nō mediocris angebat pudor:in reliquū parandę expugnationis spes refrixit. At in parte alia biduo pōst,cū iam murus ariete quateret, Teptheus de Galilæa,Magassalus,& Iabenus,& Agiras direptis facibus in machinamēta muralia psiluerūt. Nihil his uiris audacius, nihil terribilius eo bello ex urbe in hostē processit. In mediū nanq; hostiū proruētes,nō trepidauerūt,nō retractauerūt,sed tanq̄ familiariū suorū consortijs immorati,nō antè remeandū putarunt,cū undiq; in eos pila,sagittæ,spicula iacerent, q̄ subiectis ignibus,adolerent obsidialiū instrumēta machinaꝝ. Concursus ingens Romani exercitus,ut incendiū restingueret: Iudæoꝝ q̄q; clamor & studiū,quo subtexerant impedimenta,Romanis ne subueniret. Illi arietes properabāt flāmis subducere,isti adhuc spargebāt incendia. Vñ cōprehensis oībus,quæ uri poterant,Romanos flāmæ circūuallauerant,nisi mature cōsuluissent. Instabant eñ acriter Iudæi,atq; hoc ipso,qd in ea parte conatus irritos nō habuerant,successus audaciā alebat. Deniq; nō contēti iā munimētis muralibus,ultra progrediebant,atq; ipsas Romanorū incessebant custodias,& ad castellū,in quo prętēdebant Romani ultro euersum,prexerāt. Et nisi Romani nois gloria, & militiæ uetus disciplina, q̄ munia hmōi deserere grauioris pœnæ arceret formidine,furētibus repugnauisset,expugnatores urbiū ipsi, proprijs cesserāt munitiōib'. Versa itaq; spēs belli,& usus obsidionis: catapultis,& uelocioris gñis iaculis sese defensabāt Romani,ut Iudęos repellerent,quo ipsis ante gñe resistebat. Inter quæ Titus aduenit,clamore excitus,& accersitus ad remediū. Romanis cōtinuo uires additæ præsente Cęsare,& pudor aluit audaciā:Clamante Tito,graue Romani nois opprobriū,si uersa uice suos amitterēt,qbus iā hostiū muri,q diruerent,defecerant,diffidentes Iudæos munitionibus,sola niti temeritate:starent tm̄modo Romani,uictoriā non defuturā. Itaq; hortando pariter ac præliādo Titus statuit suos, auertit Iudæos,q non solū animis ad mortē parati,sed ipso nisu corporis ingruebāt,ut Romanos gradu mouerent. Nec mediocre fuit periculū Cæsaris inter confusa oia,cū ab hoste socius nō discerneret,inter quæ Titus in medio uersabat: audax iuuenta, & gloriæ cupiditate ad præliandū acrior,quo celerius uictoria consummaret, in secūdis triūphi ponens curā salutis.

> Testeus in alijs,præsertim apud Iosē. li. bel. Iu. 6. ca. 12. Itē loco Labenus, Adiadenus, & Agras Egras.

Caput XXI.

DEpulsis tamen hostibus anceps consilium:alij reformandos aggeres,reparāda machinamenta muralia opinabantur: alij absistendum obsidionis periculis suggerebant, deesse reparandi materiem, commune cum multis periculū, muro claudēdam urbem consultius arbitrabantur,ut conficeret fames defectis subsidijs alimētorum. Præponderauit huiusmodi sententia, ut clauderentur, ne liberos excursus haberent, quo amplius & desperatione fugiendi,& indigentia cibi conficerent. Diuisis itaq; per numeros portionibus,propere mur' surrexit,quo p circuitū oēm inclusa est ciuitas. Distribuit officia suis Cæsar,ut noctibus quoq; custodiendi uices nō omitterēt. Prima uigilia ipse obeundi singulos custodiarū ordines munia curabat:scdam uigiliā Alexandro deputauit:deniq; p ordinē tribunis(prout cuiusq; erat solertia cōperta)uices mādatæ. Castellis erat murus p interualla intext',in his manus militū pręt ēdebat,uigiles ex ęquo sibi somnos, & tpa uigiliarū sortiebant. Circūibāt momētis oīb' murū,p spatia qsq; prescripta suo mūeri,de castello in castel

lum per ordinem,& munerũ uices,nox frequentabat. Præcisa undiq; spes Iudæorum, clausisq; se infuderat fames,atq; in ipsas populi medullas descenderat.Personabant omnia gemitibus deplorantium miserabilis mortis supplicia. Repleta erant uniuersa feminecũ cadauerũ: & si paululũ expectares,intra momentũ deficiebant, quos uiuentes repereras. Ipsi quoq; qui adhuc spirabant,macie confecti imaginẽ mortis gerebãt.Exhausti fame,& tabe luridi, nec oculos quidẽ faciles attollere: quia nullũ uigorẽ naturalis motus,cõsumpta ieiunio substãtia, dabat.Figura sola hominis remãserat,usus interciderat Simulacra cerneres,officia desiderares. Arida cutis siccis hęrebat ossibus. Si leuis motus uiuentẽ proderet,fœtor redarguebat:exiles artus & color ita niger,ut umbrã putares. Nec humandi miseris officia suppeditabãt,exhaustis primo omnibus,& continuo morituris.Et si cui uires aliquas recentior cibus dabat,congestio cadauerũ spem ademerat, impossibilitatẽ incusserat.Pleriq; etiã condendis suorũ funeribus immoriebant,& inexpleta supremi muneris officia,suo quoq; obitu derelinquebãt. Ruebant super defunctos,quos susceperant muniendos,ut ipse quoq; oneri accederet,cui leuando aduenerant, indigens eius ministerio quod alij deferebat. Nec erat ullus dolori locus in cõmuni oĩm calamitate,nisi quod autores tantæ miseriæ superuiuerent, nec tempus querelæ liberis quidẽ iam uocibus, si loqui possent.Quid enĩ sibi iam morientes timerent? sed tamen mutis iam sensibus aspicientes templũ,quasi inde ultio tã diri exitus deposceret.Aruerant supremorũ numerũ lachrymæ,quia oẽm affectũ uis mali clauserat.Obriguerat animus,omnis sensus hærebat,plusquã lachrymanda tolerantibus:deerat iam terra tumulis,defossis omnibus intra urbẽ locis,quæ potuerũt dare usum sepulchri. Tentabãt aliqui inter duos muros nouum ostium,ueteremq; urbis procedere nocturno silentio:periculosa licet,pia tamen furta persuaserant.Itaq; pro uno plures insepulti iacebant,& quod uni deferre gestierant,pro bonorũ munere defraudabant:sed etiam ubi hostis deerat,fames operabat.Sepultor plerunq; præueniebat sepeliendũ,& tumulo eo,quẽ alij parauerat,includebat subito exanimis: & lapsus cũ defodit,uelut quodã studio operis sui,ius uindicabat.Et ubi terra deerat,tabulata innectebãtur,ut defunctorum cadauera loculis includerent.Pleriq; eos sibiipsi parabant manibus suis,ne deficeret huiusmodi ministeriũ,atq; in his sese sæpe sponte condebant, suspecti ne mors præueniret,& sepultor deesset Silebant omnia metu,inedia uocẽ ademerat, ciuitas plena mortis, & nullus eiulatus in exequijs totius urbis:& cũ sensus quidem doloris interierat, iniuria non desistebat.Non deerant etiã in tãtis malis,deteriores omnibus, uiolatores etiã sepulturũ. Quid dicam,non horruisse cũ illuderent mortuis,& gladiorum suorũ aciem in defunctorũ cadaueribus prætentarent? Nonnulli etiam uiuentium adhuc urgendis corporibus experirent,si tela sibi acuta forent, & hic tamen usus plerisq; rogantibus denegabatur,ut miseros ad grauiora supplicia fames depasceret. Nequaq̃ tamen ultio morituris deerat: nã quod uiui non potuerãt, uindicabant se mortui,ultorẽ sui fœtorem creantes,quo se de latronibus ulciscerent.Qui grauiter sæuientes quærentesq; remediũ,speciem quandam pietatis induerãt: etiã ipsi qui latrocinabant,ut eos de publico ærario sepeliri iuberent.Sed ubi nequitũ occurrere,de muro defunctorũ reliquias in profunda præcipitia deijciebant.Itaq; aspiciẽs Titus præruptos specus plenos cadauerũ,saniem de laceratis uisceribus innatantẽ, alte ingemuit, & manus ad cœlũ eleuans testabat,haudquaq̃ illud sibi ascribendũ,qui uoluisset ueniam dare, si deditio procederet,expectasse se ut pacem rogarent:paratũ se ut incolumes seruaret,si bellũ deposuissent. Iubet itaq; aggeres rursus iacere,etiã non propinquantibus syluis, quia succisa erant omnia suburbana nemora syluarum.Vehebant materiem milites,spe uictoriæ solantes laborẽ.Nec tamen frangebant animis principes seditionũ.Furebat Simon,nec tantorũ mortibus exaturatus cedebat,& quia inimici deesse cœperant,in socios conuertebat.

Caput XXII.

Matthias,à quo in urbẽ receptus est Simon,occiditur.

DEniq; nec Matthiam quidẽ,quo autore in urbem receptus est,excruciatũ necauit, nullius apud se conuictũ flagitij,sed insimulatũ proditionis, & suspectũ consilij,quod in usum plebis sedulò,& sine ulla fraude,tanq̃ familiari crediderat insinuandũ. Id alte impressum aliq̃diu tenuit, nec iã se ut amico credidit, sed aluit indignationẽ, indicio dissimulato:ergo insimulatũ apud se,quod cũ Romanis studio congrueret,& conueniret,rapi cum filijs iubet.Accersit, nec defensionis ulla copia datur, ante examen adiudicat supplicio,nec eius soboles excipitur,sed pœnæ adiungitur. Orabat non uitæ usurã, sed mortis celeritatem,naturæ ordinem,ut prior occideretur,ne filiorum neces spectaret,nec superstes esset funeribus liberorum suorũ,ipse continuo funus futurus: non impetrauit,quod ipsa pietas exigebat,etiam si non rogaret.Hoc rogabat sibi reddi pro munere, quod ei urbẽ aperuisset

ruisset:reus quidē patriæ,sed conciliator Simonis. Debuerit ille hanc pœnā ciuibus, debebat
tñ ei Simon gratiā. Quo crudelior,qui nec amico pepercit,nec patrono receptionis suę pœnā
relaxauit. Ducit ad suppliciū cū tribus liberis:nam quartus fuga se exemerat. Statuitur in cō
spectu Romani exercitus insultationis specie,ut supplicium eius uiderent, ad quos egredi de
siderasset. Liberent te itaq; si possunt amici tui. Deducūtur & filij, nec suprema liberis oscula
dare,nec ultimo cōplexu filios suscipere permissus:non fraudatus tamē uocis paternæ liber
tate,miserabili filios alloquio prosequebat:Ego filij uobis hostem induxi ,ego carnifices adhi
bui,quando Simonē ingredi in urbē rogaui.Ille dies nobis mortis huius, ille paricidalis causa
spectaculi.Merui fateor,nec culpā excuso:dū unū reprimere gestio,accersiui deteriorem. Ad
auxiliū Simon petitus,& ad paricidiū patrię conuersus: sedula consilia in crimen deduxi. Rei
fuimus patriæ,qui defensorem quæsiuimus.Et recte quidē soluimus pœnam imprudentiæ,
non tamen perfidię. Absoluit nos Simon ipse,dū perimit:qui pronūtiat non sibi à me donatū,
sed patriæ contuitu petitū,ut contra Iohannis sæuitiam auxilio futurus,quamprimum ades-
set,& Idumæos induceret. Putabamus,duobus inter se conferentibus, liberam plebem futu-
ram. Quis mihi crederet,non tibi id meo studio detulisse,sed de malis hoc tolerabilius æstima
uisse,nisi tu occideres? Sed quid ego sic loquor,quasi crimen excusem? Nihil sane mea senten
tia grauius facere potui,quàm quod te in ceruicibus nostris locaui. Sed in eo patriæ reus,non
tibi fuerim. Debuerim ego ciuibus mortem, sed tu mihi gratiam. Debuerim patriæ pœnam
proditionis,quod te induxerim. Tibi quando proditor esse cœpi? Si fugiendū putassem, con-
suleram mihi,non uiolaueram patriæ necessitudinem. Quis enim hostem non defugit,&
hostem internum? At te ciuem putauimus, sed hostem inuenimus. Ad auxiliū petitus, quid
rependisti? Quid antè pollicitus? & quo postea conuersus? ingressus eras ut hostem expelle-
res,non ut hostem exerceres:ut prohiberes ciuium neces, non ut ipse adiungeres:ut latroci-
niū repelleres, non ut latrocinareris: sed ut subuenires innocenti populo. Cur in ipsum tua
arma uertisti? Antè latrocinio appetebantur,tu bellū intulisti. Antè pauciores ad mortem ra-
piebantur,tu stragem populorum fecisti. Quis proditor patriæ, quis Romana arma plus iu-
uit,nisi qui extinxit patriæ propugnatores? Nisi qui eripuit tantorum ciuium defensionem?
Nisi qui ab hoste in socios detorsit mucronem? Hostis extra muros pacem offerebat, tu intra
muros præliabare:Ille obsidionem uolebat soluere,tu expugnationem approperabas:Ille p
hibebat incendia nostræ urbis,tu flammas in ipsa templi iaciebas fastigia:Ille nostrorū con-
tuitu sacramentorum inducias dabat, tu per ipsos sacrorum dies altaria dei supremo urbis ex
cidio,sacerdotum quoq; sanguine restinguebas:Ille muros,tu templū obsederas. Coacerba-
bo crimina mea. Ego patriæ manus intuli,ego tuum furorem armaui, ego hæc uniuersa de-
liramento quodam senectutis exitia impressi. Agnosco dementis ætatis imprudentiam. Con
fessione leuemus pudorem,quoniam negando peccatū exuere non possumus. Duo præ cæ-
teris excidium patriæ accelerauimus:ego errore consilij,tu proposito paricidij. Pendo igitur,
patria tibi debitas pœnas: & hoc ipso Simoni gratias ago, quod cineribus tuis superstes non
ero. Atq; utinam non liberis essem superstes. Sed ad sceleris tui Simon acerbitatem, filiorum
necis spectator adsisto. Merui fateor, quia Iohannem pictum uidere non potui, & te armatū
elegi. O præcipitem senectutem:imaginem timuimus,tyrannum expetiuimus. Ego fideius-
sor tuus,ego deprecator tuus legationem pertuli. Ego te dominū rogaui, percussorem intro-
duxi. Spectemus ergo quæ fecimus: Iohannis nos cera terruit, Simonis latrocinia delecta-
uerunt. Acceleretur itaq; pompa funebris,ueniat carnifex,filios ante ora patris,patremq; ob
truncet super filiorum cadauera. Hauriam miserabilis senex ictum carnificis, super colla pi-
gnorum sæuam uibrantis securim. Quo spectaculo nihil funestius,nisi ille qui iubet: Crude-
lis,scelestè,facio quod præcipis facio,sed inuitus. Habeo tamen consolationem tantæ calami-
tatis. Patior qcqd miserrimū est, dum tu iusseris. Quicquid est immanissimū subeo libenter,
te arbitro. Implesti mensuram scelerū sæuissimorū,liceat saltem affari liberos, extremū pigno
ribus uale dicere. Sit ultimus locus osculis,quæ nobis etiam cū feris cōmunia sunt. Non pro-
hibeatur miserabilis amplexus naturæ, quē etiam defunctis potest casus donare. Quod igit
ad pœnam præcepisti,proficiet ad pietatem mihi. Cadam super funera mea,& insepulta ad-
huc,uelut quodam corporis mei cespite, tegam: ne discerpant uolucres, aut feræ deuorent.
Lambam lingua patria sanguinem meorū pignorū: & meum diluam, ne lambant bestiæ. Et
fortasse addet hoc pietas,& miseratio naturæ ipsius: ut arctissimo amplexu moriens, liberos
meos stringam:ne tu separare possis, cū uelis. Certe si separabis corpora, animas tamen non
separabis. Sed satis iam lachrymarū uiaticū sumpsimus: Præite filij,& secuturo patri,uiā para

Matthias phibitus oscula dare mox moriturus filijs,uerbis deosculatur.

Expostulatio Matthiæ contra Simonem.

Alij. Sit ultimus ultimis locus oculis.

ræ. Si po-

retur: Iudicēt Romani, quia Simon occidit sine iudicio: testes sunt ipsi me nō proditorem patriæ, sed defensorem fuisse: qui pugnantem uiderūt, non deserentem. Liberis ego meis, si potuissem, hostem auertissem, non hostem accersissem: atq; utinam nec Simonem accersissem, nec finis ullus adhibitus tantæ crudelitati. Iacebant adhuc cū patre insepulti liberi: adiungit & sacrilegium spectaculo paricidali. Cædit Ananias sacerdos, claro genere ortus, licet nemo clarior sit splendore generis, q̄ munere religionis. Illo enim affectat nobilitas, hoc non deside rat. Habebat sibi uetus prosapia diuersorum fasces honorum, habēt & sacerdotia suos fasces: qui eleuantur non humeris, sed moribus: & attollunt non uirgarū proceritate, sed laborum perseuerantia, & fidei altitudine, pietatis fastigio. Percussus est etiam scriba Aristeus claræ & ipse originis: & cū ipsis alij de plebe quindecim præeminentes cæteris: licet in iustā necē, non nobilitas faciat, sed innocentia. Præoccupant etiā uiri undecim, qui pariter conspirauerāt, cō moti scelerū eius atrocitate, & sibi quisq; metuentes, quæ in alios exerceri uidebant, ꝙ infide lis etiam amicis foret, & spes ademptæ, populante uniuersos fame, Romanis iāiamq; irrupturis: turbato Simone ad opem defensionis, bacchante ad officinā crudelitatis, faciliq; illecebra proditionis, ꝙ Iudas unus ex ipsis turrim tuendā susceperat. Is igit cū Romanos uocaret, traditurū se pollicens turrim, fastidientibus alijs ꝙ tam sero proditio procederet, alijs dubitantibus, quia frequenter promissa deditione dolū parauerāt, præuenit Simon, & de uniuersis conspirationis socijs pœnam exegit: corpora quoq; eorum de muro præcipitata.

Ananias sacerdos occiditur.

Caput XXIII.

CLausus tenebatur Iosephi pater, nec ullus ad eū accessus patebat. Eo studiosius Iosephus ad deditionem inuitabat Iudæos, & inconsultius murū successerat, ut liberaret patriā cū patre. Quo loci caput ꝑcussus concidit: ac penè iactatis desup telis oppressus fuerat, ni præcepto Cæsaris missi forent, qui eum ꝓtectum clypeis eriperēt neci. Comperto mater filij sui uulnere, & insultantiū latronū cōsternata uocibus, mortis eius formidinem simul & fidem induit: miserabiliter quoq; deplorare occœpit: ad hos fructus fœcūditatis se reseruatam, ut nec officio uiuentis filij potiret, nec sepeliret defunctū. Voti quidē sui fuisse, ut ipse potius matri sepulturā daret: inter eius manus supremū exhalaret spm̄. Ille frigidos artus deficientis foueret, ille ultimos ore anhelitus legeret, ille oculos morientis clauderet, ille spirantia adhuc ora componeret. Sed quia uoto exciderat, solatium fuisse, si uel ipsa interesse potuisset filij morientis supremis. Miserabili quidem sorte, sed tolerabili tñ, ut quem supstitē optauerat, eius uel funus teneret. Verūtamen uel de muro, inquit, spectare mihi mea funera liceat: & si contingere non licet, utinā quidē nemo arceret. Sed quē metuā tanto destituta filio? Quid ptimescam cui bñficium est mori? Vtinā in me tela sua oēs contorqueant, oēs gladio me trāffigant, q̄d uiuens non potui, saltē filij mei corpus ueste mea protegā. Abundat unius uestimentū ad sepulturā duorū: & fortasse quisquā hostiū miserebit, ut amictu filij matris oculos tegat, & oculos oculis, manus manibus, ori ora cōnectat. Proripiens itaq; se ad muros, cœlū ipsum miserabili questu replebat. Insultabāt sui, flebant Romani: apud socios crudelitas, apud hostes misericordia. Figite (inqt) me, si qua est pietas, ego genui quem psequendū putatis. Ego infelicia hubera dedi, me extinguite, si de illo uindictā quæritis.

Iosephus ad deditionem hortās Iudæos, graue uulnus accepit, qd cū mater eius resciuisset, miserrime exclamauit.

Caput XXIIII

DVm illa deplorat, ecce ad uocē matris processit Iosephus, & deflere cœpit ꝙ euaserit, cui dulce fuerat ante patriam mori, & pro patria dum salutaria suadet, procūbere. Sed iam non pro parentū contendere salute, qui depositi æuo cum in carcere uitæ finem supremū exigant: Liberani, si moriantur: sed pro ara, pro templo, ꝓ semirutis adhuic urbis mœnibus trepidare. Obtulisse se uulneri, ne patriam euerti uideret. Qua excitati querela, plerīq; ad Romanos transeundū rati, qua potuerūt uia, subtraxerūt sese insidijs latrocinantiū, & custodijs ꝓtendentiū. Quibus quidem Titus misericordiā promissam seruauit, sed alia grauior ærumna accidit. Nanq; ubi data alimenti copia, cœpit oneri esse cibus, q prius usui erat, desuetisq; edendi officijs, ministeriū feriabat. Nulla uis dentiū ut cibum manderent, nulla arteriaꝝ subsistentia, panē arrodere nullo poterant modo. Si quid sanè sor buissent mollioris alimoniæ, interclusis iam faucium meatibus, strangulabant. Obriguerant interiora uisceꝝ, obstructi erant ductus ciboꝝ. Arueraut iecoris uenæ, quæ cibos attrahunt. Perierat usus, auiditas cumulabat, uirtus defecerat, appetentia manebat. Ruebant supra cibos miseri, & inualidos morsus, more infantium meditabant. Pleriq; uisis alimentis, ipso gaudio deficiebant, atq; inter exoptatos sibi cibos moriebant: solati miseriam quod uotū impleuerant. Sed erat pompa lachrymabilis, cum plures à cibo ad periculum surgerent, quàm ad

Multi Iudæorū uiso cibo deficiebant.

salutem,ut & uictus noceret.Inflabanť eñ insolito cibo potius,q̃ reficiebanť,& quasi quodam hydropisis morbo,distenta cute pœoas dabatit.Et si quibus ulla adhuc uirtus edendi, auiditas modũ nescia,quod ferre non poterant, supra mensurã ingerebat, repentino cibo farti dirũpebanť.Quid eñ graue non erat,q̃bus erat grauis & solus affectus,ut obesset uidisse, quod desiderauerant?Incapaces eñ affectuũ per longã famem,oppressit etiã sensus naturę:& ipse gaudiȷ motus grauauit.Nihil eñ miꝝ,si exhaustis periculo cibus est.Deniq; post bidua oum ieiuoiũ,si quod auidius sumpseris,statim crudescit. Vnde plerisq; moris est, ut succũ lactis infirmis uisceribus infundant,eoq́; cũ melle permixto tẽperent,humoꝝ exasperatã ieiuniȷs intemperantiã,& defectionẽ corporis, uelut infantiã quandã,molliore cibo nutriãt.Sic ergo nõ nulli Iudæoꝝ,qui ad Romaoos confugerant, poterant euadere quadã arte pensantes moderamina cibi,donec desueta edẽdi caro,in suos rediret usus. Nec hoc tamẽ profuit miseris, sed causa maioris exitiȷ fuit. Nam cũ ex his pleriq; accepto cibo aluũ purgarent, egesserãt aliqui bimones aureos,quos absorbueraot,cũ adornarent fugã:ne deprehensi,quia insidiatores oĩa perscrutabanť,non solũ dispendio,sed etiã periculo forent:Scelus eñ ducebať,aurum quenq̃ præter latrones habere. Hoc itaq; postea Iudæi,specie miserabili inter inquinamenta alui aurũ legebant.Cõperit id quidã Assyrius,& ab uno in omnes opinio manauit.Quod genus homioũ præceps ad auaritiã, & paratũ ad uersutiam: oihil tã atrox fit quod refugiat,nihil tã turpe,quod erubescat studio pecuniæ. A Syris in Arabas diffusa fama est, quibus & non minor auaritia,& feritas barbaricæ propior immanitati, eo quod farti auro Iudæi forent:diripiũt q̃s cũq; offenderant aduenientes,contra fas,contra leges deditionis, contra promissum Cæsaris, q̄ occidi non licebat:incidũt adhuc uiuentes, cruentisq; manibus euiscerant uentris secreta. Aluum scrutanť,& inter eius manantia purgamenta aurũ requirũt,non minus turpiter q̃ illi quos adigebat fames:insup etiã sæua crudelitate. Multa acerba eo cõmissa prælio, nihil hoc uno acerbius. Deniq; una nocte duo milia ferè uiroꝝ discissa suot tali flagitio,diuisisq; uisceribus,quæstus suos Syria numerabat:Arabia negotiationis recensebat emolumenta, quę sine transfretati maris piculis nouo crudelitatis cõmento in usum lucri uerterant,& mercem putabant.Quod etiam nũc in hmõi hominũ geoere reperias, & nõnullis sæpe Aegyptioꝝ,ut curandis funeribus negotienť,& officia humanitatis uendant mercaturæ cõpendiȷs.Misera fames auri,tihil sequendũ putat,nisi q̃d ad præsens lucrosum: nihil honestũ,quod pecuniæ uacuũ.Grauis iamdudũ,grauis inoleuit humatis affectibus quęrendi cupido, & mercatura facta est uita hominũ:ueno & empto uiuiť.Serpsit itaq; uitiũ in innumeros, ut iam tolerabilior cõmutatio merciũ fit,q̃ moꝝ animorumq́;.Infecit Syroꝝ auaritia etiã Romanũ exercitũ.Nihil eñ facilius in alterũ transit,q̃ amor pecuniæ,& desiderium habendi: præsertim finitimas opes,quibus uicinus abũdauerat.Nec est ulla passio,quæ magis uirtututẽ animi effœminet, q̃ cupiditas diuitiarũ.Deniq; uersutia laudi datur,pauptas probro habeť. Impediuit hoc uindictæ seueritatẽ,quia innumeri repti tanto furore obnoxiȷ:ideoq́; Titus,qui uallare circũfuso exercitu Syros & Arabes proposuerat,contẽplatione multitudinis reuocauit sententiã:ut superioris delicti gratiã faceret,& oe postea cõmitteret,pœnã denũtiaret,uerborũq; austeritate grauiori suos argueret,q̄ auro succincti & argento, pretiosisq; telis nitentes, nec arma sua erubescerent,ut tanto se dedecore dehonestarẽt.At uero Syros & Arabes increpare,q̄ immemores Romani nominis,dictu quoq; horrida excogitassent:uenisse eos ad belli societatẽ, nõ ad exercitiũ flagitiorũ.In exercitu Romano nõ solũ uirtutem corporis, sed etiã mentis requiri:nec tm̃modo fortitudinem in hostẽ,sed etiam disciplinæ normam spectari:ne crudelis,ne impius,ne insolens miles fit:sed ne prædæ potius q̃ uictoriæ intẽtus. Ea grauia uideri militię flagitia,& uindicari atrociter. Inter arma quoq; leges ualere,fide melius bella geri,quę seruet etiam hostibus. Si ergo & armatis debeť,quanto magis precantibus?Proinde cauerent ab huiusmodi flagitiȷs,ne & uictoriæ exortes,& salutis fierent: Neq; se diutius passurum ut eorum scelesta flagioa Romaois ascriberenť,qui plus oneri,quàm usui forent. Itaq; repressit aliquãtum non execuit auaritiam Syrorum,ut arbitrum fugerent,non ut præceptum fouerẽt. Deniq; explorato prius,si fortè Romani militis deesset præsentia, de miserorũ uisceribus execrabile lucrum proferebatur,nec tamen in omnibus sequebať etiam prędæ euentus,sed in paucis,quo crudelior feritas:quia non solum propter opes, sed etiam propter spem lucri plurimi extinguebanť:cũ latrones ipsi,& seniores piratæ,latronibus à latrocinio temperent,ubi prædã non senserint.Solius eñ barbaricę immanitatis est gratis nocere.Nã & ipsę feræ ut interficiant,prędã sequunť.Foris itaq; pœnę acerbæ,intus immanior Iohannes.

Iudæi aurũ absumptũ in famis angustia,in excrementis recolligunt.

Arabes incidunt uiuentium uiscera, ut ex iis corradãt aurũ.

Inter arma leges ualere plurimũ debent, ut etiã hostibus seruanda fides sit.

Caput

Caput XXV.

DEniq; cũ talia gererentur à Syris,etiam ſi aliqui reuocarentur, indicio cõperto,trãſ
fugere tamen alij non deſinebant.Inter quos Mãneus Lazari, qui aſſerebat p unã
portam ſibi creditam centũquindecim milia mortuorũ elata, additis adhuc octin
gentis octoginta funeribus,ex quo ipſe tuendi nicem huiuſmodi recepiſſet mune
ris:idq; ſolo eoꝝ numero collectũ,qui mercede publica ſepulti forent, prętcr eos quos ſepelie
rant ſui.Quæ aũt ſepultura,niſi ut de muro cadauera deijcerent? Poſt ipſum pleriq; nõ igno
biles uiri,confugientes ad Titũ,ſexcenta milia defunctoꝝ fuiſſe,qui per portas elata numera
ta ſunt,cõmemorabant.Eorũ uero cadaueꝝ,quæ propter infinitam pauperũ multitudinem
efferri nequiuerunt,atq; in maximis domibus diuerſorumq; operũ ſpatijs conſtipata ſint,nu
merum fuiſſe inæſtimabilem.Et adhuc erat proceſſus malorũ, quę iam ſuperiorum oĩa finẽ
uicerant.Adhuc ſæua obſidio,bellũ graue:maioribus iam tamen Iudæorũ animis, q̃ uiribus.
Super omnia uero fames tetrior,quæ inſidiaret iumentis aluũ purgantibus, & uetuſta rima-
retur boum ſtercora:ut quod uiſu erat horribile,hoc fieret eſca eſurientibus. Miſerabilis cõ-
geries inſepultorũ corporũ,& circuitu longo terra ipſa tecta cadaueribus,repleta ante muros
omnia,terribilis ſpecies,horror grauis,odor peſtilẽs:qui nec uictores,nec uictos diſcerneret.
Vtriſq; ſimul noxius,& maiore Romanorũ impedimento,quibus neceſſe erat, iacẽtes reliqas
cruentato proterere ueſtigio:terra ipſius inculta,ſuccisis oĩbus,quæ ad uſum militis & machi
narum neceſſario conueherentur.Per tredecim fermè in circuitu urbis miliaria longe lateq;
uaſtata humus,& nudũ gignentium ſolũ.Omne illud pomeriũ,in quo antè nemora uiridan-
tia,horti inhalantes floribus,diuerſa pomaria,ſuburbana prædia gratã ſui ſpeciem dabant, ſi
quis poſtea uidit hoſpes,ingemuit:incola non recognouit, & ad genitalem regreſſus locum,
cum præſens adeſſet,patriam quærebat.

Quidã uiri nobiles detulerũt ad Titum ſexcẽta milia mortuorũ p unam portã elata.

Caput XXVI.

REparatis itaq; aggeribus & uineis,cæteriſq; machinis obſidionis,renouatus eſt bel
li furor,& quaſi ad extremã operis manũ utrinq; ſtudijs cõſpiratũ. Totius eñ peri
culo certaminis decernebat:quia & Romanis ſoluenda obſidio foret, ſi aggeres &
arietes incenderent,quibus per inopiam ſyluarũ reparationis ſubſidia nõ ſuppete-
bant:& Iudæis excidiũ patriæ incũberet, ſi manu cederent, cũ quaſſata muroꝝ repetitis arie
tũ ictibus reſoluerent. Proceſſere itaq; Iudęi cũ facibus adeo feroces, ut tanq̃ ceſſuro ſibi Ro-
mano exercitu,incendia in machinas ſpargerent, obſidionem ſoluerent.Sed exhauſtæ iã ui-
res fame, & res fractæ priores ſucceſſus negarũt,ſubſtantia defecerat, audacia manebat.Con
trà Romanis maior pudor,ſi ab his,qui extremũ fame ſpm̃ traherent,uictoria de manibus di-
riperet.Conſerto itaq; prælio,repulſi principes ſeditionis, ad muroꝝ ſubſidia bello impares
recurrerunt.Sed ubi dubia muroꝝ cæſura repetitis ictibus,Iohannes haud incurioſus extre-
mi ſubſidij circũſpexit,interiorẽ murũ,quaſi in .C.literã duxit.Poſtero itaq; die conuulſa par
te murali,fragor labentis ædificij,& clamor Romani exercitus ſimul increpuit, quaſi patrato
excidio muri prolapſione.Sed ubi cõclamatæ urbis inſultauit ſonus, uerſa uice reꝝ noui mu
ri ſpecies,improuiſa Romanoꝝ gaudia reſtrinxit, Iudæorũ audacia ſucceſſit, qa periculũ dif-
ferebat.Tũc Cæſar exercitũ adhortari cœpit,ut nouũ illũ murũ ſine ulla cunctatione adoriẽ
dũ putarent,quẽ conſtructio recens infirmũ,& facile ſolubilem proderet:auderent modo ani
mis procedere,fragmenta muralia aſcendendi facilitatẽ datura, ut prælιantes Romani Iudę
is,de ſuperiori loco decernentibus adæquarent. Et quia cũctantes uidebat rei difficultate,ua-
lidiſſimos quoſq; iuxta ſe congregans,in bellũ accendebat tali oratione:

Caput XXVII.

OMnium rerum exitus plus negotij,q̃ principia habere nulli incognitũ eſt fortiſſimi
cõmilitones,quia conſummatio ſuſcepti muneris maiorẽ quærit laborẽ: ſiquidem
toto libera mari currit nauis,& ſi non ſemper à puppe uentorũ aſpirẽt flamina, gu
bernator tñ obliquat uelorũ ſinus,& ſine refragio ſcindit fretũ. Sed ubi ad portũ ue
nitur,opportuna aurarũ temperies neceſſaria eſt, & anguſto ingreſſus nauiũ coërcet limite.
Maior itaq; periculi cura,ubi ſpes propinqua:ædificantibus quoq; plana exordia fundamen
torũ,ſed ardua celſorũ opera faſtigiorũ. Et plerũq; in ipſo operis claudendi fine,mercedis ſuæ
munere defraudat miſerandus faber,aut culminis lapſu obrutus,aut inſtabili deceptus ueſti-
gio,ut ad inferiora decidat.De agricola quid dicã,cui procinctus laborioſior meſſis q̃ ſegetis:
uindemiæ q̃ putationis:& adultis fructibus grauiora ſemper metuenda pericula? Nihil ergo
nouũ, ſi adhuc nos in ipſo portu cõſummandi curſus periculũ manet:igit per anguſtiora ui-

Oratio Cæſaris qua nititur ſuare ſuos ad muros aggrediendos.

arum scandendũ est ad Antoniam: quo deiectis inde aduersarijs, supiorẽ occupantes locũ, ac
supra uerticem locati hostium, ipsos quodammodo anhelitus eorũ intercludamus. Sed diffi-
cile hoc nobis uidet commilitones, quasi oero ad ludum, non ad bellum coouenimus: in quo
aut oincendũ, aut moriendum sit uiris. Tunc ergo debueratis excusare, quando ad prælium
ueniebatis, ut uindicaretis cladem Romani exercitus, & maculatæ militiæ probrũ dilueretis.
Si Neronis tempore ulciscendã iniuriam Romani nominis æstimabatis, quid uos decet uelle
Vespasiano imperatore? Lauemus supioris imperij notam, ne nostro adhęreat, quam Nero q
dem remoturus p Vespasianum æstimabat. Vespasianus p Titum in se transfuderit, nisi uice-
rimus: Exequenda nobis tantũmodo supplementa uictoriæ pater reliquit, quo fusis incassum
taotis laboribus, dedecores inultiq; referemus gradum, uictoriam derelinquentes: quasi non
leuius crimen sit de militia decedere, quàm uictoriam deserere: Illud eñ formidinis, hoc pro
ditionis est. Sed periculosum putatis in hostem desceodere, & murũ armis circũsonare: quasi
uero muliebria de nobis, & non uirilia opa ipsa oatura expetat, quæ nobis ideo uitalem infu
dit spm̃, ut eũ pro gloria libenter refundamus. Ad quæ igit, nisi ad maxima quæq; à duce suo
bellator adhortandus est? Nam usitati opis adhortatio, non solũ conuentis, sed etiã conueniẽ-
tibus affert pudorẽ, ut exigas quod sponte debet: id eñ de se militẽ præstare oportet. Et tamẽ
qd immoderatũ à uobis exigo? Nónne præstat mori p uirtutẽ, q̃ uiuere ad ignominiã? In me-
dias Romanorũ acies frequenter Iudæus excurrit, ac sese hostilibus cuneis impauidus iofun
dit, non ad spem uictoriæ, sed ad indiciũ fortitudinis, & ostentatiooem gloriæ: Vos qbus ter-
ra & mari nemo impune adhuc restitit, qbus non est nouũ uincere, & crimen non uicisse, cũ
tanta de cœlo habeatis uincendi suffragia, nec semel quidem proripuisse in hostem gradum
non pudet? sed armatos otiũ tenere, & in procinctu positos, feriatis animis expectare, ut fa-
mes pro nobis dimicet, atq; inedia potius sua, q̃ nostris fusi gladijs, in opprobriũ nobis erube-
scendos uertant triũphos? Non pudet (inquam) streoui cõmilitones, uniuersarũ uictores gen-
tium, nihil de armis sperare, nihil de uiribus, sed de sola obsidione, & opiri quando hostis mor
bo consenescat, atq; in suo moriat lectulo? Et quæ potest esse sioe bello uictoria? oĩa sunt re
pleta cadaueribus, & deformes exuuię iaceot, exaogues reliquię defuoctorũ, nisi quos ipsi in
ter se suis manibus trucidauerũt. Quid timemus eos quos iam fames, ignis, latrociniũ, seditio
extinxit? Quid destituimus diuina beneficia? Cuius eñ nisi dei nutu io sua collisi arma sunt?
Destituti quoq; subsidijs alimentorũ, nec ullus domestici finis furoris. Vereor ne iam & religi
onum uideamur rebelles, qui & oostris, & suis religionibus infidos tãdiu reseruamus. Verũ
esto, sit atrox bellum & formidolosum. Quid enim uos belli demulceo facilitate? Sit uictoria
incerta, certum piculum. Nonne apud eos mihi sermo est, qui humana prudentia nouerint,
A feris cõparatio sũpta. in periculis promptiorem esse omnium animantiũ fortitudinem, quàm in remissioribus con
tentionibus? Feræ ipsæ cum se circumuallatas armis uiderint, maiore in eos impetu ruunt, ut
ui sibi aperiant iter. Et atrociora serpens latibulis excussus, infundit uenena. Sunt etiam quę
natura innoxia, in periculis tamen suis ad nocendũ fortiora sunt. Habent cerui sua arma, si qs
se obuiũ ferat, & mortem cornibus repellũt. Habent & læsæ apiculæ suos morsus. Quid aũt
de uiris bellatoribus apud Romanos loquar? cũ Leonides ille Lacedæmone genitus, prælia-
turus aduersus innumerabilem Persarum exercitum, dixerit: prandeamus io terris, apud in
feros cœnaturi. Tantum ualuit apud Græcos hic sermo, ut oon solũ de trecentis illis Lacedæ-
monijs uiris, quibus ipse præerat, se nemo subtraxit, præter uoũ tantum, quem superstitem
postea nullus recepit: sed etiam de cæteris, qui simul ad bellandũ processerãt, nisi quos Leoni
des tanto degeneres bello repudiauit. Quid de Romanorũ integris legionibus loquar? quos
Cato Romanæ assertor facundiæ, & ueritatis syncerus interpres, asseruit cũ exultatione ad
bellum processisse: de quo se redituros non arbitrarent, uniuersosq; libenter procubuisse, ne
mutarent sententiã. Beati, quorũ nemo suis hostiũ fuga uictoriã annũtiauit. De trecentis tamẽ
Lacedæmonijs, uir unus subterfugit, & illi io angustijs præliabant, ne circũuenirent. De Ro-
maois legionibus oullus uitæ elegit, sed om̃es mortis hæreditatẽ, quarũ uos posteri estis: sed
contemptu periculorũ, quasi gloriosa indoles uirtutis, prosapiam non abnuatis. Quis eñ for
tiũ uirorũ esse se mortalẽ non nouerit, om̃ibusq; positũ finem uiuendi? Quanto igitur melius
patriæ impendere, qđ patriæ debeas, & necessitatẽ commutare gloria? Nec anhelæ senectu-
tis suspirijs obooxiam uitã deijcere, nec feruentis ægritudinis casus reformidare, cũ depositis
æuo quotidiana fastidia sint. Illorũ aũt qui languore marcescũt, deficientibus uiribus pariter
ac seosibus, ut multorũ opinio habet, aĩæ simul cũ corpore sepulchro adiudicent. At uero bel-
latorũ, & strenuissimorũ uirorũ, q se pro pr̃ia, pro liberis, pro religiõe morti deuouerit, aĩas de

uincu

uinculis corporis huius ferro absolutas: nulli dubiũ, quin purũ illud æthereũ elementũ stellarum lumine refulgens, in cœlestibus suscipiat habitaculis, hospitio quodam supernæ quietis: in terris quoq; remanere, insigne aliquod est gratiæ uel iniuriæ, ut & languore cõmaceratos obliuio abscondat: & aduersum pectus in hostem ferentes, si mors conuenerit, sequatur gloria. Ad hęc uos inuito præmia cõmilitones, ut in hostem pergamus, quẽ clausum tenemus: & ascendamus in murũ per ruinã muri ualidioris, quæ nobis uelut quendã aggerem pręstat, & æquatur muro inferiori. Quisquis uirtutis uexillũ præferens, primus in murũ ascenderit, uel secũdus, uel tertius, uel pluribus comes, hauquaq̃ mihi non donatus opimo abibit munere, & si nulla maior remuneratio, q̃ fortitudinis gloria, quæ plerunq; est tutior. Nã ubi primũ animis, & uiribus confidentissimus quis ascendit, fugient qui resistebant: aut ad inferiora se conferent, aut latibulis abscondent: ita q́ maximo uũc periculo fit, si iu inferioribus quærimus, sine labore magno sequet, ut deiectis hostibus bellum conficiat.

Caput XXVIII.

Vix sermonem Titus clauserat, & Sabinus se obtulit ex Syriæ uiris, egregius bellator, ante Cæsarem consistens, ait: obedire se imperijs, ascensioni paratũ, si euentus sibi adesset, ut Cæsari placeret: si destrueret secũdis, nihil præter spem sibi accidere, qui iudicio proprio delegisset pro Cæsare mori. His dictis leuam extẽdens, clypeum supra caput extulit, & dextera uibrans gladiũ, immane, quantũ in arma insurrexerit: ut nuinis eũ non recognosceret, quem pauloante exilis corporis specie despicabilem putauerat, subito cũ uideret pergere in aduersum, & hostibus pariter & muris minantẽ sese extẽdere, quasi iam celsior in subiectos pręliaretur, & murũ quateret manu. Sequebant eũ undecim uiri studiosi ad imitandũ, sed impares ad consequendũ. Repugnabant de muro Iudæi spiculis, saxis, sagittis: & q̃d cuiusq; manus inuenerat telũ, in Sabinum deijciebat. At ille interritus, cursu concito insiliţ fragmentorũ aggerẽ, & in summo locatus hostem auertit, dũ proximus quisq; formidat periculũ. Sed dũ se librat in murũ attollens, & securus uictoriæ in hostẽ intẽdit, lapsus in faciem cũ maximo sonitu ruit. Quo reuocati Iudæi, cœperũt iacentẽ missilibos urgere. Ille geno nixus, & se protegens scuto, q̃diu potuit à uulnere defendit, nec immunem reliquit quẽ proximũ reperit. Ad postremũ tñ confertus uulneribus, spm̃ prius q̃ bellũ deposuit, nec deiectus gradu, nec muro excussus est, nisi mortuus: tribus quoq; alijs necatis, octo semineces, licet à cæteris tñ exitio subtracti.

Sabinus primũ offert se Cæsaris monitũ, uir ex iguo admodũ corpore, at aiomagno

Sabinus telorũ ictis obrutus cadit, quẽ uolẽtes cæteri uindicare fortiter pugnã aggrediuntur. Alij cõfecti uulneribus.

Caput XXIX.

Nec tantũ non terrori reliquis mors Sabini, sed incentiuo fuit. Nã Romani uiri, qui prætenderent uigiliarũ munia, cõpensare cupiẽtes operis effectu, q́ Sabini studio præuenti forẽt, uiginti numero ineunt consilium magnũ & memorabile: ut aduocato quinti ordinis signifero, & duobus equestris militiæ uiris, quos promptiores arbitrabant, atq; uno tubicine, quinta hora noctis silentio, per aggeres sese fragmentorũ muralium in superiora attollerent, cæsisq; custodibus, Antoniæ murum occuparent. Quo peracto, terribilior solito sonitus increpuit tubæ, & fessi labore Iudæi, & somno soluti de improuiso perturbarent, qa omia repleta hostibus crederent. Ante itaq; fugere cœperũt, q̃ ueri fides pateret. Neq; eñ piculi fors, tenebrosęq; noctis caligo patiebaţ, ut q̃ti essent, cognosceret. Et Cęsar audito fragore tubæ, armari exercitũ iubet: ipse cũ electis primus in murũ ascẽdit, suis auxilio, hostibus impedimento. Illuxit dies, & iã Cæsar conspicuus è muro suos adhortabaţ: alij manibus suorũ in murũ eleuabanţ, alij per cuoiculũ, quẽ Iohannes ad subuertẽdos Romanorũ aggeres defoderat, in urbẽ se deferebant. Versa in perniciẽ pfidis subsidia sua, exclusi undiq; in templũ se conferũt. Eò quoq; uolẽtes Romani irruere, cohibenţ angustijs, armisq; repellunţ. Fit in uestibulo graue pręliũ, nec iã spiculis aut sagittis, sed gladijs res cominus geriţ, manus ad uulnera, gladius super gladiũ, ictus super ictũ, percussor cæsorũ sanguine perfundebatur, ut ipse potius percossus æstimareţ. In ipso templo furor bellicus dñabatur. Natabãt pauimenta sanguine, morientiũ gemitus, uincentiũ clamores sine ordine & modo personabant: Romanos perficiendi certaminis spes accenderat, Iudæis suprema patrię excidia ademerant mortis formidinẽ. Hi sumptu gloriæ uirtutẽ alebant, illi desperatione salutis omẽ effundebãt uirtutis uiaticũ, nec reseruabant.

Romani uolentes irruere in templũ prohibentur à Iudæis atro ci commisso prælio.

Caput XXX.

Vlcherrimũ quoq; facinus adorsus est Iulianus cẽturio, uir armis maximos ex Bithynia profectus prouincia, sed Romanis assuefactus disciplinis bellisq; exercitus, & honoratæ militiæ clarus stipendijs. Qui cũ Cæsarẽ propter astaret, ubi aduersos uidit Romanos, quia Iudæi erant numero præstantiores, & adhuc Romani pauciores aderãt,

Iuliani cẽturionis fortitudo.

ſubito de Antonia ſe præripuit,& inſequentes auertit:nec ſunt auſi reſiſtere, ipſa ſpecie præcellentiſſimi uiri,& ſuperba quędā ultra humanam formam uirtutis autoritate,ita ut ipſe Cęſar miraret. *Ominaria in quibuſdā legitur.* ✱ O uaria atq; incerta,uelut quædā bellorū alea, quæ ſicut iactu quodam, ita caſu quodā potius quàm uirtute, plerūq; inopinatis ludit euentibus, ſufficiens nouos exitus. Nāq; & hic iactus ſunt,non teſſerarū quidem, ſed ſagittaꝝ, telorumq; pluriū, lapidū quoq; quibus ſæpe uictor ſternitur alieno uulnere. Et cū aliena ſpolia rapit,ipſe diſpoliatur: uelut hic Iulianus,qui tergo imminebat hoſtiū,dum alios perimit,& clauſtro coërcet,ipſa alacritate incautior,confixum clauis calceamentum gerens,uſu militarium uirorum:non conſiderauit polito lapide ſolum ſtratum,quod cauendum foret,ſed quaſi in campo præliaretur ſecurus, labitur:& ingentem ſtrage ſua ſonitum dedit. Nec potuit aſſurgere lubrico ſoli fuſus, genu tamē ſe ſuſtinens, regreſſum hoſtem repellebat, ut appropinquantes cæderet, iaculantes quantū *Mors Iuliani.* poſſet,caueret. Sed ipſa fatigatus atq; oppreſſus multitudine,ſolus licet quia nullus tāto ſe inſerere periculo auderet,non deſpicabilis tamen, neq; inultus impigre occubuit. Hand equidem,ut arbitror,tali dignus exitu fuit,ut tanta uirtus uiri ſic deciperetur. Sed plurimū in bello prudentia ualet,quæ cauta ſemper & perſpicax incertoꝝ prouidet caſus. Solus ſe de Antonia proripuit, ſolus in hoſtilia arma ruit,ſolus ſe armis miſcuit, ſolus in templū Iudęos redire cōpulit. Vereor ne iſtud obfuerit magis, qa de tēplo fuerūt exterminandi deo infideles, ideo lapſus non inuenit remediū. Spectabat Titus uincentē cū gandio, periclitantē cū ingenti dolore,uolebat ſubuenire,ſed longe aberat. Reuocabat à ſuis,quia in milite unius ſors eſt, in imperatore uniuerſoꝝ periculū:docebat exemplū quid cauendū potius,q̄ ſequendū Cæſari foret. Deniq; ſic conſternati fuerūt ſocij,ſic elati aduerſarij, ut & corpus Iuliani in poteſtatē ueniret hoſtiū,quaſi adhuc & defunctū timerent, ſi Romanis reſtitueret. Cæteri Iuliano cęſo,facili negotio ceſſere. Nondū eñ aſcenderant numeroſi,& Iudæis occaſio necis eius,uirtutē auxerat:promptiſſimis eo prælio,ad repellendos Romanos,Alexa & Gitteo Iohannis coniuratis,q factionis eius propugnatores forēt:ex Simonis quoq; parte Malchio & Iacobo Idumęorū duce egregijs bellatoribus: Arſimone quoq; & Iuda tertiæ factionis uiris pariter adnitentibus,qui coniuncta manu,pulſos Romanos intra Antoniā clauſere.

Caput XXXI.

CONtrà Titus non munimento ſibi,ſed impedimento anguſtias Antonię ratus,iubet dirui munitionem eius funditus, ut congreſſuris iter in hoſtem aperiret. Compertoq; quod ſolennitas Iudæis feſtorū dieꝝ appropinquaſſet, præcepit interpretari Ioſephum Hebræo ſermone,quæ ipſe alloqueretur. Quę,malū,ratio Iohanni ſuaderet ut Romanos laceſſeret. Si uirtutis fiduciam gereret,eligeret aliū pugnæ locum,eò progrederetur,dūmodo urbi parceret,templū non contaminaret,ſacrificia feſtoꝝ dieꝝ non impediret. Relinqueret quos idoneos ſacrificioꝝ miniſterijs æſtimauiſſet,fortitudinis ſuæ documentū ubi uellet,præter urbem & templum,ederet,congreſſioni milites Cęſaris non defuturos:inuitū ſe cogi ad totius urbis euerſionem:cuius reliquias ſeruare uellet,ſi pateretur Iohānes imminere templo faces,non quo templū Romani feſtinarent exurere, ſed è templo educere belli incitatores. Si uictos ſe crederent,manus darent:at ſi uictores futuros ſperarent,nō intra clauſtra ſe reciperent,ſed in campis defenderent,quo templū lābentibus iam incendijs eriperetur,uacaret purificationibus. Ea interpretante Iudæis Ioſepho,cum ſilentio audita,tacitum uulgus probabat,ſed metuebat ſententiam ſuā pandere: quibus reſpondet Iohannes, nullū pręſtabilius deo eſſe ſacrificium,q̄ pro aris,pro focis,pro templo ponere animam, uiros deo ſacratos:& ideo ſi neceſſe ſit,libenter procūbere pro libertate, tamē ſperare ſe,quod excidiū perpeti non poſſit ciuitas dei. Titus ad hæc: Merito igitur puram deo ſeruatis urbem,& ſanctū immaculatū,necādo ciues,interficiendo innoxios,perimendo ſacerdotes? Talibus flagitijs non placantur diuiua,ſed offenduntur. *Suorū,abundare uidetur* Abdicaſtis deum ueſtrū ſacrificioꝝ ✱ ſuorū cultibus. Si tibi aliquis negaret cibum Iohannes, quæ reres eū: deo ueſtro ſuæ hoſtiæ non immolantur,non reddunt ſua munera, iugulant homines,& adhuc putas deū auxiliari? Reuera ſic geſta edocent,ſic teſtificant cæſoꝝ congeries,& cumuli ueſtraꝝ calamitatū. Quis hæc uidēs non ingemiſcat? Nec reprehenderem quod pugnares pro patria,ſi nollem parcere, ſi nollem patriam ueſtram aut templū reſeruare. Neq; enim digna Carthago,aut metuendus Hebræus Annibali,qui partē mediam orbis Romani ſubegerant, & tamen ipſa quoq; reparata Carthago,quæ uſq; ad excidiū ſui,rebelles ciuiū animos tulit. Fide mea ſalua,hęc omnia tibi futura ſpondeo,ueniā tibi ſalutis polliceor,non pro mercede ſceleris,ſed pro redēptione urbis,ut à te redimā perituroꝝ culminū ſtatū. Deſinas moneo latrocinijs tuis cōturbare ꝓpoſitū pieta

tis Romanæ. Non formidabitur Hierosolyma, ut diruatur: quando potior uiribus reseruata est Antiochia. Certe Iechonias uester & Persis credidit, & urbẽ egressus, cõmisit se cũ suis proximis barbarico furori, ne propter se ciuitas euerteret. Celebrat à nobis eius memoria, sicut uestri asserunt: adest Iosephus assertor eius, celebritatisq́ testis, qua honoratis uiꝝ qui pro patria se captiuitati obtulit. Seruauit eum & Barbarus Persa, & ego tibi spondeo impunitatem. Certe & Iosephus arma Romanis aduersa intulit, crede promisso, cuius & exemplũ præmisimus. Vadẽ tibi spõsionis uostræ Iosephũ damus, imò iam dedimus, quẽ reseruauimus. Loquatur uobis sermone patrio, obliget se ritu quo soletis: non pudet nec uadẽ quærere, nec fideiussorẽ dare: ne euersionẽ exhibeã qui uolo parcere. Flere ad hæc Iosephus, rogare Iohannẽ, deplorare patriæ statũ, obseruare sermone flebili, appellare ut ciuẽ, sed cæteris pertinaciorẽ testare dei omnipotentis gratiã, saluũ fore cum suis, tantũmodo desisteret excitare militẽ Romanum ad urbis euersionẽ. Quẽ ubi flectere nequiuit, non miꝝ, inquit, Iohannes, si perseueras usq́ ad excidiũ patriæ, cum iam relinquerint eã præsidia diuina. Sed miꝝ ꝙ periturã non credis, cũ legeris propheticos libros, quibus excidia patriæ nobis annuntiata sunt, & reparata culmina, rursus à Romano diruenda exercitu. Quid enim aliud clamat Daniel? Non enim ꝙ iam factũ erat, sed ꝙ post futuꝝ prophetabat: quæ est abominatio desolationis, quã uociferatus est uenientibus Romanis fore, nisi ista quæ nunc imminet? quod est illud oraculũ, quod à nostris sæpe cõmemoratũ est, à summo denuntiatũ deo? Tunc scilicet periturã urbẽ funditus, cũ ciuiũ manibus contribulis suus fuerit extinctus, nisi ꝙ nunc impleri uidemus? & fortasse, quia iam defendi templũ non placet, interdicto maculato sanguine purgari incendio placet.

Caput XXXII.

Compleuit sermonem Iosephus, sed nullis Iohannes mouetur fletibus, nec promissis flectitur. Vrgebat deus iamdudum perfidas mentes, ex quo impio se paricidio cõmacularunt, Christum Iesum crucifigentes. Hic est ille, cuius mors Iudęorum excidium est: Natus ex Maria, qui ad suos uenit, & sui eum non receperunt. Quando enim suos non occiderunt Iudęi? Nõne filium Saul sui occiderũt? Naboth propheta à suis utiq́ lapidatus est. Iudęa fuit Iezabel, quę iussit Iudęis, senioresq́ pręceptum executi sunt. Iudęus Achab, qui causa mortis eius factus est. Quanti alij à ciuibus ciues perempti, & tamen diu integra ciuitas mansit, & si diruta à Babylonijs post annos innumerabiles, sed reparata postea. Hoc est supremum excidium, post quod irreparabile templum, quia auerterunt sceleribus suis præsulem templi, reparationis arbitrum. *Naboth propheta à suis lapidatus.*

Caput XXXIII.

Tali afflatu Cæsaris, & repetita oratione inflexa est aliquorũ sententia, qui se subtrahere potuerunt ut ad Romanos conuenirent. Cæteros reuocauit periculi metus, q̃ à latronibus intendebatur (Et forte quædã inclinatio mentiũ erat, ne plures eriperentur futuræ euersioni) quos Cæsar confugientes ad se, quia erant inter eos & ultisacerdotales cũ filijs, & alijs splendidioris familiæ uiris, suscepit bona gratia, pollicens securitatem salutis, ius possessionũ suaꝝ, atq́ ad urbẽ, cui nomen Gofna, direxit: ne quid offensionis oriretur ritu dispari & cultus diuersitate. Quod ab his, qui in urbe positi repugnabant (seu quia huiusmodi suspicio incesserat, siue ullus cõposuerat dolo, ne plures dilaberent) in argumentũ est deriuatũ necis, ut extincti obijcerent. Eo cõperto, reuocatos Titus iussit cum Iosepho propius muros obire, ut à suis agnoscerent. Illi cũ lachrymis gemituq́ magno, nõ sua deflere, sed patriæ templíq́ excidia: rogare ciues, ut sequerent Cæsaris fidẽ, eriperent templum parato incẽdio, nihil sibi aduersus legẽ præceptũ, nihil de libertate imminutũ. Acquiescerẽt, & ipsi experirent Romanoꝝ clementiã, quoꝝ insuperabilẽ uirtutẽ experti sunt.

Caput XXXIIII.

Cum talia miserabiliter deplorarent, proturbant à suis, bellumq́ accenditur, insiliũt Iudæi, atq́ in ipsa irrumpunt temeritate penetralia. Omnes recessus, omnia secreta occupant, quæ inaccessa uiris erant sacrorũ exortibus. Romani quoq́ se prælio parant: temerant interdicta patrũ belli necessitate, maiore tamen Romanoꝝ, q̃ suorũ reuerentia. Gentiles enim cum formidine templũ spectabant, Iudæi cũ furore ac temeritate adibant, & madidas manus humano gerentes sanguine, ipsa tractabãt altaria. Titus adhuc in proposito manẽs, alloquebat Iohannẽ, & inultũ se deduci ad excidiũ urbis, & tẽpli cõtestabat, dicẽs ad eũ: Quid sibi uolũt Iohãnes impressi illi ante fores tẽpli apices elementoꝝ? Nonne significant neminẽ, nisi sacratũ debere templo appropinquare? Quid illa septa pro templo? Nonne ut conspectus arceant uniuersoꝝ liberos, solisq́ mysticis pateat secretorum co-

gnitio: atq; his fit liber aspectus, quibus est legitimus ingressus? Prospectus excluditis peregrinorū & accessus cogitis. Scribitis, ut nullus ingrediatur aduena, nullus peregrinus introëat, & peregrinum sanguinem intra templum funditis, aduenarumq; simul & ciuium cruore uestra altaria cumulatis. Testificor ego non impressionis nostræ esse, sed uestræ præuaricationis, quod uiolatis quæ uestra sunt. Ego alienus non exigo, imò obtestor, si uelitis discedere, incolume templum futurū: neminem Romanorū hostiles irrogaturū manus, nihil de uestris temerādum esse sacrificijs. Seruabo templū uobis & proselytis: cultus enim sacrorū diuersus, sed operis cōmunis usus: Quod cultus fuit, à uobis recessit: quod operis est, uictoribus remāsit.

Caput XXXV.

Vbi ne Iosephus quidē poterat suos mouere ad deditionem, Cæsar cum electa manu inuadit urbem.

Aliàs, Aduertit factionis principes (putabāt enim diffidētiæ etc.) in prælij necessitatē inuitus.

Cerealis præficitur exercitui.

VBi ne his quidem per Iosephū insinuatis reuocari Cæsar * aduertit (factionis enī principes putabant diffidentiæ potius, q̄ pietatis esse) tam frequentem desistendi conuentionē, ad præliū necessitate, inuitus reuertit, iubet adesse Romanos. Sed qa tantæ multitudini angustia impedimento erat, XXX. electis uiris, singula deputat bellatorū milia. Non enim totum exercitum reciperent tam densa ædificiorū obstacula. Ipse quoq; simul descendere uolens, reuocabatur à suis, ne in angusto nocturnis etiam plerunq; tēporibus, quibus necesse erat insidiantiū fraudi occurrere, periculi aliquid in se excitaret: cū amplius proficeret, si spectator belli adesset, quo unusquisq; promptius sibi decernendū arbitraretur, sub oculis Cęsaris pręliaturo. Omnia enim quę circa tēplum gererētur, uelut in theatro quodā, ex loco Antonię desuper uisebantur. Inflexus ad eam sententiā Cęsar, Cereali mandat negotium, ut prætendentibus circa templū Iudæis, hora noctis nona superueniret, cæterosq; hortatur studiose ingruere certamini, se quoq; dimicantum meritis non defuturū, cum desuper aut ignauię cuiusq; testis, aut uirtutis arbiter pugnā examinaret. Cerealis præscripto tempore impigre adest, sed custodes uigilantes reperit, prælium cōseritur. Siquidem & intra templum siti non dormiebant, & congredientibus qui excubias obibant, facile se cæteri ad bellum pararant. Conferto agmine, instabat Romanis: Iudæi dum claustris atq; angustijs nituntur, ne circumuenirentur percursabant diuersa: ut frequentius sibi à suis esset periculū, dum in tenebris non cognoscerentur, & plerunq; transfigerentur à socijs, dum hostes putantur. Quis enim nocte discerneret socio an hosti occurreret? cum interrogare serum esset, cauere utile, consultum præuenire: & tolerabilior culpæ exitus errare in alieno uulnere, quàm propriū eligere periculū, ubi hostis timetur. Ancipiti itaq; per noctem periculo laborabant Iudæi, uel quod inferret hostis, uel in quo socius erraret. Nec minore per diē pernicie afflictabantur, nocte plus erat periculi à suis: per diē Romanus uehementior aderat, quē totius spectator certaminis Titus uel tacitus urgebat. In horam quintam pugnatum est acriter. Iudęis quoq; strenue rebellantibus, ut neutra pars loco cederet.

Caput XXXVI.

DVm hæc inter se prælia gerunt, septem dierū spatio depositis omnibus usq; ad fundamenta terræ, quæ castro, cui Antoniæ nomen, Herodes immuniuerat, latior facta est uia, quæ ad templū ducebat ut non solum percursandi militibus esset facultas, sed etiam in munimentis constituendis & coaceruandis aggeribus, quantum esset necessariū locorū, pateret, quo pulsarentur etiam templi fastigiorū summa: per quæ Romanis intentius immorantibus, cū intolerabilius fame urgerentur, Iudæi cœperunt insidiari Romanorū iumentis: si quis bellatorū equū pabulo laxauerat, aut mulū leuando oneri necessarium, rapto auertebant, nec solum cibus eis dispendio Romanorū, sed etiam militiæ flagitio

Pariebatur.

* petiebatur. Cuius incuriæ probrū, in exordio statim pręscripto necis supplicio Cæsar remouit, fraudem tamen peruicaciū non compescuit. Exclusi enim ab huiusmodi rapinæ necessario esurientibus alimento, herbarum subsidia captātes, destruendū murū quē circa pomeriū Titus duxerat, excogitauerunt, ut uagandi & quærendi radices arborū, pabulorūq; liberior fieret excursus, quos ad cuiusdā carceris uicē circuitus muri clauserat, nec erat iam quo famē leuarent. Obrepunt itaq;, & excursu repentino ad montem Oliueti ingruūt prætendentibus, nec illi cōmisso defuere muneri, & tubę classico de cæteris castrorū aut turrium munimentis, alios accerserunt ad prælij societatē. Conseritur pugna acrior in principio: dum pudor hos, illos fames urget sæuo imperio ac necessario: sed confluentibus Romanis repelluntur Iudæi, atq; ad urbis suæ muros reflectuntur.

Pedanij fortitudo & audacia.

Tunc unus è turba, Pedanius nomine, concito equo dextrā extendit, & se paululū inclinans, unū de Iudæis fugientē suspendit, captiuū Cęsari ferens, gloriosęq; uictorię uictor rapinę: uelut lepusculū, aquila, aut accipiter fulicā ante pedes Cęsaris uiuentē deiecit. Quo delectatus admodū Titus laudatū & honoratū eum dimisit.

Caput

Caput XXXVII.

IAm circũfusæ templi ardebant porticus, ubiq; luctus, ubiq; mors: foris bellũ, intus supra bellũ & incendiũ. Nec frangebantur animis Iudæi: putabant uindictæ perire, quicquid sine fraude gererent uel insolentia. Quando aliter iam nequibant, prouocabant Romanos ad excidij celeritatem. Ionathes quidẽ exiguus corpore, despectu dignior iuxta Iohannis sepulchrũ lacessebat Romanos, ut secũ, qui uellet, manu decerneret. Alijs despicientibus pusillitatẽ hominis, alijs fastidientibus cum eo decertare, quẽ continuò captiuũ alij habituri forent, alijs considerantibus periculoso certamine rem geri cũ uiris, qui in extremis salutis non aliqua fortitudine, sed sola temeritate uindictã quærerent: nihil laudis futurũ, si uinceretur excidio finitimus: & plurimũ dedecoris, si quis lapsu aliquo communẽ uictoriã turparet. Iactabat se insolentissimus, & metũ obijciebat uictoribus: conuitia ferens ꝙ non suis uiribus, sed alienis auxilijs Romani inniterentur: nec Iudæos bello hostiũ, sed domesticis afflictos seditionibus. Erat in numero militum Romanorũ Pudens nomine, qui præstrictus inanibus contumelijs, dum inconsulte pudori consulit, salutem neglexit, atq; ipsa indignatione incautior uulneri patuit, fususq; in terrã incussit socijs uerecundiã: insultationis quoq; causam Ionathæ simul & mortis reliquit. Nanq; is successu lætus certaminis, & pompã attollens triũphi, dũ tripudiat atq; exultat, concussoq; clypeo simul & gladio proludit, excitauit in sua uulnera centurionẽ Priscũ, qui superba & tumida iactantẽ non tulit, atq; incautũ uictoria penetrauit ictu sagittæ. Quo stratus Ionathes, docuit in prælio neminem irrationabiliter insultare oportere, ubi uictoris & uicti conditio incerta, donec bellũ claudatur.

Ionathes ꝓuocat & Romanum sibi in monomagiam.

Pudẽs incautior in certamine succubuit.

Priscus Ionathem interimit.

Caput XXXVIII.

AT in urbe interiore, cũ hostẽ intra muros cernerent, altissimis eminentẽ aggeribus, uniuersisq; imminentẽ mœnibus, & tanq̃ uulnus in corpore, ita periculũ introrsum pergere reformidarent, intercidunt porticũ septentrionalẽ ex ea parte, qua adhærebat Antoniæ, ne per ipsam hostis in templi superiora ascenderet, uel in inferioribus sitos superior urgeret: & proxima quæq; demetunt, ne populantibus incendijs templo finitima, etiã templũ ipsum ignis depasceretur, atq; intercisa igni exurũt: ita quod ab hoste metuebant, priores cœperunt. Solomonis quoq; porticũ ad fraudẽ pararũt, ut culminũ interiora replerent pice ac bitumine, quæ infra fornicẽ summi laterent fastigij, simulatoq; ꝙ eam uellẽt defendere, & frequẽtes hostes incesserent, solicitant Romanos, atq; in sese excitant. Illi admotis scalis summa porticus petũt, Iudæi loco paulatim cedere, quo plures Romani ascenderẽt. Hi certatim irrepere, tamẽ prudẽtiores suspecti dolũ cauere: sed uulgus intentũ uictoriæ prę festinare, ubi res fraude carere uisa plurimis, quasi inter retia locatis, admouetur ignis fornicibus interioribus, atq; additis pice & bitumine, atq; cæteris incendij nutrimentis, in totã diffunditur porticũ. Circũuallabant flammæ uictores Romanos, ut nec resistẽdi facultas suppeteret, nec fugiendi copia: quod facerent, non reperiebant. Spectabat Titus suos periclitantes, indignans quidẽ ꝙ iniussi ascenderant, sed miserans ꝙ uictores perirent. Pleriq; se præcipitio dabant, sed ubi incendiũ euaserant, fractis cruribus, collisi corpore moriebant: miserius erat, si debiles superuiuerent. Volebat subuenire Cæsar nec poterat, hortabat tamẽ proximos, clamabat ut auxilio suis essent. Has uoces, hunc dolorẽ Cæsaris pro supremo illi habebant solatio. Hoc erat morituris uiaticũ, hoc se uelut sublimi solantes sepulchro, ad mortẽ festinabant, ꝙ in uisceribus Cæsaris reconderent: nec uita eorũ periret, quorũ uiueret gloria, qui morerentur pro Cæsare, relinquentes sui hæreditatẽ triumphũ. Itaq; alij circũueniebãtur ignibus, alij præueniebant: nec longe hostis, qui flãmas fugientẽ feriret.

Caput XXXIX.

LOnginus tamẽ egregiæ uirtutis uir, cum prouocaretur à Iudæis ut sese his cõmitteret, promissa salutis securitate maluit se solũ trãsfigere gladio, q̃ maculare probro Romanæ indolis fortitudinẽ. Artorius autẽ satis astute uoce magna clamauit Luciũ, dicens: Hæres mihi eris, si me decidentẽ exceperis. At ille miserandus occurrit ruenti, atq; in se morituri necẽ trãsfudit. Vere bellicũ testamentũ, nõ atramẽto scriptũ, sed sanguine: nec in charta, sed in mucrõe. Qui hæredẽ promisit, magnũ planè ingeniũ, ut inueniret uoluntariũ mortis uicariũ. Incensa est itaq; porticus usq; ad turrẽ, quã Iohannes cũ bellũ aduersus Simonẽ gereret, ædificauerat super portas regiæ domus, quam Ezechias sibi rex ad habitandum condidit, reliquam eius partem ipsi diruerãt Iudæi. Sequenti quoq; die à Romanis quoque exusta est omnis porticus septentrionalis, usq; ad orientalem. Nam cum suis ipsi manus inijcerent ædificijs, docuerũt Romanos illis non parcere. Nuda erat iam templi facies, & sæua

Longinus alias Lõgus maluit proprio perire gladio q̃ cõtaminare fortitudinẽ Ro. indolis.

Artorius q et Argorius decidẽs, excipitur, seruaturq; à Lucio, qui oppressus pondere continuo moritur

hominũ

hominum fames:insidiabãtur sibi inuicem,quis cui raperet cibũ : & ubi alimenti suspicio,ibi bellũ,inter domesticos pugnabatur pro cibo.Necabantur charissimi , discutiebãtur defuncti, ne quis intra amictus eorũ cibus lateret.Simulare aliqui mortuos æstimabantur,ne uiuentes aliquid habere alimenti suspectarentur. Sed ne uiuentes quidem,aut uitæ fungi munere,aut mortem simulare poterant.Verum aperto ore,sicut rabidi canes,aurarum captantes spiramina,huc atq; illuc circũferebantur inopia duce.Sæpe etiã quasi ebrij in eadem domicilia regrediebantur,ut iterum quæ uacua reliquerant,perscrutarentur . Et cum alia famis solatia non reperirent,detrahebant coria scutis,ut cibo essent sibi,quæ præsidio non essent.Mandebant calceamẽtum:nec pudor erat solutũ pedibus suscipere ore,& lingua lambere.Vetustæ quoq; paleæ quæ olim proiectæ fuerant,non mediocri studio requirebant:& si quis repererat,grandi pretio mutuabat.

Coria scutorũ atq; ipsa calceamẽta Iudæis loco cibi erant.

Caput XL.

QVid adoriar dicere factum Mariæ, quod cuiusuis barbari atq; impij mens perhorrescat? Ea erat de locupletibus fœminis regionis Perææ,quæ trans Iordanẽ iacet, belli horrore oborto,cum cæteris se in Hierosolymitanã urbem contulerat, quòd esset tutior:eo quoq; suas deuexerat opes, quas principes factionũ certatim inuasere.Alimentorum etiã si quid pretio quæsiuerat , de manibus eruebatur . Exagitabatur à perfidis,dira imprecabatur,uolebat mori sed percussorem non inueniebat.Malebant insultare diutius,affligere grauius,q̃ cito perdere.Putabant quandiu uiueret prædã fore . Defecerãt iam omnia:& delitijs assueta,asperiora paleaq;, uel coriorũ dura non emolliebat.Sæua fames intimis se insudit medullis,exasperauit humeros,mentẽ exagitauit . Habebat mulier infantulum quẽ genuerat.Vagitu eius excita, cum se & paruulũ cõmacerari uideret,tantis uicta immanitatibus, atq; impar tam atroci calamitati affectũ amisit:& pietatis genitalis usu obliterato,dolorẽ absorbuit,furorem assumpsit.Conuersa itaq; ad paruulũ iam matrẽ oblita , & furẽs animi sic ait:Quid tibi faciã paruule,quid faciã tibi? Sæua te circunstant omnia,bellũ,fames, incendia,latrones,ruinæ,cui te moritura credã,aut uitæ tantillũ relinquã? Sperauerã ꝙ si adoleuisses me pasceres matrem, aut sepelires defunctã. Certe si præuenires obitu,ꝙ ego te pretioso tumulo meis manibus includerẽ . Quid agã misera? uiuẽdi tibi ac mihi nullũ subsidium uideo.Omnia erepta nobis,cui te reseruabo? aut certe quo condã sepulchro , ne canibus alitibus'ue,uel feris præda sis? Omnia,inquã,erepta nobis . Potes tamẽ dulcis meus,& sic matrem pascere,idoneæ ad cibũ manus tuæ.O suauia mihi uiscera tua,artus iucundi,priusq̃ uos penitus consumat fames,reddite matri quod accepistis:redi fili in illud naturale secretũ,in quo domicilio sumpsisti spiritũ,in eo tibi tumulus defuncto paratur . Ipsa cõplectar quẽ genui, ipsa exosculabor:& quod impatientia amoris habet , habeat uis necessitatis, ut ipsa deuorẽ meos artus,nõ simulatis sed impressis morsibus.Ergo esto cibus mihi,furor latronibus,& uitę fabula,quę sola deest calamitatibus nostris:Quid faceres fili,si & tu filiũ haberes? fecimus quod pietatis fuit,faciamus quod fames suadet. Tua tamen causa melior,& quędã pietatis species,quia tolerabilius est,ꝙ matri dederis cibũ uisceribus tuis, q̃ ꝙ te mater,aut occidere potest aut deuorare.Hæc dicens , auerso uultu gladiũ demersit,& in frusta filiũ secans igni imposuit, partem comedit,partẽ operuit,ne quis superueniret : sed nidor incensi peruenit ad principes seditionis:continuoq; odorẽ sequuti,introierunt mulieris hospitiũ , minantes necẽ ꝙ ausa esset ieiunantibus ipsis edere,atq; exortes eos facere cibi,quẽ reperisset.At illa partẽ,inquit,uestrã uobis seruaui,non fui auara nec inhumana : nolite indignari,habetis quod & uos edatis , de meis uobis uisceribus cibũ paraui. Consedite ocyus,mensam apponã,mirari habetis,& ministerium meũ indicare,ꝙ talẽ nullius inueneritis mulieris affectũ,quę uos nec dulcis filij fraudaret gratia.Hæc dicens,simul redoperuit ambusta membra,& epulanda obtulit cum adhortatione huiusmodi sermonis:hoc est prandiũ meum,hæc uestra portio,uidete diligentius,ne uos fraudauerim.Ecce pueri manus una,ecce pes eius unus , ecce dimidiũ reliqui corporis,& ne alienũ putetis,filius est meus,ne alterius opus arbitremini ego feci,ego diligẽter diuisi mihi quod manducarẽ,uobis quod reseruarem.Nunq̃ mihi fuisti dulcior fili,tibi debeo ꝙ adhuc uiuo. Tua suauitas animã tenuit meã , & produxit matri miseræ diẽ mortis.Subuenisti in fame,tu munus supremũ senectæ,percussorũ repressor.Venerunt necaturi,conuiuæ facti sunt: habebũt ipsi quod debeant,cum epulas meas sumpserint.Sed quid refertis gradũ, quid horrescitis animo,cur non epulamini quod mater feci? Possunt & uos delectare,quæ matrẽ exaturarunt.Non esurio iam , postquam me filius meus pauit,abũde exatiata sum,famem nescio: Gustate & uidete,quia suauis filius meus.Nolite fieri molliores matre , infirmiores muliere.

Maria quædam matrona locupletißima proprium filiũ coxit,& sibi unã,alterã seditiosis seruauit partem.

Aut si uos in meo uulnere misericordes, & non suscipitis hostiam meã, atq; auersamini holocaustum meũ, ego consummabo sacrificiũ meũ, manducabo quod reliquũ est. Videte ne uobis opprobrio sit, ꝙ fortior uobis mulier reperta sit, quæ absumeret epulas uirorũ. Ego quidẽ tales paraui epulas, sed uos sic epulari matrẽ fecistis: & me tenebat passio, sed uicit necessitas.

Caput XLI.

Repleuit continuo totã urbẽ tanti sceleris nefas, & unusquisq; tanq̃ ante oculos positum, paricidalis conuiuij ministeriũ perhorrescebat. Cœperunt & ipsi incentores seditionis examinare post hæc, quos raperent cibos, ne similes escas inuenirent, & uelut imprudentes sumerent. Cœperunt uniuersi timere, ne diu uiuerent & mori uellẽt. Peruenit etiã ad Romanos huius facti immanitas. Nam pleriq; hoc horrore perterriti, ad hostẽ fugerunt. Quo cõperto Cæsar execratus infelicis terræ contagiũ, manus ad cœlum eleuãs, talia protestabatur: Ad bellũ quidẽ uenimus, sed non cum hominibus dimicamus, aduersus omnẽ rabiẽ beluaꝝ ac ferarũ, quid sensibiliõ loquor? aduersus omnẽ rupiũ immanitatem decernimus. Diligunt feræ fœtus suos, quos etiã in fame nutriunt, & quæ alienis corporibus pascuntur, à consimiliũ feraꝝ abstinẽt cadaueribus. Hoc ultra omnẽ acerbitatẽ est, ut mẽbra quæ genuit mater uoraret. Mundus ego ab hoc contagio, tibi me absoluo quęcũq; in cœlo potestas es: Scis scis profecto, quia intimo affectu pacẽ frequenter obtuli, & ꝙ non pudet dicere uictor rogaui: quia parcere etiã ipsis tantoꝝ flagitioꝝ prodigioꝝq; autoribus uolui, parcere populo, urbẽ seruare: sed quid facerẽ repugnantibus, sed quid facerẽ aduersus suos furẽtibus? positis plerunq; armis, quia illi à suoꝝ cædibus non desinebant, in bellũ reuerti, ut liberarẽ obsessos, nõ perderẽ: ipsi nos de muris hortari sæpe sunt dimicare, nẽ grauius à suis perirent. Quales sunt ciues quibus hostis remedio est? Audierã equidẽ intolerabilẽ huius esse populi ferocitatẽ, qui incredibilibus se opiniõibus in omnẽ excitat insolentiã. De cœlo se genus ducere, ibi primũ induisse corporis formã, cœli se fuisse incolas, descendisse ad cultus terraꝝ, de terris ad cœlũ redire, transisse per maria sicco pede, fugisse ante se fluctus maris, conuersa Iordanis fluenta, in suũ fontẽ recucurrisse, stetisse solẽ ut hi hostes suos uincerent, ne nox impediret: raptos in cœlũ igneis curribus suos, præliatos pro se cœli potestates, & absentibus his uniuersas hostiũ fusas copias, dormientibus partã uictoriã. Hęc compererã, sed putabã ꝙ diuina circa se iactarent beneficia, non usq;quaq; audaciã extenderent, ut se nec à Romanis uinci posse arbitrarent. Agnosco itaq; cũ his nobis esse præliũ, qui se insuperabiles credãt, cũ se iactitent diluuij superstites, hæredes fluminũ, terraꝝ hospites, uiatores æquoreos, ascensores æthereos, quibus unda murus est, aër uia, cœlũ habitatio, cedunt flãmæ, nec uincula tenent. Sitientibus petra soluit, ac sese fundit in potus. Esurientibus cœlũ aperitur, cibus mittitur, carne uolatiliũ castra implent, & panẽ angeloꝝ manducat homo. Stringunt liquentia, amara dulcescunt, sol statuit, tenebræ illuminant. Postremo quid amplius potest esse, quando hic audacia deesse potest? Qui, ut aiunt, mortui uiuunt, & sepulti resuscitant. Aduersus diuina quoq; cõspirasse homines opinio frequens, & pœna indicio est. Ardẽt hodie quoq; terræ propter incolaꝝ impietatẽ: plerosq; etiã ex istis hiatus soli absorbuit. Quandiu igitur in his locis morabimur? ubi & terraꝝ ruina est: uidimus & mare mortuũ, uidimus etiã mortua terraꝝ nascẽtia, humũ aridã, uirentiũ fructuũ umbras inanes, foris gratiã, intus fauillam. Quis dubitare potest, quin apud inferos uersemur, apud quos etiã elemẽta moriunt? Ipsa quin etiã quæ post mortẽ uiuere solet, apud quos naturæ pietas mortua, & superstes defunctis religio? Quis enim parentes non etiã mortuos diligat? Quis enim amissos filios non amet, & loco pignoꝝ teneat? Manet affectus, & si pignus obierit, perseuerãt nomẽ naturę, gratia non intercidit. Apud hos uero nec uiuentẽ mater recognoscit filiũ, nec appellantẽ audit, nec uagiẽtis miseret: & propter unius horæ execrabilẽ cibũ, paricidales iniecit pignori manus. Sed quid quasi nouũ arguo, cũ paricidio fraterno generis sui numerẽt exordia? cũ ipsius Abrahę, quẽ appellant patrẽ, & disciplinæ autorẽ, ac sui principẽ cultus: in eo maxime fidẽ prædicent, ꝙ nec filio parcendũ putauerit, eumq; sicut hostiã aris admouerit, atq; holocaustũ offerre non dubitauerit. Non condẽno deuotionẽ, sed quæro pietatẽ: Aliũ quoq; è suis uouisse, aiunt, uictorẽ, ut quicquid sibi primũ occurrisset domũ reuertenti, immolaret deo suo: & cũ rediret occurrisse filiam, atq; illum iniecisse filiæ manus, multaq; alia huiusmodi exempla. Qualis ista gens, quæ religioni tribuat hominis necem, & sacrificium putet esse paricidiũ? Quis deus possit hoc exigere, aut qualis sacerdos qui hoc possit deferre? Deniq; ueterẽ illũ quasi prudentiorem non fecisse aiunt, sed uoluisse istum quasi consultiorem perseuerasse. Habeant suos ritus duritatum homines, apud quos disciplina est filios occidere. Infelix ciuitas in qua talis officina, tale mysterium est.

Cæsar audiens immanitatẽ Mariæ in filium, in uerba hæc prorupit execranda.

Ope-

Operiant eam ruinæ suæ,atq; abscondant inuidi ipsi contagionẽ, ne sol uideat,ne stellarũ globus spectet,ne maculẽtur aurarũ spiramina,purgatori' quoq; ille exuret ignis. Thyesteas dapes fabulam putabamus,flagitiũ uidemus,ueritatẽ cernimus atrociorẽ tragœdijs.Ibi enim fir mior sexus & partus alienus, hic mulier cui partus proprius fuerit cibus.Ibi aliena fraus, hic propria uoluntas. Ille doluit,hæc insultauit digna talibus uiris esca, qui pertinacitet bellãdo mulieres suas ad tale perduxerunt conuiuiũ.Equidẽ eos tantis malorũ afflictos acerbitatibus iam furere arbitror, amentesꝗ factos qui hæc non sentiant. Quare maturius bellũ conficiamus,quia emendari non queunt: ingruamus instantius ut fugiamus regionũ istarũ morientes aquas,terras ruentes.

Caput XLII.

His dictis admoueri templo arietes iubet,sed nihil ualidi ictus proficiebant.Pleriq; tamen territi de ipsis seditionũ principibus confugere ad Cæsarẽ, quos Titus tanquã necessitate compulsos, nõ quasi promissum secutos dubitauit suscipere, sed fides tẽperauit iracundiam.Non eo loci tamen habuit,quo perfugas superiores,intentiusq; urgere suos cœpit, ut uniuersi hostiũ discederẽt perculsi metu:Sed ubi parietes inoffensos ab ictu arietũ mole sua uiderunt manere, aluersit audaciam:ingenio tamen Cæsar præueniẽs, ianuas argento opertas succendi iussit, quibus igne admoto argentũ defluere cœpit: deinde paulatim etiã lignũ ardere:Sic in porticũ interiorẽ aditus patescere. Sed miseratus Cæsar, ne finitimis interioris uestibuli porticibus comprehensis templũ exureretur, ad consiliũ uocauit duces exercitus,dicens:non cũ insensibilibus sibi certamen esse, nec bellũ cũ ædificijs,quæ uictoribus proficerent,si inexusta reseruarent:duces tamen asserebant ualitudinẽ parietum & munitionẽ templi,Iudæis in reliquũ quoq; incentiuo futura, quibus esset grata insolentia radices rebellionis eruendas funditus,ne iterũ temeritas recrudesceret. Distulit tamen Cęsar consilij tractatũ in posterum diem,uerũ Iudæi se infundendos putarũt: sed Romani consertis clypeis quamuis pauciores,primũ impetũ sustinuere.Nutabat tamen acies cõcursu innumerabilis multitudinis.Vnde Cæsar cũ equitibus properè affuit,proterens facile quos reperisset, atq; hostile agmen reflexit eo fretus quia iam pateret uestibulorũ portio.Maiore suorũ manu sequente die disposuit in hostẽ irrũpere,templum succendere. Quod factũ eripuisset urbem incendio,nisi leua mens populi flammas in se hostiũ prouocasset.Iubet enim Cęsar restingui igniũ globos,ne irrupturis impedimento forent. Quod uidentes Iudæi dum insidiant uolentibus incendia templi restinguere, cæsis aliquibus hostẽ accenderãt:unus de Romanis semiustã nactus materiẽ quæ de fastigio deciderat,adulto igne portæ admouit,quæ aurea nũcupabatur,cp auro uestitas haberet fores. Liquefactus ilico flãmis,auri rigor lignũ nudauit, quod uelut intecto latere patuit incendio. Exustis itaq; ualuis,in interiora se templi penetralia inseruit ignis. Iamq; portæ eius uestibula lucebãt. Turbati omnes qui se templi munimine defensabãt,trepidare ilico,& quædã iam inclinatio mentiũ erat, illũ diem esse templo excidialẽ, quia ipso die quondã Babylonijs ingruentibus fuerat incensum,quia erat decimus dies * Ioma mensis,quem iamdudũ inter funestos annumerabant.In superiora quoq; se aurarũ spiramine ignis attollens,uictoribus lætitiam,uictis tanta labe dolorem dignum infudit. Clamor quoq; uniuersorũ exortus, nec multo post nuntius hostilis excidiũ Cæsari manifestũ reddidit: qui se proripiẽs quanta poterat uoce,restingui ignes iubebat. Sed neq; per tumultũ audiẽdi facultas erat,neq; parcendi uoluntas, cum Romani milites uindictæ studio feruerent, notaꝗ pietas Cæsaris,inobedientiæ metũ suis demeret,nulli fraudi suis futurũ, cum etiam hostibus ignosceretur.Nutu tamen & manu Titus reuocabat quos poterat,mandabat aliquibus inhiberent impetus militũ. Sed ira duce adolebat incendiũ,hostẽ urgebant desperatione salutis, iam sui prodigũ,& totũ se expẽdentẽ periculis. Vulgus maxime ignobile feriebatur ubicũq; occurrerat,quia nullis munitũ armis, nec repellendo uulneri, nec retorquendo idoneũ erat.

Ianuas tẽpli auro incrustatas incendi iubet Cæsar.

Decimo die mẽsis Augusti,qui erat Iudæis fatalis,templum succẽsum est

Caput XLIII.

Fatigatus itaq; clamoribus Cæsar gradũ retulit,cum flamma adhuc conclauia templi depascebatur.Quibus deustis in ipsam ædẽ se furẽs intulit. Qua specie pleriq; exanimati:alij se in ipsos misere ignes,quorũ oculi ferre non poterãt, ut superstites templo reseruarentur. Rursus cucurrit Titus, cupiens cuiusmodi ædes esset circunspectare. Cuius gratia motus,præcellentiorẽ omniũ templorum fuisse operibus fatebatur. Mirabatur saxorũ magnitudinem,metalli nitorem,uenustatẽ operis,gratiã pulchritudinis.Nec immerito tantam fuisse loci celebritatẽ pronuntiabat, ut eò ex locis omnibus conueniretur,quia tantum non nisi summi dei crederetur esse domiciliũ.Adiungebat honos fidẽ religionis,quo etiã

Cæsar omnibus locis templi circũspectatis, laudauit mirũ in

barba-

barbarorũ gentes templum illud uenerabantur: & inferebant munera prædones religionis,
quæ tamen tunc diripiebant sui, & disperdebant latrones, irruentes in omnia quæ deposita
uiduarum fuerant, uel pupillorum, tanq̃ de uictoribus uindicarentur, si quid ex præda Roma
nis minueretur. Templũ quoq; ardere conspicientes, ipsi incendebant cætera, ne quod exci-
dio templi superstes esset ædificiũ t religioni deputantes, si omnia cum templo perirent. Nec
adhuc tamen Iudæi perfidiã deponebant, quæ causa maioris excidij fuit. Nam cũ animi mul
torum inflecterentur, ut se, fracto agmine, Romanis traderẽt, pseudoptopheta quidã iactare
cœpit in excessu mentis suæ, templo diuina præsidia non defutura, uocare populũ ad se uelut
quodã oraculo, adhuc se in templo suo manere: ilico repulsus hostiũ cuneos, flammasq; incen
dia. Sic miseri dum infeliciter falsis circũuentionibus credunt, dedecores atq; inulti sicut pe-
cora trucidabantur. Qui si uoluissent credere, euidentia imminentis signa excidij habebant:
quibus ueluti claris uocibus admonebantur, finem sibi affore.

Caput XLIIII.

NAm per annũ fermè supra templũ ipsum cometes, passim ignis gladij quandã præ-
ferẽs similitudinẽ, denũtiabat quoq; ferro & igni gentis & regni urbisq; ipsius ua-
stitatem futurã. Quid enim similitudo gladij, nisi bellũ? Quid ignis nisi incendium
denuntiaret? Visus est aũt priusq̃ populus à Romanis sese dissociaret: ipsis aũt pa-
schæ diebus Xantici mensis octauo die, & per singulas noctes hora circiter nona, templũ &
ara eius ita lumine refulgebat, quasi dies esset, per dimidiũ fermè horæ quotidie manens: q̃d
uulgo interpretabatur, cumulandæ gentis indiciũ uideri, eoq; impulsi sunt tanquã tempus af-
foret libertatis recipiendæ. Prudentiores contrà opinabant, q id genus stellæ bellũ soleat de-
nuntiare, nec quisq̃ arbitret aliena nos à cultu nostro, & disciplina locutos. Primũ, quia nõ q̃d
nobis uideat astruimus, sed qd acciderit, quæ'ue opiniões tũc tẽporis fuerint, qd prudẽtes sen
serint, qd imprudẽtes. Neq; cũ de secta Iudæorũ aliqd dictũ est: ita scriptũ uideat à nobis, q̃si in
ueritate cultus eorũ, nõ quasi in umbra & figura præmissos cõtexeremus, ut sequerent perfe-
ctiora. Nã de signis stellarũ etiã in Euãgelio docemur, qa erũt signa in sole & luna & stellis. Vi-
tulæ quoq; partu asseruerũt, cũ immolãda astaret altaribus, in medio tẽpli agnũ editũ, in ipsis
sacrorũ (quæ suprà memorauimus) celebritatibus. Orientalẽ quoq; portã interiorẽ solido ære
grauẽ, quæ soleret ad uesperã uiginti uirorũ multo claudi labore, obseratã uectibus ferreis p
aliquot noctes spõte reseratã, & uix postea à custodibus clausam. Id quoq; arbitrabant plerisq;
futurorũ signũ bonorũ, quibus ingressuris porta aperiret. Consultiores autẽ, aiebãt custodiã tẽ
pli resolutã uideri, ut quæcunq; intus forẽt, ab hostibus diriperent: exiret cultus, introiret ua-
stitas, euacuaret celebritas, sacrificiũ destrueret. Quod etiã anteq̃ crucifixissẽt Christũ Iesum
liquido significatũ lectio docet. Post multos quoq; dies, figura quædã apparuit inæstimabilis
magnitudinis, quã plurimi circũspexere, sicut libri Iudæorũ manifestarũt: & ante solis occa-
sum subito uisi in nubibus currus, & acies armatæ, quibus totius Iudææ regionisq; eius urbes
incursarent. In ipsa autẽ pentecostes solennitate, qui ingredientes sacerdotes in tẽpli interio-
ra nocturno tẽpore, ut sacrificia assueta celebrarẽt, primo motũ quẽdã sensisse se prodiderũt,
& sonũ editũ, postea etiã audisse repẽtina uoce clamatũ: Trãseamus hinc. Iesus q̃q; Ananiæ
filius ruricola uir, ante annos quatuor quàm bellũ Iudæorũ populus adoriret, in summa pace
urbis & abũdantia, cũ scenopegia sacrificijs solennibus celebrarent, templũ ascendens cœpit
clamare: Vox ab oriente, uox ab occidente, uox à quatuor uentis, uox super Hierosoly-
mã, & super templum, uox super sponsos & sponsas, uox super omnem populum: hoc no-
ctibus & diebus uociferabatur. Quo moti primores loci, corripuerunt eum, terribile uocis
eius indicium perhorrescentes, & plurimis eum supplicijs affecere, quo saltem afflictus dolo-
re, desineret terribilia & plena prodigijs denuntiare. At ille nec metu ullo, nec uerberibus
aut grauioribus interminationibus territus, usum aut uocem mutauit, eadem denuntia-
tionis perseuerantia & contexione sermonum, nulla obsecrationis interpolatione in ijsdem
manebat, iniuriæ negligens, affectu immobilis. Quod nequaquam perfunctorium rati,
sed in excessu mentis, ut erat, exprimi, detulerunt ad loci iudicem, qui tunc temporis à Ro
manis per id locorum, publica agitabat negotia. Is rimandæ ueritatis gratia, sæuissimis eum
pœnis exulcerauit: quo magis perseueraret, eo uehementius corripi flagellis hominem iu-
bens, ut si qua secretiora, futuri tumultus comperisset indicia, manifestaret. At ille neq; fleuit,
neq; rogauit, sed ad singula uerbera non suum, sed patriæ excidium flebiliter plorabat dicẽs
Væ Hierosolymis. Neq; interrogatus quis esset, uel unde, uel cur eadem diceret, respon-
sum reddidit: sed tantummodo lamentationem illam patriæ, questu miserabili prosequeba-

Cometes ante excursionẽ urbis ferè uisus per annũ fuit.

Vitula immolãda ante aras edidit agnum.

Porta ænea urbis per aliquot noctes sponte propria reserata.

Currus & acies armatæ in nubibus uisæ.

Voces auditæ à sacerdotibus in tẽplo: Trãseamus hinc.

Cuiusdã agricolæ continuus clamor.

tur. Defessus itaq; Albinos, hoc enim nomen uiro, dimisit eum, tanquã dementi furore, quid diceret non sentientem. At ille neq; sermonẽ ullũ cum quoquã habebat, nec aliud loqui per reliquum tempus auditus est, sed hoc tanquã lugubre atq; funereũ canticũ canẽs, diebus ac noctibus iugiter resultabat: Væ Hierosolymis. Neq; uerberanti conuiciabatur, neq; cibũ impertiẽti gratias agebat. Vna erat ad omnes, eademq; plena funebris ululatus responsio, & maxime sacrificiorũ celebritatibus. Per septẽ itaq; annos, & quinq; menses, eadẽ uerborũ series, idẽ uocis sonus mansit. Itaq; indefessus tanto tẽpore, ubi obsidio cœpit, eadẽ illa uociferari destitit, quasi cessare oporteret denuntiari, cum adessent quæ fuerant denũtiata. Sed ubi flamma cœpit pariter urbẽ & templũ inuoluere, circũiens murũ, clamare iterum cœpit: Væ ciuitati, populo, & templo. Et ad postremũ addidit: Væ etiã mihi: & fundibulo ictus in eadẽ uoce amisit spiritum. Vrbem quoq; ipsam cum templo, uetustis literis scriptũ erat, tunc periturã, cũ tetragonum templũ factum fuisset. Itaq; siue obliti, siue obstupefacti ingruentiũ malorũ necessitate, ubi occupata est Antonia tetragonũ circuitũ templi fecerunt. Inter quæ illud præcellentissimũ quod in literis æque uetustis, quas sacras uocabant, manebat impressum, quod secundum illud tempus futurus esset uir, qui de regione eorũ imperiũ assumeret in orbẽ terrarum. Quæ res eos in tanto furore posuit, ut sibi non solũ libertatẽ, sed etiã regnũ pollicerentur. Id alij ad Vespasianũ referendum putarunt, prudentiores ad dominum Iesum, qui eorum in terris secũdum carnem genitus ex Maria regnum suum per uniuersa terrarum spatia diffudit. Tantis itaq; rebus aduenientibus, non potuerunt capere quod diuinitus decernebatur.

Iudæi occæcati præsagia deletiõis non intellexerunt.

Caput XLV.

FVgientibus itaq; autoribus seditionũ, cum templum exureretur, Romani posuerunt signa intra circuitũ templi ipsius, & contra portam orientalem sacrificauerunt, imperatorem Titum summis prædicantes uocibus. Interea puer quidam eò loci, ubi etiã sacerdotes erant, quos & inopia aquæ, & æstus finitimi incendij cõmacerabat siti, rogauit unum de custodibus Romanis dexteram sibi dare, potum offerre. Porrexit ilicò, ætatẽ pariter miseratus ac necessitatem, bibit puerulus: & quia sedulo innoxię creditũ fuerat ætati, rapuit aquæ uas, & cursu sese proripuit, ut etiam sacerdotibus bibendi copiã ministraret. Voluit sequi miles, sed non potuit comprehẽdere. Ille periculo suo sacerdotũ sitim leuauit. Bona fraus quæ neminem læderet, subueniret necessitati. Deniq; miles ipse miratus est magis affectum pueri, quã dolum detestatus, quod in illa ætate atq; excidio totius urbis, & communi periculo quid deberetur reuerentiæ sacerdotibus, quod potuit ministerium nõ inexpressum reliquit. Nec multo post sacerdotes confecti fame & siti, uitam rogarunt. Quos Titus iussit occidi, degeneris animi esse respondens, ut templo & muneri cuperent superuiuere.

Romani icẽso templo fugatisq; seditiosis imperatorẽ Titũ summis uocibus declarãt. De reuerentia pueri erga sacerdotes, quos Cæsar occidi iussit.

Caput XLVI.

IOhanni autem & Simoni, & cæteris principibus seditionũ rogantibus, ut paulisper cessare iacula telorũ, & strepitũ iuberet, dicendiq; sibi potestatẽ daret, ab indulgẽtia non abhorreret: facto silentio ita responsum edidit: Sero nequissimi tempus ad misericordiam, cum iam quid reseruetur, nihil relictũ sit. Offerebam uobis, & despexistis: & diffidentiã putastis, non indulgentiã. At ego innoxia ædificia uestro scelere perire ingemiscebã, uulgus ignobile cogi ad mortẽ dolebã: parcere uolebã, uos non sinebatis: suspendebã prælia, uos irruebatis: pacẽ offerebã, uos non recepistis. Alloquebar frequenter, crebro conueniebã. Non pudet dicere, insolentiores uos feci rogando. Quid putabatis, quod Romanæ acies uobis cederẽt, & multitudine circũueniretis uictorẽ, uictorẽ omniũ exercituũ? Quota portio urbis pugnauit, quia uniuersum, nec regio uestra sustinere poterat, nec sinebat necessitas. Maior enim cura tuendi nobis orbis, quàm propugnandi. Quocunq; eamus nihil est nouũ, nihil est alienũ, quibus omnis terra possessio est. Latrociniũ hoc, quasi neuũ in corpore diu dissimulandũ putauimus, aliquando cõmoti auferendum credidimus, ne fulgorẽ imperij Romani uestra inobedientia & quædam interpolaret caligo: Senfistis Romanam uirtutem non bellãdo, sed moriendo. Neq; enim in campo uestra uidimus agmina, sed in muro, cũ uobis nec claustra prodessent ad tutamentum salutis. Quis enim murus resisteret, quibus oceanus non restitit? Aut quæ ciuitas nostræ obsidioni inexpugnabilis foret septa præsidio murorum, cum Britannias quoq; Romana arma penetrauerint, muro frementis circũuallatas elementi? Substratus est nobis ille præruptus aquæ mons. Patres uestros, ut Iudaicæ fabulæ ferunt, rubri maris unda, muri specie transeũtes, circũuallauerit: Romana fortitudo murũ oceani perfregit. Non inuideo uobis aliena beneficia. * Vidit uos mare & fugerit, ut clausi ab hoste * fugeritis, quia perrumpere hostẽ nõ poteratis, nec sustinere. Nobis fuga oceani damno fuisset, si fugisset. Gessimus

Sermo Titi ad seditiosos quo multis modis totum penè orbem subiectum Romano imperio, ostendit.

Aliàs, uiderit.

Aliàs, effugeritis.

mus

mus ante bellum cū fluctibus, inſanū mare ante ſuperauimus, q̃ ad hoſtē perueniremus. Ex-
cepit uos Britaonia, iam uictores elementorū. Quibus illi fidebant, nos ſubegimus, ut ad triū-
phi cumulum ipſe oceaous accederet. Sed ſorte de uirtute corporis præſumebatis. Nunquid
uos Germanis fortiores, quos ſeptos Alpiū muro, fortitudo Romana in ſeruitutē deduxit? Nec
illa ſimilia Tauri montis accliuis collibus, aut Canopeis agminibus Aegyptiorū, cum quibus
uobis bellandi uſus eſt. Supra oubes aſcendimus, & de nube deſcendentes populos uicimus,
aëriū cunctis aperuimus iter, æquoreū uobis non inuidemus: dūmodo illud triumphātium
fuerit, hoc fugientiū. Romanæ itaq; uirtuti concederunt montes, amnes exaruerunt, amiſſo
curſu quē natura direxerat, & inflexo quò uictores iubebāt. Conuerſus ſit Iordanis ueſter, ut
dicitis, atq; in ſontē reuerterit, ut uobis iter pāderet, non eo Cloelia Romana uirgo eguit, quæ *Cloelia Romana uirgo.*
ruptis uinculis hoſtē euaſit, & fluuio decurrens Romanis ſe intulit caſtris. Nec incēdia ueſtra *Mutij Romani animus.*
miramur, de quibus Hebræos pueros euaſiſſe, maximos edere cātus ſoletis. Mutius noſter nul
lo cogente manū admouit ignibus, nec remouit donec uictor incēdij, miraculū hoſtibus ſuæ
infunderet fortitudiuis, quæ flāmas non ſenſerit. Deniq; pacē rogarunt, qui triumphū ſpera-
bant An uero cœleſtia illa uos extulere pabula, & eſca pluuiarū aduerſus uirtutē Romanam?
Sed cōſiderare decuit altricē ipſam orbis terrarū Africam, eſſe ſubiectā Romanæ fortitudini.
Nobis ſeruit quæ omnes alit: in noſtra poteſtate eſt fames omniū, & uictus uniuerſorū. Quod
natura om̄ibus dedit, uirtus Romana iuſſuū fecit. Ipſum Annibalē perculit, in exiliumq; coē
git, quē nō capiebat orbis terrarū. Anguſtior ciuibus Africa fuit. Non idoneæ ad demorandū
uiſæ Hiſpaniæ, arcta uianti Gallia, indigna Italia amicitiæ ſœdere, & ſocietatis conſortio. Ia-
ctetis liceat, q̄ flumina militauerint uobis, cœleſtes poteſtates pugnauerint: Nos Annibalem
inequitantē fluminibus uicimus, atq; iotonantē undis. Ipſius tēpeſtatibus quatiebatur mun-
dus. Et ille muros oostros armis pulſabat. Neq; uero neceſſariū fuit, ut hoſtes noſtri, ſicut Aſſy
rij ueſtri dormientes extinguerent, ſed prælia otes. Non enim in ſomnis uictoria quæritur, ſed
in prælio: non uirtutis adorea eſt, ubi fortuita gratia. Hoſtes noſtri non aquarū rutilo decepti
renitentiū ad ſolis exortū in manus noſtras incōſultius incideruot, dum fuſi ſanguinis ſpecie,
nos extinctos putauerunt: ſed ſcientes & ad bellū parati, campos terrarū corporibus ſuis texe
re, ac proprio ſanguine repleuerunt. Quæ uos ſortitudo in taota poſuit inſolentia? Non uide-
batis eos ſeruire nobis, qui uobis imperitaruot? Aegyptus quę uos affligere ſolebat, nobis an
nuum pendet tributum, & uiam præbet uſq; ad Indicos tractus, extra orbem terrarum egre
di, atq; alterum orbem quærere: maris ſecreta, ſolis oceaniq; ultima, & alterius orbis incolas
noſtro imperio adiūgere. Quid Antiochi regnū, qui uos grauibus ſupplicijs affecit? Ius quoq;
ipſum ereptū religionis, nos ipſi uobis refudimus glorioſius arbitrantes imperare regibus, q̃
regnum tollere. Ipſa auferre Antiochia ſedes dominorū ueſtrorum, non ſtudioſe ſuos repu-
diauit, & nos dominos elegit. Vos ipſi nonne ad nos confugiſtis, ut illos dominos fugeretis?
Nōne ipſi uos ſuſcepimus, & aduerſum illos defendimus? Seruluimus uobis ut ueſtris legibus
uiueretis: dedimus poteſtatē ueſtris inſeruire cultibus. Sacra ueſtra ſcire noluimus, ſed hono-
rauimus. Poſtea rebellandū putaſtis. Pompeius templū cepit, ſed non diruit: urbē occupauit, *Pōpeius tēplum cepit.*
ſed integra omuia reſeruauit donaria. Pro quibus o grati ſocij hāc uicē nobis rependiſtis, ut *Ingrati quidam.*
tertio rebellaretis. Fuerit Nero deſpiciēdus, ſed noo in uno Romana uirtus expēdebatur: ſed
habebat militē Veſpaſianū, qui iam ad pacem reuocauerat Gallias: tam fortis iu prælio, ut per
illum & Nero uinceret, per illum Nero eſſet hoſtibus formidabilis: tam fidelis domino prioci
pi, ut ſolus imperium non quæreret, quod ſolus merebatur. Sed Ceſtius læſerat: querelam de-
ferri decuit, non arma irrogari. Miſſus pater Veſpaſianus, qui improuiſus potuit in imparatos
ſe effuodere: Galilæā circūibat, longinqua exurebat, ut uos deponeretis inſolentiā, ueniā po-
ſtularetis. Oſtendit uirtutem, & cum uniuerſos clauſos teneret, Aegyptū petijt, ut inducias re-
ſipiſcendi daret. Inſoleotiores uos oostra abſentia fecit, quia nos occupatos putaſtis. Sed nunq̃
ita occupati ſumus, ut abſentes ſimus orbi terrarū. Nam & abſentes aſſumus, & longe poſitis
propius aſſiſtimus. Nanq; ut animo in corpore omuia membra uiuificat ſua, ſic Romana pro-
uidentia omnibus imperij ſui partibus adeſt, & totum orbem Romanum, tanquam præſens
gubernat. Nam ſi ſiogulis animis illa uis diuina regendi corporis uirtutē dedit, quāto magis
Romaoo uigore, quo quaſi unum totius imperij oostri corpus animatur, tuendi eius uitalem
quandam ſubſtantiam ſubminiſtrauit? Suſpenſum itaq; bellum uos reparaſtis. Profecturus
itaq; pater ad urbem Romam, à tyrannis recipiendam, me à ſua diuiſit ſocietate, ne uobis ſuæ
pietatis executor deeſſet. Veui ad bellum ſpecie terrentis, affectu rogautis. Quoties à mœni-
bus ueſtris uocaui exercitū? Quoties poſtea à penetralibus templi retraxi? Quoties reſtinxi

incendia? Quoties monui? Sed nunq̃ audistis. Nunc me demum rogatis, quasi iam quicquàm superfit quale consumptum est, & tamen à cæde, incendio, direptione exemi militẽ. Quid desideratis? quid adhuc statis armati? quasi daturi leges, non accepturi? Si deditionẽ petitis, deponite arma, iam non metuenda uictoribus, sed superba uictis, & plena insolentiæ: ut armati rogetis quasi de fide nostra dubitandum uobis sit, aut adhuc uirtutem lacessitis bellum minantes? Populus extinctus est, templum ardet, urbem tenemus. Quid reliqui sperratis, nisi ut uita uobis donetur? Proinde ponite arma quasi uicti, uiuere uobis donabo, & si non meremini, quia noluistis quæ uestra sunt, uobis conseruare. Tunc illi petere cœperunt, ut sibi obstrictis sacramento, ne unquam se Romanis traderent, egrediendi per murũ potestatem daret, quo cum suis familijs in desertum pergerent, urbem Romanis cedẽtes. Eo commotior Titus, etiam'ne, inquit, conditiones uobis imperaris? Quin potius defensate patriã, adestote templo, omni uirtute insurgite, seruate sacramentum mortis, quando uitæ repudiastis. Et simul iubet insurgere Romanos in necem hostium. Plurimi cœpere grauiore uictorum indignatione labefactaris tradiderunt se tamen Zaræ regis filij, & fratres eius, & plurimi cum ipsis de plebe. Nec Titus quamuis excitatus ad iracundiam, propositum suum soluit contuitu regalis fastigij, sed recepit confugientes: solius tamen pietatis (quod maximũ est) lucrum fecit. Nam prædam omnẽ domus regiæ, seditionis autores diripuere, ut nihil ex ea ad Romanos perueniret.

Pertinax seditiosorum responsio, qua Titus commotior redditus seuere eos inrgat.

Caput XLVII.

Simul autem, ut facto impetu, in aulam irruere duos, de Romanis militibus inuadẽtes, unum pedestris militiæ uirum trucidauerunt: eques uero poposcit se ad Simonem duci, allegans se habere, quæ memorato insinuaret principi seditionum. Sed perductus ad eum, cum uana quædã attexeret, perimi iussus: dum percussor moratur, clausis iam fasciola oculis, sese proripuit ad Romanos. Qui cominus præliantes suscepere fugientem, perductumq́; ad sese Titus quasi indignũ uideri morte, qui ab hoste uiuus potuerit capi, exutum armis iussit dimitti reseruans ei quod per hostis ignauiam non amiserat, & auferens militiæ sacramentũ, quod captus prodidit, fugitiuus dehonestauit: Id illi maiori supplicio fuit, apud uiros enim grauiora militiæ probra, q̃ mortis uulnera sunt. Repulsi tamen ilicò Iudæi, ad superiora urbis se contulere, relicta templi, & urbis defensione. Strages magna in eos qui resederunt exercebatur, feminecibus aut cadaueribus repletæ uiæ. Iussit Cæsar etiam ad superiora admoueri machinas: quod uidentes Idumæi elegerunt uiros quos ad Titum mitterent, qui deditionem rogarent. Eo cognito, Simon præuenit, & electos quidem petendæ deditionis uiros intercepit. Sed Idumæi non multo post, quamuis destituti adiumento principum, cum sustinere diutius uim nequirent, tradiderunt se exercitui Romano. Ita primum fames, & ad postremũ desperatio resistendi deditionem patrauit. Nec Romani multa cæde iam fessi abnuebant uitæ indulgentiã, & studio captiua mancipia uendendi promptiores erant ad reseruandã salutem. Plurimi uenales, sed pauci emptores: quia Romani habere in seruitutẽ Iudæos dedignabantur, nec Iudæi supererãt, qui redimerent suos, cum se euasisse unusquisq; uel inopem gratularetur. Passim itaq; se tradebãt remoto metu, quoniam latrones aberant, Romani ignoscebant.

Omnes uiæ plenæ cadaueribus.

Plurimi Iudæorum uenales, pauci emptores.

Caput XLVIII.

Deniq; & Iesus unus ex sacerdotibus, Thebuti filius se dedidit, & uasa sacerdotalis ministeriorum, lucernas duas, mensas, crateras, phialas, & omnia uasa aurea: sed & peripetasmata, & indumenta principum sacerdotij, cum lapidibus, accepta fide salutis, uolens tradidit. Comprehensus etiam Phinees custos gazophylacij demonstrauit sacerdotum purpuram multam, & coccum, & alia complura, quę ad usum reseruabãtur. Cum quibus cinnamomum & casiam & aromata plurima, & thymiamata, uasa quoq; sacramẽtorum multa: etiam ipse tradidit & uestem sacratam, sed coactus metu, unde & ueniabile apud suos flagitium fuit: tamen & si uoluntas defuit, deesse uirtus non debuit. Licet plerunq; seuerius iudicemus, & pręcauere possimus, si ipsi in tali uersemur necessitate: refugere tamen debemus furti ministerium, & indicium proditionis.

Iesus offert Tito uasa ministeriorũ. Phinees custos gazophilacij comprehendit.

Caput XLIX.

Iamq́; insurrexerant aggeres, & ferire cœperant arietes murum superiorem septima die mensis, quem Gorpieñ. nuncupant: uentum ad supremũ. Conturbati & perterriti ipsi factionum principes, qui in extremis insultabant periculis, genibus singulorum aduoluebantur, opẽ orantes. Cernere erat, q̃ miserabilis illa mutatio foret ex illo terribili ac superbo

perbo faſtigio,in hanc humilem & plebeiam deiectionemtin lachrymas,fletus,pauorē.Necdum ceſſerat murus urbis ſuperioris, iam illi percurſabant ſingulos, nihil ſupereſſe præſidij ingemiſcentes,hoſtem ingreſſum arbitrabantur. Pleriq; tanquàm iam de ſuperioribus pugnantes,Romanos uidere ſibi uidebantur: quod metuebant animo,oculis præfigurabant,& mentis pauor fiebat imago uiſus.Deniq; pro certo iam hoſtem ceruicibus ſuis incūbere credentes,quibus adhuc tres turres Mariamne,& Phaſelus, & Equeſtris ſupererant,cæteris ualidiores:deſeruerunt ſuperiora confugientes ad hypogea,uel retruſos ſpecus. Iohannes tamē non multo poſt fame tabidus,& confectus ieiunio,tradidit ſe Cęſari,qui reſeruatus ad triumphum,ſed perpetuis uinculis innodatus, uſq; ad mortem trahens magis ſpiritum uitæ,quàm ullam uoluptatem uiuendi expertus, ſecurim euaſit. Simon autem latuit etiam intra exuſtæ urbis ruinas in hypogeis, ſe cum paucis recondens fidelioribus. Iam Cæſar diſceſſerat cremata urbe,æſtimans etiam Simonem aut igni exuſtum,aut ruina oppreſſum,aut à quocunq; homine interemptum.Verum ille quandiu cibus ſuppeditauit,in defoſſis ſpecubus defodiebat introrſum.Sed ubi & cibus defecit, & nullus euadendi exitus patuit, ſubito ad ſuperiora erepſit,indutus ueſte candida,& purpureo deſuper ueſtimento,ut terrorem quendam incuteret aſpicientibus. Qui primo ſtupentibus militibus Romanis mandat, ut ad ducem ſuū deducerent.Erat in eo loco Rufus Terentius, quem Titus loco præfectum militię dereliquerat. Quo adueniente interrogatus quis eſſet:primo alia, poſt Simonem confeſſus eſt. Inde tranſmiſſus ad Cæſarem,& ipſe ad triumphum reſeruatus. Sed quia crudelia exercuerat in ciues, nec ſe Cæſari tradiderat,poſt triumphi pompam neci adiudicatus. Octaua die Gorpiei menſis concremata eſt ciuitas:Cæſa per omne tempus obſidionis innumera milia,decies centena milia:CX.myriades ut pleriq; aſſerunt.Iudæorum tamen omnium, ſed non eiuſdem regiōis omnium & loci,quia eò undiq; conuenerunt tēpore paſchalis feſtiuitatis. Captiui abducti ad nonagintaſeptē milia, latrones propè omnes perempti ſtatim:qui ualidiores erant,per triūphum ducti,poſtea beſtijs obiecti, cæteriſq; ſupplicijs dati per ſingulas fermè urbes, quà iter agebat Titus,ut per uniuerſos rebellionum ſupplicio metum ſpargeret.

Tres turres urbis Hiero.

Decies cētena milia Iudæorum (ut pleriq; centum & decē myriades) cæſa.

Caput L.

Per idem tempus Alani,gens fera & diu ignota noſtris,quod interiorum locorum difficultate & clauſtro portæ ferreæ, quam Magnus Alexander prærupti mōtis impoſuit iugo,cum cæteris feris,& indomitis introrſum gentibus,cohibebantur: Incolebant Scythicum Tanaim, finitimaq; eius & Mæotidos paludes, uelut quodam clauſi carcere memorati ingenio regis,ut ſuas terras exercerent,alienas non incurſarent. Sed ſiue ob ſterilitatem locorum,quod auari uotis agricolæ,ſperata culturę non reſponderet fœcunditas, ſiue prædandi cupiditati regem Hyrcanorum,qui locis præerat,ſolicitarunt,pretio'ne an diſſenſione incertum,ut reſerata porta eruptionis ſibi copiam daret: quo impetrato infudere ſe genti Medorum,& impetratis breui uelocibus equis,& alis pariter ad dexterā nexis, in quos per uices cum foret libitum, deſilirent,totam propè regionem percurſauere:ut primo perturbarent omnia,maioriſq; multitudinis ſpeciem darent, aduerſus quam nullus fugæ locus ua caret. Deinde circumuentis omnibus,quantam uellent,ſtrage edita,prędam abducerent.Erat enim regio populis frequens,& pecoris abundans, quæ nullo reſiſtente facile patuit direptioni.Siquidem ipſe Pacorus Medorum rex, in abſtruſa loca ſe contulit ſaluti potius,ꝗ regno cōſulens, ita ut uxor eius ac liberi ac concubinæ captæ ab Alanis,centum talētis poſtea redimerentur.Nec Tyridates Armeniæ rex,immunis fuit periculi, ſed alieno malo cautior, peſtem præuidit:& uiriliter uoluit occurrere, ut à finibus ſuis hoſtem auerteret. Dum præliatur tamen iaculo incertus,in poteſtatem hoſtium uiuus conceſſerat, ni præacuto gladio, nodū informem uelocitet intercidiſſet.Nam inſolētia quadam propriæ fortitudinis, & in cæteros deſpectu ſuperbo,ſimul ut familiarem ſibi eminus decernēdi conſuetudinem, refugiendiq; facultatem fraude tali prætexerent, laqueos iacere,atq; hoſtem innectere, ars Alanis bellandiq; mos eſt.

Alanorum gēs fera Scythia.

Pacorus Medorum rex.

Caput LI.

Fugit itaq; Tyridates, cui euaſiſſe ſatis fuit.Regnum autem ſuum depopulandum reliquit.Nam quaſi accepta iniuria, ꝙ congredi auſus foret,uehementius Armeniam,ꝗ Medię regnum deuaſtauerunt. Opimis itaq; utriuſq; regni ſpolijs, ad propria recurſum fecere. Quorum comperta incurſione, Titus Antiochiam contendit: ſenſim tamen ut triumphatorem decebat,cauſamq; diſſimulans,per ſingulas urbes pompam celebrat uictoriæ. Perimebantur in arena Iudæi quacunq; pergebant,ac dilacerati à beſtijs pendebāt

Titus ad Antiochiam contendit triūphans ſingulis in ciuitatibus.

merita rebellionis. Antiochiæ quoq; eos uetustis odijs gentilis populus insectabatur: eo ꝙ reges Persarum, quæ de Hierosolymitana urbe donaria iure uictoriç uindicauerant, synagogis contulerant. Antiochenis de suo quoq; alia largiti. Itaq; congestæ opes, inuidiam facile mouere. Nam ut illa nunc omittamus, quæ aduersum Machabæos gesserint sacerdotij competitores, & quantę cladi ciuium fuerit ambitio, sicut suprà memorauimus. Antiochus postea ignobili genere ortus, sed moribus perditus affícto crimine, ꝙ Iudæi urbem Antiochiam incẽdio exurere conspirauissent, patrem proprium qui esset de Iudæorum primoribus, & plerosq; alios insimulatos gentilis impetu multitudinis ad mortem coëgit. Nec eo paricidio multorúq; cæde exaturatus quieuit: sed postea quoq; nactus facultatem, quod fortuitu incendio acciderat eiusdem urbis porticus, & tetragonum plateam, maximamq; partem ædificiorum cremari, fraude prædictæ coniurationis, iterum Iudæos urgere cœpit, atq; incessere, ac propè uniuersorum stragem fecisset, nisi aduenienti Tito reseruata cognitio foret metu, ne Cæsar usurpato plurimorum supplicio commoueretur. Ea res Iudæis saluti fuit.

Caput LII.

Massadã, in quod multi iudæorum propter corporis salutẽ confugerãt, Syllæ Titus expugnandã committit.

MAssadæ quoq; plurimi se Iudæorum freti loci munimine cõgregauere, cuius expugnandi negotium Titus indignum arbitratus ꝙ imperatorẽ teneret, Syllæ mãdauit, cui summam in ijsdem locis militiæ Romanæ, cauendiq; ne quid iterum rebellionis oriretur, commiserat. Ipse Alexandriam contendit, & inde nauigio Romam transmisit. Sylla grauiter insistens iniuncto sibi muneri, Massadæ murum ariete dissoluit. Illi interiorem ligno composuere, eo ꝙ ad huiusmodi ictus machinamentorum, muralis materies facile non cederet. Sed Romani mutato bellandi genere, ignem iecere, qui & facile ligno inhæsit, & sine ulla adoleuit mora. Magnus itaq; adultus incendio flammæ ferebatur fragor, qui primum boreæ spiramine à munitionis partibus repellebatur, & Romanorũ magis uineas exurebat. Deinde exorto noti spiramine, in castellum sese retorsit, ita ut cõflagraret omnis ille ligneus muralis obiectus materiæ consumptæ. Romani, quoniam nox interuenerat securi uictoriæ in castra sese receperant, ut sequenti die nudatos iam atq; omni exutos præsidio debellarent. Sed ne quis elaberetur, intextis castellum custodijs circũuallauerunt.

Caput LIII.

Sermo principis sicariorũ Eleazari ad populũ.

DEsperatis itaq; rebus Eleazarus autor turbarum, uidens nil præsidij superesse, hũc exorsus est sermonem, quem nos quasi epilogum quendam claudendo operi deplorabilem, more rhetorico non prætermisimus. Quid agimus Abrahamitæ uiri, genus regale, sacerdotalis gratiæ, uirtute insuperabiles? Non enim ex euẽtu uictoriæ, quę frequenter incerta est, sed ex propositi constantia, uirtus expectatur. Vnde conijcere liquet quia hostem subijcere fortis est, non mutare mentem uirtutis esse. Iure igitur insuperabiles uos dixerim, si nullus adhuc uos mortis uicerit metus. Sed nõ ita uos pater instituit Abraham: sed qui in filio unico docuit, non mortem eius, sed immortalitatẽ futurã, si pro religione immolaretur. Quid Iosiam prædicem, quo nemo fuit melior interpres religionis, contemptor mortis, assertor libertatis? Nanq; is in illo suggestu regali locatus, cui liceret differre mortem, tamen quia uidebat propter peccata grauia captiuitatem plebis Israël futuram, bello se alienomiscuit, uitam refugit. Clamabat Nechao: Non aduersus te missus sum, sed aduersus regẽ Israël: ille tamen non prius recessit, q̃ letalem sagittæ ictũ subiret. Quo fusus uulnere, indicio nobis est, utrũ in bello meritũ, an casus præponderet. Victus est Iosias priorũ instaurator sacrorum, uicit Nechao omniũ sceleratissimus: sed ille uictus, nunc cum angelis est, hic uictor in supplicijs. Quis enim nescit, non in hac uita repositam esse mercedẽ hominibus, sed post huius absolutionẽ certaminis? Hic enim currimus, ut illic ad palmã perueniamus: hic certamẽ, illic præmiũ est. Non ergo illa hic longæuæ ætatis gratia est. Deniq; Abel cito occidit, Cain superuixit: ita mors innocentiæ fuit, & uitæ ærumna. Ex illo in eandẽ sortẽ successimus, ut uiuere miserrimũ fieret, mori beatũ. Quid est enim uita, nisi carcer animæ, ꝙ intra hoc ergastulũ clauditur, & carnali adhæret cõsortio? Cuius infirmitatibus quatitur, labore affligitur, ira cõteritur, accẽditur cupiditatib⁹, uexatur furore, nec se facile attollere potest humi nexa, cõcreta puluere, stricta uinculo, neruis irretita. Nõ mediocris tñ potestas ut corpus uiuificet, atq; infundat insensibili materię sensus uigorẽ, & in hoc inuisibiliter singulis anima sua cõferat, totũq; hominẽ regat, atq; ultra mortalẽ prouehat fragilitatẽ, ut cognitionẽ capiat cœlestiũ secretorũ, ut mentẽ intẽdat futuris. Itaq; ad imaginẽ similitudinẽq; sui principis nõ uidetur, cũ sit in corpore sita, sed nec corporalibus oculis cernitur: nec ingressus eius, aut exitus eius ullo aspectu deprehẽditur: instar quoddã diuini muneris reprę sentãs: Cũ ingreditur, uitã infundit: cũ excedit corpore, mor-

Vita præsens carcer animæ est.

tem

tem operatur. Vbi anima, ibi uita: ubi ea defuerit, ibi mors est. Quicquid inuiserit, exuscitat: quicqd reliquerit, statim soluit, & continuo marcescit: infusione animæ, mortuus resurgit: discessiõe, uiuus exanimat. Quis ergo dubitet, ꝙ ei inesse uideat immortalitatis opatio, cui * uirtus sit mortem auertere? Ea tamen sibi oneri est, q̃uis alijs ad usum redũdet. Et qđ corpori donat, sibi detrahit. Grauat enim & quasi in terram inclinat cum isto mortali corpore. Itaq; uita corporis, mors est animæ: & rursus corporis mors, animæ libertas uidet: dũ em̃ sumus in isto corpore, seruit anima uostra. Ah miseram qdem seruitutem, quæ de paradiso exulat, & à suo principe peregrinatur. Vbi aũt fuerit istius carnis absoluta uinculis, in illum purum, & splendidum superioremq; reuolat locũ, atq; adest domino deo suo, sanctorũq; habitaculis fruitur, & beatoꝶ gaudet consortijs: ꝙ nullam iam habeat cũ mortuo societatem, & contuberniũ cadaueribus dereliquerit, aspiret ei cœlestis gratia, nec ulla eã curaꝶ humanaꝶ solicitet exagitatio. Indicio nobis est quies, quantã anima per obitũ corporis resumat gratiam: sopito em̃ corpore, & quasi mortuis eius cupiditatibus, atq; uniuersis motibus cũ sanctis sæpius conuersamur: recipimus, quos amisimus: ut nobis & absentes adsint, & mortui uiuant, & om̃is quiescat dolor. Approquinquemus & confabulemur deo, cognoscamus futura. Affectis requies, seruis libertas fit. Quod igit dormientes somniamus, hoc defuncti adipiscimur. Et quod in somno imago, in morte ueritatis passio est, & libertatis gratia. Vnde nõnullis gentibus mos est, ut ortus hoim fletibus, occasus gaudijs prosequant: quod illos ad ærumnã generatos doleãt, hos ad beatitudinẽ redijsse gratulent: illoꝶ aias ad seruitutem uenisse ingemiscant, istorũ ad libertatem remissas gaudeant. Indoꝶ quoq; sapientes ferunt, cũ moriendi affectũ induerint, ꝑtestari qđ discedere uelint, neq; ullũ obstrepere. Deĩde ubi apparat⁹ mortis ꝓcessit, insilire lętos ardentẽ pyrã, & astãtib⁹ uale dicere: dolere mulieres, quasi subsidio destitutas, uel liberos paruulos ꝙ derelinquant: benedicere alios, nec inuidere quod ad meliores ad splendidiora loca, purioraq; festinent consortia. Quid igit de uobis aliud opinari possum, cũ etiam barbaris gentibus libertatem sequendi mos sit? Iamdudum itaq; uos optime mihi cognitos, & institutis patris respondere paratos, quod neq; Romanis, neq; cuiq̃ genti, nisi soli deo seruiendũ putetis: qui solus iustus, & uerus omniũ dominus sit. Dies aduenit, qui probare opibus uoluntatem exigat, nec dehonestare ueteris indolis claritudinẽ, ut in libertate geniti, dominationi uos hominũ subijciatis: præsertim cũ licuerit uobis antè seruire sine periculo, nũc aũt necesse sit dura supplicia suscipere cum seruitute: si Romanoꝶ imperio seruituros nos offeramus, quos primi oim bello lacessiuimus, & ultimi adhuc armis tenemus, imperatori nõ dedimus manus pacem offerenti, Syllæ dabimus acerbitatẽ minanti? O miseri ad quã spem istius uitæ nos reseruauimus? Esto hostis ignoscat, qd proderit cũ offensa dei clara sit? ignes ab hoste in uos uersi, mutata uentoꝶ flãma, flãmæ retortę, ut nostra subsidia deurerent. Quis poterit aduersante deo uiuere? nullus ueniæ locus, sed manifestũ imperiũ mortis uolũtarię. Quid em̃ nox interuenit, nisi ut nos hostis noo pręueniret, aut deusto murali subsidio continuo irrũperet: sed ut nobis exercendæ mutuæ necis tempus reseruaret: liceretq; cũ liberis uostris, & necessitudinibus morisme uideremus anhelos senes, anusq; à Romanis pertrahi, charissimas coniuges ad uictoris libidinẽ rapi? Commoriamur patriæ, ne simus superstites tanti dedecoris opprobrio. Quò igit fugiemus à facie dei, quò ibimus infenso nobis cœli domino? Si cadant sup nos mõtes, & concauis specubus abscondant, quomodo tamen poterimus declinare indignationem tantæ potestatis? Quo enim progrediemur, ubi nõ sit deus cũ ubiq; ipse sit? An mediocria exempla sunt, quibus doceamur quod iamdudũ genti nostræ pro peccatis oostris infestus sit, q ante præsidebat? Quis hoc dubitet cũ uideat, ꝙ in nos conuersæ manus nostræ sint: pluresq; seditio domestica, q̃ bellũ extinxerit? Non donabo Romanis quod uicerint, nec ipsi sibi hoc uẽdicant, qui sciunt quod omnes ferè nostris potius armis, quàm alienis perierimus. Quæ enim Romana arma uiderunt Cæsaream inhabitantes Iudæi? quorum feriato die sabbati, inter solennes nostrorũ sacrorum cultus, multitudo gentilium Cęsariensium repentino quodam impetu, & misso desuper furore succensa, uigiuti milia deleuit, omnes fugauit, ut totam urbem exinaniret. Nõne Syriam totam quidem impleuit dementia, ut Iudæi atq; gentiles in ijsdem urbibus siti, & incolatus gratia sibi prius nexi, postea inter se armis colliderent, quo Romanis uadũ futuræ uictoriæ constituerent? Nam quid de Scythopoli loquar, quo Iudęi primo contẽderant, ut gentilem populũ præuenirent, ne quid aduersus nostros, exemplo cæteraꝶ urbiũ, machinarent? Itaq; quos par fuit, coniunctis aduersum alienigenas uiribus, bello decernere, hæc è cõtrario aduersum se Iudæi * decreuerũt, ut pars eoꝶ aduersus cognatos, & proximos suos præliaretur. Deinde ipsi pro pretio laboris, & impensi sanguinis, à gentilibus perimerentur, quod

Vsui.

Mos quorundã hoim est, ut hoiem natũ fletibus, mortuũ gaudijs ꝓsequãtur.

Indi qd in agone.

Aliàs, decertauerunt.

Damasceni octo milia Iudæorū strauerunt. Ascalonitæ duo milia q̄ngentos.

tur,quod prohibuerūt ipsi fieri gentibus. Damasceni nulla existente causa, octo milia Iudæorum strauerūt.Ascalonitæ duo milia quingentos.In urbe quoque,cui Ptolemais nomen,cæsa duo milia.Alexandriæ uero uetus erat odiū inter Iudæos,& gentium populos,ex quo Magnus Alexander usus est studio Iudæorum ad Aegyptios subijciendos:unde condita urbe ex æquo Iudęis,& Aegyptijs attributa priuilegia,& habitationes diuersæ,ne eorū cultus p̄misceretur:qui purificationes suas sine ulla uolebant contagione seruare. Hinc frequētes inter eos conflictus fuere,exorta inrgia,iudicium petitū.Nihil tamen ex tanti regis temeratū liquet fuisse beneficijs,sed postea à gentilibus exorto tumultu, cū Iudæorū necati aliqui,alij ad pœnā detinerentur, iniuria motū Iudæorum populū, aduersum autores iniuriæ insurrexisse, & cū pertinacius se de ciuibus ultū iri uellent,inductum exercitū Romanum, qui sexaginta Iudęorum milia intra urbem fuderit.Verum quid in leuioribus moror, cum excidium totius urbis, in unius ciuitatis ruina deplorandū nobis sit?Vbi est maxima ciuitas Hierusalem,ubi decora Sion,ubi templū mirabile,ubi secundū illud tabernaculū,sanctitatis sacrariū:quo semel in anno solus princeps sacerdotū solebat intrare,non sine sanguine quem pro se offerret,& pro populi delicto?Profanatum gentibus, habitant in reliquijs urbis,qui eam destruxerūt. Vbi (inquam) es ciuitas referta populis,uenerabilis regibus,acceptabilis deo,gratiæ sedes? Pauimēta tua de marmore,parietes tui fulgentes marmore, culmina tua pretioso splendebant marmore,portæ tuæ micantes auro,aliæ argento renitentes. Omnes interfecti, & q̄ te iugiter inhabitabant, & qni ad te ex totius orbis terrarū partibus conueniebant:ut non dubium sit,totū in te mūdum perijsse. Nudata omnia,à culminibus cremata, à fundamētis diruta, facta est habitatio tua deserta,nec est qui in tabernaculis inhabitet, & adhuc quenquam uiuere libet, & non uixisse pœnitet?Duri oculi qui hæc uidere possunt, immites animi qui uelle possunt, q̄ tantis supersint doloribus:non quod defecerint clades,sed q̄ iam nnlla requies. Quò enim circūferamus oculos,aut quid decernere delectet?Vrbs tota sepulchrū mortuorū est,solæ spectantibus occurrūt fauillæ,uiæ uacuæ uiuentiū,repletæ cadaueribus.Miseri seniores cinerulenta canicie,& scisso amictu supra reliquias mortuorū sedent,nuda tegentes ossa,quo defendant à uolatilibus ac bestijs.Mulieres pancę incolumes,quas miles impius ad turpitudinem, non ad uitam seruauerit.Quis hæc uidens,& de comperendinatione uiuendi cogitans, audeat ad cœlū leuare oculos?Quis sic immemor patriæ, hostis suorum,pietatis alienus, expers dulcedinis,cuius tam semiuiri,sit mollis spūs?quis ita meticulosus,quem non pudeat his reseruatū?Vtinam q̄dem olim defuncti essemus,aut si uita superesset,oculorū lumen perijsset,priusq̄ sanctam urbem dirutam hostiū manibus intueremur,templūq; hoc à maioribus nostris sacratū deo,tam impie flammis cremari, aut sacerdotes in templo conspiceremus iacere interfectos. Emendemus ergo,q̄ his superuiximus malis, ut uideamur non uitæ studio distulisse mortem,sed uirtutis intentione.Circūuallauit hostis om̄e munimentū, nil supest nisi aut nos, aut coniuges nostræ.Iam sibi filios nostros in auctione constituūt,certantq; inter se q̄s cuius abducat uxorē:utrū pro dignitatū meritis personarū'ue ordinibus distribuendę sint,an fortitus subire cogendæ miserabiles.Nobis quoque parant prodigia, pœnarum tormēta exq̄sitissima, non solū ardētes flāmæ aut diuersæ neces uictricis ictu securis:duro q̄dem post uincula, post carcerē,post iugū supplicio,sed tolerabiliore uiris si ludibrio uacet, sed etiam auulsi artus uiuentibus,& præcipuæ trūcatæ manus.Nec immerito, quia defuerūt suo muneri, cū possent sibi subuenire.Subeūdi quoque morsus ferarum ad uictorum spectaculū,quod diuersis iam celebratur arenis urbiū: uel exemplo nobis debet esse pudendū, uel uisu miserabile, ut reseruemur aut bestijs,aut fratribus præliaturi.Quid ergo moramur? iam non est liberum nobis q̄d metuimus euadere.Si liberos interficere nolumus p̄ misericordiam,aut nosmetipsos p̄ uirtutē,necesse erit ut p̄ germanos,aut propinquos nostros interficiamur per flagitium:hoc suadet affectus,illud uictores exigūt. Si nolumus exequi ministeriū pietatis,cogemur subire pompę parricidalis ludibriū.Adoriamur ergo,quod prosit liberis coniugibusq; nostris: * Si infirmiores

Aliàs, Neq; si.

sumus,auferamus eos cruciatibus futuris:si fortiores sumus,uincamus compassiones parentum,affectus necessitudinū:& in hoc uincamus hostem,cū prædam tollimus: Hoc nirtus exigit,hoc suadet pudor.Nō timere mortē uirtus est.Etenim ad mortē omnes nascimur,& ad mortem generamus liberos,quorum mors naturæ assignat,captiuitas probro dat.Ergo quos nō potuimus periculo eripere,eripiamus ludibrio.Misereremini igit patres liberorum,mariti coniugū, om̄es paruulorum,misereamur quod est præcipuū nostri,dū est miserādi potestas:ut de nostro misereamur,ne ad dedecus uideamur,& nati,& reseruati. Quis em̄ possit p̄peti p̄res ante ora filiorum,filios in cōspectu parentū interfici? Trahi canitie fessos senes,uel ad necē, uel q̄d peius

est ad

est ad seruitutem, mulieres sparsis crinibus duci sub conspectu coniugum, & uiolenter ad op
probrium trahi? Audire uocem paruuli uagientis uocantis patrem, ut auxilio sit petenti, cũ
iam frustra audias reuinctas manus,& captiuæ ceruicis iugo subditos. Ergo dum adhuc libe
ræ manus sunt,dum ferrum stringimus,aggrediamur opus,quod uictor hostis miretur.Muli
eres nostræ supremum coniugalis munus dilectionis, quasi dotale recipiant patrimonium.
Has illi claues refundimus noui sanguinis testimonio,ut sint nostræ hæredes libertatis. Hoc
ipsæ hortantur,certe merentur,quæ uolunt:cogendæ quæ refugiunt:nec paruuli ferrum pa
uebunt,quod per ætatem nesciunt,quod suscipere à parentibus pijs debent,ut uere fiant libe
ri.Nobis quoq; quid erit præstantius? Si exuramus prius castellum,frumenta tamen reseruē
mus,ne putent nos fame potius coactos,quàm studio uirtutis inuitatos,mutuæ necis arripu-
isse ministerium.Donemus illas escas refertas sanguine,& si eas flãmæ exusserint, nidor ipse
frugum incensaꝝ indicio erit perijsse obsidentibus,quod òbsessis abũdauerit.Post hæc unus-
quisq; offerat se uulneri,& moriturus patriam tegat,supremoq́; amplexu obeat. Fiat nobis li-
bertatis sepulchrum,quæ fuit dignitatis domicilium:hic tumulus funera nostra decet, ut se-
pto uirtutis tegamur. Tali accensi oratione,cæteri gladios strictos tenebant, oscula da-
bant coniugibus,amplexu suscipiebant liberos, illachrymantes & simul festinã-
tes,ut hostis præueniretur. Hæc uobis(inquiunt)amoris pignora damus su
premæ præmia necessitatis, & compresso uiriliter affectu passionem
excluserunt,cædem implebant:impauidæ mulieres se offerebãt
uulneri pro conseruatione pudicitiæ,mentemq́; suorum ipsę
induerant uirorum. Cæsis itaq; necessitudinibus, pigno-
ribus quoq; delegere strenuos,qui supplementa cæ
dis exequerentur.Ita fusi omnes,nongen-
ti sexaginta cum paruulis ac mulie-
ribus:una mulier sola superfuit,
quę filios quinq; in aquędu-
ctu abscondit dum cæ-
teri supremis intē
dũt necessita
tibus:ea
Roma
nis
diluculo aduenientibus,ad uocem
excita index negotij fuit.Opes autem eorum,appositus ab ipsis prius ignis consumpsit.

FINIS.

Iudæi ꝓprias occidunt uxores,sed liberos mandant palios.

EGESIPPI DE EXCIDIO VRBIS HIEROSOLYMITANAE ANACEPHALEOSIS, ID EST, OMNIVM PENE QVAE IN SVPERIORIBVS DICTA SVNT LIBRIS, REPETITIO.

ANno quadragesimosecundo post passionem domini, imperij uero Vespasiani primo bellis asperis Iudæa, & seditiõibus domesticis lacerabat. Ipsa quoq; eorũ ciuitas Hierusalem intestino prælio laborabat. Nulla intermissio, nolla requies, nullę inducię, momentis omnibus dimicabat. Multi ruebant, innumeri iugulabant. Sanguis fœdabat uniuersa, ipsaq; replebat templi limina, passim ruebant cadauera: sagittis alij, alij missilibus feriebant. Nullus locus periculo uacabat, nullũ tempus consilij reperiebat. Nulla spes cõuersionis, nulla fugiendi copia erat, mœsta om̃ia & plena horroris, & immanitatis: ubiq; luctus, pauor, ubiq; clamor mulierũ, eiulatus senũ, morientiũ gemitus, uiuentium desperatio: ut miserabiles eos diceres q remanserant, beatos qui obibãt. Qũo decepta es populis tuis, qbus uidebaris beata? Quomodo expugnata es tuis armis, atq; in te conuersæ sunt manus tuæ, quæ solebas sine armis uincere, & sine ullo prælio hostem ferire, cũ pro te angeli dimicarent, & militarent tibi fluctus maris, terræ hiatus, cœli fragores? Exurge nũc Moses, & uide gentẽ tuam, & hęreditatẽ populi tibi crediti, perire manibus suis. Aspice populũ illũ dei, cui gradienti peruiũ mare patebat, cui esurienti escas cœlũ subministrabat, sine mari clausum, sine Pharaõe obsessum, sine terrarũ sterilitate ieiunũ. Exurge Aaron, q aliquando propter offensam dei, cũ mors plurimos depasceret populi, stetisti inter uiuentes ac mortuos, & mors stetit, atq; obiectu corporis tui hæsit lues, nec transire potuit ad contagionem uiuentiũ. Suscitare & tu Iesu Naue, qui muros inexpugnabiles Hiericho, tubis canentibus cõplanasti, & uide populũ, cui exteros subiecisti, nũc eũdem subiectũ, opprimi. Suscitare Dauid, exasperantem spm̃ citharæ suauitate solitus excludere, & uide quemadmodũ dominabat furor, atq; omnem suauitatem psalmorũ tuorũ ex perditorũ sensibus abluerit, & unusquisq; de principibus populũ uniuersum ad mortẽ afferat, ut libertatẽ extorqueat, pro quo teipsum morti offerebas. Suscitare Elisee, qui hostem introduxisti in Samariã & amicũ fecisti. Per te in castris Syriæ quadrigarũ increpuit fragor, & uox equitũ & uirtutis. Fugit hostis, euasit obsidionẽ Iudæus. Vbi nũc ista merita, & ubi nũc istæ opationes sanctorũ? Nec mirũ si amiserũt prophetarũ opera, qui negauerũt prophetarũ arbitrũ. Ideo in te Iudæa arma conuertũtur, oratiões tuæ nihil tibi prosunt, quia fides tua nihil operat. Ideo aduersum te factus est populus tuus, quia in te conuersa est perfidia tua. Quod remediũ quęrit, ubi autor remedij non conciliat? Quid putabas futurum, cũ tuis manibus uitam tuã extingueres, cũ tuis uocibus aduocatũ tuũ exterminares, nisi ut in te quoq; inijceres manus? Habes quod petisti. Eripuisti tibi præsulem pacis, petisti necari uitæ tuæ arbitrũ, concedi tibi Barrabam: qui propter seditionem factã in ciuitate, & homicidiũ missus fuerat in carcerẽ. Ideo salus abs te recessit, pax abijt, quies destitit: data est tibi seditio, datũ excidiũ, agnosce tibi hodie Barrabam uiuere, & Iesum mortuum. Ideo in te regnat seditio, pax sepulta est, ut crudelius à tuis pereas, & prius q̃ si ab alienis perires. Quid tm̃ miserabilis ciuitas, Romanus suis armis, quantũ populus tuus malorũ inuexit? ut Romani pugnarent, tui fecerũt: pacem uolebant Romani, tu bellũ indixisti. Quid causæ erat ut fortiores lacesseres? Durũ sane q contra legem sacram templũ gentilis intrauit, sed iam non erat dei templũ. Non eras dei ciuitas, nec esse poteras, quæ eras mortuorũ sepulchrum: præsertim tuorum, quos ipsa occideras, non quos ab hoste amiseras: quomodo em̃ poteras uitæ esse domicilium, quæ eras mortis habitaculum, diuersorium scelerum, latronum spelæum? Iacuerũt in te Ananus & Iohannes insepulti sacerdotũ principes, & illi dudũ sacerdotalibus induti stolis, qui uenerationi etiam exteris fuerant, deformes iacuerũt. Cadauera eorum esca uolatilium, & deuoratio canum facta sunt, membris lacerati, & tota dispersi urbe, ut deplorare ueteris sanctitatis species uideretur tantam sacri nominis contumeliam, & speciosi quondam muneris deformitatem. Sed ipsa tibi huius indignitatis exordium fecisti,

quæ in medio sinu tuo occidebas, ꝓphetas, quæ lapidabas sanctos dñi: Ante tẽplũ Zacharias iacuit exanimis, iacuit inhumat⁹. Ergo sanguis tuus illũ lauat. Quę causa aũt mortis fuit Anano, nisiq; increpuit populũ tuũ, q̄a nõ resurgeret pro tẽpli defensione, q̄a expostulabat libertatem perditam, uirtutem desertam, calcatas ueteꝝ sacrorũ reliquias, commaculata altaria? Relinquendũ asserebat populũ usu simulacrorũ insensibilium, & statuaꝝ more nihil iam sentientẽ, commaculatũ. Muta iam animalia referre solent, uel uicissitudinẽ uindictę, sentire iniuriam, incitari aculeo, declinare uerbera. Qui ergo nec excitať, nec declinare nouit quod noceat, similis est non sentientibus. Et reuera ubi illa libertas tua, cuius studio quondã non Aegyptijs, non Palęstinis, non Assyrijs, postea non Medis cedendũ existimauisti? ubi est illa Machabæoꝝ fides, quæ quondã in paucis fudit Babylonios? Persas fugauit? Demetriũ perculit? Ad postremũ in paruulis ac mulieribus Antiochi arma, gladios, incendiaq; superauit: & pro obseruatione patriæ mori maluit, quàm regijs imperijs obtemperare. Vbi est illa deuotio patrũ, pulcherrima passionũ omniũ, qua se non pro liberis, non pro coniugibus magis, quàm pro tẽplo dei morti offerebant? Antea & uirga sacerdotalis floruit, recisa de syluestri radice: nũc & fides aret, & sepulta est pietas, & abijt omnis uirtutis æmulatio. Nec mirũ si populus, qui à deo recessit, & improbum cõtradictionis spiritum sequitur, in seipsum diuisus est. Quomodo enĩ pacẽ suam tenere poterat qui pacẽ dei repudiauit? Pax dei Christus est, qui fecit utraq; unũ. Merito ergo ex uno populo plures aduersum se facti sunt, quia noluerunt sequi diuisa sociantem Iesum, sed secuti sunt coniuncta diuidentem furoris spiritum. Soluebas igitur Hierusalem mercedem perfidiæ tuæ, cum ipsa tuis manibus destrueres munimenta tua, cũ tuis mucronibus foderes uiscera tua, ita ut hostis misereretur: ut ille parceret, & tu sæuires. Videbat enĩ quod deus aduersum te pugnaret, & Romanorum fungereť partibus, ut ipsa tibi inferres uoluntariam proditionem: ideo spectatores malebant esse Romani, quàm percussores, ne furẽtibus tuis inter se uisceribus, manũ admouere cõtagionis magis, q̃ fortitudinis æstimarenť. Ad hæc nefandæ cædis supplicia accedebat impia immanitas crudelitatis, ut sepulturã omnibus, qui uel in templo necati fuerant, uel circa urbis plateas, negarent: nec humare cuiquam uacabat, dum bellis inter se occuparentur, feriendiq; magis quàm humandi cura uniuersos tenebat. Ita quodam furore occiderant pietatis officia, crudescebant impietatis ministeria, nihilq; magis in tantis calamitatibus perierat, q̃ misericordia, quę sola solet alleuare miserias, solari ęrũnas. Nanq; & hi qui amiserant suos, non audebant humare propter formidinem, cum grauis terror ingrueret à diuersæ factionis principibus: & hi q necauerãt, alienos cauebãt, ne quis illos præriperet ad sepulturam. Itaq; necesse erat omnes timere, ne quod alteri donare uellent, id sibi sumerent: uel quod peius est, quem parauerant usum sepulchri, eum ipsi non impetrarent. In templo igitur ipsi pro unguentis bene olentibus, pro thymiaterijs bene spirantibus, pro diuersorũ florũ odoribus, grauis erat insepultorũ cadauerũ fœtor, quę pluuia dissoluerat, quæ flãma ambusserat, quæ sol calefecerat. Oẽs artus cæsorũ ciuiũ diro odore fœtebant. Hinc resolutorũ putredo uiscerũ, inde exustorũ nidor sensus omnes, atq; ora cõplebãt uiuentiũ, ut ipsi non multo pòst grauiore morbo consumerenť, ac se supstites ingemiscerent, q; duriore pœna perirent, eo'q; seruatos, ut uiderent cũ patria solũ etiã negari: ius naturæ à uiuentibus, pacẽ ciuibus, sepulturã defunctis, humana pariter atq; diuina maculari ac pollui, ꝑmixta oĩa. Criminosam esse misericordiã, religionis loco haberi crudelitatẽ, castrũ in templo, bellũ in limine, funus in altaribus: ea spectare oculis, quæ prophetis denũtiantibus nõ credidissent futura. Nam de his dixerat Dauid: Polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt
mortalia seruorum tuorum escas uolatilibus cœli: Effuderunt sanguinem eorũ sicut aquam *Morticina.*
in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret. Simul enim tunc & gentes uenerunt in hereditatem dei, quæ auferrent omnia, & templum pollutum est suorum funeribus, & insepulta iacuerunt cadauera interfectorum ad escam auium, bestiarum'que uoracitatem effusus sanguis, ut signaret deesse qui sepeliret: quia uiuentium in mortuos, à mortuis in eos qui adhuc uiuerent, furor transferebatur. Volebat aliquis defunctum humare, ipse extinguebatur. Et qui defunctum occiderat, in sepultorem transferebat iracundiam, ut illi sepulturam negaret: hunc extinguebat rursus, qui sepultorem occiderat, maiorem crudelitatem circa defunctum exercebat, ut iam nihil debentem odio, non sentientem supplicia, spoliaret supremo naturæ debito. Quid illis accidere aliud poterat, qui diuina non recipiebant oracula? Irridebant prophetarum annunciationes, fas omne calcabant, futura'que ut fierent ipsi accelerauerunt. Erat enim sermo uetus & frequens, tunc perituram Hierusalem, & sancta eius exurenda, cum seditio belli legem incesseret, & domesticæ manus templum dei contaminarent. Nec hoc quidem intellexerunt: Quoties enim excisa domus dei? quoties seditio-

quoties bellum? & nunquam illa urbs perijt, nisi cum dominum uere templum dei domesticis manibus crucifixerunt. Propter quod & illud audiant: Soluite templum hoc, & in tribus diebus resuscitabo illud. Quid enim aliud nisi sacrilegium fuit? cum impias manus extenderent in autorem salutis, cum lapidarent eum, cum uerberarent, cum corriperēt, cum occiderent? Tūc uere sancta eorum absumpsit ignis diuinus. Nam exusta à Babylonijs reparata est. Postea destructa à Pompeio, reformata iterum. Sed penitus exusta ubi Iesus uenit, & spiritus diuinus soluta euanuerunt. Oportuit huberiore quadā deploratione pręire nos funus quoddam paternæ solennitatis, & uelut quasdam exequias prosequi, ac soluere iuxta maiorum instituta. Sed ueniamus ad summam euersionis Hierusalem, & ad deiectionem Iudęorum. Merito siquidem deijciendi & uiles habendi fuerant, qui uniuersis pretijs chariorem Iesum, triginta denariorū pretio à discipulo comparauerant: non ut eum haberent tanquam dominū, sed ut de terra uiuentiū tollerēt uelut iniquū. Quare iure de hæreditate sua, uiliores paleis in omnem terram uentilati sunt à gentibus, quas formidauerant, ne sibi locum & gentem tollerent. Et qui triginta denarijs Iesum comparauerant ad perdendum, iuste postea triginta capita suorum uiderunt uendi uno denario ad illudendum. Quia igitur penè omnes Iudæi in necem domini nostri Iesu Christi unanimiter consenserunt, imminente uindicta penè oēs à totis regionibus ad azymorum diem festū congregati, bello subito circūfusi sunt: ut primo quidem illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur, deinde citius fames. Quod autem caperet multitudinem hominum tantam ciuitas, certū erat ex his qui sub Cestio fuerant. Enumeratis enim tunc uiris ciuitatis à Floro, Neroni significare cupiente cōtemnenti nationem, à pontificibus petierat, ut si quo modo possent, multitudinem numerarent. Illi autem cum dies festus adesset, qui pascha uocatur, quando à nona quidem hora usq; ad undecimam hostias cædunt, per singula autem quasi contubernia, non pauciorum quàm decem hominum fiunt, solum enim epulari non licet, multi enim uicini conueniunt: hostiarum quidem ducenta, & quinquagintasex milia, & quingentas numerauerūt. Fiunt autem ut denos epulatores, per singulas imputemus uicies centena, aut septingenta milia, sancti omnes & puri. Nec eīn leprosis aut uitiliginosis, aut semine fluentibus, quos gynęcicos uocant: nec mulieribus menstruo cruore pollutis, neq; alijs inquinatis participari sacrificia permittebātur. Sed nec alienigenis quidem, nisi qui religionis causa uenissent. Magna uero hęc multitudo ab extraneis cōgregabat. Tunc tamen ueluti in carcerem tota gens fato conclusa est, & sarta hominibus ciuitas, bello obsidebatur. Itaq; omnem superat humanam, & diuinitus emissam pestem numerus peremptorum, quos partim palam occiderunt, partim ceperūt Romani. Rimantes enim cloacas, & sepulchra eruentes quos offendissent occidebant. Inuenti sunt autē ibi plus quàm duo milia, quorum alij manu sua, plures autem mutuis se uulneribus interfecerunt, cū fames alios corripuisset. Luebant enim scelerum suorum supplicia, qui postquam Iesum crucifixerunt diuinorum arbitrum, postea etiam discipulos eius persequebantur: plerisq; tamen Iudæorum, gentilium plurimi crediderunt in eum, cum præceptis moralibus operibusq; ultra humanam possibilitatem profluentibus inuitarentur, quibus nec mors quidē eius uel fidei, uel gratiæ finem imposuit: imò etiam commaculauit deuotionem. Intulerunt itaq; paricidales manus, atq; autorem uitæ interficiendū ad Pilatū deduxere: reluctantemq; cœperunt purgere iudicem, in quo tamen non excusatur Pilatus, sed Iudæorū amentia coacerbatur. Quia nec ille adiudicare debuit, quem reum minime deprehenderat, nec isti sacrilegium paricidio geminare, ut ab his, qui ad redimendos & sanandos eos sese obtulerat, damnaretur. Quamuis enim idē Pilatus manus lauerit dicens: Mundus ego sum à sanguine iusti huius, uos uideritis: nequaquam tamen minus extitit reus, qui gloriam dominicę agnoscens resurrectionis, prædicare inuitus studuit, sed credere perfidus contempsit, sicut testat eiusdem epistola, Cæsari in hunc modū directa: Pontius Pilatus Claudio salutem. Nuper accidit, & quod ipse probaui, Iudæos per inuidiam se suosq; posteros crudeli condemnatione punisse. Deniq; cū promissum haberent patres eorum, quod illis deus eorum mitteret de cœlo sanctum suū, qui eorum rex merito diceretur, & hunc se promiserit per uirginem missurum ad terras: istum itaq; me præside in Iudæam deus Hebręorū cum misisset, & uidissent eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, dęmones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse uentis, ambulasse siccis pedibus super undas maris, & multa alia fecisse cū oīs populus Iudæorum eū dei filium esse diceret, inuidiam contra eū passi sunt principes Iudęorum, & tenuerunt eum, mihiq; tradiderunt, & alia pro alijs mihi de eo mentientes dixerūt, asserentes istum magum esse, & contra legem eorum agere. Ego autem credidi ita esse, & flagellatum

gellatum tradidi illum arbitrio eoꝝ. Illi autem crucifixerũt eum, & ſepulto cuſtodes adhibuerunt. Ille autem militibus meis cuſtodientibus, die tertio reſurrexit: intantum aũt exarſit nequitia Iudæorum, ut darent pecuniam cuſtodibus, & dicerent. Dicite quia diſcipuli eius corpus ipſius rapuerunt. Sed cũ accepiſſent pecuniam, q̃d factũ fuerat, tacere nõ potuerũt. Nã & illũ ſurrexiſſe teſtati ſunt ſe uidiſſe, & ſe à Iudæis pecuniã accepiſſe. Hæc ideo ingeſſi, ne quis aliter mentiatur, & æſtimet credendũ mendacijs Iudæoꝝ. De quo ipſi perfidi teſtant, dicente Ioſepho hiſtoriarũ ſcriptore, ꝙ fuerit illo tempore uir ſapiens (ſi tamen oportet inquit uirum dici) mirabilium creatorem opeꝝ, qui apparuerit diſcipulis ſuis pòſt triduo mortis ſuę uiuẽs ſecundum prophetarum ſcripta: qui & hæc & alia innumerabilia de eo plena miraculis prophetauerunt. Ex quo cœpit congregatio Chriſtianorum, & in omne hominũ penetrauit genus. Nec ulla natio Romani orbis remanſit, quæ cultus eius expers relinqueret: ſi nobis non credũt Iudęi uel ſuis credant: hoc dixit Ioſephus, quem ipſi & maximũ putant. Et tñ ita in eo, quod uerũ locutus eſt, propter hiſtoriæ fidem, quia fauere nefas putabat, & non credidit propter duritiam cordis, & perfidiæ intentionem: non tamen ueritati præiudicat, quia non credidit, ſed plus addidit teſtimonio, quia nec incredulus, & inuitus negauit: In quo Chriſti Ieſu claruit æterna potentia, quod eũ etiam principes ſynagogæ, quem ad mortem comprehenderant, deũ fatebantur. Et uere quaſi deus ſine exceptione perſonaꝝ, aut ulla mortis formidine locutus: excidium quoq; templi futuꝝ annũciauit, ſed non eos templi iniuria cõmouit. Sed quia ab eo in flagitijs, & ſacrilegijs corripiebant, hinc ira exarſit, ut interficerent eum, quẽ nulla habuiſſent tempora. Nam cũ alij prædicando meruerint facere, quæ fecerunt: hic in poteſtate habebat, ut omnia quæ fieri uellet, impetraret. Octauo igiť die ſeptembris menſis concremata eſt ciuitas, cæſa per omne tẽpus numero decies centena milia. CX. myriades, ut plerique aſſerunt Iudæorum tamen omnium, ſed non omnium eiuſdem regionis aut loci, quia eò undiq; conuenerant tempore paſchalis ſolennitatis: captiui abducti nonaginta ſeptem milia. Deniq; tanta captiuorum præ multitudine uilitas fuit, ut triginta à Romanis uno numiſmate ſub corona uenderentur. Peracta igiť obſidione, iuſſit Cæſar Titus funditus euertere ciuitatem ac templũ, ut adimpleret uerbum domini Ieſu prædicentis: Amen dico uobis, non derelinquet lapis ſuper lapidem quin deſtruať: talis quidem finis Hieroſolymoꝝ obſidiõis fuit. Eandẽ uero urbẽ Hieroſolymã Chananæorũ quidã potẽs cõdidit, q patrio ſermone uocaret rex iuſtus, quam primo Solymam nũcupauit, poſtea templũ addidit: unde Hieroſolyma dicta ciuitas eſt. A principio ſuos incolas habuit de gente Chananæoꝝ. Dauid primus uir Hebræus Chananæos expulit, conſtituit ſuos, qui in ea ſibi domum regiam fecit. Voluit & templũ deo condere, ſed prohibitus oraculo, Solomonem hæredem reliquit: qui templum, quod ipſe uouerat, ædificaret. Solomon itaq; templũ fundauit. Reliqui quoq; reges ad ornatũ urbis addidere plurima: inuidia ex mangificentia orta eſt. Inter omnia tamen opera, templũ præcellebat ampliſſimo opere & fulgenti marmore, peripetaſma pretioſum & maximũ, cocco & hyacintho biſſoq; intextũ, ex purpura non otioſa, materia tantæ diuerſitatis, ſed cuius ſpecies rerum latentium myſteria ſignaret: eo ꝙ eius eſſet templũ, qui cœlo & aëri, terræ & mari, quaſi creator elementorum dominaretur, atq; omnia ſolus regeret & gubernaret. Cocco enim igneum cœlum figurať: hyncintho aër: biſſo terra: mare purpura, quæ conchylijs maritimis inficitur: ut duo ex colore, duo ex generatione colligas. Deniq; princeps ſacerdotũ hæc quatuor indumento ſuo exprimere conſueuerat, quando maxima celebritas erat feſtorum dieꝝ: quaſi totũ mũdum indueret pro populo ſupplicaturus, in eius figura qui uenturus erat princeps ſacerdotũ Ieſus, ut tolleret peccatum mundi. Fœmora princeps ſacerdotũ linteo interius operimento tegebat, eo ꝙ præ cæteris in ſacerdote fides mentis quæritur, & corporis caſtimonia, quæ ſuccingere debeat carnis intemperantiam. Duo erant tabernacula ſacra, unũ interius, aliud exterius: in hoc ſemper introibant ſacerdotes: in illud interius, quod ſanctũ appellabať, ſemel introibat princeps ſacerdotum, non ſine ſanguine, quem offerret pro ſe & pro populi ignorantia atq; delicto. Hoc ſignificante ſpiritu ſancto uenturum Ieſum, qui uere ſolus intraret in interiora diuinorum penetralia ſacramentorum, & arcana ſubſtantiæ cœleſtis: q noſſet omnia ſolus, patrem quoq; ſanguine ſuo toto mundo reconciliaret, ut & cœleſtium & terreſtrium miſereretur. Deniq; poſteaquam uenit, pacificauit omnia per ſanguinem crucis ſuæ, quæ in cœlo uel in terra ſunt. Intus thymiaterium, intus menſa, intus lucerna. Thymiaterium, quod ita ad deum patrem, ſicut incenſum, dirigatur maxime ſacerdotalis oratio. Menſa, quod in ea paſſio Chriſti fit, & myſteria ſacramentorum. Vnde Dauid dicit: Paraſti in conſpectu meo menſam, cuius ueluti duodecim panes, duodecim apoſtoli teſtes ſunt paſſionis

m eius ac

eius ac resurrectionis. Lucerna quæ sup candelabrũ ponitur, antè sub modio erat, id est, legis
mensura: nũc est in gratiæ plenitudine, heptamycho frequens lumen effundens, eo quod spi
ritus sanctus septẽ maximaꝝ gratiarũ uirtutibus dei templũ illuminet. Trinitatis igit cogni-
tio in interioribus erat templi, quæ dicebant sancta sanctoꝝ, ubi reposita quondam uirga Aa
ron floruit: ꝙ gratia sacerdotalis in Christo amplius esset operatura post mortem, qua mundũ
redemit. Iudæi ergo si noluissent credere, euidentia imminentis excidij signa habebant, qui-
bus uelut claris uocibus admonebant, finẽ sibi affore. Nã per annũ fermè supra templũ ipm
cometes arsit gladij quadã pendentis similitudine, denũtians quoq; ferro & igni, gentis & re-
gni urbisq; ipsius uastitatem futuram. Quid em̃ similitudo gladij nisi bellũ, quid ignis nisi in-
cendiũ denũtiaret? Visus aũt est priusq̃ populus à Romanis sese dissociaret. Ipsis uero paschę
diebus undecimi mensis octauo die, per singulas noctes hora circiter nona, templum & ara
eius ita lumine refulgebat, quasi dies esset, per mediam ferè horã quotidie manens: quod uul
gus interpretabat cumulandæ gentis indiciũ uideri: eoq; impulsi sunt tanq̃ tempus afforet li-
bertatis recipiendę. Prudentiores contrà opinabant, ꝙ hoc genus stellæ bellũ soleat denũtia-
re. Ne quisq̃ arbitraret nos aliena à cultu nostro & disciplina locutos, primũ, non quid nobis
uideat astruimus, sed quid acciderit, quæ'ne opiniones tũc temporis fuerint, quid prudentes
senserint, quid imprudẽtes: neq; cũ de secta Iudæoꝝ quid dictũ est, ita scriptũ uideat à nobis,
quasi in ueritate cultus eorũ non quasi in umbra, & figura præmissum contexuerimus, ut se-
queremur pfectiora. Nam de signis stellaꝝ etiam in Euãgelio docemur, quia erũt signa in so-
le & luna & in stellis. Vitulæ quoq; afferuerũt partu, cũ immolãda astaret altaribus in medio
templi agnam æditã, in ipsis sacrorũ, quæ suprà memorarimus, celebritatibus. Orientalẽ quo
q; portam interiorẽ solido ære grauẽ, quæ soleret ad uesperã uiginti uirorũ claudi labore, ob-
seratis uectibus ferreis per aliquot noctes spõte reseratã, & uix postea à custodibus clausam.
Id quoq; arbitrabant pleriq; futurorũ signũ bonorũ, quibus ingressuris porta aperiret. Con-
sultiores aũt aiebant custodiam templi resolutam uideri, ut quęcũq; intus forent ab hostibus
diriperent, exiret cult⁹ interior, & uastitare euacuaret, celebritas sacrificioꝝ destrueret, quod
etiam & antequam crucifigerent Christum Iesum liquido significatum lectio docet. Post mul
tos quoque dies figura quædam apparuit inæstimabilis magnitudinis, quam plurimi circũ-
spexere (sicut libri Iudæorum manifestarũt) & ante solis occasum subito uisi in nubibus cur
rus, & acies armatæ: quibus totius Iudææ regionisq; eius urbes incursarentur: ipsa autem pẽ
tecostes solennitate ingredientes sacerdotes in templi interiora, nocturno tempore ut sacri-
ficia assueta celebrarent, & motum primo quendam sensisse se prodiderunt, & sonitum edi-
tum: postea etiam audisse repentina uoce clamatum: Transeamus hinc. Iesus quoq; Ananiæ
filius ruricola uir, ante quatuor annos, quàm bellum Iudæorum populus adoriret, in summa
pace urbis & abundantia cum scenopegia sacrificijs solennibus celebrarent, templum ascen-
dens cœpit clamare: Vox ab oriente, uox ab occidente, uox à quatuor uentis, uox super Hie-
rosolymam, super templum, uox super sponsos & sponsas, uox super omnem populum. Hoc
noctibus & diebus uociferabatur. Commoti primores loci corripuerunt eum, terribile uocis
eius indicium perhorrentes, & plurimis eum supplicijs affecere, quo saltem afflictus dolore,
desineret terribilia, & plena prodigijs denuntiare. At ille nec metu ullo, nec uerberibus, aut
grauioribus interminationibus territus, usum aut uocem mutauit, sed in eadem denuntiati-
onis perseuerantia, in eodem contextu sermonum, sine ulla obsecrationis interpolatione ma
nebat, iniuriæ negligens, affectu immobilis. Quod nequaquã perfunctoriũ rati, sed in exces-
su mentis, ut erat, exprimi, detulerunt ad loci iudicem, qui tunc temporis à Romanis per id lo-
ci publica agitabat negotia. Is rimandæ ueritatis gratia, sæuissimis eum pœnis exhulcerauit.
Quò magis perseueraret, eò uehementius corripi flagellis hominem iubet, ut si qua secreti-
ora futuri tumultus indicia comperisset, manifestaret. At ille neq; fleuit, neque rogauit, sed ad
singula uerbera, non suum, sed patriæ excidium flebiliter deplorabat, dicens: Væ Hierosoly-
mis. Neq; interrogatus quis esset, uel unde, uel cur eadem diceret, responsum reddidit: sed tã-
tummodo lamentationem illam patriæ questu miserabili prosequebatur. Defessus itaq; Al-
binus, hoc enim nomen uiro, dimisit eum tanquam dementi furore, quid diceret non sentien-
tem. At ille neque sermonem ullum cum quoquam habebat, neque aliud loqui per reliquum
tempus auditus est, sed hoc tanquam lugubre atque funereum canticum canens, diebus &
noctibus iugiter resultabat: neque cibum impertienti gratias agebat: uerum erat ad omnes ea-
demq; plena funebris ululatus responsio, & maxime sacrificiorum celebritatibus. Per septem
itaq; annos, & quinq; menses eadẽ uerboꝝ series, idẽ uocis sonus. Mansit itaq; indefessus tãto
tempore

tempore:ubi obsidio cœpit eadem ille uociferari destitit,quasi cessari oporteret denuntiatio-
nem,cũ adessent quæ fueraot denuntiata.Sed ubi cœpit flamma urbem pariter & templũ in
uoluere,circũiens murum clamare cœpit iterũ,uæ ciuitati & populo & templo.Et ad postre-
mũ addidit,uæ etiam mihi,& fundibulari ictu in eadem uoce emisit spiritũ. Vrbem etiam cũ
templo,uetustis etiam literis scriptũ erat,tunc perituram,cũ tetragonũ templũ factũ fuisset.
Itaq; siue obliti,siue obstupefacti ingruentiũ maloꝝ necessitate,ubi occupata est Antonia,te
tragonũ in circuitu templi fecerunt. Interq; illud præcellentissimũ, quod in literis æque ue-
tustis(quas sacras uocabant)manebat impressum,quod secundũ illud tẽpus futurus esset uir,
qui de regione eoꝝ imperiũ assumeret io orbem terraꝝ. Quæ res eos in tanto furore posuit,
ut sibi oõ solum libertatem,sed etiam regnũ pollicerent. Id alij ad Vespasianũ referendũ pu-
tarunt,prudẽtiores ad dominũ Iesum, qui secundũ carnem genitus ex Maria, regnũ suũ per
uniuersum mundũ diffudit.Tantis itaq; rebus manentibus,non potuerunt cauere,quod diui
nitus decernebat.Manifestam eñ dei in se cognoscentes irã, ad consolationis alicuius reme-
diũ pertingere renuerunt,tanta sceleris obnubilatio mentiũ oculos obduxerat.Desperatis si-
quidem & eoꝝ rebus,autor turbaꝝ Eleazarus,inter cętera diffidentiæ uerba, abiectionis suę
à deo sic conquestus est:O miseri ad quam spem istius uitæ oos reseruamus? Esto hostis igno
scat,quid proderit cũ dei offensa clara sit?ignes ab hoste in oos uersi,mutata uentoꝝ flamma,
flãmæ retortæ,ut nostra subsidia demerent?Quis poterit aduersante deo uiuere? Nullus ue-
niæ locus,sed manifestũ uoluntariæ mortis imperiũ.Quid eñ nox interuenit, nisi ut oos ho-
stis non præueniret?nec deusto murali præsidio continuò irrũperet?Sed ut nobis exercendæ
mutuæ necis tempus reseruaret,liceretq; cũ liberis nostris & necessitudinibus mori,ne uide-
remus anhelos senes,anusq; à Romanis pertrahi,charissimas coniuges ad uictoris libidinem
rapi.Cõmoriamur patriæ,ne simus superstites tanti dedecoris opprobrio.Quò igit fugiemus
à facie dei,aut quò ibimus infenso oobis cœli dño?Si cadant super nos montes,& cõcauis spe-
cubus abscondant,quõ tamen poterimus declinare indignationem tantæ potestatis?quò eñ
progrediemur ubi non sit deus,cũ ipse ubiq; sit?An mediocria exẽpla sunt quibus doceamur,
ꝙ iam dudũ genti nostræ pro peccatis nostris infestus sit,qui antè præsidebat?Quis hoc dubi-
tet,cũ uideat ꝙ in nos conuersæ manus nostrę sint,pluresq; seditio domestica ꝗ bellũ extinxe
rit?Non dooabo Romanis ꝙ uicerint,nec ipsi sibi hoc uendicant, qui sciunt ꝙ oẽs ferè nostris *Vide suprà ca.53. aliâ le ctionẽ f.64. fa.1.uer.46*
potius armis,ꝗ alienis perierimus:quiq; Romana arma uiderũt Cæsareã inhabitantes Iudęi,
quoꝝ feriato die sabbati inter solennes nostroꝝ sacroꝝ cultus,multitudo gentiliũ Cæsarien-
sium repentioo quodam impetu,& misso desup furore succensa,uiginti milia deleuit,omnes
fugauit,ut totam urbem exioaoiret.Nónne Syriam totam quidẽ impleuit dementia,ut Iudęi
atq; gẽtiles in ijsdẽ urbibus siti,& incolatus gratia sibi prius nexi,postea inter se armis collide
rent,quo Romanis uadum futuræ uictoriæ constitueret? Nã quid de Scythopoli loquar, quo
Iudæi primo contenderant,ut gentilem populũ præuenirent,ne quid aduersus nostros exẽ-
plo cæteraꝝ urbiũ machinaret?Itaq; quos par fuit coniuoctos aduersum alienigenas uiribus
bello decernere, hæc è contrario aduersum se Iudæi decertauerũt, ut pars eoꝝ aduersus co-
gnatos & proximos suos præliaret.Deinde ipsi pro pretio laboris, & impensi sa guinis à gen
tilibus perimerent,quod prohibuerunt fieri ipsi gentibus. Damasceni nulla existente causa,
octo milia Iudæoꝝ strauerũt.Ascalonitæ duo milia quingentos. In urbe quoq; cui Ptolemais
nomen,cæsa duo milia.Alexandriæ uero uetus erat odium inter Iudæos & gentiũ populos,
ex quo Magnus Alexander usus est studio Iudęorũ ad Aegyptios subijciendos:unde condita
urbe ex æquo Iudæis & Aegyptijs attributa priuilegia, & habitationes diuersæ, ne eoꝝ cul-
tus permisceret:qui purificationes suas sine ulla uolebant contagione seruare. Hinc frequen
tes inter eos conflictus fuere,exorta iurgia,iudiciũ petitũ.Nihil tñ ex tanti regis temeratũ li-
quet fuisse beneficijs,sed postea à gentilibus exorto tumultu, cũ Iudæoꝝ necati aliqui,alij ad
pœnam detinerent:iniuria motũ Iudæorũ populũ aduersum autores iniuriæ insurrexisse: &
cũ pertinacius se de ciuibus ultũ iri uellent,inductũ exercitũ Romanũ,qui sexaginta Iudęoꝝ
milia intra urbem fuderit.Veꝝ qd in leuioribus moror,cũ excidiũ totius urbis in unius ciui-
tatis ruina deplorandũ nobis sit?Vbi est maxima ciuitas Hierusalẽ?ubi decora Sion?ubi tem-
plũ mirabile?ubi secundũ illud tabernaculũ sanctitatis sacrariũ?quò semel in anno solus pri-
ceps sacerdotũ solebat intrare non sine sanguine,quẽ pro se offerret & populi delicto?Profa-
natũ geotibus,habitãt in reliquijs urbis,qui eam destruxerũt.Vbi,inquã, es ciuitas referta po
pulis,uenerabilis regibus, acceptabilis deo,gratiæ sedes?pauimẽta tua de marmore,parietes
tui fulgeotes marmore,culmina tua pretioso splendebant marmore,portæ tuæ micantes au

m a ro,aliæ

ro aliæ argento renitentes. Oẽs interfecti, & q te iugiter inhabitabãt, & q ad te & totius orbis terrarum partibus conueniebant, ut non dubiũ sit totũ in te mundũ periisse. Nudata oĩa, à culminibus cremata, à fundamẽtis diruta: facta est habitatio tua deserta, nec est q in tabernaculis inhabitet, & adhuc queñ̃ uiuere libet, & non uixisse pœnitet? Duri oculi, qui hæc uidere possunt: immites animi qui uel possunt quod tãtis supsint doloribus, non qd defecerit clades, sed ꝙ iam nulla requies. Quò em̃ circũferamus oculos, aut qd decernere delectet? urbs tota sepulchrũ mortuorum est, solæ spectantibus occurrũt fauillæ, uiæ uacuæ uiuentiũ, repletę cadaueribus. Miseri seniores cinerulenta canicie, & scisso amictu supra reliquias mortuorum sedent, nuda tegentes ossa, quo defendãt à uolatilibus ac bestiis. Mulieres paucę incolumes, quas miles impius ad turpitudinẽ, non ad uitã seruauerit. Quis hæc uidẽs & de cõperendinatione uiuendi cogitans, audeat ad cœlũ leuare oculos? Quis sic immemor patriæ, hostis suorum, pietatis alienus, expers dulcedinis, cuius tã semiuiri sit mollis spũs? Quis ita meticulosus, quẽ non pudeat his reseruatũ? Vtinã qdẽ olim defuncti essemus, aut si uita superesset, oculorum lumẽ periisset, priusquã sanctã urbem dirutã hostiũ manibus intueremur, templũq; hoc à maioribus nostris sacratũ deo, tam impie flãmis cremari, aut sacerdotes in templo conspiceremus iacere interfectos. Emendemus ergo, ꝙ his superuiximus malis, ut uideamur nõ uitæ studio distulisse mortẽ, sed uirtutis intentione. Circũuallauit hostis oĩe munimentũ: nil supest nisi aut nos, aut coniuges nostræ: iam sibi filios nostros in auctione constituũt, certantq; inter se, qs cuius abducat uxorẽ: utrũ pro dignitatũ meritis personarũ'ue ordinibus distribuendæ sint, an sortitus subire cogendi miserabiles: nobis quoq; parant prodigia pœnarum, tormenta exquisitissima: non solũ ardentes flãmæ, aut diuersæ neces uictricis ictu securis: duro qdem post uincula, post carcerẽ, post iugũ supplicio, sed tolerabiliore uiris, si ludibrio uacet, sed etiam auulsi artus uiuentibus, & præcipue trũcatæ manus. Nec immerito, qa defuerũt suo muneri, cũ possent sibi subuenire. Subeundi quoq; morsus ferarum ad uictorũ spectaculũ, qd diuersis iam celebrat arenis urbiũ: uel exemplo nobis debet esse pudendũ, uel uisu miserabile, ut reseruemur aut bestiis, aut fratribus præliaturi. Et id genus plena diffidentię & desperationis. Alia multa ex quibus oĩbus cũ Iudęi sibi manifeste iratũ ex rerũ euentibus deũ cognouissent, nõ sicut deũ glorificauerũt, aut gratias egerũt, sed euanuerũt in cogitatiõibus suis, & obscuratũ est insipiens cor eorũ, & eũ qui ad oues tm̃ domus Israël perditas uenerat, oderũt: odientes crucifixerũt, & gloriã resurrectionis euacuare moliti sunt. Nam si nõ cognouissent, rei adeo nequañ̃ extitissent. Vnde ipse de eis dñs: Si non uenissem, & locutus eis fuissem, peccatũ non haberẽt. Nunc aũt & uiderũt, & oderũt & me & patrem meum. Cognouerũt siquidem ex parte, quõ & dæmones, dicentes: Scimus ꝙ sis filius dei: uidentes mirabilia, & audientes mirabiliora, sed non cognouerũt rei ueritatem: qa duricordes detrectauerũt credere. Si enim credentes uere cognouissent, nuñ̃ dñm gloriæ (ut ait Paulus) crucifixissent: Hinc propheta: Cognouit bos possessorẽ suũ, & asinus præsepe dñi sui, Israël aũt me non cognouit. Quid per bouẽ, nisi prædicator sanctus qsq; intelligit, in semine uerbi dei illaborans? Quid per asinũ, nisi brutus gentium populus designat? qui audiens pastoris cuiuslibet prædicationẽ, mox ad præsepe dñi cucurrit, ut pabulo uerbi dei adhæreret. Bene aũt post quadraginta & duos uisitationis suæ annos Israël à terra repromissionis exterminat, qa post quadraginta egressionis ab Aegypto annos, in eã introductus perhibet: in quibus duas decalogi lapideas secũdo suscepit tabulas, per quas præfigurat bienniũ, ad euersionis numerũ destinatũ: in quibus etiam maxime notanda est ænei serpentis exaltatio, cuius respectu qsq; moribũdus uitę restituebat. Sicut em̃ illo tẽporis spatio, & manna pasti sunt, & per mediatorem Mosen, legem tabulis descriptam lapideis acceperũt, & q in articulo mortis serpentem non respexerũt exaltatũ, perierũt: sic intra hoc euersionis tẽpus, uerũ manna (unde dictũ fuerat, Ego sum panis uiuus, qui de cœlo &c.) haurire salubriter renuentes, uerũq; mediatorem Christũ Iesum, de quo pręcinebat: Prophetam uobis suscitabit dñs deus uester de fratribus uestris, tañ̃ meipsum audietis: quem si qs nõ audierit, exterminabit de populo suo: eiusq; legalia in seipso uera petra descripta sequi dissimulantes, exaltatũ in cruce, & à mortuis surrexisse, sub articulo miserrimæ euersionis credere respuentes, à terra repromissionis exterminati, perierũt: ut populus ille qui sedebat in tenebris & habitabat in regione umbræ mortis, lucẽ æternã uidens resurrectionis, in eam cũ plenitudine sua introeat, & sic reliquiæ Israël saluę fiant, quatenus ex duobus parietibus, una conseratur in resurrectione ecclesia super illũ lapidem angularem, qui faciet utraq; unũ, dñm nostrũ Christum Iesum, qui uiuit & regnat in secula seculoum, Amen.

FINIS.

Tabula I. Concordantiarum. Egesippi de excidio Hierosolymi. Lib.	Cap.	Tabula I. Concordantiarum. Iosephi de bello Iudaico. Lib.	Cap.	Tabula I. Concordantiarum. Iosephi in Anti. lib. de bello Iudaico. Lib.	Cap.
1	1	1	1	12	6 7
1	2	1	2 2	12	8
1	3	1	3 3	13	1
1	4	1	4	13	13
1	5	1	4	13	14
1	6	1	5 5	13	15
1	7	1	6 7	13	17
1	8	1	8 8	13	18
1	9	1	9	13	19
1	10	1	10	13	20
1	11	1	11	13	21
1	12	1	11	13	22
1	13	1	11	14	1
1	14	1	12 12	14	2 3 4
1	15.	1	13 13	14	4 5 6 7
1	16	1	14 15	14	8
1	17	1	16	14	8 9
1	18	1	16 17	14	10
1	19	1	16	14	11 12
1	20	1	17	14	13
1	21	1	17	14	14 15
1	22	1	17	14	16
1	23	1	17	14	16
1	24.	1	18	14	17 18
1	25	1	19 20	14	18 19 20
1	26	1	20	14	20
1	27	1	20	14	21 22
1	28	1	20	14	23
1	29	1	21 21	14	24 25
1	30	1	22	14	26 27
1	31	1	23 24	15	4 5
1	32	1	24	15	6
1	33	1	25	15	7
1	34	1	26	15	8
1	35	1	27	15	9 10 11
1	36	1	27	15	3
1	37	1	27	15	2 3
1	38	1	27	16	1 8 9
1	39	1	27	15	9
1	40	1	27	16	13
1	41	1	27	16	17 19 20
1	42	1	27	17	1 2 3 4
1	43	1	27	17	5
1	44	1	27	17	5 6 7
1	45	1	27	17	8 9 10
1	46	1	27	17	11 12

Tabula II. Egesippi de excidio Hierosolymitano. Lib.	Cap.	Tabula II. Iosephi de bello Iudaico. Lib.	Cap.	Tabula II. Iosephi in Antiqui. lib. de bello Iudai. Lib.	Cap.
2	1	2	1	17	16
2	2	2	2	17	17 18
2	3	2	3	18	7 8 9
2	4	0	0	18	10 14
2	5	2	3 4	18	15 16
2	5	2	4 5	19	12
2	6	2	9 10	20	15 19
2	7	2	11	20	17
2	8	2	11 12 14 16	20	18 19 20
2	9	2	17	0	0
2	10	2	18 19 20	20	22
2	11	2	21 24 25	8	0
2	12	0	0	0	0
2	13	0	0	20	22
2	14	2	26	Hucusque Iosephus in	
2	15	2	26	Anti. lib. A duodeci-	
2	16	2	27	mum usque ad 20. pro-	
2	17	2	28	sequitur passim hyst.	
2	18	2	28	excidii Hierosoly.	

Tabula tertia Concordantiarum. Egesippi de excidio Hierosolymita. Lib.	Cap.	Tabula tertia Concordantiarum. Iosephi de bello Iudaico. Lib.	Cap.
3	1	3	1
3	1	0	0
3	2	3	3
3	3	3	1
3	4	3	2
3	5	3	3
3	6	3	4
3	7	3	5 7 8 9
3	8	3	10
3	9	3	11
3	10	3	12 13
3	11	3	14 16
3	12	3	18
3	13	3	19
3	14	3	20 21
3	15	3	21
3	16	3	21
3	17	3	22
3	18	3	23
3	19	3	24
3	20	3	25
3	20	3	26 27
3	21	3	27
3	22	3	28
3	23	3	28 29
3	24	3	30
3	25	3	30
3	26	3	31 32

Tabula quarta Concordantiarum. Egesippi de excidio Hierosolymitano.		Tabula quarta Concordantiarum. Iosephi de bello Iudaico.	
Lib.	Cap.	Lib.	Cap.
4	1	4	1 2
4	2	4	3
4	3	4	5 6
4	4	4	7 4
4	5	0	0
4	6	4	8 9
4	7	4	9
4	8	4	10
4	9	4	11
4	10	5	1
4	11	5	2
4	12	5	3
4	13	5	4 5
4	14	5	6
4	15	5	7
4	16	5	8
4	17	5	8
4	18	5	9
4	19	5	10
4	20	5	11
4	21	5	12
4	22	5	13
4	23	5	13
4	24	5	14
4	25	5	15 16
4	26	5	17
4	27	5	18
4	28	5	18
4	29	5	19
4	30	5	19
4	31	5	19
4	32	5	19
4	33	5	20

Tabula quinta Concordantiarum. Egesippi de excidio Hierosolymitano.		Tabula quinta Concordantiarum. Iosephi de bello Iudaico.	
Lib.	Cap.	Lib.	Cap.
5	1 1	6	1 2
5	2	0	0
5	3	6	3
5	4	6	4
5	5	6	5
5	6	6	6 7
5	7	6	7
5	8	6	8 10
5	9	6	8 9
5	10	6	10
5	11	6	11 12
5	12	6	12 13 14
5	13	6	15
5	14	6	16
5	15	6	17
5	16	6	18
5	17	6	19
5	18	6	20
5	19	6	21
5	20	6	21
5	21 21	6	22 23 24
5	22 22	6	25 26
5	23	0	0
5	24	6	27
5	25	6	27
5	26	6	28
5	27	7	1
5	28	7	2
5	29	7	2
5	30	7	3
5	31	7	4
5	32	7	5
5	33	0	0
5	34	7	5
5	34	7	6
5	35	7	7
5	36	7	8
5	37	7	9
5	38	7	10
5	39	7	11 12
5	40	7	13
5	41	0	0
5	42	7	14 15
5	43	7	16
5	44	7	17
5	44	7	18
5	45	7	19
5	46	7	20 22
5	47	7	23
5	48	7	24 25 29
5	49	7	42
5	50	7	35
5	51	7	43 44
5	52	7	45
5	53	7	46

EXCVSVM APVD SANCTAM
COLONIAM IN AEDIBVS IOHANNIS SOTERIS,
Impensa M. Godefridi Hittorpij ciuis Colonieñ. & bibliopolæ celeberrimi,
IIII. NONAS IVNII.

FINE